Abecedarul bucuriei

Un altfel de catehism

cu Maica Siluana Vlad

Agaton

Abecedarul bucuriei

Redactor: Ioana Haşu
Culegere text: Sanda Bordei, Veronica Simu, Pr. Ovidiu Bostan
Corectură: Amalia Dragne
Copertă: Andrei Cârligeanu
Tehnoredactare: Natalia Corlean

Tel/fax: 0268/211290; 0740/798366
e-mail: comenzi@agaton.ro
www.agaton.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României

SILUANA, MAICA
Abecedarul bucuriei : un altfel de catehism cu Maica Siluana Vlad / Maica Siluana Vlad ; ed. îngrijită de Natalia Corlean. - Făgăraş : Editura Agaton, 2017
ISBN 978-973-1981-94-9
I. Corlean, Natalia (ed.)

2

CORESI

Tipărit la C.N.I. „CORESI" S.A.
SUCURSALA IMPRIMERIA „ARDEALUL" CLUJ
Sub comanda nr. 170027/2017

Abecedarul bucuriei

Un altfel de catehism
cu Maica Siluana Vlad

Ediție îngrijită de Natalia Corlean

Colecția *Rugul aprins* – 25
Făgăraș, 2017

Cuvânt înainte

Cartea aceasta s-a născut din dorința de a face accesibile, într-un limbaj contemporan, câteva din temeiurile învățăturii de credință ortodoxă. Ea conține transcrierea unor emisiuni radiofonice realizate în perioada 2006-2007, la care Maica Siluana Vlad a fost invitat permanent.

Angajați într-un dialog dinamic, cei doi interlocutori reușesc să scoată valorile și învățăturile Bisericii din limbajul vechi și uneori greu de pătruns al catehismelor clasice. Temele rămân cele obișnuite: cunoașterea lui Dumnezeu, Sfânta Treime, Crezul, cele opt gânduri ale răutății etc., dar ele sunt abordate într-un limbaj accesibil, cu exemple actuale, din perspectiva situațiilor de viață prezente în viața celor mai mulți dintre noi. Rolul durerii, afișarea luxului, lăcomia ca moștenire culturală, plăcerea de a fi victimă și fascinația răului, relația dintre șef și subaltern, culpabilizarea sau iluziile rațiunii umane sunt doar câteva dintre provocările lumii contemporane aduse în discuție.

Procesul realizării acestei cărți nu a fost unul simplu, pentru că transpunerea unui dialog oral în scris poate fi asemănată cu o traducere și aduce o serie de provocări. De aceea mulțumim întregii echipe care a contribuit la acest proiect pentru disponibilitatea de a asculta și reasculta, de a transcrie, de a citi și reciti textul, de a discuta și a gândi cele mai bune soluții. Pentru a păstra ceva din

atmosfera dialogului, care se pierde la transcriere, am adăugat acolo unde a fost cazul câteva „indicații scenice" ([pauză], [râde]), pentru a marca momentele de tăcere sau simțul umorului care îi caracterizează pe interlocutori.

Desigur că demersul ar fi fost imposibil fără binecuvântarea Maicii Siluana, care a făcut efortul, într-o perioadă deloc ușoară, de a vedea textul și a-i aduce mici modificări și completări.

Mulțumim, Maică, pentru că ni-L faceți prezent și atât de viu pe Domnul Cel Viu! Mulțumim pentru meșteșugurile ale căror taine ni le împărtășiți de atâta vreme: meșteșugul iertării, meșteșugul bucuriei și – dincolo de toate – meșteșugul de a trăi fiecare clipă, cu așezarea, înălțimea sau abisurile ei, în prezența Domnului. Pentru toate acestea, revelate minunat în această carte, sărut mâna cu recunoștință în numele tuturor celor care se vor bucura de ea.

Natalia Corlean

Despre bucurie

Reporter: *Hristos a înviat, oameni buni! Bun găsit la o nouă emisiune; „Meșteșugul bucuriei" se va numi. Vă propunem un catehism viu, care să nu aibă nimic din caracterul sec al prelegerilor științifice academice, un catehism care să pornească de la bucurie, așa cum zice și titlul emisiunii. Invitatul nostru permanent va fi maica Siluana Vlad.*

Meșteșugul bucuriei

Reporter: — *Mă bucur să fim împreună, maică. Ce înseamnă pentru dumneavoastră bucuria? Vă întreb pentru că îi salutați pe toți cu acest cuvânt: „Bucurie sfântă!".*

Maica Siluana: — Înseamnă a simți că ești viu și că are rost să fii viu. Cred că m-a dăruit Dumnezeu cu un surplus de viață. Prea multă viață, prea mult viu în mine... Și până la întâlnirea bucuriei sfinte, bucurie pe care a adus-o Mântuitorul la mine – că pe pământ o adusese de 2000 de ani –, acest preaplin de viață mi se părea o durere de nesuportat și o tragedie... Și căutam orice metodă care să mă scape, să mă elibereze de surplusul de viață. Abia de când L-am întâlnit pe Mântuitorul în viața mea și de când noi doi locuim împreună, și cinăm împreună, și ne odihnim împreună – de cele mai multe ori, pentru că sunt și momente în care mai adorm singură sau o rup la fugă – bucuria a devenit viață. Surplusul meu de viață a devenit bucurie. Și pentru că uneori simțim bucuria iar alteori n-o simțim, uneori e debordantă, alteori ar putea fi numită absentă, cred că e nevoie de un meșteșug pentru descoperirea ei, pentru îmblânzirea ei. Și mai e nevoie de trezirea

ei, atunci când pare îngropată sub necazurile zilei, sub tristețile psihismului nostru. De aceea spun: meșteșug. Bucuria e un dar, însă activarea ei, trăirea ei în cotidian, presupune și un meșteșug.

— *Mi se pare nemaipomenit ceea ce spuneți, pentru că de regulă oamenii, atunci când văd rasa monahală sau reverenda neagră au o anumită reținere. Au tendința de a crede: „Vai, Biserica asta e mult prea sobră pentru mine! Trebuie să fie ceva trist, ceva abătut..." Nici vorbă de bucurie, crede multă lume. Mai mult decât atât, prezența monahiei sau prezența preotului în mijlocul orașului a fost legată din ce în ce mai mult de tot felul de superstiții, în cel mai bun caz. Și superstițiile acestea sunt legate și de o anumită frică: „Aoleu, mi-a ieșit preotul în cale, o să am ghinion!".*

— Și eu am pățit asta, când trebuia să iau un taxi. Scuipă, se întorc, strigă... Da, ca să nu le meargă rău.

— *Și atunci, cum bucurie? Cum bucurie în hainele acestea negre?*

— Ar fi bine să știe toată lumea că sub aceste haine negre există o haină albă. La călugărie, noi primim o cămașă albă, ca și cămașa de la Botez, care e haina bucuriei - călugăria este cumva un alt botez -, și peste acea haină a bucuriei îmbrăcăm haina doliului, haina suferinței că nu toți oamenii sunt îmbrăcați în bucurie, că nu toți oamenii, nu toți semenii noștri, nu toți frații noștri trăiesc bucuria Învierii. N-au cunoscut-o, n-au auzit, nu știu, nu pot, nu vor... Ca urmare, Părinții noștri, care au primit de la Dumnezeu haina sau învățătura despre cum să fie haina, au ales această formă vizibilă a durerii noastre nevăzute de a nu fi împreună cu toți și cu fiecare în bucurie.

— *Atunci, faptul de a-ți purta haina monahală e și el un meșteșug.*

— Face parte din meșteșug, e o formă de a ieși în întâmpinarea celui care suferă, a celui care nu știe că există bucuria. Dacă durerea se plânge și se poate striga, pentru că omul aleargă în ajutor (chiar și cei mai nepăsători oameni ajung la un moment dat să sară în ajutorul celui care plânge de durere sau are un necaz – vedeți cataclismele și tot ce se întâmplă în astfel de situații), bucuria trebuie acoperită, învelită cumva, pentru a nu-l răni pe cel care n-a ajuns s-o cunoască. Ea trebuie mărturisită numai într-o formă accesibilă omului acolo unde este el, în starea în care se găsește el. Iar asta este ascultarea poruncii Mântuitorului, Care zice: „Viața noastră este ascunsă cu Hristos în Dumnezeu". Deci bucuria mea este ascunsă cu Hristos în Dumnezeu și ea capătă formă văzută sau simțită pentru celălalt atunci când Dumnezeu îngăduie și așa cum îngăduie El. Până atunci, aproapele meu nu trebuie să fie provocat la nimic. Deci asta ar fi... Aproapele meu să aibă loc lângă mine fără să fie provocat de mine. Să fie provocat doar de Dumnezeu, Care Se poate întrevedea prin hainele mele. Haina Îl poate face cunoscut. Toată lumea știe că hainele astea sunt ale lui Dumnezeu. Îmi suna odată telefonul pe stradă – că misiunea mea presupune și existența unui telefon – și unul zice: „Ia uite, pe asta o sună Dumnezeu!". Și am fost mulțumită, bucuroasă, recunoscătoare, că în mintea omului nu eram o simplă maică, ci „una de-a lui Dumnezeu". Iată o formă de a mărturisi acea bucurie ascunsă, care se vede atunci când rânduiește Dumnezeu, cum rânduiește El și cum primește sufletul din fața ta.

— Persoana care a zis: „Iată, o sună Dumnezeu!", recurgând la o metaforă, a dat semn că a înțeles, de fapt, despre ce e vorba.

— Și cei care ne scuipă și cei care fug de noi, de fapt asta fac: dau semne vizibile că sunt într-o relație afectivă puternică cu Dumnezeu, fie că-L ocărăsc, fie că-L cheamă... Sunt oameni care se închină când ne văd. Omul nu se închină la mine, ci prezența mea i-a amintit de Dumnezeu și el își face semnul crucii.

Beția duhului și cele două etaje ale bucuriei

— Mie, ca teolog, văzându-vă, văzând monahiile și văzând preoții, îmi tot vine în minte o sintagmă de-a Sfântului Grigorie de Nyssa, care spune: „ebrieta sobra" *sau* „sobrietas ebra"... *adică ebrietate sobră. Și el zice: asta este starea omului aflat sub imperiul harului lui Dumnezeu: sobrietatea aceasta a hainei, sobrietatea teribilă a hainei sacerdotale care, cum spuneam, pe mulți îi oprește, îi blochează...*

— Îi și sperie. Pe o caniculă, să vezi pe cineva înveșmântat din cap până-n picioare, când tu ești dezbrăcat aproape de tot, nu poți să nu te-întrebi: „Cum e posibil?". Și atunci poți să spui: „Ce nu e posibil la om, e posibil la Dumnezeu". Și iată mărturia, nu? Este posibil să fii atât de îmbrăcat.

— În același timp să ai sufletul dezbrăcat în fața lui Dumnezeu. Iar pe cealaltă parte, e acea ebrietas, *adică o beție sobră. E beția duhului. Sincer să fiu, eu am întâlnit rareori această beție a duhului la clericii noștri. Nu vreau să fiu nici pe departe acuzator sau nu vreau să fiu ostentativ, în niciun caz. Dar am simțit această bucurie a ebrietății sobre întâlnindu-vă, maică. Cum ați ajuns în stare de ebrietate? În starea*

de ebrietate a harului lui Dumnezeu?

— [râde] M-a învățat părintele care m-a adus în Biserică. Că eu am zis: „Dar nu puteți să luați de la mine surplusul acesta de viață? Ca să mă odihnesc și eu..." Iar El m-a învățat ce să fac cu plusul acesta și, dacă vrei, m-a îmbătat de beția lui. Mi-a arătat că e un dar și nu o pacoste. Îmi aduc aminte că în perioada imediat după convertire, mulți din cei din jurul meu spuneau: „Lasă c-o să-ți treacă!". Pentru că mă mai avântasem și în alte forme de trăire și de manifestare a vitalității și a bucuriei mele sau a durerii mele de a fi. Și-mi trecea, evident. De pildă, la un moment dat am făcut chiar și radiofonie de amator, vorbeam prin morse sau ceva de genul acesta – nu mai țin minte, că eram tânără... Sigur că mi-a trecut repede.

Dar mă întorc: ai văzut asta la mine pentru că a rânduit Dumnezeu să ne întâlnim în momente în care bucuria se vede. Dacă mă întâlnești într-un moment în care sunt furioasă, sau sunt supărată pe tine, sau... s-ar putea să spui: „No, m-am înșelat!". Eu cred că toți cei care sunt în contact cu harul au momente de asemenea beție și de bucurie, doar că... Eu cred că nu toată lumea are meșteșugul acesta de a păstra bucuria atunci când aceasta nu se mai simte; când evenimentele biologice sau psihologice ale vieții noastre ne copleșesc și nu mai putem să simțim și să mărturisim bucuria. Cred că aici este minunea pe care a făcut-o Dumnezeu cu mine, de a simți și de a mărturisi, fără să vorbesc, despre lucrarea bucuriei și în momentele de supărare, de deznădejde. Deci sunt două lucruri, două planuri... două etaje ale vieții. Și, dacă am treabă la parter, nu înseamnă că la etajul unu bucuria nu e întreagă; dar trebuie să fac curat

și acolo, și trebuie să trăiesc. Deci poți trăi în același timp tristețea că ai pățit ceva și bucuria că știi cine ești, știi unde te duci, știi de ce trăiești și că Cel care te iubește e cu tine... Că acum simt mai mult durerea de genunchi decât prezența lui Dumnezeu, asta este! Dar am și bucuria că Dumnezeu este cu mine și că durerea mea de genunchi are rolul ei și importanța ei. Asta nu înseamnă că nu-mi pun prișnițe sau că nu înghit și eu ceva să-mi treacă, doar că există o știință de a trăi la toate nivelele ființei, în același timp. Fără să excluzi, fără să obturezi, fără să închizi ușa de la un etaj la altul.

Ce să facem ca să captăm bucuria?

— *Și oare cum se realizează lucrul acesta? Eu mă gândesc acum la viața mea, la felul în care și eu m-am convertit, și m-am reconvertit, și iar m-am convertit. Pentru că, în ceea ce mă privește, am avut permanent valuri de genul acesta. Am simțit de foarte multe ori în viață că L-am întâlnit pe Dumnezeu. Poate pare un cuvânt mare, să spui că L-am întâlnit pe Dumnezeu, nu? Și protestanții vorbesc la fel, neoprotestanții mai ales.*

— Și să știi că L-au întâlnit...

— *Și poate L-au întâlnit, da. Mă rog, eu mă gândesc...*

— Important este ce au făcut ***după*** întâlnire. De întâlnit, L-au întâlnit.

— *Da. Mă gândesc că trebuie să fim puțin atenți cu un anumit jargon, de-asta am făcut precizarea asta. Mi s-a întâmplat când eram copil, nu știu câți ani aveam, bănuiesc că vreo 2-3. Mi-aduc aminte de frumusețea catapetesmei, și de gustul de pâine și de vin în gură. Și eram așa de fericit! Așa de fericit cum un copil poate*

fi doar la pieptul mamei sau când primește o jucărie... jucăria visurilor sale. Apoi au trecut ani buni de zile, iar lucrul mi-a rămas cumva în suflet, dar mocnind și fiind undeva... într-un colțișor. Peste alți câțiva ani de zile, părintele din satul bunicilor mei mi-a dat să citesc Sfânta Scriptură. Și stăteam pe o grămadă de pietriș – parcă văd – soarele apunea și eu citeam despre cum a creat Dumnezeu lumea. Și atât de puternic îmi răsunau cuvintele acelea, încât mă cuprinsese o... nu știu ce. Nu știu ce mă cuprinsese, însă uluitor e că săptămânile alea, în care eu citeam din Scriptura pe care părintele mi-o împrumutase, eram așa de fericit și în vis! Și visam că vorbesc cu Dumnezeu. Apoi iar au trecut ani de zile și mi s-au întâmplat iarăși alte lucruri, iarăși a venit Hristos la mine. Și tot așa. Apoi iarăși au mai trecut ani de zile. Ce-ar trebui să facem? Poate că mulți dintre ascultătorii noștri se identifică și cu modelul acesta. Care ar fi primul pas pe care să-l facem pentru a capta bucuria asta?

— În primul rând, **rememorarea** sau readucerea în viața noastră a acestor momente de întâlnire: cândva am simțit ceva cu totul și cu totul deosebit, am simțit ceva cu totul special. Acel ceva mi-a adus bucurie, sau mi-a adus o adâncime, un fel de a fi care nu se confundă cu cel de toată ziua. Și amintirea lor ne duce într-o zonă a ființei. Noi suntem foarte bogați sufletește! Adică bogați ca teritoriu. Avem un suflet mare, întins, bogat, adânc, lung și lat ca o împărăție! Dar trăim într-un cotlon, trăim într-o cămăruță, într-o cotruță mică, înghesuiți acolo de niște sinapse de mare siguranță. Într-o pușcărie trăim! Și aceste momente speciale din viața noastră ne-au arătat că nu suntem în închisoare. Tu ai cunoscut prin bucurie. Pe mine m-au dus când eram copil să mă

împărtăşesc, însă nu-mi amintesc vreo bucurie. Eu m-am întâlnit cu absolutul, cu Dumnezeu, cu Hristos, invers – prin durere, prin disperare. Viața era atât de dură! Dumnezeu să-l odihnească pe tata, era atât de violent când s-a întors din prizonierat... Înainte mama plângea că nu e tata acasă, după aceea plângea că era tata acasă. Şi viața era fără niciun orizont! Un sat de câmpie. Dacă ieşeai la marginea lui ca să scapi de lumea aceea plină de țipete, de durere, probabil că era şi altceva. Dar copilul nu auzea decât asta. Era nimic. Cel puțin nu se vedea nimic, şi atunci singura şansă era să te uiți în sus. Şi ştii, toată lumea care se uită în sus *cade* în sus... Într-unul din momentele acestea am simțit că **ieşirea e pe sus**. La un moment dat mi s-a părut că am auzit stelele cum cântă. Nu este important. Important este că fiecare om are în viața lui momente speciale. E uimitor cum oamenii se cramponează de momentele speciale dureroase, care le-au marcat dureros viața, din care au ales să nu iasă. De exemplu o agresiune, o violență, o agresiune sexuală. Am cunoscut mulți – din cei care îmi scriu sau vin să se consilieze – cu asemenea capcane, care i-au închis într-o vinovăție, i-au închis într-o spaimă, de unde nu mai pot ieşi fără ajutorul cuiva. Dar dacă ei îşi rememorează viața, vor vedea că **între momentele dureroase sunt momente de deschidere**, întâmplări care aduc pe „Cel ce este" în viața noastră.

Acesta ar fi primul pas: oare ce am trăit eu minunat, de ce m-am mirat, ce m-a minunat, ce m-a uimit? Pentru că **starea de uimire** – când rămâi cu gura căscată şi cu ochii larg deschişi, când îți stă mintea în loc – este un moment în care ne

vizitează harul, ne vizitează Dumnezeu, indiferent unde suntem, ce suntem și ce facem. Ar trebui să recuperăm aceste momente.

Și apoi să ne ajutăm de instrumentul pe care îl folosim toată ziua, de rațiune, ca **să ne stea mintea în loc**. Pe mine mă scotea din orice plăcere și satisfacție uimirea că „Ce plăcut e, ce frumos e! – Și?". Când mă gândeam că voi muri și că frumusețea asta eu n-o s-o mai văd și că acum aproape nimeni n-o vede... Că oamenii aleargă, aleargă după altceva și nu se opresc să vadă frumosul... Îmi aduc aminte că odată, când eram foarte tânără, aveam un buchet de frunze uscate în mână – galbene, frumoase. A trecut pe lângă mine o gospodină cu un borcan de sticlă și cu o sacoșă pentru murături, m-a privit cu ură și m-a jignit că... „Ai timp să culegi frunze?!?". Și m-am gândit: ce o împiedică *să privească* o frunză în alergătura aceea? După aceea mi-am dat seama că e ca o închisoare. Gândul că trebuie să punem murături, că trebuie să facem față vieții, că trebuie... ne apasă ca o pușcărie, ca o închisoare. Ori dacă mă opresc și spun: „Bun, am pus murăturile, mă iubește bărbatul pe care îl doresc, am ajuns să am cariera pe care mi-am dorit-o și sunt apreciată, am casă, am mașină, am... Și?" Vine un „ȘI?" care-ți închide gura, îți deschide ochii mari și-ți oprește mintea. Și nu poți să nu simți o spaimă *mai mare* decât frica de a nu lua un examen, decât frica că n-o să te placă cineva. Or, ieșirea este asta: să spargem odată pereții aceștia meschini, care ne țin în spaime de doi bani, și în dureri de doi bani, ca să ne arunce în spaima cea mare, în durerea cea mare: „Mor! Care-i sensul vieții mele? Unde este, care este sensul?". Și atunci, această spaimă, această durere

care îmi sparge limitele mărunte mă va duce în brațele Celui ce spune: *Eu sunt, Eu am înviat.* Atunci putem auzi și nu se poate să nu auzim, căci peste tot se strigă „Hristos a înviat!". Cine-i Hristos? Cum a înviat? A, păi dacă a înviat El, și eu pot să fiu viu, și eu pot să înviez. Dar pentru asta este nevoie să vedem cât de derizorii, cât de meschine sunt idealurile, principiile, împlinirea dorințelor noastre, dacă nu duc dincolo de moarte, dacă le oprește moartea.

Îndrăznește să intri acolo unde ai crăpat de durere

— *În contextul acesta, meșteșugul bucuriei ar fi cumva meșteșugul ieșirii din cotidian, din cotidianul acela prăfuit.*

— Ba nu! Ci al Învierii ***în*** cotidian. Dacă am bucurie, eu nu mă plictisesc când curăț cartofi. Mă pot plictisi dacă perspectiva e încuiată. Dar să cureți cartofi e un miracol! E o minune!

— *Da, dar ca să văd lucrurile așa, trebuie cumva să găsesc ieșirea aceea, nu? Să găsesc, cum zicea un filosof, luminișul acela al ființei, locul unde cade lumina; să știu să mă poziționez cumva în locul acela unde cade...*

— Și să mă las crăpat.

— *Și să mă las crăpat. Să găsesc rostul. Rost, în româna veche, însemna deschizătura aceea prin care vine lumina și cade exact pe fruntea mea. Și atunci, faptul acesta de a ieși din cotidian fără să ieși din cotidian...*

— Aș vrea să nu folosim cuvântul acesta... Pentru mine, când cineva spune *să ieșim*, mi se pare că o rupe la fugă. Deci mai degrabă să ne deschidem, ca să vină! Noi zicem: *Vino, Doamne!* În momentele grele,

când am zis: „Doamne, nu mai pot, ia-mă la Tine!", mi-a zis: „Stai acolo că vin Eu!".

— *Da, e foarte bună precizarea.*

— E *venire*; noi Îl chemăm, epicleza e venire, e coborârea Lui la mine. Și cotidianul meu devine Rai. Altfel va trebui să selectez: să pun pe cineva să-mi dea să mănânc, pe cineva să-mi spele... Din păcate se întâmplă... Dar tot ce face omul – fiziologic, biologic, în muncă – toate, totul, totul este liturghie, e întâlnire vie cu Dumnezeu, dacă te deschizi, dacă îndrăznești să intri acolo unde ai crăpat de durere. Adică ce ne ține închiși este mila de noi, să nu crăpăm.

— *Și atunci avem două tipuri de rațiune: e o dată rațiunea aceasta pe care ați descris-o pornind de la femeia cu murăturile; este rațiunea utilitaristă.*

— Da, dar ce frumoase sunt murăturile alea!

— *Da, însă murăturile alea sunt primite non-liturgic. Și, pe de altă parte, e partea epicletică*[1] *– rațiunea liturgică. Momentul în care ne aflăm este acela al întâlnirii dintre cele două rațiuni: rațiunea omului vechi, rațiunea aceasta în care murăturile sunt niște biete murături, și momentul acela în care rațiunea aceea se deschide și vine cu flori în întâmpinarea omului care poartă murături...*

— Și în care murăturile sunt flori coapte.

— *Și în care murăturile sunt flori coapte. Încheiem, iubiți prieteni, cu această idee a înnoirii rațiunii noastre, a descoperirii dimensiunii liturgice a rațiunii, cu necesitatea aceasta de a căpăta o nouă rațiune, așa cum am numit-o noi azi, rațiune epicletică sau rațiunea liturgică. Hristos a înviat!*

— Adevărat a înviat!

---

[1] de la epicleză (din gr. *epiklesis*), invocarea, chemarea Duhului Sfânt.

Despre cunoașterea lui Dumnezeu

Reporter: *Doamne-ajută, oameni buni! Hristos în mijlocul nostru! Reluăm discuția noastră de data trecută, când ajunsesem într-un punct în care făcusem o distincție între rațiunea așa-zis utilitaristă și rațiunea pe care o numisem noi atunci epicletică sau liturgică.*

Înainte de a-L chema, e nevoie să deschidem urechile

Reporter: — *Maică, ați dat un exemplu, cu acea persoană care vine cu plasa plină cu legume și merge să facă murături. Atunci descoperisem împreună în acel caz două posibilități: una ar fi fost ca acea gospodină să facă murături și să-și blesteme zilele făcând murături, fiind* stricto sensu *orientată către obținerea murăturilor din legume. Și atunci ați spus „Da, însă mai există o posibilitate: ca, făcând murături, persoana respectivă să simtă bucuria de a face murături, să simtă bucuria Duhului Sfânt, bucuria duhovnicească, tocmai în acest fapt aparent insignifiant: a face murături". Sau faptul de a munci pur și simplu. Ei bine, aș propune să continuăm discuția, ajungând la o problemă foarte adâncă din punct de vedere teologic, cu care s-au ocupat capete luminate înaintea noastră.*

Maica Siluana: — Și acum m-ai găsit pe mine! [râde]

— *Noi încercăm totuși să vedem, să ne apropiem, cu puținătatea noastră, de taina lui Dumnezeu.*

— Numai să nu mă îndepărtezi prea tare de murături.

— *N-o să ne depărtăm de murături, promit!* [râde] *În teologia de școală se face distincția între cunoașterea lui Dumnezeu catafatică și apofatică. Cea catafatică ar fi una așa, rațională, iar cea apofatică ar fi una mai curând mistică, mai curând prin experiența personală. Desigur, tipul acesta de distincție e oarecum intelectual, oarecum savant. Noi, data trecută, vorbeam despre cunoașterea lui Dumnezeu în strigarea pe care o adresăm lui Dumnezeu. Cum se realizează această strigare?*

— Uite, nu m-am gândit, nu am studiat... Ce pot să spun e că, atunci când Îl cunoști pe Dumnezeu, nu te mai înduri să vorbești despre o cunoaștere catafatică și una apofatică, pentru că ele sunt una. E un fel de a vorbi care poate să-i fie de folos unui cugetător înalt, dar când acesta va coborî acolo unde coboară Duhul Sfânt, va folosi mai cu grijă asemenea cuvinte. Eu cred că strigarea omului este o îngânare cu strigarea lui Dumnezeu către om. Până n-am priceput că Dumnezeu e Cel care mă strigă pe mine, eu n-am simțit că am strigat la un Dumnezeu Care mă aude. Nu știu să-ți explic în termeni teologici, dar pot să-ți spun clar că, în momentul în care mi-am lăsat mâinile pe lângă corp, neputincioasă, și am zis: „Nu mai vreau să înțeleg nimic (deci am renunțat la înțelegere), eu vreau numai să Te cunosc și să Te iubesc!", atunci El a venit, adică Și-a făcut simțită prezența.

Apoi, în această bâjbâire de a păstra, de a dobândi și păstra Duhul Sfânt, ca prezență simțită a bucuriei lui Dumnezeu, am descoperit că, mai înainte de a striga eu la Dumnezeu, trebuie să fac un pic de liniște – „ssst!" –, în care eu să aud că Dumnezeu este Cel care mă cheamă pe mine, care mă întreabă: „Unde

eşti?". Și, de multe ori descopăr că nu sunt acolo unde se aude vocea Lui, nu sunt acolo unde se simte prezența Lui. Din punctul acesta de vedere, locul în care Îi simt prezența. sau Îl aud mai bine, este Sfânta Liturghie. Pentru că acolo, cumva, strigarea mea personală devine epicleza mea, a omului, în care Îl cerem pe Cel care ni se dă, Care a venit, Care vine și Care va mai veni. Cred că m-am rătăcit puțin, așa, în cuvintele astea pe care le propui, dar asta este pentru mine. Înainte de a-L chema, e nevoie să deschidem urechile, urechea aceea lăuntrică prin care auzim chemarea Lui.

Facem religie, dar nu-L cunoaștem pe Dumnezeu

— *N-aș zice că am asistat la o rătăcire, dimpotrivă, cred că ajungem la miezul problemei. Ceea ce ați spus mi-a adus aminte de cuvintele Sfântului Vasile cel Mare despre cunoașterea lui Dumnezeu atunci când polemiza cu Eunomie, acel eretic care susținea că Dumnezeu e cognoscibil în ființa Lui. Așa, cu rațiunea noastră, am putea să creăm niște scheme din acestea logice care să-L epuizeze pe Dumnezeu pentru înțelegerea noastră. Iar Sfântul Vasile cel Mare nu numai că respinge posibilitatea aceasta, dar mai mult decât atât, arată că de fapt principala noastră formă de a intra în legătură cu Dumnezeu, de a-L cunoaște pe Dumnezeu, este cea liturgică. Pe tema asta o să discutăm în emisiunea viitoare. Însă trebuie precizat că prefera termenul de* homotimos *pentru a-L desemna pe Duhul Sfânt ca fiind o ființă cu Tatăl și nu pe acela mai savant, mai intelectual, de* homousios, *adică de aceeași ființă.*[2]

[2] „Deoființă" (din gr. *homousios*) este un concept teologic care desemnează unitatea de ființă (consubstanțialitatea) dintre Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, cele Trei Persoane ale Sfintei Treimi.

— Și *homotimos* ce este? Pe înțelesul ascultătorilor noștri...

— *Ar fi cumva faptul de a fi de o ființă Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, dar din punctul nostru de vedere, al liturghisitorilor. Adică de a fi de aceeași cinstire, de aceeași adorare. Eu mă închin la Tatăl, la fel cum mă închin și la Duhul Sfânt, la fel cum mă închin și la Fiul. Și la fel și la Fiul, și la fel și la Sfântul Duh. Și din punctul acesta de vedere, pe care noi ușor, ușor, l-am uitat, tratează, iată, Sfântul Vasile cel Mare. Și redescopăr cumva în discuția noastră acum aceeași perspectivă. Oare nu cumva tocmai de aceea noi am și uitat de multe ori să conștientizăm faptul că teologia e bucurie, tocmai pentru că am uitat să-L cunoaștem pe Dumnezeu în această strigare?*

— Iarăși vorbești în termeni care pe mine mă duc puțin în teorie. Pentru mine... Eu nu-mi aduc aminte de învățătura de credință când mi-aduc aminte de Dumnezeu, să mă ierți. Eu când uit, Îl uit pe Dumnezeu, mă uit pe mine, uit de mine. Uit de mine și mă trezesc că mă trăiește cineva, că mă trăiește viața. Atunci îmi dau seama imediat că nu sunt cu Dumnezeu, că nu sunt *acolo*, pentru că nu mai am bucurie, sunt copleșită doar de sentimentele, simțămintele psihismului meu, ale sufletului meu, care e întristat pentru că mi-am pierdut ceva, care e îndurerat pentru că a fost rănit de cineva... Or, dacă trăiesc doar asta, atunci eu sunt în uitare, atunci am uitat cine sunt, cine este Dumnezeu și unde este Dumnezeu și pe unde s-o iau ca să intru în bucuria Lui. Că bucuria este mereu. *Eu* nu sunt acolo! Zice: „Intră

Termenul a fost introdus de Sinodul I Ecumenic de la Niceea (325) care a condamnat astfel arianismul, erezie care susținea că Fiul este doar o creatură a Tatălui. (n.ed.)

în bucuria Stăpânului tău!". Deci există o intrare și e nevoie să învăț pe unde s-o iau, nu? Înveți îndrăznind! De exemplu, la o Sfântă Liturghie ținută într-un cort, într-o tabără de sinistrați în urma inundațiilor, nu mai era loc să se intre pe ușa cortului. Niște copii au ridicat poalele cortului în spatele Sfintei Mese și au intrat! Eu am fost tare bucuroasă că au găsit o intrare!

Te rog să mă ierți, acum ascult ce uităm noi când uit eu de Dumnezeu. Ca să înțelegem și dogmatic.

— *Da, bun, poate că e o deformare profesională a mea.*

— Sigur, sigur.

— *Din păcate sau, știu eu, asta este până la urmă...*

— Sigur, dar și de asta e nevoie.

— *Vin dinspre catedră și atunci fără îndoială că problemele pe care eu le întâlnesc la catedră, la studenți, sunt puțin altele; sunt cu siguranță altele decât cele pe care le întâlnește cineva, în speță dumneavoastră, în acel sat de sinistrați, sau în altă parte. Însă cred că, în același timp, și studentul acela, la fel ca și omul din sat, la fel ca și un profesor, la fel ca și o monahie, se află puși în fața aceleiași probleme, deși ea poate fi spusă cumva altfel. Mai intelectual pentru un student, mai concret – „Nu avem casă, nu avem masă!" – pentru oamenii din sat...*

— Dar întotdeauna aș vrea să fie existențial, adică să fie ancorat în existența mea reală, existența mea de doctor în teologie, existența mea de profesor...

— *Oare nu este acumulată în existența noastră reală și proasta înțelegere a teologiei? Mă refer aici la un fel de a face teologie care, desigur, i-a marcat foarte mult pe cei care au studiat teologia. Sunt puțini numeric. Însă ei merg mai departe în parohii și duc cu*

ei acelaşi tip de a vieţui teologic. Apoi, oamenii care vin în parohii duc şi ei mai departe în lume acest tip de a fiinţa teologic, iar tipul acesta de a fiinţa teologic, de fapt pseudo-teologic, a fost unul de şcoală, un fel de a gândi mai curând eunomial, apropo... Bine, iarăşi va suna oarecum intelectual.

— Ca Eunomie.

— *Da, ca Eunomie.*

— Care se certa cu Sfântul Vasile.

— *Respectiv, crezând că noi avem răspunsuri la toate...*

— Şi că dacă n-avem, trebuie să găsim unul...

— *Exact! Ca acea femeie care, pritocind acolo la murături, trăieşte în bucuria Duhului Sfânt. Cred că aici, din punct de vedere al unei logici simple, e miezul problemei. Faptul că, iată, altfel exprimat, de multe ori, fără să vrem, L-am înţeles pe Dumnezeu mai mult ca pe o schiţă, nu? Tatăl, Fiul, Duhul Sfânt...*

— Pentru că aşa L-am primit în minte...

— *Pentru că aşa L-am primit. Aici vroiam să ajung.*

— Ce vină am? Aşa L-am primit. Am învăţat la şcoală. Asta-i şi durerea pe care o trăim noi astăzi, că facem religie în şcoală, copiii învaţă atâtea şi totuşi ei nu-L cunosc pe Dumnezeu, nu apelează la Dumnezeu pentru nevoile lor existenţiale, pentru viaţa lor, nu cunosc bucuria. Decât în cazul în care vin la biserică, se împărtăşesc... şi Îl pipăie, Îl gustă, Îl sărută.

Dar felul în care L-am primit noi pe Dumnezeu a fost un fel în care ni s-a aşezat în cap, în sinapse, şi L-am băgat printre multele noastre idei şi cunoştinţe, despre care avem şi opinii – uneori foarte drepte, ortodoxe, e adevărat – dar sunt opinii, sunt idei,

sunt produse ale rațiunii, cu extrase din obiecte, cu imagini ale obiectelor, și nu ale rațiunii epicletice, ale rațiunii care e luminată de Duhul Sfânt.

— *Nu are asta de-a face poate și cu contextul în care se învață teologia, cu felul de a învăța religie, cum spuneți? Poate că nu școala e mediul propriu-zis al învățării teologiei, mai bine zis al învățării acestei relații a noastre cu Dumnezeu? Eu mi-aduc aminte, din istoria Bisericii, că acesta era pridvorul bisericii.*

— Și cine ne-ar împiedica pe noi să facem dintr-o sală de clasă pridvorul Bisericii? Dacă Biserica este Împărăția lui Dumnezeu în această lume, orice loc în care omul nu trăiește intens prezența lui Dumnezeu și lucrarea lui Dumnezeu și taina lucrării Lui în lume este cumva în pridvor.

Dar nu faptul că e la școală, nu faptul că e predată ca o altă disciplină, ci faptul că cel care Îl prezintă pe Dumnezeu Îl prezintă așa cum L-a cunoscut - dintr-o carte. Din multe cărți, din multe idei. *Știe*, are *știință despre*, dar nu-L cunoaște, nu-L mărturisește ca atunci când spun: „Uite, eu îl cunosc pe cutare. E așa și așa, mai e și așa..." Dar dacă spun: „Am auzit că cutare e așa și așa..." E o diferență! Și cel care mă aude spunând că „Am auzit că..." o să pună la îndoială ce spun. Dar dacă spun că-l cunosc? Atunci persoana aceea va simți ceva. Va simți, aceasta este o simțire.

Cred că pe Dumnezeu Îl cunoaștem prin simțirea noastră, aceea specială, duhovnicească, „simțirea inimii" cum o numesc Părinții. Or, cunoașterea aceasta se varsă de la simțire la simțire, de la inimă la inimă. Așa a lăsat Dumnezeu. Altfel ar veni Duhul Sfânt doar la fiecare în parte și am fi știut totul despre Dumnezeu - cum și știm cumva, prin Botez și prin Mirungere - fără

să mai avem nevoie unii de alții. Or, dacă Mântuitorul S-a făcut Învățător și Și-a trimis Apostolii ca martori, a urmărit *ceva*. Iar acel *ceva* urmărit de Dumnezeu – care este să fim una și să ne iubim – se poate face și în școală, se poate face și la facultatea de teologie, se poate face și la seminarul teologic, și la facultatea de litere. Altceva împiedică, nu locul. Este un *altceva*. Aceea este boala, acolo este hiba. Dacă poți s-o numești în termeni teologici, îți mulțumesc.

— *Da, mă bucur că spuneți ceea ce spuneți, pentru că de foarte multe ori am întâlnit cazuri în care unii zic: „Aș fi un creștin autentic, sau aș fi un om moral, sau aș fi un om de valoare, dacă aș trăi nu în Craiova asta amărâtă, sau nu în facultatea asta amărâtă, ci, iaca, la Oxford, sau Heidelberg, sau în altă parte..."*

— Știi, asta îmi sună așa: „Eu aș fi foarte fericit dacă n-aș fi eu!". Pentru că dacă aș fi oriunde în altă parte și oricine altcineva, n-aș fi eu! Dar singura mea șansă să fiu un creștin adevărat, să fiu sfânt, să mă mântuiesc și să mă bucur (că restul cuvintelor poate sunt prea abstracte pentru mintea și inima noastră), singura mea șansă este aceasta: **eu, aici și acum, în aceste condiții,** cele mai rele, cele mai îngrozitoare, de sfârșit de lume, de sfârșit de... Pentru că El, Cel Care îmi aduce bucuria, a zis: „Voi fi cu voi până la sfârșitul lumii!". Așadar, hiba nu se află în lipsa prezenței Lui, sau în locul în care mă aflu, ci poate în calitatea chemării, în faptul că ne mulțumim cu ce *am auzit* despre El, în frica de întâlnire... Cum vorbeam cu copiii, la emisiunea *De vorbă cu tinerii*: chemăm Duhul Sfânt să vină să se sălășluiască întru noi, însă când Își începe lucrarea pe care o cerem – *și ne curățește de toată întinăciunea* – începem să

protestăm, pentru că ne doare, nu? Da, curăţirea asta cere: efort, nevoinţă; presupune moartea celui care iubeşte necurăţia. Cred că aici este hiba. Şi cred că de aici vine şi părerea lui Eunomie şi a tuturor celor care neagă înalt, filosofic, dogmatic, teologic, cum vrei... Neagă pentru că undeva, într-un colţişor al fiinţei, sau într-un mare sector al fiinţei sale, refuză acea *curăţire de toată întinarea.* Am vrea să transformăm întinarea asta într-o realitate plăcută, frumoasă, aplaudată. Şi chiar să ne ducem în Rai cu ea. Aici este hiba.

Sfânta Scriptură. O carte îl conţine pe autorul ei

— *Spuneaţi la un moment dat că putem vorbi despre o cunoaştere din cărţi şi de o cunoaştere prin experienţă. Ei, un student la facultatea de teologie, sau un oarecare creştin, ar putea spune „Da, însă există o carte, din care eu citesc şi în care eu chiar Îl aflu pe Hristos." Iar cartea asta este Sfânta Scriptură. Ce deosebire există între cărţile acestea şi cartea aceasta? Este vreuna? Sau ăsta e un al treilea fel de a ajunge la Hristos?*

— Ei...

— *Deci unul ar fi, cum spuneaţi, mai mult din cărţi, din auzite. Apoi al doilea ar fi cel liturgic, nu? Existenţial, cum l-aţi numit dumneavoastră. Şi al treilea ar fi acesta, al cuvântului Scripturii, care rămâne o carte, rămâne cumva exterior, nu e chiar experienţa mea directă. Dar, cu toate acestea, aici parcă se întâmplă ceva, altceva decât în orice altă carte.*

— Da. Orice carte îl conţine pe autorul ei. Ea este mărturia prezenţei autorului şi duhul autorului grăieşte prin cartea respectivă. Dacă autorul care a scris cartea a vorbit în Duhul Sfânt, cartea aceea

va fi scriptură, nu? Dacă e scrisă de un sfânt, ea e scriptură, face parte din scripturi. Nu din Biblie, din Sfânta Scriptură, ci din scripturi, din cărțile acelea pe care le scrie Duhul Sfânt prin oameni pentru auzul meu, pentru mine, ca să aud. Iar Scriptura este scrisă numai de autori care sunt plini de Duhul Sfânt, adică este scrisă chiar de Dumnezeu. Și El este prezent în ea. Atunci, șansele mele de a mă întâlni și de a-L cunoaște pe Dumnezeu sunt mult mai mari aici. Dar nu sunt absolute nici aici, pentru că nu mi se anulează libertatea. Eu pot să nu mă întâlnesc cu Autorul, eu pot să refuz întâlnirea cu El și pot s-o citesc ca pe o carte oarecare, ba chiar pot s-o critic și s-o desființez. Dar minunea minunilor este că cei care au făcut asta, și dădeau citate din Sfânta Scriptură în cărțile de ateism științific, au făcut un serviciu celor care nu mai aveau dreptul și nu aveau posibilitatea să-și facă rost de Sfânta Scriptură. Am citit despre convertiți care au aflat de Dumnezeu din frânturile din Sfânta Scriptură date în cărțile critice. Așa L-au cunoscut. De ce? Pentru că El era acolo și ei I-au simțit prezența pentru că aveau – sau li s-a deschis – urechea aceea „de auzit" pe care ne-o tot cere Domnul... Mă întorc mereu la „urechea de auzit" și la auzul ei pentru că este împreună lucrare: și a lui Dumnezeu, și a omului.

Da, Sfânta Scriptură este o cale de a-L cunoaște pe Dumnezeu și de a te întâlni, mereu mai profund și mai personal, cu El.

— *Poate și pentru că, așa cum spunea Sfântul Maxim Mărturisitorul în „Răspunsuri către Talasie" și în „Ambigua", Sfânta Scriptură este ca o înainte întrupare a lui Hristos. Pentru că Logosul, Cuvântul lui Dumnezeu cel personal, este Cel prin Care se*

creează lumea. Și în felul acesta El este prezent sub forma acelor rațiuni sădite de către Dumnezeu, acelor logoi [în greacă, pluralul de la *logos*] *sădiți de către Dumnezeu în întreaga creație, în așa fel încât noi nu trăim într-o lume de obiecte, ci trăim în lumea cuvintelor lui Dumnezeu, în gramatica limbii lui Dumnezeu. Vedem pomi, dar de fapt acei pomi sunt cuvintele lui Dumnezeu, materializate în Creație. Mâncăm fructe...*

— Și mâncăm iubirea lui Dumnezeu din care e făcută o cireașă.

— *Și așa stăm de vorbă cu Dumnezeu în contemplația asta naturală. Dar, zice Sfântul Maxim mai departe: Hristos, Cuvântul lui Dumnezeu, este Cel care Se întrupează în cuvântul Sfintei Scripturi, ca o înainte întrupare care anunță întruparea Lui de la Duhul Sfânt și din Maria Fecioara, Maica Domnului. Și atunci, noi citim fiecare cuvânt al Sfintei Scripturi – poate și în felul acesta, oarecum insolit, de a auzi cuvântul Sfintei Scripturi caricaturizat de către un profesor de ateism – și-l auzim și ne hrănim cu el, primindu-L în felul acesta pe Hristos în inima noastră.*

— Mâncându-L, deci hrănindu-ne cu El. Dacă nu-L mâncăm, atunci e posibil să-L consumăm doar într-un mod exterior și să trăim la exterior. Acolo, la sinapsele cele mai dinafară, care sunt îndreptate spre lumea aceasta opacă, în care nu se vede Dumnezeu, mă opresc la ușile percepției.

Fără Dumnezeu, omul se îndobitocește sau se îndrăcește

— *Mă gândeam că, în condițiile acestea, nu avem aici două tipuri de rațiune. În citirea Sfintei Scripturi*

e tot rațiunea aceea epicletică sau euharistică. Pentru că și atunci când citim Sfânta Scriptură, când, iată, recurg la celelalte sinapse, cum spuneți, chiar și atunci, la fel ca și în situația în care Îl strig pe Duhul Sfânt, tot logica euharistică intră în joc. Adică eu mă hrănesc.

— Exact. Nu sunt două rațiuni în noi, dar în omul bolnav, în omul fără Duhul Sfânt, fără Dumnezeu, lucrează de parcă ar fi două. Adică becul, când nu e aprins, nu e alt bec. E bec, dar nu e aprins. Atât. Ce mare diferență, nu? Așadar, rațiunea devine epicletică când e aprinsă, când becul luminează, când e aprins. Dar de voi citi Sfânta Scriptură cu becul stins, o să zic „Mda, ia uite ce scrie acesta aici...".

— *Altfel spus, există o singură rațiune, însă ea e folosită diferit de către om...*

— Exact, exact. Pentru că Dumnezeu ne-a dat această posibilitate de a o folosi și fără Lumina sfințitoare. Adică cât de cât mai folosește. Frigiderul după ce l-ai scos din priză mai răcește, mai ține mâncarea rece, mai are gheață câteva ore.

— *Și ceea ce e ciudat e că și așa, ca rațiune utilitaristă, rămâne cumva epicletică, dar întoarsă către duhul lumii acesteia.*

— Exact, pentru că rațiunea e o putere a sufletului zidită ca să primească Lumina Duhului. E ca un vas. Și dacă se desprinde de Duhul, apare o lipsă, un gol...

— *Un gol în care – aici cel puțin, în zona Olteniei, cunoaștem foarte bine lucrul acesta! – dacă nu-L chemăm pe Tatăl, îl chemăm pe vrăjmașul. Și o facem așa de des! De-asta omul care pritocește la murături, ca să luăm tot exemplul acesta, neieșindu-i murătura, îl cheamă pe vrăjmașul.*

— Deși Părinții arată limpede ce se întâmplă.

Omul, dacă nu se îndumnezeiește, dacă nu-L cheamă pe Dumnezeu în viața lui și nu trăiește împreună cu Dumnezeu, el se poate îndobitoci. Duhul său se stinge și se parazitează cu puterile de jos ale sufletului și ale trupului și se hrănește din ele, în loc să se lumineze din Dumnezeu. Astfel, puterile dobitocești, care sunt în noi pentru că omul cuprinde în el întreaga creație, devin felul nostru de a fi și devenim „ca un dobitoc". Dar dacă cheamă duhurile răutății toată ziua, drăcuind, atunci omul se îndrăcește. Și asta acționează și asupra lumii. Lumea se sfințește sau nu prin om, prin trupul omului, prin gestul omului, prin cuvântul omului.

— *Și într-un loc, și în altul, omul slujește.*

— Exact.

— *Ori slujește strigându-L pe Tatăl, ori, dacă nu, slujește strigându-l pe vrăjmașul. Și asta mi se pare un lucru esențial: faptul că omul nu poate scăpa de condiția de liturghisitor, de slujitor.*

— Exact. De chemător.

— *De chemător.*

— Da. Și asta o vedem foarte limpede. Aș vrea să ne gândim și să ne cutremurăm – și noi doi, și cei care ne ascultă – că atunci când înjurăm, atunci când drăcuim, de fapt este o chemare a duhului răutății în viața noastră, care ne transformă viața în iad. Care face din viața noastră un iad. Nu trebuie să ne ducem *undeva* ca să fim în iad, ci doar să vină cel ce a înființat iadul prin răzvrătirea lui. Dar și în acest iad eu pot să-L întâlnesc pe Hristos. Dacă zic „Vino, Doamne!", El vine acolo unde sunt. În iadul acesta în care am fost aruncat de mentalitatea în care m-am născut, ori de violența celor care m-au adus pe lume

sau care m-au crescut, eu pot oricând să zic „Vino, Doamne!". Şi El vine. Acum cred că a venit momentul să ne oprim.

— *Da, s-a apropiat momentul de final al emisiunii noastre. Nu ne rămâne decât să încheiem invitându-vă pe dumneavoastră și invitându-ne și pe noi înșine să-L strigăm cât mai des pe Duhul Sfânt, pe Hristos, pentru a nu lăsa loc vrăjmașului în mijlocul nostru și în noi.*

— Bucurie sfântă! Doamne-ajută! Amin.

Despre Dumnezeu - Sfânta Treime

Reporter: *Bun găsit la o nouă ediție a emisiunii noastre. Continuăm peregrinarea noastră întru bucurie, mergând mai departe, de la problema cunoașterii lui Dumnezeu, pe care am abordat-o data trecută, la miezul propriu-zis al teologiei.*

Cui slujim?

Reporter: — *Pentru mulți, cuvântul „teologie" poate părea sec și savant. Totuși, întreaga noastră viață este teologie, este bogoslovie. Îmi place cuvântul acesta, bogoslovie, pentru că e vorba de slovă, de cuvânt, dar și de slavă, de* kabod Iahve - *cum se zice în Vechiul Testament –, splendoarea lui Dumnezeu, Care lucrează în lume prin energiile ce emană din ființa Sa.*

Maica Siluana: — Şi care se face cunoscută şi se manifestă şi prin cuvântul omenesc.

— *Altfel cum? Căci cuvântul omenesc ființează pentru că ființează cuvântul lui Dumnezeu.*

— Ce demnitate! Ce răspundere! Dar și ce tragedie! În loc să facem asta, noi Îl înjurăm de multe ori.

— *Da, cuvântul și-a pierdut slava... Cuvântul omenesc a fost denaturat pentru că s-a transformat în slovă în sens de literă. Nu mai e slovă în sensul acesta care aduce cu sine slava.*

— Da, pentru că nu mai e literă curată. Litera e nevinovată în obiectul ei. Cred că prin multe din cuvintele pe care le rostim slăvim o altă putere, un alt duh.

— *Acesta e sensul discuției: cui slujim, de fapt? Ce logos, ce logică avem? Ce logos (cuvânt) avem?*

Ce cuvântăm? Vorbeam noi despre teologie în sensul acesta de slăvire a lui Dumnezeu. De fapt, un alt cuvânt frumos al credinței noastre este „ortodoxie", care înseamnă slăvire dreaptă. Nu e învățătură dreaptă! Nu e doctrină dreaptă! Este slăvire, liturghisire adevărată.

— Iar învățătura este chiar slăvire. Deci este și dreaptă învățătură, în sensul în care toată învățătura noastră este o slăvire a lui Dumnezeu.

— *Cred că lucrul acesta l-am uitat. S-a uitat de foarte multe ori, de-a lungul timpului, faptul că învățătura, de fapt, este o slăvire și nu e o doctrină... De aici și foarte multe probleme care au apărut.*

— Este chiar o doctrină, dar doctrina asta este cântată, e rugată, e strigată, e trăită... Deci este liturghisită.

— *De fapt, tocmai asta s-a uitat. S-a uitat faptul că învățătura noastră de credință este doctrină cântată. Pentru că* doxa *nu înseamnă numai slavă, ci înseamnă și opinie, cunoaștere, reflecție. Deci mult mai mult decât o simplă cântare. Și atunci cui cântăm noi? Am vorbit despre faptul că rațiunea noastră este epicletică, adică liturgică; despre faptul că pe Dumnezeu Îl cunoaștem cel mai bine în Sfânta Liturghie, în Sfânta Scriptură – citind și hrănindu-ne cu cuvintele Sfintei Scripturi –, în contemplația naturală și în viața de zi cu zi. Dar iată că ajungem la Dumnezeu. Noi pe Dumnezeu de fapt vrem să-L cunoaștem. Dumnezeu ne strigă, iar noi răspundem în epicleza noastră, strigând după Dumnezeu. Și aflăm, deschizând orice catehism, că Dumnezeul nostru este Unul după ființă, dar întreit în persoane. Oare cum vine asta?*

— Vine de Sus! Vine pur și simplu la noi, de Sus.

— *Și ce înseamnă?*

— Înseamnă că eu am puterea de a primi această venire. Că în mine, în mintea mea și-n inima mea, în capacitatea mea de a cuprinde, de a înțelege și de a cunoaște, este loc pentru a cuprinde Vestea asta de Sus, din Altă Parte, de Dincolo. Vestea că Dumnezeu este *„Eu sunt Cel ce sunt"* și că El este întreit în persoane, este *comuniune* de persoane, absolută, și *Unul* în ființă. De acolo vine, de Sus. De jos, de la mintea mea... nu-mi vine.

— *Aici e, de fapt, foarte, foarte mult de spus în faptul acesta, al venirii de Sus. Pentru că Dumnezeu e Unul și sunt Trei în același timp. Și eu primesc Treimea aceasta tocmai pentru că e treime. Dacă ar fi Dumnezeu o singură Ființă și o singură Persoană, Unul singur, atunci ne-am așeza în situația acesta a felului în care Islamul, de pildă, Îl simte pe Dumnezeu. Atunci Dumnezeu cel unul, singur, suficient sieși, Dumnezeul acela al scolasticii, despre care s-au scris tratate teologice, Dumnezeul acela ar mai fi revelabil, oare?*

— Nu. Ar fi închipuibil. Adică eu pot să mi-L închipui, să-I dau un chip în mintea mea și în viața mea și să practic un cult adecvat acestui chip, prin care cred că poate să fie și o întâlnire cu El, reală, căci Dumnezeu e în stare de asta. Doar Îi cunoaștem îndelunga răbdare, știm ce multă vreme a așteptat să Se dea pe Sine în plinătatea revelației... Și cred că încă mai așteaptă, așteptându-i pe cei care încă se încăpățânează să nu se lase găsiți de Venirea Lui, ci să-L caute și să-L măsoare după propria măsură. Care nici măcar aceea nu-i propria măsură, căci măsura noastră lăuntrică este de fapt treimică, e după chipul Sfintei Treimi. Ne-am îngustat, Îl primim numai pe fâșia rațională și atunci Îl primim numai

într-o dimensiune, nu? Dar când ne lăsăm lărgiți, ca să cuprindem ființial, cu toate modalitățile și cu toate organele noastre de cuprindere, și cu duhul nostru, și cu toată viața noastră, atunci se schimbă.

— *De fapt, după logica omenească, ar fi mai „logic" să fie o singură ființă și o singură persoană.*

— Ei, tocmai aici e problema: că vine Cineva și spune că gândul lui Dumnezeu nu e gândul nostru și că logica noastră e bolnavă. Și eu îl cred pentru că am *dovezi* că e bolnavă, în sensul că eu, gândind foarte sănătos după logica mea, sunt un om nefericit. Iar atunci când Dumnezeu spune: „Gândul Meu nu e ca gândul vostru, iată cine sunt Eu și cine ești tu" și eu fac loc acestei revelații așa cum mă învață El (că nu mă gândesc *eu* cum să fac și pe unde s-o iau, ci fac așa cum mi-a zis El să fac), atunci, deodată, pricep asta. Și intru în comuniune cu Această realitate. Altă cale nu există. Dacă o luăm pe fâșia rațională, așa, logic, vom gândi logic și vom avea dreptate logică...

— *Și vom fi singuri.*

— Și vom fi singuri. Exact.

— *Singuri cu închipuirile noastre, cu logica noastră... Vom avea probabil o reprezentare despre o transcendență absolută, dar nu vom avea niciodată o comuniune cu Dumnezeu, nu-I vom putea spune Tu, nu-I vom putea spune Tată.*

— Și poate fi atât de tragic, încât un doctor în teologie să fie cumplit de singur, doxologia lui să fie una a tragismului și nonsensului și felul în care se închină lui Dumnezeu să te facă să plângi. Pe când mama mea, care n-avea deloc habar de teologie, când mergeam spre biserică și întârziasem puțin, auzind clopotul, a zis grăbindu-se: *„Venim, Doamne, venim!"*.

Deci ea mergea la o întâlnire cu Dumnezeu.

— *În situația aceasta mă întreb dacă acela ar mai fi un doctor în teologie...*

— Sigur că da. Cine te face doctor? Diploma.

— *În filosofie, diploma. Dar în teologie...*

— Și în teologie tot diploma. Și în fizică, diploma.

— *Nu cred că e așa. Ar părea că e așa, dar aici nu e așa.*

Invitație la o răstignire a minții

— Așa. Deci cui ne închinăm?

— *Ne închinăm Tatălui și Fiului și Sfântului Duh. Și ne închinăm, cum spuneați, deschizându-ne către ceea ce primim de Sus. Aici e marea minune: că, iată, vine ceva de Sus.*

— Cineva, nu ceva...

—*Cineva vine de Sus. Și vine poate tocmai pentru că există un Dumnezeu, Unul singur, dar există în același timp trei Persoane. Dumnezeu e Unul, dar este comuniune de Persoane. Aici e o mare ciudățenie pentru noi, cei care gândim cu mintea noastră lumească. Adică cum Dumnezeu unul și trei persoane? Iată că Dumnezeu se deschide. Zice un Sfânt Părinte: „unimea **se mișcă** în doime și **se odihnește** în treime" – și se întâmplă asta pentru că Dumnezeu este comuniune de Persoane, Dumnezeu este iubire. Oare nu uităm lucrul acesta atât de des?*

— L-am uitat poate așa, ontologic, dar teoretic nu-l uităm, pentru că nu l-am știut. Nu l-am știut niciodată, foarte mulți dintre noi n-am știut asta. N-am cunoscut asta. Am auzit, dar n-am cunoscut asta. Și ne străduim o dată, de două ori, de trei ori... Până la urmă, dacă trebuie să dăm un examen în

sensul acesta, învățăm pe de rost și o spunem cu competență, și ne certăm cu toți cei care nu recunosc Treimea. Dar noi nu am intrat în relație cu Acest Dumnezeu în Treime. Şi atunci, nu suntem vinovați de uitare, ci de neştiinţă. Primul uriaş de care spun Sfinții Părinți.

— *Ignoranța.*

— Da. Ignoranța (neștiința) urmată de uitare și lene. Dacă nu știu, sunt vinovat de ignoranță. Dacă aflu și am uitat, sunt vinovat de uitare. Dacă n-am uitat, dar mi-e lene să fac, iată, sunt și mai vinovat. Cred că e vorba despre ce trebuie să facă omul, indiferent că e aspirant în doctorat de teologie sau băbuță în parohie, pentru a ieși din neștiință. Ce să facă să-şi amintească (anamneză), să intre din nou în contact cu această realitate și să priceapă că *este*, nu să creadă teoretic? Ei, Părintele Galeriu și părintele Stăniloae spuneau la un moment dat că ***pentru a intra în această realitate e nevoie de o răstignire a minții.*** Adevărul revelat vine printr-o înnoire a minții. Să răsturnăm logica noastră, să răsturnăm felul nostru de a gândi, după felul în care gândește Dumnezeu. Atunci El ne învață cum să gândim gândul Lui. Ei, aceasta cred că este invitația pe care aş face-o eu celui care mă ascultă şi vrea să se închine Acestui Dumnezeu. Și, înainte de a pricepe și de a învăța lecția de dogmatică despre Dumnezeu Unul în Treime, să încerce această răstignire.

— *Da. Răstignire înseamnă a suporta ceva, nu? Faptul de a lua asupra ta sau, mai bine zis, de a lăsa asupra ta ceea ce se impregnează în tine.*

— Și a fi rupt între o verticală şi o orizontală. Răstignirea este această rupere. Există o chemare

de undeva de Sus – simt că nu-s făcut doar pentru această viață și pentru această dimensiune. Simt o aspirație, înspre un sus adânc; și sunt ancorat într-un jos – am o viață pe pământ, cu picioarele pe pământ, și nu cred că pot fi fericit dacă ignor pământul, dacă neg trupul meu și țărâna din mine. Și, în același timp, sunt sfâșiat lateral de cei care vor să-i iubesc, să-i slujesc. Or mintea mea trebuie să treacă prin procesul acesta ca să poată să prindă în ea taina lui Dumnezeu – așa cum ni se dă, că ni se dă într-un fel care e și la îndemâna pescarilor din Galileea, nu doar a unor savanți.

— *Să reformulăm puțin aici, mai intelectual dacă vreți, pentru mine, care sunt așa, mai intelectual, mai rațional... Deci trebuie pornit de la cuvântul lui Dumnezeu și nu de la cuvântul meu. Dumnezeu e unul, dar întreit în persoane. Accept că nu înțeleg, că e greu de înțeles. Dar accept că nu înțeleg și încerc să înțeleg. Și mă rog să înțeleg.*

— Asta este epicleza ta. Așa începe: „Doamne, da' nu înțeleg nimic!".

— *Și rămân perplex: cum adică unul, dar trei? Și mă fac că înțeleg, poate, dar de fapt nu înțeleg.*

— Ei, dacă te faci, atunci ai încurcat-o, ai ieșit din relație.

— *Am întâlnit foarte multe persoane care cred că înțeleg foarte bine lucrul acesta, care se fac că...*

— Acu mă gândesc că s-ar putea să fie valabil. Era o glumă: culmea ghinionului e s-o faci pe prostul și să rămâi așa. Mă gândesc că dacă te faci că înțelegi taina aceasta, poate că până la urmă o înțelegi.

— *Nu știu dacă e așa...*

— Aceasta prefacere e o oferire; o trecere de la

prefăcătorie la prefacere, o oferire la o întâlnire care până la urmă poate că are loc. Hai să dăm o şansă.

— *Da, să dăm o şansă. Nu prea-mi place să fiu polemic, dar mă îndoiesc că se întâmplă aşa; şi mă refer aici la experienţa mea ca dascăl de bogoslovie, cum spuneam. Cred că, de regulă, clişeele sunt acceptate foarte uşor şi rămân clişee. Am observat că foarte multă lume care învaţă în facultate ştie toată dogma Sfintei Treimi, ştie Care de unde purcede, Care de unde Se naşte şi aşa mai departe. Ştie să se lupte cu catolicii, cu protestanţii, cu toată lumea. Dar am impresia că mai nimeni nu spune la un moment dat: „Domnule, dar până la urmă eu nu înţeleg asta!". Deci asta ar fi o dată. Şi, în al doilea rând, mi se pare foarte important ceea ce spuneaţi, despre acea răstignire între un vertical şi un orizontal. Pentru că aici, iarăşi, de multe ori am întâlnit atitudinea aceasta de confuzie între credinţă şi convingere. Foarte mulţi zic: „Sunt convins că e aşa". Nu? Şi atunci mă întreb dacă această convingere e cu adevărat credinţă propriu-zisă.*

— Este o închisoare de sinapse. [râde] Nu e credinţă. Şi nici aceea care spune: „Eu am credinţa *mea*!".

— *Asta-i convingere.*

— Da. Un sistem de convingeri, de opinii, de ştiinţe şi chiar un sistem de închinare, de relaţie şi de rugăciune... Un sistem *al meu*.

Noi proiectăm relaţiile noastre bolnave asupra lui Dumnezeu

— *Şi atunci dumneavoastră cum experiaţi*[3]

[3] Termenul „a experia" ca alternativă la „a experimenta" a fost propus de Părintele Dumitru Stăniloae pentru a desemna cunoaşterea în relaţie cu Dumnezeu. Dumnezeu nu poate fi experimentat, ca în alte forme de cunoaştere, ci relaţia cu El

credința în Sfânta Treime?

— Eu zic „Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh și acum și pururea și-n vecii vecilor, amin". Și mă duc la biserică, pentru că m-a atras Fiul. Am simțit că Fiul mă iubește, mă cheamă, și m-am dus acolo. Singura realitate palpabilă era El, Fiul. Îi citeam cuvântul, Îi simțeam prezența în biserică. Apoi, tot zicea: „Nimeni nu vine la Tatăl fără Mine, fără să mă cunoască pe Mine". Ziceam *Tatăl nostru*, dar sinapsele mele mă trimiteau la tata, care era cam violent, și aveam o rezervă și față de Tatăl ceresc, că no, e mai aspru. Și, încet, încet, m-am trezit, într-o bună zi, că Tatăl ceresc este un tată iubitor, că e *avva*, că e *tăticule!* Și asta nu cugetând... Sigur că între timp am tot ascultat cântându-se la strană, în mănăstire, toată doxologia, toată dogmatica cântată prezentă în cultul nostru. Am auzit de atâtea ori... Și a intrat în mine.

Apoi, eu am tot primit; tot primindu-L pe Dumnezeu, la un moment dat am simțit că Cel care mi-L dă pe Hristos e Altcineva. Și atunci am simțit prezența Duhului Sfânt, am învățat să-l spun pe nume. Nu pot să spun că pe data de 5 mai la ora 14 și 15 minute mi-a vorbit Duhul. Dar, la un moment dat, apropiindu-mă de Sfântul Potir, îmi venea un gând filosofic care zicea: „Bravo, L-ai găsit pe Dumnezeu în niște pâine muiată în vin! Te-ai străduit, nu glumă, de-ai ajuns aici!". Atunci am strigat: „Doamne, miluiește-mă!". Și cuvântul a venit așa, blând: „Amintește-ți cine erau cei ce ziceau: *Oare cum zice Acesta să-L mâncăm pe El? Nu este El fiul teslarului?...*" Și s-a făcut o pace în inima mea! Am înțeles că, dintotdeauna, omul poate să-L *primească* sau poate să-L *privească*

---

este o relație liberă inter-personală, care depinde de un răspuns personal. (n.ed.)

– fără credință, fără încrederea că ce spune El este adevărat. Și că tu trebuie să alegi, ești liber să alegi: sau îți lași gândul să se lipească de argumentele concrete: „Acesta-i fiul lui cutare... Nu-l știm noi? E fiul teslarului!"; sau ai încredere în Acela Care intră în tine, în prezența unui Duh pe Care-L simți ca persoană. Îl simți, cunoașterea Lui e o simțire.

— *Da, din păcate societatea de astăzi are un acces mult mai limitat la Tatăl, tocmai datorită patriarhalismului. „Tatăl" este gândit ca un tip violent – din păcate foarte mulți au avut experiența asta. Sau, pe de altă parte, înțelegerea aceasta a paternității este articulată într-un sens reactiv feminist. „Tatăl" trimite la societatea asta patriarhală și nu numai că e violent, dar interzice, pune piciorul în prag, pedepsește.*

— Și te bate pe umăr dacă ai merite...

— *Dacă ai meritat, „Good boy!".*

— Dacă ai luat zece: „Bravo!".

— *Tatăl a intrat, oarecum, în desuetudine. Avem o imagine despre Tatăl foarte deformată. Plus imaginea aceasta inoculată de psihanaliză: pe linia lui Freud, „tatăl" este considerat, din punct de vedere al băiatului, „celălalt", „adversarul". Și tot pe linia psihanalizei, relația dintre fiică și tată s-a sexualizat.*

— Da, și între fiu și tată. Și știi de ce? Pentru că pornim de la relația bolnavă, rănită. Noi nu trăim o antropologie, care să ne așeze. Înainte de a ști ceva despre Sfânta Treime, ar trebui să știu ceva despre mine. Să știu cine sunt, ce caut aici pe pământ. Or, lucrul acesta îl aflu tot de la Dumnezeu. Dacă nu primesc cu încredere și nu verific în propria mea existență ce spune Dumnezeu despre om, despre mine, eu nu pot să cred în Dumnezeu. Primul pas al

credinței e făcut atunci când cred ce îmi spune El: „Ești bolnav, am venit să te vindec, am venit să te fac sănătos. Eu sunt Viața ta. Eu sunt Bucuria ta. Eu sunt Apa cea vie." Atunci abia simt ce sete îmi era! – și beau Apa asta. Ah, și pe urmă aflu că El este Mesia! Și aflu că este Fiul! Și El mă duce la întâlnirea cu Tatăl. Și-mi dăruiește Duhul... Și așa mai departe... Cred că noi pornim de la concepte (de la Tată, de la Fiu, de la Duh Sfânt), în loc ca eu să pornesc de la mine.

— Și pornim de la concepte așa cum ni le-am creat noi înșine.

— Da. Or eu mă nasc. Prima realitate e nașterea. Și dacă simt nașterea, atunci simt că e o realitate permanentă, că eu de fapt sunt într-o permanentă naștere. Nu m-am născut o dată și gata. Da, în timp m-am născut pe data de ..., dar sunt și *alte realități* în casa Tatălui tău și te naști împreună cu ele, crești împreună cu ele. Dacă însă te duci doar din când în când în vizită – stai la orfelinat și te ia mami din când în când acasă – sigur că nu pricepi mare lucru din *realitatea familiei* și a relației de naștere și de creștere în brațele tatălui și-n brațele mamei.

— Altfel spus, greșeala săvârșită în acest caz este aceea că noi proiectăm relația noastră concret umană asupra lui Dumnezeu.

— Și e singurul lucru pe care îl putem face. Pentru că noi cunoaștem cu mintea aceasta bolnavă, căzută, care percepe câte ceva din lume, și-și face imagini pe care apoi le proiectează pe lume crezând că o cunoaște...

— Da și nu. Pentru că noi, cum spuneați, aflăm, de fapt, cine suntem. Dar nu de la noi...

— Dar când aflăm? Aflu în clipa în care simt că mă sufoc în pușcăria asta, simt că nu pot să trăiesc, că

nu-mi ajunge. Dar atâta timp cât îmi este suficientă pușcăria mea de sinapse, în care Îl mai bag chiar și pe Dumnezeu, în care caut mereu mai mult confort – să îmi facă oleacă de aer condiționat [râde] – sau cer să-mi aducă cineva ceva, n-am nicio șansă.

Aflăm cine suntem doar în clipa în care spunem: „Simt că nu m-am născut să mor aici!..."

Dacă merg pe firul durerii, voi ajunge Acasă

— *Atunci cum se face că multă lume e mulțumită cu Dumnezeul acesta închis în sinapse?*

— Știi de ce? Pentru că vrăjmașul, ucigașul de oameni, a creat foarte multe surogate [dumnezei] cu gusturi și arome identic naturale, pe care ni le strecoară printre gratii în sinapsa asta. Și pentru că suntem ignoranți, uituci și puturoși.

Dar să nu deznădăjduim! Avem o mare nădejde într-o realitate pusă de Dumnezeu în noi, care a salvat mulți oameni: ***durerea!*** Durerea este ultimul lucru viu rămas în mine care strigă după Dumnezeu Treime, după Dumnezeu Iubire, după Dumnezeu Care vine, Care Se dă, Care... Atunci când mă doare, dar nu înghit repede un antinevralgic filosofic, psihologic, fizic și așa mai departe, în clipa aceea, dacă merg pe firul durerii, voi ajunge Acasă. Pentru că ea, durerea, țâșnește de acolo, de la întâlnirea întreruptă, a mea, care sunt un eu în relație cu un tu, un el, o ea. Totul este după chipul Sfintei Treimi. Noi, atât de mulți, nu ne indicăm pe noi înșine decât în trei persoane: persoana întâi, a doua și a treia, singular și plural. Atât. „De ce?" Așa ajung Acolo și voi simți că este Dumnezeu. Îi voi simți prezența și voi ajunge să-L strig: „Unde locuiești? Unde Te pot

întâlni?" (Ieri sau alaltăieri am primit un mesaj de la un domn: „Vreau să-L cunosc pe Dumnezeu; unde-L găsesc?) Aşadar, am ajuns să simt că este, am ajuns să simt că fără El eu nu sunt în întregimea mea, apoi Îl întreb: „Unde eşti?"... Atunci Îl aud, aud că și El mă întreabă pe mine: „Dar tu? Vino!"

— *Aparent, oamenii de astăzi spun: cu Tatăl nu prea avem de-a face, e mai greu, Tatăl pedepseşte... Am întâlnit foarte des, mai ales în Occident, tendința către Fiul. Îi zice Fiul, dar nu-I mai zice Domnul Iisus Hristos. Ci I se zice Fratele nostru, Iisus Hristos...*

— Prietenul.

— *Prietenul nostru, dar nu Domnul. E un soi de atitudine sentimentalistă, de atitudine egalitară, aş zice, care porneşte de la nişte atribute reale ale Mântuitorului, acelea de a fi fratele nostru, de a fi prietenul nostru, însă care reduce ceva. Se trece cu vederea divinitatea Lui.*

— Și știi de ce? Fiindcă El ca Dumnezeu vine cu Cruce cu tot.

— *Și Crucea este incomodă, crucea doare.*

— Doare, doare, e moarte! Și cu venirea Duhului Sfânt e la fel. Mulți zic „Vino și Te sălăşluieşte întru noi" și se opresc aici. De ce? Pentru că mai departe zice chemarea sfântă: „și ne curățește de toată întinăciunea". „Da, dar mie întinăciunea asta îmi cam place..." Aşa ne oprim la „Cruce", ne oprim la „curăţeşte-mă". Am vrea binele, bucuria pe care ne-o dă Dumnezeu, dar fără durerea căii celei strâmte. Noi nu pricepem că ieşirea din închisoarea de sinapse se face prin moartea acestor sinapse, care *doare* în trupul meu cel așezat în poziția comodă a neştiinței, uitării şi lenevirii.

Din cauza asta nu putem trăi lecția de dogmatică:

pentru că trebuie să trecem prin cruce și prin curățire. Lucrarea Fiului în Duhul și a Duhului – ca să ni-L aducă pe Fiul în Biserică – presupune moarte și înviere, cruce-răstignire, curățire, care este... foc! Nu umblăm cu eufemisme... Or noi vrem un Dumnezeu care să ne împlinească dorințele: să-l facă pe Ionel să mă iubească, să ajung doctor cât mai repede, să iau postul de director.

— *Un fel de duh al lui Aladin.*

— Sigur. Acum, mă rog, Aladin nu mai e la modă, dar un director de bancă, un președinte, cineva care să poată să rezolve repede. Ca serviciul de pompieri. Ai format numărul de urgențe, a venit repede și a stins focul. Așa și cu Dumnezeu. Și asta nu e o mentalitate a omului de rând, ci este o mentalitate a omului de sus până jos – atâta timp cât el Îl pune pe Dumnezeu în slujba dorințelor sale căzute și nu-și ascultă dorirea adâncă, dorul inimii care îl poate ridica.

— *De fapt, acesta este miezul teologiei: să nu-L punem pe Dumnezeu să slujească dorințelor noastre omenești, ci să-I slujim noi lui Dumnezeu, Care ne slujește nouă ca dumnezei.*

— Exact, ca dumnezei, ca ceea ce suntem chemați să fim.

— *Apropo, întotdeauna m-a fascinat locul acela din Sfânta Scriptură unde Hristos le răspunde fariseilor. Fariseii Îl acuză: Tu Te-ai făcut pe Tine Dumnezeu! Și Mântuitorul răspunde: Au n-ați citit „Voi sunteți dumnezei"? Și aici face trimitere la Psalmul 81, unde efectiv, în ebraică, zice: „voi sunteți elohimi" – și se referă la noi, cei creați după chipul și asemănarea lui Dumnezeu. Or, în sinapsele acestea, în harta asta străbătută și răs-străbătută la care noi ne limităm,*

uităm tocmai acest lucru fundamental: că noi suntem dumnezei.

— Şi vezi tu cât e de minunat Dumnezeu? Cum intră în puşcăria noastră de sinapse, vine şi Se ascunde în cuvântul și în realitatea de la noi, sau Se face toate tuturor! Asta e chenoza! A intrat în iadul acesta al nostru, doar-doar L-om auzi, doar-doar ne-om îndura să ieșim...

— *S-a făcut aici Om pentru a rupe coaja asta pe care am tot clădit-o în jurul nostru. Atunci cuvântul lui Dumnezeu are o dimensiune subversivă*[4]*, e de-a dreptul subversiv.*

— Oricine zice „Doamne!" este subversiv. Doar dacă nu zice: „Doamne, dă-mi să mă mărit cu Ionel, că are ochii verzi". Nu?

Deci ne închinăm Cui? Lui Dumnezeu în Sfânta Treime. Pentru a ajunge la asta sunt două modalități. Una: să crăpăm de durere şi să strigăm „Doamne, unde ești?", iar cineva care ne iubeşte să ne spună: „Vino să vezi!" și să ne ducă în Biserică. Sau: să ne naștem şi să creştem în Sfânta Biserică, în brațele mamei noastre, care ne învață încetişor, întâi închinându-ne cu cele trei degețele, să spunem: în numele Tatălui, şi-al Fiului, şi al Sfântului Duh; şi, încet-încet, ceea ce am primit la Botez şi ceea ce am primit la pogorârea Duhului Sfânt, acea ştiință devine con-ştiință. Eu știu împreună cu Dumnezeu, crescând în El împreună cu El.

— *Ei bine, ne apropiem de sfârşitul emisiunii noastre. Suntem nevoiți acum să ne oprim din periplul nostru întru bucurie și să vă dăm întâlnire la o nouă emisiune.*

---

[4] subversiv = care periclitează, subminează ordinea stabilită. (Marele dicționar de neologisme, 2000)

Despre Persoanele Sfintei Treimi

Reporter: *Doamne-ajută, oameni buni! Bun venit la o nouă ediție a emisiunii noastre. Avem bucuria de a sta din nou de vorbă cu maica Siluana și de a căuta să lămurim întrebările pe care le ridică credința noastră. Pare că ne cunoaștem bine Tradiția, pare că ne cunoaștem bine învățătura de credință. Și totuși, dacă e să sondăm mai în adâncuri, descoperim atâtea necunoscute...*

Conceptul de „Tată" a fost denaturat. Fiul îl restaurează

Reporter: — *Am discutat în emisiunile trecute despre Sfânta Treime, despre cunoașterea lui Dumnezeu, am descoperit împreună cam cum stau lucrurile cu această deoființime a Tatălui, a Fiului și a Sfântului Duh. Aș propune în această emisiune să ne aplecăm împreună asupra numelor prin care desemnăm fiecare Persoană a Sfintei Treimi. Căci zicem Dumnezeu-Tatăl, zicem Dumnezeu-Fiul și zicem Dumnezeu-Sfântul Duh. Și pare de neînțeles cum Îl numim pe Dumnezeu Tată, Îl numim Fiu, Îl numim Duh Sfânt. Cu atât mai mult cu cât astăzi trăim în niște vremuri în care conceptul de „tată", de pildă, a fost total denaturat. A fost denaturat prin comunism, pentru că prin sistemul acesta de gândire și de acțiune comunistă tatăl a fost transformat în tătuc, în tătuca, iar paternitatea în paternalism; a fost denaturat, pe de altă parte, prin exploatarea aceasta sexuală, prin patriarhalism, prin raportarea la tată – și raportarea la bărbat în*

general – ca la o persoană exploatatoare, o persoană care batjocorește femeia, care supune femeia, un soi de padre padrone, *așa cum spunea un regizor italian. A fost de asemenea denaturată paternitatea și paternalitatea, am putea spune, prin psihanaliză, pentru că în psihanaliză tatăl nu mai este tatăl...*

Maica Siluana: — E rivalul.

— *Este rivalul, a devenit rivalul; deci nu mai avem o înțelegere normală cu privire la ce înseamnă a fi tată. Ce înseamnă, așadar, a fi tată?*

— De unde să fi știut eu ce înseamnă? Ca să intrăm în relație cu Dumnezeu - Sfânta Treime: Tată, Fiu și Duh Sfânt, mi se pare important să-L credem că e Dumnezeu pe Cel Care ne vorbește. Altă intrare eu nu cunosc. Dacă încep să mă gândesc la Tatăl îmi aduc aminte de tata și s-ar putea să descopăr lucruri care să nu mă ajute să mă închin Lui ca unui Dumnezeu și Stăpân, unui Dumnezeu-Tată. Dacă zic rugăciunea *Tatăl nostru*, s-ar putea să nu-mi convină, nu? Cum adică, să-mi ierte așa cum iert eu? Nu! S-ar putea să nu-mi convină. Deci nu găsesc nicio soluție. Și cei care s-au chinuit să găsească soluții ai văzut ce-au făcut – și Freud, și Marx, și Lenin, și Partidul Comunist, și noi înșine...

Tocmai de aceea S-a întrupat Hristos, de aceea Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om: ca să ne învețe relația aceasta și numele acestea. Pentru mine, de exemplu – și pot să vă recomand asta ca ieșire, căci dacă a mers la mine nădăjduiesc să meargă și în cazul dumneavoastră –, **relația cu persoanele Sfintei Treimi a început printr-o dare pe mâna lui Hristos.** Acest Personaj, acest Om, această Voce a ajuns la mine și eu am ascultat-o. După ce m-am

împotrivit şi am criticat, am ascultat. Și a sunat acolo a făgăduință care se împlinea chiar în clipa sunării, în clipa în care îmi suna în ureche, în urechea care în sfârşit era dispusă să audă şi nu se mai împotrivea prin nişte monologuri lăuntrice – „Da' de ce?", „Da' cum?". A fost ca un crez care s-a rostit: „Nu mai vreau să înțeleg nimic, ci să Te cunosc și să Te iubesc!". Eu nu știu ce putere a făcut în mine să rostesc aceste cuvinte că „Nu mai vreau să înțeleg, vreau să Te cunosc şi să Te iubesc!" – dar în clipa aceea s-a spart ceva în mintea mea, în care înțelegerea rațională şi cunoașterea au divorțat. A apărut în mine posibilitatea ontologică, reală, de a cunoaște altfel decât prin înțelegere rațională. Atunci am zis: „Dacă este și altă cale de cunoaştere decât aceea pe care o practic de atâta amar de vreme – și sunt atât de nefericită! –, vreau s-o trăiesc! Și dacă Tu, Cel Care-mi vorbești aici, în cuvintele Evangheliilor, chiar mi-ai adus bucuria, eu vreau această bucurie!". Și L-am întrebat: „Ce trebuie să fac?". Iar Măicuța Domnului mi-a răspuns, undeva, pe la începutul Evangheliei Sfântului Ioan: „Faceți tot ce vă va spune El". Am zis: „Bine, fac! Că de vreme ce există oameni care au făcut asta, nu se poate să nu pot și eu să fac asta. Voi face și voi vedea ce va fi!". Și *am văzut* ce se întâmplă. Când întrebam de Tatăl, cum spui, imediat îmi năvăleau în minte cele cunoscute din experiențele mele – nu pot să cunosc decât prin experiență. Dar când proiectez o experiență pe care am trăit-o pe un nou eveniment sau pe un cuvânt pe care îl aud în prezent, voi sfârşi prin a trăi mereu același lucru sub diferite forme, de-a lungul timpului, ca pe un coşmar. Aşadar, ca să pot să intru în relaţie cu Dumnezeu, la fiecare întâlnire e nevoie să mă

lepăd de tot ce ştiu, să mă lepăd de experienţa mea, ca să vină El cu *experienţa* Lui. Da, a fost un război, pe viaţă şi pe moarte. Strigam mereu: „Nu cred ce simt, nu cred ce gândesc eu, ci cred ce spune El. Nu cred ce mă doare, ci cred în ce spune El. Un „NU" definitiv! Vreau să mă lepăd, pentru că El zice să mă lepăd." De ce anume să mă lepăd? De toate ale mele și mai ales de îndoiala mea, de neputința mea...

Stabilind astfel o relaţie cu Hristos, cu Fiul lui Dumnezeu, mi s-a descoperit firul prin care pot să intru în relaţie cu Tatăl și cu Duhul Sfânt. La începutul credinţei mele, la începutul vieţii mele în Biserică, nu puteam să mă ţin decât de Hristos. Nici măcar Măicuţa Domnului nu încăpea în mintea mea în felul în care este ea Maica Domnului. Sfinţii, nu mai vorbesc, erau pentru mine produsul mitologiilor. Acestea erau gândurile mele, dar eu nu le mai ascultam. Pentru că lepădam toate acestea, fără să neg că le am. Gândul venea, eu îl așezam la picioarele lui Dumnezeu și-I spuneam: „Uite ce-i în capul meu! Intră Tu, că poţi, în capul ăsta și fă ceva!".

Or tocmai aceasta este întâlnirea cu Dumnezeu: să auzim ce spune, să ne întrebăm dacă vrem asta. Vrem bucurie? Vrem pace? Vrem viaţă? Iată, El zice că ni le dă. Apoi, întreb ce să fac. Este o chestiune de bun simţ. Dacă eu cumpăr o mașină de spălat și vreau să spele rufe, nu o ţin împachetată și mă uit la ea şi spun: „Da' uite că nu spală, m-a minţit!". În instrucţiuni mă învaţă: cum o scot din ambalaj, unde o pun în priză, ce să fac cu ea, pe ce buton apăs... Așa și Domnul! El vine la mine și mă învaţă! Și nu-mi predă o teorie, ci intră în mine și trăiește cu mine și mă face pe mine să experiez în mine o relaţie cu un Tată

care e altfel decât tatăl meu. Şi, dacă vrei, tatăl meu mi-a devenit cumva fiu, la un moment dat în această relaţie – sau în orice caz frate – fără să înceteze să fie tată; sunt în continuare fiica lui pe buletin, în acte şi în amintirile mele...

Nu ştiu dacă am reuşit să spun ceea ce aveam în cap, şi anume că nu putem gândi aceste noţiuni *altfel* cu experienţa pe care o avem şi nu putem avea o altă experienţă până când nu facem ce ne cere El, Cel Ce spune că este Fiul lui Dumnezeu. Eu **cred** că este Fiul lui Dumnezeu pentru că spune El. Acum, cumva, şi **cunosc asta.**

— *Prima noastră experienţă în relaţie cu Dumnezeu este, aşadar, prin Hristos. Hristos este...*

— Cuvântul pe care-L spune El, ce aud eu. Apoi intru în relaţie experienţială cu El şi El mă pune în relaţie cu Tatăl. Iar în clipa în care eu rostesc cuvântul **Tată** rostit de El, deja diferenţa între Iancu, tatăl meu, şi Tatăl meu cel ceresc, o pricep experienţial. Dar numai când vorbeşte El despre Tatăl. Dacă eu vorbesc despre tată, eu îl aduc pe tata.

— *Tatăl este Tatăl lui Hristos.*

— Exact. Tatăl Lui şi Tatăl nostru. Da.

— *Şi fiind Tatăl lui Hristos, Îl descoperim pe El ca fiind Tatăl nostru.*

— Exact.

— *În Hristos.*

— Că aşa spune Hristos. Apoi trăiesc asta, sunt martoră; El mă primeşte martoră a relaţiei Lui de Fiu. Şi când Tatăl grăieşte puţinul pe care-l vorbeşte Fiului în Evanghelii, eu Îl aud pe Tatăl vorbindu-I Lui. Atunci sunt cumva martora efectivă a acestor realităţi care mă marchează. Aşa cum experienţele

mele din viaţa mea, din biografia mea, m-au marcat, aşa mă marchează aceste experienţe. Dar ele au o forţă de marcaj mult mai puternică și parcă, cumva, mă aduc la o marcă, pecete, mai veche decât cea mai proaspătă pe care au pus-o părinţii mei.

— *Greșeala de logică, să zicem așa, a culturii noastre este aceea că ea recurge la o analogie nemijlocită între Tatăl ceresc și tatăl sau părinții noștri trupești. Or, ceea ce cultura aceasta pierde din vedere este faptul că atunci când spunem Tatăl, spunem Dumnezeu – Tatăl Mântuitorului nostru Iisus Hristos.*

— Este un imperialism al experienţei. Adică dacă ai o experiență, dacă ai o trăire, ea are tendința de a se impune în mod tiranic ca fiind singura și sigură: „Eu ştiu, eu știu mai bine! – zice cineva strigând la tine. Îți spun eu care-i adevărul!" De unde știe? Din experiența lui. Din ce a trăit el adineauri. Aici este închisoarea în care zăcem.

Relaţia cu duhovnicul-tată

— *Da. Dar pe Hristos Îl experiem în cuvântul Lui, în cuvântul acesta adresat mie, personal. Îl descopăr în cuvântul duhovnicului. E foarte interesant că în Pateric, atunci când ucenicii se duc la părinții duhovnicești și zic „Spune-mi mie un cuvânt", cuvântul acela sintetizează întreaga Evanghelie, dar pentru mine.*

— Şi astăzi trăim asta. Mulți tineri trăiesc relaţia cu duhovnicul, aşa cum am trăit-o și eu când eram foarte tânără duhovniceşte, ca pe relația cu Dumnezeu, singura relaţie cu Dumnezeu. Şi asta dovedeşte cât de nemijlocită este întâlnirea cu

Dumnezeu prin duhovnic, în Biserica în care simți întâlnirea cu Dumnezeu.

— *Lucrul acesta iarăși trebuie cumva mijlocit pe mai departe, pentru că și relația cu duhovnicul...*

— Cade pradă imaginarului.

— *Pentru spațiul acesta cultural, în folclorul acesta al spălării creierelor, în toată avalanșa asta a imaginarului, însăși relația noastră cu duhovnicul începe să fie maltratată. Am întâlnit personal foarte multe persoane care asimilează relația cu părintele duhovnic relației cu o instituție panoptică ce spală creierele sau, știu eu, cu tirania.*

— Da. Sau poate fi și invers: poate fi privit mai dumnezeu decât Dumnezeu, mai prezent duhovnicește decât Dumnezeu. Sau poate fi confundat cu un tată care trebuie să-mi îndeplinească dorințele. Sau putem proiecta pe el chiar și bărbatul sau prietenul lipsă... Apoi avem aşteptări... Acestea toate sunt cumva inevitabile în urcușul nostru duhovnicesc; urcăm, coborâm, ne poticnim și totuși înaintăm, pentru că lucrează Dumnezeu – dacă suntem acolo, pe corabie, și temelia este El. Dacă clădim pe piatra care este Hristos, din când în când vine proba, vine focul. Dacă paiul a luat foc, ne mântuim ca prin foc. Deci nu mi se pare prea periculos dacă la început avem o relație mai puțin așezată duhovniceşte cu părintele duhovnic. Mai periculos mi se pare să n-ai părinte duhovnic, să nu fii ancorat efectiv, părintește, la Dumnezeu. Pentru că în rest noi greşim mult. Şi duhovnicul poate să greşească. Doar Dumnezeu nu greşeşte. Şi Dumnezeu „profită", dacă vrei, de fiecare greşeală, ca să ne mai învețe ceva. Dacă suntem oneşti cu sufletul nostru și cu dorul inimii noastre,

și dacă ținem minte acea făgăduință pe care ne-a făcut-o Hristos la începutul întâlnirii cu El – că-mi dă bucuria pe care n-o ia nimeni de la mine –, atunci nicio capcană nu poate să fie definitivă, pentru că orice bucurie mi-ar da oricine, vin evenimente, împrejurări, în care o voi pierde. Și această pierdere, cu durerea ei, este reperul că încă nu sunt într-o relație statornică cu Cel Care dă bucuria pe care n-o ia nimeni și nimic de la mine.

Hristos Se întrupează în noi pe măsură ce creștem

— *Am aflat că ne apropiem de Dumnezeu Tatăl prin Hristos și prin cuvintele Sale, prin persoana Lui, și Îl experiem în primul rând pe Dumnezeu Tatăl ca pe Dumnezeu Tatăl lui Hristos. Hristos este așadar Mijlocitorul nostru, mijlocitorul între noi și Sfânta Treime, și Dumnezeu. Într-adevăr, Sfânta Scriptură Îl descrie pe Hristos ca fiind Mijlocitorul, singurul mijlocitor. Cum rămâne atunci, maică, cu ceilalți mijlocitori, respectiv cu sfinții? Pentru că, așa cum știm, și sfinții sunt un fel de mijlocitori.*

— Sfinții sunt chiar mijlocitori, ei sunt martorii singurului Mijlocitor. Dacă lucrarea Mântuitorului n-ar avea nicio mărturie pe care eu, care m-am născut la 2000 de ani după ce El a fost aici, pe pământ, să pot s-o pipăi și s-o văd și să zic „este!", aș fi victima unei credințe care ar putea fi intelectuală, ideologică. Or El, Fiul lui Dumnezeu, S-a întrupat și întruparea asta nu s-a terminat, El Se tot întrupează, Se tot întrupează. La început nu pricepem mare lucru. Sunt bucuroasă că există dogmatică [râde] și profesori de teologie și dogmatică, și am citit cu multă bucurie. Și am adunat

mult folos. Dar vezi, până când Mântuitorul din Evanghelii şi din icoană n-a intrat înăuntrul meu și icoana n-a fost în mine cumva, până când foamea de Sfânta Euharistie n-am simțit-o în mine, până când Însuşi Domnul nu S-a întrupat cumva în viața mea, n-am putut să simt că Tatăl este cu El. Am crezut şi am mărturisit, că am zis că fac tot ce spune și ce-mi cere, dar așteptând cu încredere că pe restul le va face El. Și a lucrat. Aşa, folosindu-mă de Domnul Iisus Hristos, singura punte, singura legătură a mea cu Dumnezeu (și credeam și ascultam tot ce-mi spunea El, acceptam, veneam cu voința) încet, încet, L-am văzut prezent în Maica Sa, întrupat în ea și ea în El. Atunci am trăit adevărul că Maica Sa e Maica Domnului, Născătoarea de Dumnezeu. Atunci am cunoscut-o ca mijlocitoarea către El, și prin El către Dumnezeu Sfânta Treime, fără ca El să înceteze de a mai fi singurul Mijlocitor către Tatăl. Aici, în această trăire-înțelegere, totul este atât de simplu!

Sunt lucruri pe care frumos le putem vorbi, în limbaj apofatic, teologic, cu tot respectul... Dar până nu trăiești și nu simți asta... Şi asta o simți urmându-L pe El, fiind acolo unde este El. Şi dacă El este în brațele Maicii Domnului, și tu vei fi acolo; dacă El este în pântecele Maicii Domnului, şi tu vei fi acolo; dacă Măicuța Domnului este în brațele Lui, cum vedem în icoana Adormirii Maicii Domnului, deodată ştii că acolo eşti și tu, şi că şi pe tine te va lua și te ia în brațe. Dar nu doar crezi, faci scenarii, ci pur și simplu simți că-i aşa.

Aşadar, sfinţii devin efectiv mijlocitori, pentru că sunt martorii lucrării mântuitoare a Domnului în om. Dumnezeu e slăvit în sfinții Lui, că altfel la ce bun

creaţia, dacă n-a făcut-o ca să Se slăvească în ea? Şi Se slăveşte în ea nu ca să mă uimească pe mine, să mă orbească pe mine, ci ca să mă umple şi pe mine de această slavă, iar eu să fiu martoră acestei slave şi acestei bucurii.

— *Şi sunt mijlocitori, de asemenea, pentru că sunt hristofori, sunt purtători de Hristos.*

— Exact, deoarece sunt hristofori. Deoarece Îl poartă pe Hristos, Îl au pe Hristos în ei. Deoarece întruparea aceasta nu se termină, nu s-a isprăvit. El Se întrupează în noi, **pe măsură ce creştem, și ne dăruim, și-L primim.** Ne dă putere să ne facem fii. Cum? Prin întruparea Lui în noi, prin har. Dar trupul Lui cu adevărat este în mine [prin Sfânta Împărtăşanie], iar Persoana Lui lucrează împreună cu mine şi mă face fiică. Şi atunci când zice El „Avva!", zic şi eu „Avva!", și simt că e acelaşi Tată – deși rămâne mereu diferența că este Tatăl Lui și Tatăl nostru. Şi astea-s lucruri pe care le experiezi în timp.

Mângâierea Duhului

— *Şi atunci, cumva, lucrurile se clarifică. Începem să le simțim, dacă pornim de la Hristos, Hristos Mijlocitorul, Dumnezeu Tatăl, Tatăl lui Hristos... Și fiind Tatăl lui Hristos, e şi Tatăl nostru.*

— Cu Duhul e mai greu, mult mai greu.

— *Pentru omul modern şi pentru cultura asta care ne învăluie, duhul e o măsură aşa, diafană, vagă, nu ştim unde s-o localizăm, nu ştim ce este. Duhul Sfânt iarăşi... Ba chiar, cei care au citit în copilărie povestea aceea cu duhul lămpii lui Aladin, se gândesc la aşa ceva!*

— Şi apoi, după ce Îi simți prezența, sau ajutorul,

sau lucrarea, nu poţi să ţi-L reprezinţi ca Duh al lui Hristos şi ca Persoană diferită. Sunt lucruri pe care multă vreme trebuie să le acceptăm prin credinţă. Pentru că, din puţina noastră experienţă în relaţia cu Dumnezeu, am descoperit deja că credinţa este o putere de cunoaştere. Nu este o putere de închipuire, de presupunere, ci este o putere prin care cunosc şi pe care o cunosc prin experienţă. Pipăi nepipăibilul. Văd nevăzutul. Gust... Este experienţă, o cunoaştere prin experienţă. Iar când nu mai am acces la această cunoaştere, eu pot mărturisi, pe baza accesului pe care l-am avut până acum, pot mărturisi Adevărul, care e mărturisit de Biserica mea şi pe care eu nu l-am asimilat-digerat încă, n-am ajuns la măsura Lui. Dar atât cât am ajuns, eu Îl am întreg şi cred asta.

Ei, acest act de bunăvoinţă faţă de Binevoitorul Care a venit până la mine şi mi-a adus bucuria pe care am gustat-o, şi o gust, acest act de bună-voire a Lui îmi dă şi mie o bunăvoinţă cu care să îndur când nu gust, când nu pipăi... De ce? Pentru că ştiu că nu sunt gata. Şi nu ştiu pentru că am citit într-o carte. Mă văd că nu-s gata, că sunt limitată, că am limite şi unele sunt negre. Iar acest lucru nu mă mai descurajează. Pentru că de-aia S-a făcut Om, ca să vindece asta în mine, ca să completeze asta în mine. El mi-a făgăduit că le voi cunoaşte toate şi am dovadă în sfinţii Lui, care mă conving, prin ajutorul şi prin ce-mi oferă ei mie, că sunt purtători de Hristos şi că ei au o relaţie specială cu Dumnezeu Duhul Sfânt. Şi prin ei, mai ales prin sfinţi, am putut să intru într-o relaţie personală cu Dumnezeu Duhul Sfânt. Mai ales prin sfinţi.

— Duhul Sfânt este numit în Tradiţia Bisericii Mângâietorul.

— Alt Mângâietor, pentru că Mântuitorul e primul Mângâietor. El este un alt Mângâietor, este Celălalt.

— *Da, este Celălalt Mângâietor.*

— Dar este Mângâietorul, aşa este.

— *Împărate ceresc, Mângâietorule... Să discutăm puţin despre mângâiere. De obicei noi gândim mângâierea mai mult ca o mângâiere fizică, nu? În plus, mângâierea e astăzi din ce în ce mai absentă – trăim într-o lume din ce în ce mai sălbatică, în care trebuie să fii puternic, să te impui. E aproape un arhaism pentru ziua de astăzi, pentru lumea de azi. Unde şi cum se simte mângâierea aceasta a Duhului?*

— Ca să poţi să simţi cât de cât, e nevoie, în primul rând, să ai curajul să trăieşti fără consolări şi fără mângâierea – cum spui – trupească, în sensul de oferire a unor senzaţii plăcute, de încurajare sau de satisfacere a unor plăceri care să te facă să uiţi durerea.

Ce e uimitor la Mângâietorul şi la mângâierea pe care ne-o aduce Mângâietorul este că ne mângâie *în necazuri*. Şi asta aproape toţi oamenii mărturisesc: „Am simţit ajutorul lui Dumnezeu când am avut necazul acela mare!". „În ce sens, n-ai mai avut necazul?" „Ba nu." „Dar ce-ai simţit?" „Am simţit că este cu mine." Deci acest „Este cu mine în necazul meu" este mângâierea. Nu este o înveselire, nu este o anestezie, căci acestea, încet-încet, ne dezamăgesc. Eu cred că simţirea mângâierii Duhului Sfânt începe în clipa în care acceptăm cât de dezamăgitoare sunt toate celelalte forme de mângâiere. Noi le căutăm în continuare, suntem slabi şi apelăm la ele: şi unele sunt chiar binecuvântate de Dumnezeu, unele sunt chiar forme prin care Mângâietorul vine şi El acolo,

ca să nu cumva să rămânem fără El. Dar acceptând dezamăgirea produsă de mărginirea lor, la capătul dezamăgirii noastre, ce minune: Te dez-amăgeşti, adică ieşi din amăgire, renunţi la amăgire, nu te mai închini la idoli, nu mai cauţi[5]. Atunci vei simţi adevărata mângâiere, mângâierea Duhului Sfânt.

Prima mea relaţie simţită cu Duhul Sfânt a fost atunci când am auzit că nu pot să zic „Doamne!" fără să lucreze El în mine. Şi am zis: „A, ce bun eşti Tu că lucrezi în mine!". Pentru că eu primisem de la părintele duhovnic să zic „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătoasa". Şi ziceam şi eu cum puteam: cu vreme, fără vreme, cu simţire, cu nesimţire, ziceam în toate felurile... Acesta era canonul meu. Şi când am citit de mai multe ori, mai exact când am priceput că n-aş putea să zic *Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu...* dacă n-ar fi Duhul Sfânt, m-a copleşit recunoştinţa pentru Acest Mare Necunoscut din mine. Dacă vrei, pentru mine Duhul Sfânt a fost Marele Necunoscut. Pe Tatăl L-am simţit mai devreme, pentru că atât îmi vorbea Mântuitorul despre El, încât nu puteai să nu-L simţi. Dar Duhul Sfânt era un necunoscut şi nu se afirma în niciun fel. Şi cred că puţinele, dar profundele cuvinte pe care le spune Mântuitorul despre Duhul Sfânt, ca şi cele pe care le spune despre Tatăl, sunt uşa de intrare în relaţia noastră cu Duhul

---

[5] Acum un secol, verbul „a dezamăgi" era folosit în limba română la reflexiv – „a se dezamăgi" – şi avea exact acest sens de a te dezmetici, a te trezi la realitate, abandonând o iluzie. Un exemplu: „Ai crede că (...) auzi pe un Socrate, că vezi pe un Brutus. Dezamăgeşte-te! Ziaristul nostru el însuşi e înoroiat în viţiuri, e scăldat în corupţiune, e înecat în abisuri!" (Bogdan Petriceicu Haşdeu, *Satyrul*, 13 februarie 1866) (n.ed.).

Sfânt. Apoi urmează primirea, acceptarea, printr-un act de bunăvoință a duhului meu, înainte de a simți și gusta. Mai târziu ne dăm seama că de fapt am simțit, dar că nu știam că asta este.

— *Da. Timpul ne presează, trebuie să încheiem această emisiune. O încheiem cu părere de rău, dar și cu bucuria că vom continua cu o emisiune viitoare, în care vom rămâne la această adulmecare mai îndeaproape a lui Dumnezeu Tatăl, a lui Dumnezeu Fiul și a lui Dumnezeu Duhul Sfânt. Ne rugăm împreună ca Dumnezeu Tatăl, Dumnezeu Fiul și Dumnezeu Sfântul Duh să ne dăruiască tuturor puterea de a străbate această săptămână care ne stă în cale. Toate cele bune, Doamne-ajută!*

***

Profită de necazuri pentru a te întâlni cu Dumnezeu

— *Doamne-ajută, stimați ascultători. Bun venit la o nouă ediție a emisiunii noastre „Meșteșugul bucuriei". Vă propunem în cele ce urmează să continuăm discuția noastră, începută în emisiunea trecută, când încercasem să ne apropiem, prin experiență, de Dumnezeu Tatăl, de Dumnezeu Fiul și de Dumnezeu Sfântul Duh. Rămăsesem noi la Dumnezeu Sfântul Duh și maica Siluana ne spunea cum de fapt aici, în experierea Duhului Sfânt, apar tot felul de probleme, pentru că Duhul Sfânt pare o Persoană mai greu de perceput. Îl confundăm de multe ori cu duhul cuiva, cu duhul lui Hristos ca suflet al lui Hristos, ca spirit al lui Hristos. Pe de altă parte, și noi avem această cultură oarecum neduhovnicească, nespirituală, din ziua de astăzi: de cele mai multe ori, vorbind despre duh, ne*

gândim la duhul lui Aladin din lampă. Dincolo de toate acestea, discutasem data trecută că Duhul Sfânt este Mângâietorul, însă nu Mângâietor în sensul acesta cotidian al cuvântului, pentru că „mângâiere" în limba română înseamnă așa, o alinare a unei suferințe; poate să fie și o mângâiere fizică, o mângâiere trupească. Și atunci ne gândisem împreună în emisiunea trecută că de fapt mângâierea aceasta vine pe fondul experierii unui necaz, experierii unei tristeți, experierii unei traume în viața noastră.

— Așa începe, dar nu e obligatoriu. N-ar trebui, pentru a-L cunoaște pe Duhul Sfânt, să avem traume și necazuri. Ar trebui să-L simțim în bucurie. Din nefericire nu se întâmplă așa. De ce? Pentru că în necaz suntem mai aproape de noi, intrăm mai în profunzime în ființa noastră. Cred că mie de mare ajutor mi-a fost, totuși, teologia asta a matale. [râde] Și o să explic de ce.

Pe calea întâlnirii mai profunde cu Dumnezeu, în perioadele de părăsire, când suntem pedagogic părăsiți de Dumnezeu, când nu mai simțim prezența și lucrarea harului, te întrebi imediat în mod juridic: „Ce-am făcut? Ce-am greșit? Ce...? Aha, nu mai merit să mă iubească, știam eu că nu merit!" – și tot acest șuvoi de gânduri distructive care apar... Dar Părintele duhovnic mă asigura că asta-i calea. Pe urmă m-am revoltat: „Cum, Doamne, da' de ce folosești așa o metodă dureroasă?" Încet-încet însă, rugăciunea – după cum mi-a spus Părintele: „Rugăciunea o să te învețe" – m-a învățat unde să caut. Tot la sfinți, care sunt martorii lucrării și prezenței lui Dumnezeu, a lui Dumnezeu Sfânta Treime, a lui Hristos și a Duhului Sfânt, în noi, în viața noastră.

Acolo am aflat că, după cădere, sufletul nostru e sfâşiat în bucăţi, că unitatea lui şi lucrările lui sunt cumva aproape contradictorii și cu neputință de a se desfăşura şi transmite armonios. De exemplu, o lucrare a *trupului* nu poate fi simţită sau poate să fie simţită distorsionat de *suflet*, de psihism, de afectivitate. O lucrare din zona afectivității, a sentimentelor, poate fi înțeleasă greşit de puterile sufletului din trup – și atunci să avem insomnie, să facem indigestie şi așa mai departe.

Apoi e lucrarea duhului nostru, partea asta atât de ascunsă și înaltă a noastră, unde se întâmplă efectiv întâlnirea cu Dumnezeu, unde vine Duhul Sfânt! Noi tot zicem: „sunt templu al Duhului Sfânt...". Cum suntem? Prin două realităţi din noi suntem numiţi „templu al Duhului Sfânt": prin trupul nostru și prin duhul nostru; nu prin psihismul nostru pe care îl numim de obicei suflet. Or, noi trăim mai mult în vâltoarea asta a sentimentelor, a impresiilor, a dorințelor, a impulsurilor, a nevoilor noastre, pe care le resimțim și le prelucrăm cu puterile poftitoare și lucrătoare ale sufletului. Așa încât ce trăim noi la nivelul mai adânc al duhului nu prea e gustat aici, la parter; nu prea e tradus... Citeam despre astea la Părinţii filocalici şi tot întrebam: „Da' de ce? Ce se întâmpla atunci când venea harul? Că trăiam și simțeam. Cu ce puteri simțeam? Ce se întâmplă acum?". Atunci am aflat că ce cer eu cu neștiință prin „Împărate ceresc" trebuie chiar făcut. Acolo zice „Vino și Te sălăşluieşte întru noi". Cui nu-i place să fie plin de Duhul Sfânt? Dar apoi urmează ceva care nu ne mai vine să zicem: „Și ne curăţeşte de toată întinăciunea". Ei, asta nouă nu

prea ne place. Când e vorba de curățire...

— *Nu ne place în primul rând că aflăm că nu suntem curați.*

— A, asta în primul rând.

— *Asta în primul rând.*

— În al doilea, pentru că această necurăție ne face chiar plăcere. În plus, ne va durea atât de tare curățirea asta... Uneori e jupuire, frecat bine cu peria de sârmă! Or, aici ne învață pe noi Sfânta Biserică, mama noastră, ce e de făcut: trebuie să ne curățim de patimi. Și avem „detergenți" speciali [râde], avem instrumente speciale și minunate de curățire pe care le aduce Duhul Sfânt cu Sine când vine în noi. Atunci, acolo Îi simt prezența – prin lucrarea asta pe care o face împreună cu mine, ca să mă curăț de tot ce împiedică bucuria pe care deja o trăiesc în duh. Păi când mă împărtășesc cu Hristos în Sfânta Euharistie, trăiesc în duhul meu o bucurie amețitoare, cu adevărat, cu frică și cu cutremur! Ei, și sufletul meu rămâne nepăsător. Ce se întâmplă? Care-i tragedia? De ce se întâmplă asta? Vom vedea. Acum e nevoie să reținem că lucrarea Duhului Sfânt de curățire este ceea ce cerem în rugăciune și asta ne ajută să-I simțim prezența.

— *Există deci două căi de experiere a Duhului: o dată se întâmplă să experiem Duhul ca pe Mângâietorul, în necazuri.*

— Că nu sunt singur.

— *Da. Și apoi există această cale de a-L experia în plenitudinea aceasta a bucuriei, a dragostei. Dar majoritatea oamenilor Îl simt pe Duhul mai curând în prima variantă, pentru că trăim într-o lume aproape sălbatică, unde trebuie să fii permanent dur, puternic,*

să faci față, să te descurci și să te zbați. Și atunci e imposibil să fii permanent așa. La un moment dat cazi, la un moment dat totul se rupe.

— Slavă Domnului!

— *Slavă Domnului! Atunci, în abisul acela, pare la început că nu mai e nicio cale de acces, nicio cale de ieșire.*

— Acesta e şi scopul acestei căderi, să te dumireşti.

— *Atunci apare mângâierea aceasta, aproape nesperată. Neașteptată. Apare la fel ca atunci când după o furtună apare soarele. Apare vremea frumoasă.*

— Care te opreşte... „Opriți-vă și cunoașteți că Eu sunt Dumnezeu..."

— *Ei, acest „opriți-vă!". Oprirea apare de nenumărate ori în Sfânta Scriptură. Soarele se oprește pe cer atunci când Iosua Navi și poporul ales înconjoară Ierihonul. Se opreşte pe cer... „Opriți-vă și vedeți că bun este Dumnezeu".*

— Or, necazurile de multe ori ne opresc din caruselul acesta, din învârteala asta după nimicuri, după lucruri efemere. Și e o ocazie de a te întâlni cu Dumnezeu... Dar această oprire nu e legată neapărat de necaz. Putem să ne oprim și prin *uimire*. Avem și expresia asta, că *„îți stă mintea-n loc"*... Ei, când îți stă mintea în loc, profită! Profită şi întâlneşte-te cu Dumnezeu, vezi că El e Dumnezeu.

— *Deci, în niciun caz necazurile acestea nu trebuie să le înțelegem numai pur și simplu așa, pedagogic. Că de regulă se spune: „Da, e o bătăiță ca să se ridice..."*

— Nu, ferească Dumnezeu! Mântuitorul nu vrea să avem necazuri. Dar ne-a spus: *„În lume veți avea necazuri"*. De ce? Fiindcă ni le facem. Dar ne mai

spune: *„Îndrăzniți! Eu am biruit lumea.* Adică am biruit mecanismul de facere de necazuri, «procesul fabricării»! Asta am biruit Eu. Și, dacă veți face și voi asta, nu veți mai avea necazuri." Ați văzut vreun sfânt necăjit, „cu ghinion" [râde]?

— *Deci începutul acesta are de-a face cu oprirea. În latină îi zice „statio". Popasurile acelea pe drumul Golgotei sunt numite „stationes": opriri; și când se oprește procesiunea se spun rugăciuni. Oprirea e legată de o procesiune, de faptul că ne aflăm pe cale. Lucrul acesta noi îl pierdem de foarte multe ori din vedere. Astăzi, când toată lumea caută să-și facă casă, să-și ia apartament, să se stabilească, să ducă o viață cât mai stabilă din punct de vedere burghez...*

— Și când ajungem și noi să fim cât de cât stabili, murim.

— *Ei, și atunci...* [râde] *da, murim. Abia atunci ne oprim!*

— Ne oprim și (re)cunoaștem că nu acolo era Dumnezeu. Dar are Dumnezeu milă de noi și ne mai oprim și pe cale, mai avem câte o stație de-asta.

— *Dar interesant e că în agitația aceasta după o viață stabilă, noi nu ne oprim. Ne oprim numai când mergem în procesiune. Întotdeauna în procesiune sunt opriri. În schimb, în agitația aceasta, nu.*

— Pentru că nu este o rânduială, nu ești pe o cale.

— *Ei, atunci Duhul aduce, iată, și rânduială aici.*

— Pentru că El e de fapt Cel Care mărturisește pe Hristos, Care-i Calea. Deci eu sunt în rânduială când merg pe Cale, iar Calea este Hristos. Când sunt în Hristos, eu merg cu El și mergem în rânduială și în procesiune. Numai Duhul Sfânt ne aduce modul acesta concret de a fi pe Cale, cu El.

Duhul rânduielii, al armoniei. Metafora dansului

— *Vorbeam despre Duhul Sfânt care este Mângâietor și iacătă, am descoperit că e și Rânduitor. Și acesta e un cuvânt care pe mulți dintre oamenii zilei de astăzi îi deranjează. Cuvântul rânduială e destul de neacceptat, pentru că rânduială, ordine, disciplină, lucrurile astea sunt total respinse de societatea noastră de după Revoluție încoace. Ele au fost asociate mai mult sistemului comunist, dictaturii, încorsetărilor sociale... sau vieții burgheze, protocolului, convențiilor. Însă iată că Duhul Sfânt, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, Duhul Sfânt este Duh al rânduielii. Cum să înțelegem mai bine, ce experiență ne-ați putea descoperi în legătură cu rânduiala aceasta a Duhului?*

— Mi-e greu să spun, că nu știu cum o s-o primiți. [râde] Dar n-am alta... Asta e ce-am trăit eu. Bucuria este semnul dacă ești pe Cale sau nu. Pentru că bucuria e ceva care se dă permanent, e ceva ca și naşterea Mântuitorului, care e permanentă. Relația noastră cu El nu e în timp [numai pentru o perioadă de timp], ci ea curge. Dar dacă am întrerupt, am închis robinetul, nu mai vine bucuria. Atunci eu știu că am plecat de pe Cale, m-am rătăcit și trebuie repede să-mi revin, Slavă Domnului că se poate!

Și în această căutare a ce anume să fac, cum să fac să nu închid robinetul bucuriei și să nu rămân fără aer, fără bucurie, am descoperit că singura bucurie, printre puținele bucurii ale vieții de dinainte de relația mea vie cu Dumnezeu, era dansul. Atunci simțeam că ființa mea e în armonie, că trupul meu e în armonie cu sufletul meu, că mă bucur, până în

vârful degetelor. Și bucuria era stricată atunci când partenerul meu nu mă conducea bine, sau când eu nu puteam să fiu ușoară la dans, sau când ceilalți dansatori mă călcau pe picioare. Dar când ai un partener bun, nu te calcă nimeni pe picioare. Ei, dansul îmi aducea bucurie tocmai pentru că avea o rânduială, dacă vrei. Dar nimeni nu spunea: „N-aveți voie să mergeți decât în direcția asta sau asta!". Era așa o libertate! Și când toți dansam bine într-un grup, era o bucurie extraordinară, nu ne loveam. Am mai avut experiența aceasta când am învățat șoferie. Am văzut cât de minunat ar putea să fie traficul! Am făcut școala de șoferi și am văzut că regulile de circulație sunt atât de frumos gândite, încât oamenii ar putea să danseze la volan, trecând mașinile, mari și mici, cu grație unele pe lângă altele și unele prin fața altora... Cu adevărat ar putea fi de o frumusețe extraordinară. Ce rânduială, ce bine e gândit! Doar că aici, orice stângăcie – care doare mai mult decât o călcare pe picior la dans! – strică ordinea. Așa, prin rugăciune și ascultându-mi mereu nevoia de a rămâne în contact cu Domnul, Care este izvorul bucuriei, am descoperit că rânduiala este un dans, și că dansul Dansului este Liturghia, este rânduiala Sfintei Liturghii... N-am altă metaforă.

— *Duhul Sfânt, Duh al armoniei, de fapt, nu?*

— Exact. Perfect.

— *Este armonia aceasta...*

— E ritmul. Care merge odată cu tine, încetinește sau accelerează după puterile tale, după disponibilitatea ta de moment. De-aia e Mângâietor, că nu mă zgâlțâie în momentele în care mie-mi cade capul de durere. Mă cheamă și-mi dă putere să

merg pe Cale, dar respectând neputințele mele, și particularitățile mele. Le respectă și le armonizează cu Cel pe Care mi-L dă, cu Cel pe Care mi-L aduce.

— *Într-o carte apocrifă – Faptele Apostolilor după Ioan (este o carte care circula în Biserica veche prin secolul 4) – m-a uimit un lucru. Zice acolo că atunci când Mântuitorul Se afla în grădina Ghetsimani cu ucenicii adormiți și El Se ruga, după ce-i trezește pe ucenici, le zice: „Hai să dansăm! Hai să jucăm!"*

— Ei! [râde]

— *Și povestește această carte apocrifă cum Mântuitorul și apostolii s-au prins de mână și au dănțuit o horă. M-a impresionat atunci când am citit textul acesta, pentru că eu veneam dintr-o tradiție în care, în afară de „Isaie, dănțuiește" de la Taina Sfintei Cununii, dans sacru, nu prea mai știam altceva. Bun, avem gesturile liturgice, generoase, elegante, frumoase, ținuta corporală a preotului, prestanța aceasta... Dar dansul acesta...*

— S-a interiorizat.

— *Da, s-a interiorizat.*

— Pentru că orice exteriorizare a dansului acum se contaminează de patimă, de păcat, pentru că lumea e așa cum e... Atunci el, dansul, glasul mișcat al armoniei, s-a sublimat, cum spuneai într-o emisiune, s-a interiorizat și a devenit gest lăuntric; dar nu imaginat, ci pur și simplu este real, este o mișcare. Și respirația, și circulația sângelui, toate sunt într-un alt ritm, într-un ritm armonic atunci când ești în rânduială. Fie că este rânduiala înmormântării, sau Sfânta Liturghie, sau munca pe care o faci, sau chiar și agitația asta pe care o numim noi stres... Dar atunci când ți-ai făcut rugăciunile, când zici

„Doamne, miluiește" sau „Doamne Iisuse" între timp, simți că e acolo. Rânduiala te cheamă și te odihnește. Și nu trebuie decât s-o conștientizezi și să intri în ea prin mici opriri, mici opriri care-s ca niște sărbători, ca niște celebrări, ca niște momente de trezire. De-aia erau și cele șapte Laude, și Ceasurile... Noi putem transforma, din când în când, o clipă într-un ceas, într-un ceas de rugăciune, în care intrăm din nou în contact conștient cu armonia. Apoi ea va lucra precum sângele nostru; inima noastră bate, dar nu suntem mereu conștienți cât de regulat bate și cât de bine ne slujește.

Jertfa ca bucurie / jertfa ca târguială

— *Da, mă gândeam acum că și dansul are niște opriri, niște cadențe care au de-a face tocmai cu arta opririi unei mișcări și inițierea unei alteia. M-a impresionat în satul meu cum bătrânii satului jucau – nu știu cum se cheamă jocul, rustem*[6] *parcă – și aveau niște mișcări, apoi deodată se opreau și apoi reluau dansul. Dansul nu se terminase, dar erau și acolo niște opriri din acestea care aveau tare mult șarm. Deci oprirea aceasta – pentru că aș vrea să ne întoarcem la „Opriți-vă și vedeți!", sau „Opriți-vă și cunoașteți!" – oprirea aceasta este așa de bogată în semnificații! Ne oprim ca să ce? Ca să cunoaștem, ca să vedem, ne oprim ca să...*

— E un fel de jertfă, dacă vrei. Când te oprești, renunți tocmai la ce făceai.

---

[6] Rustemul este un dans popular românesc răspândit în sudul Olteniei și în părțile învecinate ale Munteniei, în care jucătorii formează, de obicei, o coloană mixtă sau numai de bărbați, ținându-se cu brațele încrucișate la spate, și execută pași în față și în spate cu încrucișarea picioarelor, în ritm vioi. (DEX)

— *Da. Şi asta înseamnă că te opreşti ca să te rogi.*

— Exact.

— *Pentru că şi jertfa e o formă de rugăciune, sau rugăciunea e o formă de jertfă.*

— Exact.

— *Sunt aşa de genu in înrudite încât sunt inseparabile.*

— Şi jertfa la început pare dureroasă... Îi sesizezi aspectul de pierdere: „Aveam o grămadă de treabă şi m-am oprit să mă rog!..." Sau „Tocmai mă duceam nu ştiu unde şi m-am oprit să..."

— *Asta este percepţia cel mai des întâlnită, că e o renunţare la ceva.*

— Da, dar de fapt jertfa este dăruire şi e singura bucurie, de fapt.

— *Da, da, da. Atunci, jertfa şi rugăciunea sunt de fapt un singur lucru. Jertfa e ceea ce vedem noi atunci când avem în vedere lucrul la care renunţăm, dar de fapt jertfind noi ne rugăm, celebrăm.*

— De fapt, jertfa este bucurie.

— *Este bucurie.*

— Da. Dar noi nu ne dăm seama. Noi avem conotaţii negative, pentru că am trăit jertfa ca pe ceva dureros, ca pe *„o lipsire de"*. Dar de fapt, jertfa este *„o întâlnire cu"*. Nu te poţi întâlni cu nimeni fără să te dăruieşti, fără să ieşi din tine, sau fără să faci loc cuiva în tine, adică fără să te jertfeşti. De cele mai multe ori, când ai o întâlnire fericită, cunoşti ce este jertfa: ies din mine către celălalt şi-i fac loc în mine.

— *E interesant cât de mult lumea de azi a pierdut accesul la jertfă ca paradigmă a relaţiei noastre cu Dumnezeu!*

— Da. Pentru că vrăjmaşul vine şi spune: „O să te doară!".

— Da. Da. Şi mai e un aspect. Mă gândeam chiar acum la faptul că în definitiv şi jertfa, aşa cum apare ea în Sfânta Scriptură a Vechiului Testament, de multe ori a fost înţeleasă juridic, nu? Chiar şi doctrinele acestea foarte savante despre mântuire ca „răscumpărare", şi apoi ca „justificare", sau „legitimare", şi aşa mai departe, sunt de fapt o încercare de a înlocui sau de a interpreta jertfa juridic. Jertfa nu mai are de-a face, în mintea celor care gândesc aşa (juridic), cu actul acesta al bucuriei...

— Care e dăruire şi primire.

— Ci cu actul unei pedepse. Mântuitorul trebuia să primească o pedeapsă pe care un dumnezeu rău trebuia s-o dea.

— Asta a fost ce m-a ţinut pe mine departe de Dumnezeu multă vreme... Cum să te rogi unui dumnezeu care vrea să se răzbune pe tine pentru că, după ce că şi-a trimis fiul la moarte, tot pe tine se supără că i l-ai omorât? E incredibil ce poate mintea omenească să facă! Dar e acelaşi lucru pe care îl spuneam noi mai demult, că proiectăm imaginea tatălui care ne-a bătut asupra Tatălui nostru Cel din ceruri. Acelaşi lucru se întâmplă şi aici: proiectăm experienţele noastre, generalizăm şi zicem: „Ăsta-i adevărul!". De ce? Pentru că pe acesta îl trăiesc eu. Or, opririle astea sunt opriri în care jertfesc tot (tot ce-mi imaginez, şi tot ce ştiu, şi tot ce am experimentat, tot ce cred), ca să fac loc acestei viziuni, acestei realităţi care bate la uşa mea. Şi o probez făcând ce zice El, nu ce fac eu. Asta-i oprirea. Deci este o oprire ca să pot să mă dăruiesc, ca să pot să mă deschid. Şi de fapt ea tot de Duhul Sfânt e lucrată. Atunci abia pot eu

să înțeleg și să cred că El strigă înăuntrul meu, cum spuneam, „Avva! Părinte!".

— *Da, oferirea aceasta necondiționată se pierde din vedere...*

— Eu nu i-aș zice necondiționată, pentru că ar fi imposibilă pentru mine. Eu personal nu puteam să fac nimic necondiționat. O altă capcană a zilelor noastre este **rușinea de a fi interesat**. Pentru că majoritatea intereselor noastre sunt meschine sau egoiste, nouă ne e rușine să recunoaștem că ne interesează, că suntem interesați. Or, oferirea mea către Dumnezeu e condiționată chiar de *condiția* mea umană.

— *Dar nu e condiționată în sensul acela al târguirii, pentru că și aici e o capcană: „Îți dau, dacă...". „Ale Tale dintru ale Tale...", dar Ți le dau pe ale Tale dacă Tu îmi dai...*

— A, am înțeles, da.

— *Pentru că s-a încetățenit și reprezentarea asta, exagerată, a răsplătirii. Într-adevăr, există o metaforă a răsplătirii în Sfânta Scriptură, însă termenul a început să fie luat* mot à mot *și atunci apare iarăși ideea aia de merit.*

— În clipa în care apare gândul de merit, apare evaluarea. Evaluarea înseamnă o mutare a vieții mele în mintea rațională, care măsoară, cântărește și compară. Or, asta nu mai este o relație directă în care, în chiar clipa în care am zis „Doamne!", El vine! Ce să mai zic? Oi fi meritat, n-oi fi meritat? Iată-L, e aici! Aici e jertfa. Îi fac loc fără să mă gândesc: „Dar dacă...". Intru pe pârtia credinței care e altă autostradă. Necondiționat de raționamente, de minte, de rațiune, de amintiri și dorințe...

— *Necondiționat de rațiunea aia pervertită.*

— Căci altfel eu sunt condiționată. Sunt condiționată de ceea ce întâlnesc. Când zic „Doamne!", întâlnesc ceva din care mi-am dat seama că atârn de Tine.

— *Și fără îndoială, interesul acela e motorul care mă propulsează, care mă incită.*

— Exact. Și dacă n-aș avea experiența acelei realități, n-aș putea să mă duc a doua oară. N-aș putea să mă duc a doua oară dacă n-aș avea nicio experiență, dacă n-aș gusta nimic. Zice „Opriți-vă și gustați, și vedeți că bun este Dumnezeu!". Asta este adevărata condiționare: că mă întâlnesc cu condiția mea umană, care este condiția de a fi condiționat de Dumnezeu.

— *Da, dar care nu trebuie proiectată asupra lui Dumnezeu. Nu trebuie să condiționăm noi pe Dumnezeu. „Doamne, știi că eu am ținut post, și că am..., și vezi că nu ești chiar „fair"[7] când..."*

— Asta pentru că eu L-am privit pe Dumnezeu în iluziile mele. Adică relația mea cu Dumnezeu nu era o relație cu Dumnezeu, ci o relație cu dorințele mele. Dacă dorințele mele sunt bucăți sparte ale dorului meu de Dumnezeu, eu n-am ce să găsesc pe acolo. Oricare dorință, fie și nobilă, dacă este dorința mea, ea nu mă poate duce la bucurie. Mă poate duce cel mult la o satisfacție de moment, atunci când mi se împlinește acea dorință. Dar după satisfacția asta vine prăbușirea mea și moartea dorinței! Chemarea noastră e un dor. Și, atunci când firul care mă conduce e dorul acela de bucurie pe care-l am, de a-mi împlini acel ceva care-mi lipsește orice aș avea și orice aș fi, atunci nu voi mai intra în capcana asta.

— *Cu aceste gânduri trebuie să încheiem, înainte*

[7] corect (lb. engleză)

poate de a fi dus toate gândurile noastre la capăt. Dar mai avem emisiuni la dispoziție. Stimați ascultători, continuăm săptămâna viitoare dialogul nostru cu maica Siluana și sperăm, ca de fiecare dată, să fie pentru dumneavoastră un prilej de învățătură și de experiență duhovnicească. La revedere.

— Bucurie sfântă! Doamne-ajută!

***

Duhul rugăciunii. Rugăciunea ca intrare în relație și dăruire

— *Doamne-ajută, stimați ascultători. Continuăm astăzi discuția noastră de unde am rămas, respectiv de la învățătura despre Duhul Sfânt. Am discutat despre dimensiunea duhovnicească a jertfei, despre felul în care, de multe ori, omul de astăzi nu mai înțelege prin jertfă actul duhovnicesc de dăruire către Dumnezeu, Cel Care ne-a dat pe noi înșine nouă înșine și ni le-a dăruit nouă pe toate, ci înțelege jertfa mai curând în sens legalist, juridic, ca pe o problemă de târguială, ca pe o problemă în care cineva trebuie să dea socoteală pentru ceva. De aceea și Judecata lui Dumnezeu a început să fie înțeleasă legalist. Am arătat că, de fapt, jertfa, judecata, toate lucrurile acestea au de-a face cu logica dăruirii noastre în mâinile lui Dumnezeu și...*

— Și logica unui răspuns dat liber și din dragoste, nu a unei trageri la răspundere, pentru care urmează să fii închis.

— *Desigur. Ei bine, Duhul Sfânt, în tradiția ortodoxă, în Sfânta Scriptură, este numit* ***Duhul rugăciunii****, Duhul Care vine în noi și care strigă „Avva! Părinte!"*[8]*. Și aflăm astfel - lucru ciudat pentru mulți*

[8] Romani 8, 15.

*dintre noi – că nu noi suntem cei care ne rugăm. De fapt noi ne-am și obișnuit să spunem: „Mă duc la biserică și mă rog..." Adică, **eu** fac o acțiune, aceea de a mă așeza în genunchi, de a spune niște cuvinte, de a mă ruga. Or, în Sfânta Scriptură ni se spune că, de fapt, nu noi ne rugăm, ci, iată, Duhul Sfânt face aceasta. Cum să înțelegem mai bine, maică Siluana, lucrul acesta?*

— Apoi, matale ești cel care trebuie să spui, că ești profesor teolog. Eu nu știu să spun așa. Eu știu să zic altfel: că atunci când chemăm pe cineva, de obicei îl chemăm să ne dea ceva. Îl chemăm pentru că avem o lipsă, o lipsă de cineva și de ceva pe care acel cineva poate să ni-l dea. Or, asta nu este rugăciune în sensul în care dorește Dumnezeu să intrăm în relație cu El. El vrea să intrăm într-o relație ca cea a Persoanelor Sfintei Treimi. Căci acolo, când se cheamă Unul pe Altul, nu se cheamă pentru că lipsește cuiva ceva – lui Dumnezeu nu-i lipsește nimic, ci este un act de absolută și permanentă dăruire de Sine. Deci ca eu să ajung să am bucurie când mă rog, va trebui să dau, să ofer. Or eu n-am ce să ofer. Atunci Dumnezeu, știind neputința mea, știind că eu nu mai am ce să dau pentru că nu mă am nici pe mine și nici pe Dumnezeu în mine, vine la mine, mă umple cu Sine. Și mai face un lucru: mă curățește de toată întinăciunea. Atunci strigăm „Avva! Părinte!", adică „Tăticule, te iubesc, iubește-mă! Sunt bucuroasă că mă iubești!".

Așa văd eu această chemare, această venire a Duhului Sfânt ca să ne învețe să ne dăruim, să ne învețe să dăm din ale noastre, din preaplinul nostru. Noi nu putem fi plini dacă nu ne umple Dumnezeu, dacă nu vine Duhul Sfânt să ne umple. Și El vine. Atunci eu, dacă am nevoie de o pereche de boi și

vreau să-i cer de la Dumnezeu, nu încep rugăciunea: „Doamne, dă-mi și mie doi boi!", ci încep rugăciunea: „Doamne, vino și Te sălășluiește întru noi! Și-Ți mulțumesc că prezența Ta mă face să uit ce-am vrut să-Ți cer!"; și, când îmi amintesc, Îi spun: „Doamne, mulțumesc că mi-ai dat puterea, priceperea și dragul de a cere boii de la Tine și nu m-am dus eu să-i fur de la vecinul." Deci boii nu-mi vor lipsi, nevoile mele se vor împlini, până când voi fi plin de toate și nu voi mai avea nevoi. Dar rugăciunea mea către Domnul va fi o relație de dăruire. Eu Îi dăruiesc din preaplinul încrederii mele, credinței mele și siguranței mele că acolo este ce-mi trebuie și ce nu am. Așa am fost făcuți, cu această scobitură, cu această concavitate, cu această lipsă.

— *Pentru a primi. Și pentru a dărui din nou.*

— Eu sunt un vas în care vine preaplinul. Eu nu pot să ofer nimic, nici măcar o cerere. Pentru că atunci când cerem ceva cuiva, de fapt îi oferim încrederea noastră că ne dă. „Dă-mi și mie o bucată de pâine..." – când spun asta, îți ofer încrederea mea că ai să-mi dai, încrederea mea că mă-nțelegi că mi-e foame. Deci îți dăruiesc ceva în primul rând. Îți dăruiesc pentru că nu cer oricui! De ce? N-am încredere. Aceasta este pedagogia lui Dumnezeu și aceasta e minunea care s-a întâmplat cu noi, oamenii, după ce a coborât Duhul Sfânt, și se întâmplă când este Duhul Sfânt cu noi.

— *Da. Ce poate oferi de fapt o concavitate? Nimic altceva decât ce primește în ea.*

— Exact. Și când sunt un gol, eu mă ofer pe mine ca gol pentru primirea Ta. Pentru că eu nu sunt făcut să fiu gol. Și în loc să mă umplu cu tot felul de deșeuri

și cu tot felul de surogate din lumea creată, eu vreau să mă umplu cu Creatorul, pentru că așa m-ai făcut Tu, Doamne! Această aruncare a noastră în golul care suntem noi este actul nostru de credință, actul nostru de încredere.

— *„Ale Tale dintru ale Tale", zice Sfânta Liturghie. Deci cumva noi, în concavitatea aceasta care suntem, putem să aducem tocmai acest act de încredere, acest act de dăruire pe care l-am primit deja de la Dumnezeu.*

Infinitul bun și infinitul prost

— Oamenii spun: „Ei, voi, creștinii, sunteți niște milogi și cerșiți toată ziua!". Nu-i adevărat, suntem niște generoși! Noi dăruim încredere, noi dăruim încredere Creatorului și bucurie. Îi dăruim încredere cerând! Acesta este primul act de dăruire. Ne dăruim pe noi, și lipsa noastră, și golul nostru, lui Dumnezeu. Abia apoi, din preaplinul acela, noi devenim izvoare.

— *Da. Dăruim încredere, dăruim comuniune, dăruim comunitate...*

— Ne dăruim pe noi.

— *Da, ne dăruim pe noi. Chiar acum citeam ceva despre cum, în lumea elenistică, omul se simțea singur în Cosmos. De o singurătate înfricoșătoare. Și atunci, spune un autor german de pe la începutul secolului XX, creştinismul aduce deodată un sentiment cu totul eliberator, dat de faptul că omul nu-i singur în Universul acesta înfricoșător și mai ales că nici Universul nu-i înfricoşător.*

— Pentru că bietul om, înainte de venirea Mântuitorului, de refacerea legăturii noastre cu Dumnezeu, ca să vadă Cosmosul își punea mâna streașină la ochi și se uita în zare. Sigur că omul

poate avea telescoape, sateliți și tot ce te face să vezi mai bine... Dar oricât te-ai uita într-acolo, ești singur! Pentru că Cineva-ul nu-i acolo. Cum spunea nu mai știu cine: „A, au fost pe Lună și nu L-au văzut pe Dumnezeu!" [râde] Cred și eu că nu L-au văzut! De ce? Pentru că Dumnezeu nu-i pe Lună, nu e în cerul înstelat! Dar unde e? În tine, în mine este. Dacă eu mă întorc către mine, atunci pot să-L găsesc pe Cel Care e în mine, care e chipul Lui în mine. Acolo e locul de întâlnire, înăuntrul meu. Eu însumi sunt un Cosmos.

Sigur, pare greu pentru noi să acceptăm lucrurile acestea, ni se par teorii sau lucruri abstracte. Dar eu zic să facem așa, concret: uitați-vă o oră în zare și uitați-vă o oră în adâncul dumneavoastră, fiecare în parte. Ei, nu o oră, zece minute. Și să-mi povestiți, după aceea, diferența.

— *Hegel făcea o distincție între așa-zisul infinit bun și așa-zisul infinit prost. Infinitul prost ar fi infinitul lui 1+1+1+1+1+1... Și așa mergem pe orizontală și putem socoti și noi, și copiii noștri, și urmașii, și zeci de generații, mii de generații...*

— Punând încă un unu. Și omul, ca să iasă din această nefericire, zice: „Dar pe Dumnezeu cine L-a făcut? Și pe cel care L-a făcut pe Dumnezeu, cine l-a făcut?" Și tot așa.

— *Pentru că rămâne prizonier în această logică a lui unu plus unu.*

— Da. Și al infinitului prost.

— *Omul de dinainte de Hristos era prizonierul acestei gândiri...*

— Însă și în acest prizonierat, cât dor era de întâlnirea cu Dumnezeu! Poporul iudeu, pregătit, zicea: „Coboară, Doamne, cerurile și Te coboară!".

Până și felul în care spunea lucrurilor pe nume nu era decât un fel de a-L chema pe Dumnezeu – „Vino odată, că Tu trebuie să fii infinitul!". Infinitul trebuie să fie Cineva şi nu ceva.

— *Da, e interesant cum de fapt toată tinderea noastră, de multe ori chiar şi tinderea către rău – pentru că pe asta o vedem de multe ori –, e de fapt un reflex din acea tindere originară, din acea tindere către Dumnezeu pe care o dă tocmai chipul lui Dumnezeu din noi.*

— Da. Şi căutarea răului nu-i decât trăirea infinitului prost. Pentru că, de fapt, eu caut ceva bun. Nimeni nu caută răul. Caută o plăcere, caută o mângâiere, caută ceva bun la care trebuie de urgență să adauge altceva, pentru că acel ceva se demască la un moment dat că nu-ți ajunge și că nu este ceea ce căutai.

— *Atunci, Duhul vine în noi și ne învață să căutăm infinitul bun. Și rugăciunea „Împărate ceresc, Mângâietorule, Duhul Adevărului, Care pe toate le plinești..."*

— Așa. „Le plinești", nu „le împlinești". Le umpli.

— *Duhul le plinește pe toate. Toate sunt frumoase, dar sunt încă ne-plinite cumva. Iar Duhul le umple pe toate, chiar și pe noi, care suntem aceste concavități de care spuneam...*

— Cupe, să zicem.

— *Aceste cupe. Duhul revarsă acest har, acest vin haric, în aceste cupe...*

— Şi ne și umple, dar ne și plinește, adică ne duce să ajungem ceea ce vom deveni. Pentru că noi suntem în devenire. Și devenirea e infinită, e fără de sfârşit, e nemărginită, pentru că nemărginit este Cel

care ne umple.

— *Da. Sfântul Grigorie de Nyssa vorbea despre aşa-zisa epectază, de acel progres nesfârşit...*

— Tindere.

— *Aşa, tindere nesfârşită. Pentru că progresul acesta în viaţa sfântă, în duhovnicie, nu are niciun capăt. Progresul în infinitul cel bun nu se sfârşeşte niciodată.*

Rugăciunea nu se face pentru că „trebuie" sau pentru că „îmi vine"

La sfârşitul rugăciunii Împărate ceresc, spunem: „vino şi Te sălăşluieşte întru noi..." Dar nu aşa, pur şi simplu, ci „curăţeşte, Bunule, sufletele noastre". La începutul emisiunii spuneaţi că lucrul acesta este cel mai greu, de fapt.

— Da. Şi sunt două atitudini care nu aduc bucurie. Una: aşteptăm în mod pasiv să fim curăţiţi, de parcă am fi nişte geamuri care trebuie spălate sau un parbriz care trebuie curăţat. A doua atitudine este aceea în care n-am vrea să ne doară curăţarea. Or noi, dacă ne uităm atenţi în noi şi suntem atenţi cu noi şi cu viaţa noastră, observăm că ceea ce este necurăţie – ce percepem noi ca necurăţie a sufletului nostru – este o faptă, este o atitudine liberă. Oricât am fi presaţi de nevoi, de fapt în mod liber facem ceea ce e necurat în faţa propriei conştiinţe. Ca urmare, smulgerea acestei necurăţii din mine presupune în primul rând dorinţa mea de a mă lepăda, presupune ruperea – care doare – şi desfacerea unor deprinderi. Se zice că obişnuinţa e a doua natură. Ce înseamnă asta? Obişnuinţa înseamnă nişte legături între neuroni ai creierul meu care automat îmi declanşează o

anumită atitudine, un anumit comportament în fața unei anumite situații. Când mă hotărăsc să nu mai înjur, să nu mai blestem, să nu mai drăcuiesc, să nu mai invidiez, să nu mai judec și să nu mai compar – pentru că în clipa în care compar pe cineva cu cineva sau cu mine, judec – atunci mă întâlnesc cu rezistența feroce a acestor tipare. Ele sunt atât de bine intrate în carnea mea, în creierul meu, în mine, încât îmi par de nebiruit. Chemându-L însă pe Duhul Sfânt, voi primi puterea să desfac această legătură, acest lanț de neuroni, aceste sinapse care mă încătușează, și să le fac pe cele noi, ale Duhului. Duhul nu lucrează în locul meu, ci **împreună** cu mine! Nici eu fără Dumnezeu, nici Dumnezeu fără mine.

— *Am întâlnit mulți oameni care zic: „Domnule, nu mă pot ruga. Mă străduiesc să mă rog, dar nu mă pot ruga." Luând în considerare ceea ce ne spuneați acum, dacă înțeleg bine, aceștia au fie o atitudine pasivistă, fie una activistă. Pasivistă, adică: „Să vină odată Duhul să se roage pentru mine! Că eu nu văd nimic, nicio schimbare... Uite, m-am botezat, m-am împărtășit și așa mai departe, dar nu simt nimic!". Și activistă, adică: „Mă pun să mă rog!". Și se străduiesc să se roage, dar nu reușesc să se roage.*

— Să pornim de la „Nu pot!". Ca să rezolv o situație legată de „nu pot" trebuie să pornesc de la ce **pot** să fac. Uite: **nu pot** să mă rog. Dar **pot** să... înjur. Ei, iată, pot ceva. Hai să văd: care e scopul acțiunilor pe care le fac? De ce fac ceea ce pot? Ca să-mi împlinesc niște nevoi. Împlinirea nevoilor mele îmi aduce plăcere, bucurie, pace; mă simt bine când îmi împlinesc nevoile. Dar eu vreau să fiu onest cu mine: iată, înjur de 30 de ani și sunt foarte nefericit.

Nevoile mele nu sunt satisfăcute. Am nevoie de tandrețe – de câte ori înjur, nu primesc niciun gest tandru în schimb. Am nevoie să fiu prețuit, admirat – nimeni nu mă prețuiește și nu mă admiră, decât niște șmecherei ca mine, dintre blocuri, care spun „Uau, ce grozav ai înjurat!", dar mă înjură și ei despre lucruri care mă dor foarte tare. Atunci, pornesc de la ce simt: simt durere când fac un lucru. Cât o să mai rabd? Până când am să îndur asta? Cum să scap? Am auzit că există Cineva care mă poate vindeca, care poate să-mi aducă bucurie. Am auzit că Dumnezeu dă bucurie, că Dumnezeu aduce bucuria. Așa spune: „Bucurie vă aduc vouă...", „Bucurie vă las vouă...". Dacă o fi adevărat!? Ia să mă duc la El și să zic așa: „Doamne, dă-mi și mie bucurie!". El va zice: „Copile, uite, dacă vrei bucurie, fii credincios cu darurile pe care ți le-am dat Eu. Ce daruri ai tu?". „Păi, eu știu să vorbesc." „Bine. Fii credincios pe cuvintele tale și folosește-le după cum te învăț Eu, și nu după cum îți vine ție sau după cum te învață cel al cărui nume îl spui când nu ești bucuros". În felul acesta eu fac ce zice Domnul. Dacă zice Domnul să zic asta, atunci zic asta. Dacă nu pot, zic: „Doamne, Tu dă-mi putere să zic asta!". Și „Îți mulțumesc că mi-ai dat putere, că eu nu puteam să zic *Tatăl nostru* dacă nu-mi dădeai Tu putere!". Și „Îți mulțumesc, că acum sunt bucuros că, uite, am zis cinci minute *Tatăl nostru*." Iar când zici „eu sunt bucuros", o să simți că ești bucuros.

Să pornesc, deci, de la ce simt, să-mi dau seama că ce fac nu-mi aduce simțire bună și să încerc să văd dacă nu cumva ce-mi spune Dumnezeu să fac îmi aduce bucurie, mă scoate din necaz, din plictiseală, din strâmtorare. Dacă privesc rugăciunea ca pe o

obligaţie, în veci nu mă voi putea ruga!

— *Da. Deci până la rugăciune, să fac cumva ce pot. Nu mă pot ruga – dar pot rosti nişte cuvinte, pot să mă aşez în genunchi. Pot să-mi deschid sufletul.*

— Aşa cum fac în tot felul de situaţii. Dacă mă duc la primar – mă înscriu în audienţă, aştept, stau în picioare, bat la uşă, mă aşez numai dacă îmi spune „Luaţi loc"... Oriunde m-aş duce şi orice aş face, împlinesc nişte condiţii prealabile. Mă pregătesc pentru întâlnirea aceea, ca să obţin ce mă interesează acolo. De exemplu, nu mă pot duce la bar cu icoana în braţe şi să cânt psalmi, nu? Că n-o să-mi dea nimeni de băut, o să mă dea afară. Acesta-i primul pas, nu? Este o relaţie, un protocol dacă vrei, de adecvare. Fac ce se face acolo.

— *Foarte frumos spus: fac ce se face.*

— Dacă vreau să fiu cu Dumnezeu, există un protocol, există un fel de a fi **cu** Dumnezeu. Şi-l învăţ. Sigur că mie-mi vine mult mai uşor să stau pe fotoliu, cu mâinile sub cap. Dar aceasta este întâlnirea cu domnul de la televizor, de pe micul ecran, care nu mă vede. În faţa lui pot să stau aşa.

— *Altfel spus, rugăciunea şi actul de credinţă în sine au o dimensiune comunitară. Nu cred aşa, de capul meu, nu mă rog pentru că „trebuie" să mă rog.*

— Exact! Nici pentru că-mi vine.

— *Nici că-mi vine. Da, şi expresia asta am întâlnit-o de multe ori: „Nu-mi vine să mă rog". Atunci actul rugăciunii se psihologizează oarecum.*

— Exact, exact. Şi eu ştiu că sunt bolnav, că nu simt.

Şi nu, în niciun caz rugăciunea nu se face din obligaţie! Eu n-am obligaţia să mă rog. Ci o fac pentru

că vreau rezultatul. Dacă eu vreau să mă bucur, vreau să-L iubesc, vreau să-I simt iubirea, voi face ce-mi cere pentru că asta-i calea, nu pentru că trebuie, nu pentru că sunt obligată, ci pentru că asta este calea.

— *Da, mă rog pentru a mă integra într-un act de comuniune cu Dumnezeu, cu ceilalți, cu Biserica, cu frumusețea asta de Liturghie, de biserică, nu? Așa cum s-a întâmplat cu trimișii cneazului rus*[9]*...*

— Vladimir, sigur.

— *Da, când, ajunși la Constantinopol, au zis că au văzut cerul pe pământ, văzând Sfânta Liturghie.*

— Ei, acolo, vezi, ajută și partea afectivă a sufletului. Dar, cum spuneai, există pericolul de a psihologiza. Și câtă nefericire există aici! Ar fi un dezastru dacă slujitorii Sfântului Altar ar sluji numai dacă ar avea dispoziție. Eu mă gândesc cu durere la cel care ar sluji numai dacă ar avea inspirație, sau dacă ar fi „în formă". Ce-ar face când l-ar durea burta, de exemplu? Or, un preot ortodox, slavă Domnului, slujește Sfânta Liturghie și când, să zicem, are o dispoziție psihică proastă. Știu eu, i-o fi murit cineva. Sau a pierdut ceva. El nu poate să aibă o veselie afectivă la cerere. Dar bucuria duhovnicească de a fi slujitorul Domnului, dragostea jertfelnică pe care o trăiește la alt nivel decât cel psihologic, îl fac să se smulgă din ale sale și să intre în rânduiala dumnezeiască, îl mângâie cu bucuria care vine de la Dumnezeu și nu de la evenimentele din exterior. Cam

[9] După ce au participat la Sfânta Liturghie în catedrala Sf. Sofia din Constantinopol, trimișii cneazului Vladimir al Kievului i-au spus acestuia: „Nu mai știam dacă suntem în rai sau pe pământ". Solemnitatea, fastul și frumusețea slujbei religioase, povestită de solii întorși acasă, l-au impresionat puternic pe marele cneaz, care a decis să se boteze în Biserica Ortodoxă.

asta este și ceea ce se întâmplă cu noi atunci când ne rugăm: ne îmbrăcăm în Cineva, ne îmbrăcăm în Hristos, devenim fii în Fiul. Dar trebuie să fim conştienţi de asta. Şi să mai fim conştienţi de faptul că suntem bolnavi, componentele sufletului nostru sunt despărțite, sunt rupte între ele. Şi am nevoie să știu: pe ce contez? Pe imboldurile mele trupeşti, pe impulsurile mele biologice, pe sentimentele mele? Pe dorințele mele? Sau pe duhul meu, pe partea aceea a mea care e făcută special ca să vorbească cu Domnul și să-L primească pe Domnul? Prin duh eu îmi curăț și partea afectivă, și partea trupească, ca să poată să se bucure de toate acestea întreg omul care sunt. Este o artă, e o știință! Totul e artă în viața omului: și artă culinară, și artă... Și tocmai relația cu Dumnezeu să fie lipsită de „protocol artistic"?

— *Nicidecum. De altfel, puțini dintre radioascultătorii noștri știu, poate, că a existat un grup de oameni în istoria Bisericii care chiar așa făceau, spuneau: „Nu ne rugăm decât atunci când simțim!"; sau „Atunci când ne rugăm, trebuie să simțim ceva în suflet, o căldură, ceva..." Adică să se întâmple ceva la nivelul psihicului. Aceştia, pe numele lor masalieni, au fost condamnați de către Biserică și învățătura lor a fost considerată a fi eretică, pentru că ceea ce făceau ei nu era altceva decât o vulgarizare, o psihologizare.*

— Și când intrau în golul acesta de trăire afectivă, trebuiau să și-o provoace. Sau să mintă.

— *Da. Păi, de fapt auto-provocarea aceasta era o formă de mare minciună.*

— Sigur, o formă de isterizare.

— *Da, de isterizare.*

— Da. Or Dumnezeu ne mângâie în toate.

Dumnezeu mă mângâie printr-o floare, Dumnezeu mă mângâie prin soarele care răsare sau apune, Dumnezeu mă mângâie prin ciripitul de păsărele, Dumnezeu mă trezeşte prin ciupitura unui purice [râde] şi zic „Aoleu, Doamne, eu n-am mai făcut curat aici de... alaltăieri!". Dumnezeu ne înfăşoară, ne ţine în braţe din toate direcţiile, în toate formele... De aceea sunt eu bucuroasă şi recunoscătoare că sunt ortodoxă, căci Cosmosul întreg este Biserică şi loc de prezenţă a lui Dumnezeu, iar viaţa noastră este sau poate deveni liturghie, nu?

— *Da.*

— Atunci cred că asta vrea Duhul Sfânt de la mine. Când Îl chem.

— *Duhul Sfânt Care nu este, iată, un Duh al ameţelii, al acestui* tremendum *sufletesc, ci este Duhul lucidităţii, Duhul dragostei. Dragostea nu exclude luciditatea. Este Duhul acela care seamănă raţiunea, care seamănă logica, pentru că între Hristos Logosul şi Duhul Sfânt nu este nicio cenzură, nicio ruptură, ci lucrează împreună. Cum spune Sfântul Irineu al Lyonului, Duhul şi Fiul lui Dumnezeu sunt cele două braţe prin care Tatăl lucrează.*

— În acelaşi timp să nu uităm că luciditatea are şi formele ei de beţie a Duhului. Zice Apostolul: „nu vă îmbătaţi de vin, ci de Duhul Sfânt" (Efeseni 5, 18)... Aşa că omul care n-a mai simţit prezenţa lui Dumnezeu îmbătătoare de uimire, bucuroasă şi fericită, atunci când n-a mai simţit prezenţa Spiritului, el a apelat la spirt, cum zice cineva.

— *Da...*

— Doamne, miluieşte-ne pe noi să nu păţim asta!

— *Da. Sfinţii Părinţi numeau această beţie a*

Duhului ca fiind beția lucidității, beție sobră, „ebrieta sobra". *Şi, în această* „ebrieta sobra" *încheiem și noi emisiunea aceasta şi vă dorim tuturor să vă dea Dumnezeu să trăiți această ebrietate sobră, această beție a lucidității Duhului Sfânt, această bucurie nespusă de a-L cunoaşte pe Hristos, de a trăi cu Hristos, de a fi, cum spune maica Siluana, ortodocşi.*

— Începeți cu *Împărate ceresc* spus de cât mai multe ori pe zi și mai vorbim. Bucurie sfântă!

— *Doamne-ajută!*

Creația – o cuvântare a lui Dumnezeu către noi

Reporter: *Doamne-ajută, oameni buni! Suntem la cea de-a șaptea emisiune împreună și continuăm să discutăm despre Duhul Sfânt. Duhul Sfânt, Cel Care ne umple de beția aceea a lucidității, de* „ebrieta sobra".

Maica Siluana vorbea despre bucuria de a fi creștin ortodox, bucuria aceea de a trăi într-un ritm cosmic cu întreaga Creație a lui Dumnezeu, cu această mare de frumusețe pe care Dumnezeu o revarsă în fiecare clipă asupra noastră. Și, într-adevăr, iată că și rugăciunea clasică a Bisericii noastre către Duhul Sfânt, „Împărate ceresc", vorbește despre Duhul Sfânt – Dătătorul de viață. Apoi, întregul cult al Bisericii noastre Ortodoxe, întreaga noastră viață liturgică vorbește despre Duhul Sfânt Care plinește întreaga Creație. Iată, în antifoanele de la Utrenie se vorbește despre ***Duhul Sfânt în Care toate se mișcă, Duhul Sfânt în Care toate viază; totul ființează în Duhul Sfânt****. Poate că iarăși maica ar spune că ar fi de domeniul meu să explic cum se petrec toate lucrurile acestea. Cum eu însă sunt o fire mai logică, mai rațională, iar maica este o fire înclinată către experierea acestor lucruri, o rog pe maica să ne spună cum se întâmplă de fapt toate minunățiile acestea.*

Fără Duhul Sfânt, frumusețea și diversitatea lumii produc durere și deznădejde

Maica Siluana: — Așa cum știe El să le rânduiască. Ce am observat este că Dumnezeu lucrează cu fiecare altfel. Aceeași lucrare, dar cu fiecare diferit. Atunci când ai o bucurie, sau o descoperire, o mângâiere în

viața duhovnicească, și simți nevoia s-o împărtășești cu cineva, rămâi uimit de uimirea celuilalt. Adică, deși te aștepți să fie lucruri pe care le știe, totuși e uimit și bucuros să le audă de la tine și tu ești uimit și bucuros să le auzi de la el. Și asta mi-a dat mult de gândit. Atunci am înțeles că, de fapt, Duhul Sfânt ne umple pe toți într-un mod personal. Eu cred că Duhul Sfânt este Cel Care mă face pe mine să fiu altcineva decât tine și numai în Duhul Sfânt eu pot să fiu cu adevărat altcineva decât tine. Celelalte duhuri – care ne mână „să fim primii!", să fim „mai frumoși decât..." – ne uniformizează de fapt, ne anonimizează. Ne fac indivizi. Pe când Duhul Sfânt ne face unici...

— *Fără Duhul Sfânt am trăi cumva în lumea lui Newton, nu? În lumea aceea a spațiului plan, pur, în care fiecare unitate e egală cu cealaltă unitate, care e lumea lui unu plus unu, plus unu, de care vorbeam în emisiunea trecută.*

— Și în care viața e durere. Eu cred și mărturisesc din experiență că, înainte de a trăi viața în Biserică și deci de a fi cu Duhul Sfânt, viața este durere. Și nu vorbesc de necazuri, care-s durere și acum, ci, de exemplu, de faptul că, paradoxal, **frumusețea și diversitatea lumii produc durere și deznădejde.**

— *De ce oare?*

— Păi să te uiți ce frumoase-s toate și să constați că nu le vede nimeni și nu se bucură nimeni de ele!? Și să-ți închipui că ele n-au fost făcute de nimeni pentru cineva...!? Ce e mai *trist* decât asta? Ce e mai *zadarnic* decât asta? Și tocmai pe aici vine, pentru un necredincios așa cum am fost și eu, aruncată cumva de educația comunistă și ateistă, pe aici vine șoapta lui Dumnezeu Care zice „Te iubesc!". Prin frumusețe.

Stai şi te minunezi: cine a făcut floarea asta atât de frumoasă? „Materia superior organizată?!" Bine, dar o piatră? O piatră de pe fundul oceanului, pe care n-o vede nimeni? Dar cochiliile acelea? Şi toată frumuseţea asta ascunsă înăuntrul materiei, înăuntrul copacului, înăuntrul pietrei, toate astea nu sunt tot atâtea strigăte de dragoste, declaraţii de dragoste şi de invitaţie la bucurie ale Cuiva? Nu e vorba doar de faptul că-i atât de inteligent organizat Cosmosul. Că aşa putem spune şi despre o lege, că se desfăşoară în mod inteligent... Dar **frumuseţea este intenţională, se adresează cuiva!** Şi dacă se adresează cuiva, iar eu sunt cineva, Cel care mi se adresează trebuie să fie şi El Cineva. Acum, după ce am ajuns Acasă, în Biserică, după ce m-am desfătat de bucuria de a fi cu Domnul, acum înţeleg că Acela era Duhul Sfânt. Că aşa a lucrat Duhul Sfânt şi aşa lucrează Duhul Sfânt cu toată făptura căutătoare.

— *Deci fără ochiul care să vadă frumuseţea, frumuseţea n-are sens.*

— Nu, ochiul care nu vede frumuseţea este orb, e mort; iar când începe s-o vadă şi nu-L vede pe Dumnezeu, nu poate decât să lăcrimeze, să plângă.

— *Însă există Marele Ochi, care vede frumuseţea şi vede că toate sunt bune foarte şi toate sunt frumoase, cum zice în Septuaginta.*

— Exact. Şi le dăruieşte cuiva.

De ce creează Dumnezeu lumea?

— *Voiam să întreb: de ce a creat Dumnezeu lumea?*

— Ca să mă facă pe mine bucuroasă. Pentru bucuria mea. Pentru desfătarea mea. E uimitor: ăsta-i singurul scop pentru care a făcut-o! Nu mi-a venit să

cred când am descoperit asta și încă mai amețesc când îmi dau seama că asta este. Și de multe ori pierd asta și uit să mă bucur pentru că, de exemplu, cineva s-a uitat urât la mine. Ca să vezi ce durere, nu!? [râde] Dar ne doare, trebuie să înțelegem că ne doare...

— *Și atunci actul Creației, pe care mulți dintre noi îl tratează așa, foarte logic, de fapt și acesta e un act de bucurie.*

— Sigur! Nu știu unde citeam, cuvântul „cosmos" înseamnă împodobire.

— *De aici vine a cosmetiza, a înfrumuseța. Da, în greaca veche într-adevăr cosmosul are de-a face cu frumusețea, cu faptul acesta de a fi ordonat, de a fi armonios...*

— Ca să aflu de ce a făcut Dumnezeu lumea, eu trebuie să intru în contact cu lumea, cu lumea lui Dumnezeu. Dacă eu mi-am pus întrebarea asta și după aceea mă raportez la lume ca fiind un infinit de obiecte de consum, nu voi afla de ce a făcut-o. A făcut-o s-o mănânc? Dar cât poți să mănânci? Să consumi? Dar cât să consumi? În plus, noi am ales să ne mâncăm unii pe alții mai mult decât să mâncăm lumea, care-i plină de mâncare!

— *Da, consumul este denaturarea totală a actului acesta de comunicare cu Cel Care a creat lumea; e denaturarea totală a bucuriei, de fapt.*

— Atunci, poate că ar trebui să punem întrebarea altfel. Să mă uit la o floare și să întreb: „Doamne, de ce ai făcut Tu floarea aceasta?". Ai să vezi răspuns! Te uiți la o stea: „Doamne, de ce ai făcut Tu steaua asta?". Sau: „Doamne, de ce l-ai făcut pe Vasile?".

— *Mulți oameni simt că Dumnezeu a creat pe cineva pentru ca el sau ea să se întâlnească cu acel cineva.*

— Da, da. Şi, astfel, să se întâlnească mai profund cu Dumnezeu. Ei, fără Duhul Sfânt, fără această lumină pe care o revarsă Duhul Sfânt în mintea noastră, în ochii noştri, şi în urechile şi ochii celuilalt, nu putem să trăim.

— *În învățătura Bisericii se zice că actul Creației este propriu mai curând Tatălui. În același timp, Creația are și o dimensiune profund treimică, toate cele trei Persoane ale Sfintei Treimi conlucrează la Creație. Dar de ce se atribuie cu precădere Tatălui actul Creației?*

[pauză]

— De-aia! [râde]

— [râde] *Se zice că atunci când Goethe, parcă, a urcat în Alpi, când a văzut atâta frumusețe, ar fi zis tot un soi de „De-aia!". A zis: „Asta este."*

— Asta este. [râde]

— *Asta este.* [râde]

— Păi dacă Duhul Sfânt ne-a învățat în Crez că asta este, asta este! Iar noi, dacă primim asta, vom înțelege de ce, nu? Adică El este izvorul. Am zis „De-aia!" pentru că mi s-a părut paralizant să începem să explicăm ascultătorilor cu unitatea şi diversitatea...

— *Însă, acest „De-aia!" mie mi se pare foarte interesant, pentru că așa ajungem la...*

— La credință.

— *La acea tautologie primă, la acel „Eu sunt Cel ce sunt". Pentru că și această auto-numire a lui Dumnezeu este tot un soi de tautologie.*

— Sigur.

— *„Cine eşti Tu, Doamne? „Eu sunt Cel Care este. Eu sunt Cel care ființează."*

— Eu sunt „este"-le. Sau „este"-le este Eu. Adică

nu un ceva, ci un cineva. Putem s-o întoarcem pe toate părţile... Dar asta a fost ca să intre în relaţie cu Moise, cu omul care punea întrebarea.

Dacă eu Îl întreb pe Dumnezeu „De ce, Doamne?" și El îmi spune „De-aia!", pot atât de fericită să adorm în braţele Lui...! Zic: „Lasă că ştie El!" De ce adorm fericită? Pentru că eu, mâncându-L pe El, respirându-L pe El, făcând ce spune El, plângând de dorul Lui, bucurându-mă de prezenţa Lui, eu îmi asum să am încredere în făgăduinţa Lui că Duhul Sfânt mă va învăţa toate. Şi am învăţat că nu trebuie să le învăţ pe toate deodată, pentru că sunt în creştere. Aştept să le învăţ încetişor, încetişor, când vin. Ca un copil care vrea să ajungă medic și e în clasa a doua; în niciun caz nu e deznădăjduit că e doar în clasa a doua! Mai mult: e atât de bucuros că a venit vacanţa de primăvară, pe urmă vacanţa de vară, că a luat premiu sau n-a luat premiu. Avem o grămadă de treabă pe parcurs. Și eu la fel, nu vreau să înţeleg din clasa întâi ce e cu medicina... Sigur, răspunsul există, iar tu trebuie chiar să-l dai, în calitatea ta de profesor, în toată frumuseţea lui dogmatică. Dar eu prefer să venim și să-l cântăm la biserică. Atunci răsună altfel, când cânţi acel răspuns.

— *Acest „de-aia".*

— Da, da.

— *Da. Acest tautologic „de-aia" ne duce cumva la baza explicaţiei, acolo unde explicaţia nu se mai realizează, pentru că este de la sine înţeleasă. Există acea simplitate a Creaţiei, a întregii noastre vieţi. Dar noi avem, într-adevăr, un mare talent de a complica viaţa.*

— De ce? Ca să n-o trăim.

— Ca să n-o trăim, da. Complicăm viața, construim tot felul de schele în jurul vieții, însă la viață nu ajungem. Trăim pe aceste schele, trăim rupți de viață.

Există, totuși, anumite lămuriri pe care Biserica le dă în legătură cu faptul că Tatăl este Creator, că Fiul este Mântuitor, că Duhul Sfânt este Sfințitor, fără îndoială. Maica Siluana a dus discuția noastră în miezul ei, în miezul acesta al tautologiei prime. Însă, pentru ca radioascultătorii noștri să înțeleagă de fapt ceea ce spune Biserica noastră, să înțeleagă logica Bisericii noastre, trebuie să precizăm faptul că în Tradiția Bisericii, fiecărei Persoane a Sfintei Treimi, fiecărei Persoane a lui Dumnezeu Cel Unul, Îi este atribuită o anumită lucrare. Tatălui Îi este atribuită Creația, Fiului Îi este atribuită Mântuirea (Mântuitorul Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Care S-a întrupat de la Duhul Sfânt și din Fecioara Maria, S-a făcut om pentru a ne mântui pe noi) și Duhului Sfânt Îi este atribuită Sfințenia. De ce este așa? Ajungem la răspunsul maicii Siluana: „De-aia!".

— În același timp, să nu uităm că teologi ca matale spun că în Dumnezeu, fiind o singură fire, este o singură lucrare. Ca urmare, lucrarea Creației este lucrată de Dumnezeu Sfânta Treime. Participă la ea și o lucrează în mod specific și Duhul Sfânt, și Fiul; că Dumnezeu Tatăl zice, dar și Duhul Sfânt Se poartă pe deasupra apelor. Iar la Mântuire Tatăl trimite și pe Duhul Sfânt, Care Îl însoțește pe Fiul. Așadar, niciodată celelalte două Persoane nu sunt nelucrătoare în lucrarea pe care o atribuim Uneia dintre Persoane.

— Da, faptul acesta trebuie neapărat reținut.

— Sigur, căci altfel cădem în niște erezii...

— Sigur că da... Să reținem deci faptul că, deși Tatăl este Creatorul prin excelență, la Creație colaborează și Fiul, și colaborează și Duhul Sfânt. Și la fel, la Mântuire și la Sfințire colaborează toate cele trei Persoane ale Sfintei Treimi.

— Noi zicem: „Vino să Te sălășluiește întru noi", când chemăm Duhul Sfânt în noi. De fapt, în noi se împlinește făgăduința Mântuitorului, Care zice „Eu și Tatăl vom veni și ne vom face sălaș în el" (Ioan 14, 23). Deci vine Tatăl cu Fiul să-și facă sălaș în mine pentru că Se sălășluiește Duhul Sfânt Sfințitorul.

— Tot în Tradiția Bisericii se vorbește despre faptul că întreaga lume a fost creată de Dumnezeu vorbind, rostind cuvinte. „Și a zis Dumnezeu – scrie în Cartea Facerii – și s-a făcut". Dumnezeu rostește și se face. Un sfânt părinte, Sfântul Maxim Mărturisitorul, zicea că ***întreaga Creație, toată lumea, nu este nimic altceva decât o vorbire, o cuvântare a lui Dumnezeu către noi.*** *Iar în spatele fiecărui lucru se află logosul dumnezeiesc, cuvântul divin. Altfel spus, fiecare lucru este un cuvânt al lui Dumnezeu. Copacul pe care îl vedem – trecem pe lângă el și de multe ori nici nu-l băgăm în seamă –copacul acela e un cuvânt al lui Dumnezeu, pe care Dumnezeu l-a rostit.*

— Plasticizat, cum zice părintele Stăniloae.

— Da. Cristalizat, plasticizat. E un cuvânt care, iată, s-a coagulat și pe care eu îl văd. Mai mult decât aceasta, spun Sfinții Părinți în Filocalie, ne împărtășim, ne hrănim cu aceste cuvinte. Primele cuvinte ale lui Dumnezeu după ce a creat lumea au fost: „Luați, mâncați..." Luați, mâncați din cuvintele Mele.

— Lumea, spune un părinte, este dragostea lui Dumnezeu făcută mâncare, hrană pentru om. Hrană

vizuală, auditivă... Noi ne hrănim sufletul prin toate ușile trupului nostru, nu? Tot hrană e și când privim ceva, ne hrănim cu frumosul.

— *Da, întreaga Creație are, am putea spune, o dimensiune euharistică. Iată, acesta ar mai putea fi un răspuns. De ce creează Dumnezeu lumea?*

— Ca să ne împărtășim.

— *Să ne împărtășim.*

— Da. Să ne împărtășim de prezența Lui. Și e uimitoare această modalitate de împărtășire specială pentru om. Ne împărtășim și direct, Față către față. Noi nu mai simțim asta acum atât de bine, că suntem încă în forma căzută, dar sfinții se împărtășesc, văd lumina dumnezeiască. Iar Adam și Eva Îl vedeau pe Dumnezeu în Rai, Îl întâlneau în răcoarea serii, Îl întâlneau de la Persoană la persoană și în același timp Îl vedeau, Îl simțeau, Îl gustau prin toate cele create, prin ce atingeau, vedeau, gustau. Și noi suntem invitați la aceeași întâlnire. Și întâlnirea directă, de taină, din cămara ascunsă a sufletului nostru, acolo unde Tatăl ne vede în ascuns și unde putem să ne ducem la întâlnire cu El, dar și în mod văzut, prin cele văzute. Aceasta e minunea care este omul, care are această dublă dimensiune: o parte văzută și una nevăzută.

Consum și împărtășire. Omul cultivator și omul prădător

— *„Luați, mâncați". Aceste cuvinte anunță deja cuvintele Mântuitorului de la Cina cea de taină. Atunci Mântuitorul frânge pâinea și zice „Luați, mâncați, acesta este trupul Meu". Dă potirul și zice „Beți dintru acesta toți, acesta este sângele Meu". Ei bine, atunci*

când noi ne împărtăşim prin Creaţie, aici e o nuanţă. Aici trebuie făcută distincţia între, cum spunea maica, ***consum şi împărtăşire****. „Gustaţi şi vedeţi că bun este Domnul". Iată, zice „gustaţi – gustarea e puţină, este împărtăşire – şi vedeţi că bun este Domnul". Nu zice „consumaţi şi vedeţi că bun este Domnul". Consumul este un fenomen de masă.*

— Dar eu nu cred că e o limitare cantitativă, eu pot să gust din ceva mult [râde]. Mai gust o dată, şi înc-o dată, şi înc-o dată... Dar eu când gust ceva, chiar dacă gust de multe ori, de fiecare dată fac „Mmm..., mmmm...!". Nu? Asta ce înseamnă? „Ce bună ai făcut prăjitura asta!", „Ce bun ai făcut Tu, Doamne, mărul acesta!", „Ce frumos ai scris cuvântul acesta!". Deci a gusta înseamnă tocmai a simţi prezenţa Celui Care-ţi dă.

— *În acelaşi timp, gustarea are de-a face cu o anumită puţinătate, dar nu cu o puţinătate impusă de mine, ci are de-a face cu faptul că eu nu epuizez ceea ce gust. Atunci când mă satur şi m-am săturat de plesnesc, atunci am epuizat farfuria de mâncare din faţa mea. Însă oricât aş gusta din Creaţie, n-o voi epuiza niciodată. Cel care consumă face greşeala logică, sau teologică, sau hristologică, mai bine zis, de a crede că această Creaţie poate fi epuizată. Consumistul este la fel ca Fericitul Augustin cu mintea de copil, când credea că în acea găurică în nisip va putea aduce tot oceanul. Iar aceasta e o greşeală de logică, de teologie.*

— Da... Este de fapt o boală a minţii noastre, o neputinţă a minţii noastre căzute din relaţia cu Dumnezeu, care a ajuns să-şi dorească autonomia. Îşi doreşte să stăpânească lumea – dar în sensul de a consuma, nu de a conduce pe Cale. Care e diferenţa dintre stăpânul unei grădini de zarzavat şi un

prădător? Ce fac eu în grădina mea de zarzavat? O cultiv, o prăşesc, o îngrijesc, ca să ajungă să se coacă roşiile, să se coacă ardeii, să se facă varza. Acestea le duc spre scopul lor. Pe când, dacă intru în grădina de zarzavat a altcuiva, pe care eu n-o cultiv, şi iau de acolo cât pot mai mult, bag în buzunare, în sac, în traistă, şi *consum*... Cam acestea ar fi atitudinile: de *cultivator* sau de *prădător*. Când sunt cultivator, eu simt că făptura creşte în mâinile mele şi că această putere de a creşte nu e de la mine, ci mi-a dat-o Cineva. Cel Care mi-a dat darul, mi-a dat sământa și zice: „Ei, uite, tu ești împreună creator cu Mine, căci ai să participi la dezvoltarea şi îngrijirea acestei seminţe."

— *Avem, iarăși, această absență a epuizării, nu? Eu am primit sământa, dar n-o epuizez. Ci o primesc, gust din ea și fac „Mmm...!" – îmi place ceea ce gust, simt infinitudinea aceasta.*

— Sau o admir și o pun în pământ și pe urmă gust frumuseţea creşterii plăntuţei, sau a lucrului care crește.

— *Mă gândeam acum că în limba latină a gusta se zice „sapio", la fel cum se zice și la „a ști". De la* sapio *vine* sapientia, *înțelepciune. Și la gustare, și la înțelepciune, se zice la fel:* sapientia – *care exprimă faptul că omul înțelept a căpătat arta de a gusta. Adică a căpătat arta de a...*

— De a se împărtăşi de Cel Care trimite, Care îți dă ceea ce guști.

— *De a depăși această opacitate a materiei, de a vedea în materie tocmai faptul că ea este angrenajul acela de cuvinte care ne conduce mai departe.*

— Da. Și care ne cheamă la o întâlnire. De fapt fiecare lucru este o provocare, o chemare la o întâlnire cu Creatorul. Orice lucru a făcut Dumnezeu,

stai și te minunezi cât loc a lăsat să fac şi eu ceva! Câtă provocare pentru mine, să vin şi eu cu partea mea! Asta e uimitor. Deci e un loc de întâlnire şi de provocare la creație. Atunci când ating un lucru făcut de Dumnezeu, Îl simt pe El că este Creator şi Dăruitor și sunt responsabilizată să fiu și eu creatoare. Grâul – nu-mi vine să-l mănânc aşa, ci fac din el pâine sau prăjituri. Şi așa mai departe cu toate. O scândură – mă gândesc: „La ce-aș putea s-o folosesc? Cum aș putea s-o cioplesc? Ce-aș putea să fac cu ea? Unde s-o pun? Ce să scriu pe ea, ce să desenez pe ea?"... Şi astfel devin creator, ca Dumnezeu.

— *Creația sau caracterul meu creator este de fapt un răspuns la creația lui Dumnezeu. Noi ne-am obişnuit să zicem, învățând de la școală despre genialitate, că această creație ar veni cumva din eter, din nimic, și ar avea de-a face cu geniul, care creează ceva absolut nou.*

— E aici un pic de dreptate, pentru că porneau de la faptul că vine de undeva, dar nu știau de unde vine. Se vorbește despre „inspirație"... Dar inspirația nu e decât lucrarea Duhului Sfânt.

— *Totuși, acest tip de a pune problema este un pic idolatru, pentru că nu mai vede pe Cel care dă inspirația, ci doar pe cel care o primeşte.*

— Asta e lucrarea omului care s-a rupt de Creator. El de fapt în clipa aceea a devenit consumator și consumă actul creator ca și când ar fi proprietate personală.

— *Or actul acesta de a consuma, dincolo de faptul că presupune anularea faptului de a gusta, are în sine și ceva... eretic aș zice. Eretic în sensul etimologic al cuvântului „erezie".* Hairesis *însemna, în greaca veche, alegere samavolnică (așa cum vreau* **eu** *să fac). Ereticul*

nu este cel care învață greșit, ci învață greșit pentru că ***așa vrea el****. Așa i se pare lui. El nu mai încearcă să primească logica lui Dumnezeu, să gândească cu mintea lui Dumnezeu,* ***nu-L mai roagă pe Dumnezeu să-l lumineze*** *pentru a înțelege, ci el crede că înțelege deja foarte bine. Atunci,* ***ereticul alege ce vrea el****. La fel și omul care consumă: consumă* ***ce vrea el****. Merge la raionul de lapte și alege ce vrea el din... șaptezeci de soiuri de lapte.*

— **I se pare** că alege. **I se pare** că alege ce vrea el. De fapt, este manipulat de două sforicele subțiri și banale, pe care drăcușorul personal le folosește ca să facă ce vrea cu tine în fața unui raion cu multe produse sau în fața lumii cu multe oferte. Este o înșelare. Sunt două sforicele: **plăcerea** și **fuga de durere**. Deci omul care s-a rupt de Dumnezeu, de Creator, și de lucrarea sa în lume ca act de creație, a devenit un consumator și caută plăcerea. Consumă pentru că asta îi face plăcere. Și crede că e liber să-și aleagă plăcerea, dar el, când a consumat prima dată, a trăit doar de dragul plăcerii pe care o caută în continuare. Când n-o are, îl doare. Și fuge de durere. Aici e rătăcirea.

— *Cu aceasta ajungem la o altă problemă, la o altă temă, foarte vastă, tema aceasta a omului, a omului creat de Dumnezeu și a căderii omului în eroarea aceasta, în păcat. O temă pe care o vom aborda în alte emisiuni, când vom continua catehismul nostru cel viu.*

— Ca să vedem ce s-a întâmplat cu omul de a devenit, din împreună creator cu Creatorul, un consumator și un prădător. Așa să ne-ajute Dumnezeu! Bucurie sfântă!

— *Doamne-ajută!*

Despre Biserică

Reporter: *Bună ziua, oameni buni. Vă spun bun venit la această nouă ediție și reluăm discuția de unde o lăsasem. Am vorbit ultima dată despre Duhul Sfânt – atâta cât am putut și noi să aruncăm câteva raze de înțelegere în adâncul acesta tainic al lucrării Duhului Sfânt și al Persoanei Duhului Sfânt. Ne-am adus aminte despre acel „Avva! Părinte!" din Epistolele Sfântului Apostol Pavel (Galateni 4, 6; Romani 8, 15); este vorba despre Duhul Sfânt Care se roagă în noi. E o taină a rugăciunii: nu noi ne rugăm, deși pare că noi facem toată mișcarea – noi mișcăm buzele, tot noi batem metania... Pare că noi facem totul și totuși noi nu facem altceva decât să-L însoțim pe Duhul Care strigă în noi: Avva! Părinte!*

Intrarea în Biserică e o rânduială amețitoare

Reporter: — *La fel de tainic este și celălalt mare fapt pe care îl împlinește Duhul Sfânt: Biserica. În Sfânta Scriptură, în cartea Faptele Apostolilor, este vorba despre Duhul Sfânt Care Se pogoară peste cei doisprezece Apostoli, peste Maica Domnului, și Care, pogorându-se sub forma unor limbi de foc, întemeiază Biserica. Așadar, Duhul Sfânt și Biserica. Cum putem să ne apropiem mai mult de taina aceasta?*

Maica Siluana: — Intrând în Biserică! Nu există altă cale. În general, ca să te apropii trebuie să te duci acolo unde este locul de care vrei să te apropii. Ca să te apropii de o persoană, trebuie să intri în câmpul ei, în atenția ei, în aura ei. Or, ca să ne apropiem de Duhul Sfânt, trebuie efectiv să intrăm în Biserică. Altfel, vom simți un îndemn, o chemare, un dor, dar nu vom simți *prezența* Duhului Sfânt.

— Iar intrarea omului în Biserică este cât se poate de concretă.

— Intrarea în biserică[10] este un act concret: pui mâna pe clanță, apeși, deschizi, intri și treci un prag, care uneori nu e ușor de trecut; intri într-o altă atmosferă. Intrarea în Biserică se face prin: Botez, Mirungere și Sfânta Împărtășanie. Prin acestea trei intrăm și rămânem Acolo. Sau, cum spun Sfinții Părinți, ne naștem, dobândim viață și ne hrănim; începem să creștem hrănindu-ne prin cele trei Taine. Ele sunt trei, incontestabil, dar e o singură Taină – e Taina Bisericii, e Taina lui Hristos întrupat; și unde este trupul lui Hristos, acolo este și Duhul Sfânt. Nu se putea altfel. Iar dacă Biserica este trupul Lui, atunci nu putea să fie Biserica fără Duhul Lui. Pentru mintea mea este un act împlinit în secvențe – pentru că Dumnezeu respectă regulile putinței mele de înțelegere. Dar de fapt este un singur act, care se împlinește în timp.

— Da, așa este. Și să precizăm că adesea, de pildă la Sfântul Ioan Damaschinul, cele trei Taine prin care intrăm în Biserică sunt prezentate ca una singură.

— Exact. Nici noi nu le despărțim. Biserica Ortodoxă încă le mai păstrează împreună. În Biserica Catolică sunt despărțite: Împărtășania și Pogorârea Duhului Sfânt sunt primite mai târziu...

— Da, este acea Confirmare: mirungerea, punerea mâinilor...

---

[10] Majuscula face diferența între **biserică** = lăcaș de cult și **Biserică** = taină a comuniunii între Dumnezeu și om, Trup al cărui cap este Hristos și în care sălășluiește Duhul Sfânt. „Biserica este unitatea în Hristos, este unirea cea mai strânsă cu Hristos a tuturor celor ce cred cu dreptate în El și Îl iubesc și este unirea tuturor acestora prin Hristos. Biserica este alcătuită dintr-o parte pământească și o parte cerească." (Sf. Ioan Maximovici) (n.ed.)

— Noi mulțumim lui Dumnezeu că am rămas aşa, mai ca la început... Dar sigur că putem fi ca cerşetorul acela care luase locul prințului[11] şi avea sigiliul regal în camera lui, dar nu ştia ce e obiectul acela și spărgea nuci cu el. Cam aşa suntem și noi: deși avem Duhul Sfânt, avem Viața, avem viață dumnezeiască în noi, nu o trăim, ci „spargem nuci" cu ea... De fapt, noi avem două vieți: **viața biologică,** pe care o stoarcem din toate puterile ca să obținem de la ea și cea mai mică picătură de plăcere; și o viață pe care n-o folosim mai deloc și care e făcută numai din bucurie: **viața duhovnicească**, viața dumnezeiască, viața născută, căpătată la nașterea din Duh și din apă, nașterea de Sus. E uimitor cât suntem de morți.

— *Mă gândeam acum că și actul de a te duce la Biserică presupune o experiere a Duhului Sfânt la fel de concretă ca îmbisericirea...*

— Să-ți spun ceva. Am citit undeva despre realitatea fizică: ultimele particule ale realității fizice par a fi cuantele, iar acestea sunt niște particule de materie care sunt și nu sunt. Realitatea aceasta fizică, materială – din care dacă îți cade un bolovan în cap îți sparge capul –, este făcută din cuante. Cuantele sunt niște realități care pentru o fracțiune de timp există, pot fi percepute ca o realitate materială, și apoi dispar. Dispar de tot și reapar. Noi suntem o realitate pulsatilă. Dacă am avea posibilitatea să vedem asta, ai vedea cum eu sunt și nu sunt, sunt și nu sunt...

Toată viața mea e de fapt așa: eu trăiesc și mor. Uite, respir: dacă scot aerul din mine și mai stau puțin, mor. După acea trag iarăși aer și viața intră din nou în mine. Apoi iar o dau, iar o împrăștii – sau o risipesc,

[11] În romanul „Prinț și cerşetor", al lui Mark Twain.

sau o murdăresc, sau o dăruiesc. Spune un Părinte că momentul acesta de tăcere dintre cele două acte ale respirației este relația noastră cu Tatăl. Când intră în noi viața, intră Fiul; când expirăm, este Duhul. El ne ia păcatul, ridică de la noi mizeria. Apoi, în locul acela gol dintre ele este auzirea tăcerii Tatălui, din Care purcede Duhul și Se naște Fiul. Dacă am fi atenți la respirația noastră, ne-am da seama cât de adevărat e și ne-am da seama cât de morți suntem. Suntem morți pentru că nu respirăm total, nu expirăm tot aerul, de frică să nu murim. Și supraviețuim, ce e drept, dar supraviețuirea e moarte. Trăim cu bioxid de carbon. Și noi nu suntem corcoduși, ca să trăim cu bioxid de carbon. Ar trebui să expirăm tot aerul din noi, să ne golim total, să murim. Murind, înviem la o nouă inspirație ca lumea, sănătoasă. La cealaltă extremă întâlnim „tehnicienii respirației", care respiră ca să obțină ceva. Alt prăpăd și acolo, pentru că una este să inspiri și să expiri, și alta este să fii inspirat și expirat...

Așa și intrarea în Biserică. E o rânduială, o rânduială amețitoare! Există la un Părinte o comparație că Sfânta Liturghie e ca inima. Noi, când ne ducem la Sfânta Liturghie, intrăm în Împărăție; ieșim din timp, ieșim din lume. *Noi* ne înălțăm la cer, nu vine cerul la noi. *Noi* ne ridicăm, intrăm în Împărăția cerească. Stăm la masă, la ospățul Vieții, cu Dumnezeu Sfânta Treime. Îl mâncăm pe Dumnezeu, mâncăm Trupul și Sângele Lui, ca să avem viață în noi, și apoi plecăm în lume ca să ducem Viața dumnezeiască în viața noastră și în lume. Nu e părăsită această lume, ea e fermentată de Sângele acesta oxigenat cu dumnezeire și cu care mesenii

de la Liturghie au un puls mai mare, inima lor bate mai iute.

Cum să trăiești ritmul liturgic în lume

— *Mă gândeam că noi am pierdut cumva ritmul acela liturgic; trăim în lumea aceasta care ne acaparează... Mă gândeam ce-ar fi dacă am trăi din nou cu toate slujbele de peste zi...*

— Nu ne mai putem întoarce. Zilele acestea citeam la Sfântul Isaac Sirul un cuvânt care m-a dumirit într-un fel. El zice: noi acum nu mai putem fi pustnici, singuratici, ca înaintașii noștri; dar acolo unde suntem, chiar în cetatea împărătească de am fi (nu mai zic de cetatea în care suntem noi acum, Babilonul, bâlciul deșertăciunilor de azi) dar chiar și acolo de vom fi, să găsim un ceas, o oră, un minut, în care să trăim în însingurare; să ne lepădăm de toate și să facem liniște. Preafericitul Anastasios al Albaniei, în cuvântul pe care l-a spus când a fost la noi, a zis că **pustia astăzi este în inima noastră**. Acolo intrăm ca să găsim tăcerea, să ne batem cu demonii noștri, să ne confruntăm cu ei și să ajungem la isihie, la liniște, la împăcarea cu noi.

Un părinte ortodox din Franța face un lucru foarte bun în lupta cu stihiile acestei lumi. Și să știți că stihiile acolo, în Occident, sunt mai mari decât la noi. Pentru că la noi se întâmplă să râdă cineva de tine, să batjocorească, să înjure de Dumnezeu, dar când se cutremură pământul sau când îl calcă un tractor, zice „Doamne, ajută-mă!", „Doamne, iartă-mă!". De ce? Pentru că subconștientul lui este încă informat. Ei, în Occident nu mai există asta. Și acolo, părintele de care vă spuneam face niște întâlniri spirituale,

nişte seminarii, cum facem noi aici, şi îi învaţă pe credincioşi să trăiască slujbele, Laudele, în câteva minute pe zi. Cum? Foarte simplu. Pune-ţi ceasul, pune-ţi un semn, din oră în oră, opreşte-te câteva secunde şi ridică-ţi gândul la Dumnezeu. Cum zice Părintele Rafail Noica: foloseşte satelitul „Doamne!". În clipa în care ai spus „Doamne!" ești în Împărăție, pentru că nu poţi spune „Doamne Iisuse Hristoase!" fără să fie Duhul Sfânt în tine. Atunci ai intrat în zona cea mai înaltă, sau mai profundă, a sufletului tău: în duhul tău. Ar trebui să vorbim odată și despre duhul omului, nu doar despre Duhul lui Dumnezeu.

— *Cu siguranță.*

— Și așa participăm și noi în ritmul liturgic. Dar e de mare trebuință să aibă tot credinciosul o săptămână pe an, o zi pe an, în care să participe la toate slujbele. Să meargă la o mănăstire, dar nu ca să mănânce friptură pe spațiul verde al mănăstirii [râde], ci pur și simplu ca să se lepede de toate și să trăiască în ritmul liturgic de acolo. Cât putem – o zi, două zile, o săptămână; sau trei zile, cât e rânduiala pentru mănăstiri la primirea oaspeților.

Apoi, să ne facem o rânduială de rugăciune liturgică, care să fie cât mai aproape de rânduiala Bisericii. Pentru că în Sfântul Munte există o rânduială, în bisericile și în mănăstirile noastre există o rânduială. Și putem face așa: seara, de exemplu, la o anumită oră zicem: „Acum în mănăstire e Pavecernița. Zic și eu o rugăciune de mulțumire pentru ziua de astăzi." Sau... „Acum e Miezonoptica. Iată, mă ridic în picioare și spun: *Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul!*". Și chiar dacă mă culc la loc, eu am participat astfel la

Miezonoptică, cu bănuțul meu. „Acum e Utrenia. Câți psalmi se citesc la Utrenie? Citesc și eu jumătate dintr-unul." Sau un singur verset. Dimineața, un singur verset din psalmii Utreniei. Atât. Dar astfel am participat și eu. Se mai spune: „Dar n-am timp!" Dumnezeu nu cere cantitate. De fapt Dumnezeu nu cere nimic... Dumnezeu te cere pe tine, te vrea pe tine.

— *Am adus vorba despre slujbele acestea ale Laudelor, despre ritmul acesta liturgic, pentru că în semestrul acesta m-am gândit să discut cu studenții mei despre ele. De ce? Cred că am uitat sau nu mai înțelegem efectiv sensul fiecărei slujbe. Nu mă refer la semnificația fiecărui gest, ci sensul de ansamblu. De pildă, de ce Vecernia are dimensiunea aceea cosmologică; psalmul 103: „Toate așteaptă să le dai lor hrană la bună vreme", „balaurul acesta care se joacă în mare"... Toată frumusețea creației! Să redescoperim dimensiunea aceea cosmologică a Vecerniei. Vii la slujbă și, deodată, ești în plin proces de creație! Dumnezeu Creatorul lucrează acolo, e slava lui Dumnezeu, e acea splendoare...*

— Și mai mult decât atât: Creația este un proces continuu. Din veșnicie este fără timp, iar în timp se desfășoară încă. Așa încât, de câte ori zic psalmul acela, eu particip, sunt martorul Creației, sunt martorul minunii pe care a făcut-o Dumnezeu când a făcut lumea. Iar El le face mereu pe toate noi. Atunci mi se mai deschid ochii încă o dată și văd că toate sunt noi. (Dacă mi se deschid, dacă nu cumva mi se închid de somn... Dar și dacă nu le văd, ele tot se întâmplă.) Eu nu sunt numai ce se vede. Sinea noastră este mai adâncă...

— *E interesant faptul că omul contemporan parcă a uitat lucrul acesta – sau nu știe – că sinea lui e mai adâncă. Eu îmi tot aduc aminte și le spun studenților ce experiență am avut la Muntele Sinai. Pe la ora două-trei dimineața există obiceiul ca turiștii străini să urce pe Muntele Sinai.*

— Pelerini?

— *Nu știu câți sunt pelerini, cred că mai mulți sunt turiști... E puzderie de lume acolo! Acolo unde Dumnezeu a vorbit cu Moise, acolo unde Dumnezeu a grăit cu graiul Lui! Dar se întâmplă ceva incredibil: acolo urcă turiștii... știți de ce? Ca să fotografieze răsăritul soarelui! E incredibil!*

— Da. Ba cineva chiar întreba: „Ce mai pot fotografia? Să nu pierd vreo ocazie."

— *Da... Or, dacă mergem la Utrenie, descoperim deodată că nu e vorba nici de răsărit de soare, nici de sentimentul acesta de „*Let's go! *Gata, m-am trezit, am chef de muncă!". Nu e vorba de asta, ci e vorba de sentimentul păcatului, de trezirea din somnul morții... E vorba de cu totul alte lucruri, de o cu totul altă stare de spirit...*

— Da, dar nu uita că noi mergem la Sfânta Liturghie, unde are loc cea mai mare minune! O bucată de pâine cu puțin vin și puțină apă sunt transformate în Trupul și Sângele Domnului nostru Iisus Hristos, sub ochii noștri, iar noi suntem chemați să Le mâncăm! Așa, cu nimica toată de pregătire, de canon... Care nici nu e mare lucru, dar nouă ni se pare mult... Și refuzăm.

Dar dacă aș spune că în Cartierul Lăpuș, pe strada cutare, la numărul cutare, s-a tăiat un pom și în pomul acela se vede... o cruce, aaa, toată lumea se

duce buluc să vadă crucea! Și crucea de pe biserică n-o vede nimeni. Și Trupul și Sângele Mântuitorului nu-L caută nimeni, și nu se miră nimeni. Ne întoarcem cu spatele. Suntem chemați: „Cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste să vă apropiați" și noi, cu nesimțire, ne întoarcem cu spatele și plecăm... „bucuroși că am fost la biserică". Aici este boala noastră.

— *Interesant este faptul că acea cruce din copac este mai credibilă - aceasta mă uluiește! - e mai credibilă decât Sfânta Liturghie. Pentru mulți dintre contemporanii noștri. Or aici se întâmplă ceva, lipsește ceva. E vorba de o lipsă de „antenă" pentru Duhul Sfânt.*

— Da... Într-un fel, noi Îl căutăm. Căci oamenii caută semne și minuni, și spune Sfântul Apostol că le-a vorbit înainte oamenilor prin semne, prin minuni, prin minunile acestei lumi. Orice minune exterioară îți atrage atenția. Iar lucrurile exterioare nu sunt numai ceea ce par, dincolo de ele mai este ceva. Deci, citim în registrul acesta: „Ce se întâmplă acolo? Ce se ascunde acolo? Ce vrei să spui, ce este acolo?". Numai că noi ar trebui să privim invers, ca cel ce știe! Cum spune Sfântul Apostol: voi aveți Duhul înfierii, voi știți! Nu trebuie să vă învețe cineva. Nu?

— *Da...*

Dacă nu se îndumnezeiește, omul se îndobitocește sau se îndrăcește

— Ei, și atunci de ce nu știm, deși știm? Care-i hiba? E că **nu știm să folosim puterea pe care o avem.**

— *Cred că pe noi nici nu ne interesează acest tip de putere, ci o altfel de putere, o putere mai putere...*

— Asta-i! Puterea sufletului e făcută din unde. Vă aduceți aminte cum e reprezentată unda la fizică – linia care urcă şi coboară, oscilația între sus şi jos. Unda puterii omeneşti are două dimensiuni. Una din propria putere şi una de altă putere – ca un vas. În puterea omenească e loc pentru o altă putere. Acest loc nu poate să fie gol. Acest loc e locul lui Dumnezeu, Care a suflat suflare de viață, e unda Duhului, a energiei necreate, care dublează orice tresărire, orice zbucium, orice adiere a sufletului meu. Când eşti în Dumnezeu, eşti însoțit dumnezeieşte. Şi respiri dumnezeieşte, digeri dumnezeieşte, mori dumnezeieşte, mirosi o floare dumnezeieşte, îți pierzi portmoneul dumnezeieşte, îți rupi piciorul dumnezeieşte... Nu asta e important, dacă ți se rupe sau nu ți se rupe piciorul, ci că tu trăieşti evenimentul acela cu Dumnezeu. Sau fără Dumnezeu. În clipa în care eu mă rup de Dumnezeu, ies din priză şi nu mai intră energia dumnezeiască, atunci în locul acela, în golul de care vorbeam mai înainte, năvălesc alte energii. Primul care a năvălit a fost diavolul, sugestia demonică: „Ei, oare, chiar aşa? O să muriți? Nu, n-o să muriți!" Aşa ne îndrăcim. Dar nu îndrăcirea aia că te posedă dracul dintr-o dată. Privim o floare drăceşte – când nu-i a noastră şi vrem s-o furăm –, privim o fată drăceşte, şi aşa mai departe. Deci mişcările acelea ale sufletului nostru sunt dublate de informații, aşteptări, cerințe, pofte care nu sunt ale noastre, nu sunt omeneşti, deşi le simțim dinăuntru.

Dar să zicem că unele nu sunt îndrăcite şi nu asta predomină în mine. Dar nici îndumnezeit nu sunt – eu, gândul meu. Cum mai pot să fiu? Îndobitocit. Adică în locurile acelea libere se ridică stihiile dobitoceşti din

mine. Pentru că eu sunt macrocosmos, conțin în mine toate puterile. Vitalitatea mea e comună și plantelor, și animalelor. Afectivitatea, inteligența, nu sunt doar ale omului. Psihismul meu e asemănător cu al animalelor. Ce-l face omenesc este suflarea aceea care vine și fecundează totul, care vine și dă altă Viață, face suflet **viu.** Că suflet are și purcelul. Dar al meu e suflet viu, adică Îl are pe Dumnezeu Cel viu în el. Omul nu se poate „înomeni". Deci eu nu pot să mă „înomenesc". Cele din jurul meu se pot înomeni. Cățelul care mă privește în ochi și dă din coadă se înomenește cumva, are ceva omenesc în el, căci nu se poartă ca un cățel. El atunci își iese din firea lui. Leul acela care ducea măgarul sfântului la păscut nu mai era doar animal, el se înomenise, se ridicase spre altceva...

— *Și se înomenește, interesant, nu prin energia mea, ci se înomenește prin energia Duhului Sfânt.*

— Exact. Pentru ca lumea să se înomenească, pentru ca să se înduhovnicească, trebuie ca eu să mă îndumnezeiesc. Numai omul se îndumnezeiește, prin Duhul Sfânt. Și noi înduhovnicim lumea, o sfințim. Omul sfințește locul prin această revărsare a Duhului prin el. Dacă nu, rămâne sufletesc...

— *Apropo de ceea ce discutăm, de multe ori m-am gândit la antifoanele de la Utrenie, în care se vorbește despre Duhul Sfânt. Și ne spune acolo ba de Duhul Sfânt în Care toate viază, ba de Duhul Sfânt Care le mișcă pe toate, ba de Duhul Sfânt Care grăiește prin prooroci. Ce m-a fascinat întotdeauna este pogorârea aceasta a Duhului peste minerale, peste vegetale, peste ființa „inconștientă", cum spun filosofii, și faptul că Duhul Sfânt nu găsește coborârea asta la pietricică sau la firul de iarbă ca pe o umilire...*

— Păi dacă le-a „clocit" pe toate la Facere...! Se spune în Scriptură că „Se purta pe deasupra apelor". Toată această magmă, această materie, toată această potență de a fi, era clocită, încălzită de Duhul Sfânt, El îi dădea viață. Duhul Sfânt Se purta pe deasupra apelor. Ceea ce mă fascinează – vedem asta și din experiența noastră, din lupta ascetică – este că mai ușor ajungem să fim cu Duhul Sfânt și cu harul prin trup și prin duh, decât prin suflet. Deci psihismul, afectivitatea, e cel mai puțin de prins. Dumnezeu nu pune mult aici, pentru că noi suntem în stare să le confundăm ca fiind ale noastre: dorințele noastre, nevoile noastre. Întâlnim în Sfânta Scriptură: **duhul** nostru este templul Duhului Sfânt, **trupul** nostru este templul Duhului Sfânt.

— *Da, interesant, nu zice că sufletul tău este templul Duhului Sfânt, ci că trupul tău este templul Duhului Sfânt.*

— Da. Și *nous*-ul, *pnevma*, deci partea înaltă a sufletului. Nu partea lucrătoare, pătimașă, afectivă. Aceasta nu este templul Duhului Sfânt. Aceasta trebuie îndumnezeită, pentru că ea este dinamică, îi este specifică lupta, mișcarea, contradicția. Ea trebuie îndumnezeită, înduhovnicită de către duh și de către trup.

— *Să revenim la relația dintre Duhul Sfânt și Biserică. Părintele Schmemann spunea, în cartea lui „Euharistia – Taina Împărăției", că însuși mersul la biserică este o taină, pentru că nu noi mergem la biserică, ci Duhul Sfânt ne duce la biserică. Duhul Sfânt este Cel care ne mână, ne adună...*

— „Să mânecăm cu mânecare adâncă..." [12]

---

[12] Fragment din slujba Utreniei Învierii, care înseamnă: „să pornim dis de dimineață"; în limbajul popular, a mâneca = a porni.

— *Da. Ne adună, plecăm, mânecăm, ne aduce laolaltă, ne face să grăim, ne face să cântăm, ne face să înălțăm imnuri...*

— Și atunci să ne gândim: când nu ne dăm jos din pat, ce duh ne ține la televizor?

— *Da... Și în plus Duhul este Cel Care Se pogoară peste Sfintele Daruri, Duhul ni-L aduce pe Hristos, pe Care mâncându-L iarăși devenim una, devenim un trup, devenim o Biserică. Duhul Sfânt este Adunătorul nostru, este Mânătorul și Cel Care ne clocește pe noi nu numai ca și cosmos, creație, ci ne clocește și ca Biserică.*

— Deci, iată, ca una. Și noi zicem „Să fim într-un Duh!".

— *Da. Ne-am apropiat de sfârșitul acestei emisiuni, de aceea ne vedem nevoiți să ne luăm rămas bun astăzi. Vă dăm întâlnire săptămâna viitoare.*

— Bucurie sfântă!

— *Bucurie sfântă!*

— Și curaj!

— *Și curaj!*

Biserica e UNA

— *Bună ziua, stimați ascultători. Continuăm introducerea pe care v-am propus-o încă de la prima ediție a emisiunii noastre, introducerea în cealaltă logică, logica Împărăției lui Dumnezeu. Continuăm catehismul nostru trăit, continuăm, altfel spus, să învățăm ceva absolut nou. Să învățăm, iată, gramatica sau, altfel spus, abecedarul acesta al bucuriei Împărăției lui Dumnezeu. Am discutat noi despre Dumnezeu, atât cât am putut și noi, cu limitele rațiunii noastre și cu limitele credinței noastre, atât de puțină câtă este. Și am discutat noi și despre alte minunate*

taine, cum e taina aceasta a lucrării Duhului Sfânt, sau taina providenței lui Dumnezeu.

*Vă propunem să continuăm discuția noastră despre Sfânta Biserică. Pentru că, iată, vorbim despre „noi". Cine suntem „noi"? Cine este acest plural: „noi"? „Noi" suntem oamenii adunați în Sfânta Biserică. Noi, cei care am fost botezați în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Dar acești „noi", acest plural, are și un nume. Acest plural se cheamă **Biserică**.*

În Simbolul Credinței ni se spun doar câteva cuvinte despre Biserică. Zicem acolo că noi credem „într-una, sfântă, sobornicească și apostolică Biserică". Mai mult nu ni se spune. Și vom încerca în cele ce urmează să vedem ce înseamnă „una", ce înseamnă „sfântă", ce înseamnă „sobornicească", ce înseamnă „apostolică". Pentru că de foarte multe ori rostim Crezul la Sfânta Liturghie sau la Botez, atunci când se botează un prunc, dar de foarte puține ori ne gândim mai adânc la ceea ce înseamnă cuvintele acestea. Ce ar însemna Biserica cea una, maică Siluana?

— Pentru mine, înseamnă singurul loc în care eu mă simt una cu ceilalți. Durerea mea ca om a devenit foarte de nerăbdat în clipa în care m-am simțit în opoziție, în divorț, în adversitate cu toți cei din jurul meu. Chiar și cu mine însămi. Și când am venit la Domnul, când m-am întors Acasă, în Biserică, am căpătat bucuria și o stare de bine care mă trezea la un dor de **mai bine**. Pornisem spre dorul inimii mele și, în sfârșit, îl găsisem...

Apoi încet, încet, spunând Crezul, auzeam bucățele din el, și îmi aduc aminte cum prindeau sens pentru mine. Deși citeam – eram și am rămas un intelectual, iar nevoia mea de a înțelege ce se

întâmplă acolo era mare și părintele duhovnic mă ajuta, îmi recomanda ce să citesc –, îmi aduc aminte că înțelegeam cu mintea, dar nu trăiam. Această credință în Biserica „una, sfântă, sobornicească şi apostolică" m-a izbit după ce am trăit efectiv faptul că „aştept învierea morților şi viața veacului ce va să vină". Era într-o zi de Rusalii, Pogorârea Duhului Sfânt. Când am spus Crezul, am simțit că *eu aştept* învierea morților și viața veacului ce va să vină. Și că nu-i o aşteptare aşa, ca cea de tramvai – „O veni sau n-o veni?" –, ci că e o aşteptare totală, profundă, definitivă, nerăbdătoare și îndelung răbdătoare. În clipa aceea n-a mai contat cât va dura această aşteptare și ce-o să pătimesc eu în ea. Pentru că *aşteptam*. Eram *în aşteptare*. Apoi, am tot spus Crezul o vreme... Cred că a fost prima dată când am început să spun Crezul ca rugăciune. Până atunci îl spuneam că aşa trebuia, aşa se cerea. Nu eram conştientă că este o rugăciune. Când am început să spun Crezul ca rugăciune, când am spus că Biserica e „una" am simțit că este singurul *Loc* în care eu însămi sunt un *loc*. Un loc într-un Loc! Am simțit că sunt cât toată Biserica, deși sunt o părticică din ea, și că eu însămi sunt Biserică. Că Biserica nu poate să fie ruptă și împărțită aşa cum eu nu pot să fiu ruptă și împărțită în mai multe părți. N-am mers cu gândul mai departe și nu am simțit nevoia să merg mai departe nici măcar atunci când gândul iscoditor mă întreba: „Da' de ce sunt două biserici? De ce sunt trei? De ce sunt patru? Că e catolică, apoi e protestantă, că e..." De fiecare dată când gândul meu m-a întrebat asta, am încercat să văd ce aşteaptă credincioşii protestanți, ce aşteaptă credincioșii catolici, ce își oferă ei unul

altuia şi ce le oferă cei care-i îndrumă şi-i păstoresc în această arenă de aşteptare. Şi întotdeauna am avut o recunoştinţă profundă că sunt ortodoxă, că m-am născut ortodoxă, şi o siguranţă lăuntrică că în momentul în care oamenii vor trăi asta – faptul că aşteaptă învierea morţilor – vor deveni ortodocşi şi vor simţi că Biserica e una. Să mă ierţi, nu ştiu să spun mai mult.

— A, nu-i vorba nici de iertare, nu e vorba nici de a spune mai mult. E vorba de această pace la care eu am ajuns ascultându-vă, maică, pacea aceasta la care trimite unitatea Bisericii. Biserica nu e Una în sens matematic, că e una şi nu mai e a doua. Nu e una în sensul că exclude alte comunităţi, ci este una în sensul că în Biserică eu ajung la pace, nu mai sunt în ruptură cu mine însumi, nu mai sunt în ruptură cu lumea, nu mai sunt în primul rând în ruptură cu Dumnezeu. Sunt una cu mine, una cu ceilalţi, una cu Dumnezeu. Or în felul acesta Biserica este Biserică pentru că aduce această împăcare fundamentală cu tot ceea ce eram eu până atunci, până la momentul în care am devenit mădular al Bisericii. Pe mine personal m-a impresionat întotdeauna Ectenia mare, peste care de multe ori se trece cu vederea. De regulă, ecteniile par a fi un lucru de umplutură, ceea ce nu sunt nicidecum! Ţin minte că aveam colegi protestanţi şi chiar vechi orientali care erau uimiţi că în Liturghia noastră tot spunem „Doamne, miluieşte! Doamne, miluieşte!". Şi ziceau: „Da' nu-i de ajuns o dată să ziceţi «Doamne, miluieşte»?"

— Da... [râde]

— Şi atunci a durat ceva până să le explic că de fapt acest „Doamne, miluieşte!" e o înainte epicleză, o

invocare a lui Dumnezeu permanentă, e chintesența rugăciunii. Și, pe de altă parte, a durat destul de mult și pentru mine să înțeleg sensul profund al Ecteniei celei mari. De pildă, acolo unde este vorba despre pace. De la început până la sfârșit, ne rugăm mai întâi pentru pacea locului acestuia, a comunității acesteia, a bisericii acesteia, a orașului acestuia, a țării acesteia, apoi a poporului, apoi cercul se lărgește, până chiar și la pacea puterilor cerești. Pentru pacea întregului Cosmos. Și poate că de multe ori ni se pare ciudat, nu? Pace! Suntem, mai ales noi, care am prins comunismul, puțin marcați de devalorizarea acestui cuvânt.

— Lupta pentru pace!

— *Lupta pentru pace. Ceaușescu-pace. Atunci nu prea mai știam ce înseamnă pacea, adică ajunsese să însemne așa, un soi de...*

— Mai lasă-mă-n pace...

— *Mai lasă-mă-n pace, da.* [râde] *Sau un soi de propagandă comunistă. Dar în niciun caz nu mai știam ce înseamnă, de fapt, pace. În cel mai bun caz, să zicem, am asociat cuvântul acesta cu războiul fizic; și atunci pacea însemna: dacă nu e război, atunci e pace. Or cuvântul „pace" pe care îl sugerați în trimiterea la unitate, la depășirea discordanței, e un cuvânt profund teologic. Un cuvânt care trimite la pacea Împărăției lui Dumnezeu. Este acel „shalom" care devenise în Vechiul Testament chiar salut. Noi de foarte puține ori ne gândim că de fapt salutul înseamnă mult mai mult decât o simplă convenție. În grecește, atunci când oamenii se salutau, spuneau: „Bucură-te!"* [χαιρετε / hairete]. *De aici avem și în Imnul Maicii Domnului: „Bucură-te, ceea ce ești plină de har, Domnul este cu tine!". Iar evreii spuneau: „Pace!". A-l saluta pe celălalt*

înseamnă a-i dori ceea ce este mai bun. Iar pacea aceasta era lucrul cel mai bun cu putință, era pacea Împărăției, pacea aceasta sufletească pe care, iată, o primim în Sfânta Liturghie, o primim în Sfânta Biserică.

— Și o trăim cumva înainte de a-i spune pe nume. Ea vine, e rostită de cei dinaintea noastră, de cei care au săvârșit înaintea noastră Sfânta Liturghie. Eu am simțit-o de la început, chit că nu aveam două luni de când mă întorsesem în Biserică, eram nou născută. Și nu pricepeam, ca un copil care e adus după Botez în biserică și pe care încet, încet, îl crești acolo; și aude pace, aude cântarea și rugăciunea Bisericii, o trăiește și ajunge într-o bună zi să-i spună pe nume și să recunoască numele. De aceea eu nu sunt îngrijorată că mulți creștini ortodocși nu cunosc învățătura în sensul că n-au făcut facultatea de teologie. Dar sunt îngrijorată atunci când noi n-am trăit ceea ce cântă învățătura în noi, ceea ce...

— *N-am înainte-trăit, cumva...*

— Exact! Exact! Slujbele noastre sunt cuvânt, sunt învățătură. Și dacă le primim și le lăsăm să sune în noi, ele formează în noi o realitate care singură știe să spună pe nume. Se naște, pur și simplu, se naște în noi. Eu cred că Biserica e cea care mă naște și mă crește. Cresc acolo și mă nasc în pacea asta, în leagănul ăsta al păcii care e în ea și care nu mai poate fi luat de la mine, indiferent câte neliniști aș avea. Și mai ales uite, eu, mă cunoști și toată lumea știe că sunt agresivă cumva; sunt o fire iute și uneori există oameni care se tem de mine. Și totuși, eu trăiesc într-o pace profundă, totală, definitivă și de netulburat. Nici când îmi ies din fire, ceea ce este patima mea cea mai mare, această pace nu este tulburată. De ce? Pentru

că eu, așa furioasă, dată peste cap, ieșită din fire, eu *aștept învierea morților și viața veacului ce va să vie,* care nu pot să-mi fie date decât în această Biserică, pe care o cunosc pe dinăuntru că e una.

— *Altfel spus, pacea asta nu este o dimensiune psihologică.*

— Exact.

— *Nici pe departe.*

— Și nici nu e vulnerabilă la furtunile psihologice, asta-i uluitor.

— *Da, da. Este altceva.*

— Sigur, am trăit momente de disperare, să zicem. Au fost momente de luptă duhovnicească în care am trăit la limitele deznădejdii. Atunci uiți de pace, nu mai ești în contact cu ea. Însă deja știi cum să te aperi: îți faci semnul crucii fără să simți, să crezi; pui mâna pe cruce sau pe Sfânta Scriptură, sau te duci la icoană și-o săruți fără niciun pic de credință, fără niciun pic de nădejde simțite în suflet... Acela este glasul păcii din tine, care spune: „Ești acasă, nu te îngrijora...". Mintea mea nu mai judecă, mintea mea nu mai crede, ea se leapădă atunci de toată rațiunea mea. Se leapădă pentru că nu mai are dovezi, n-are mângâiere, n-are nu știu ce... Și totuși, mâna mea se întinde după sfânta cruce, face semnul Sfintei Cruci. Or asta nu poate să ți-o dea decât acea conștiință adâncă a realității că ești în Biserică și că Biserica porțile iadului n-o vor birui. Aici e siguranța mea, dacă vrei. Dar nu-i una rațională. Eu nu-mi aduc aminte atunci, în deznădejde, că porțile iadului nu vor birui Biserica, ci pur și simplu e ca atunci când sunt în casă și afară plouă tare, cu grindină, dar eu sunt în casă și nu mă atinge nicio bucată de gheață.

Poate mi-e frică de tunete, mi-e frică c-or să se spargă geamurile şi c-o să intre piatra peste mine. Dar totuşi, eu sunt în casă.

— *Da, asta este frica de jos, cumva, sau psihologia de jos. Or în Ectenia cea mare zice „pacea de sus". Ne rugăm pentru pacea de sus. E harul lui Dumnezeu, e darul acesta care se coboară peste noi. Nu e nici pe departe o trăsătură de spirit a noastră.*

— Exact, nu-i a noastră!

— *Nici pe departe! Și cred că aici e important să accentuăm lucrul acesta, pentru că am auzit de multe ori persoane care asociază legătura cu Biserica sau calea către mântuire cu anumite înclinații psihologice. Se zice, de pildă: „Ăsta calcă a popă...".*

— Da, o fire mai contemplativă, mai melancolică...

— *Da, și atunci contemplativul ar avea mai mare acces la Împărăție, să zicem, decât colericul sau sangvinul.*

— Slavă Domnului că nu-i adevărat! [râde]

— *Sigur* [râde], *nu e nici pe departe adevărat! Accesul la Împărăție n-are de-a face cu calitățile noastre psihologice, tocmai pentru că dacă ar avea de-a face cu ele, n-am ajunge niciodată în Împărăție.*

— Exact!

— *Ajungem în Împărăție pentru că ne este dat să ajungem acolo. Împărăția ne este dată, iar pacea asta ne este dăruită.*

— Exact!

Lupta anti-Biserică

— *Mă gândesc la Sfântul Apostol Pavel, care nici el nu era un contemplativ, ci era o fire energică, ba chiar foarte energică.*

— Și care avea un „dar" fantastic de a-și face

dușmani. Și astăzi are mulți dușmani!

— *E foarte interesant!*

— Da. Și foarte mulți sunt porniți pe el.

— *Da, e foarte interesant că Mântuitorul poate are mai puțini dușmani – mă gândesc la lumea culturală – decât are Sfântul Pavel. Ciudat.*

— Mie mi se pare firesc așa. Știi de ce? Pentru că Mântuitorul poate fi privit pur și simplu ca un om excepțional. Dar când El este mărturisit de cineva ca Dumnezeu, este o dovadă că El e Dumnezeu! Dacă Pavel nu mai este Saul, este pentru că Hristos e Dumnezeu! Or Pavel e cel care trebuie distrus, pentru că el e dovada!

— *Da.*

— Înțelegi? Altfel, orice ar face un om, chiar dacă ar face tot ce a făcut Domnul, reacția ar fi: „Ei, a făcut, a murit, am scăpat, s-a dus!". Dar dacă Hristos continuă în „Pavel", în „Gheorghe", în „Vasile", în „Siluan", adică în Sfinții Lui, dar chiar și în oricare dintre noi, reacția e: „Aaa, asta nu se poate!". Aici ne este frică! Deci frica de Biserica-una!

— *Dar e mult mai subversiv...*

— Sigur că da!

— *Prezența lui Hristos în celălalt e mai subversivă decât Hristos istoric.*

— Exact! Și lupta împotriva sfinților și a sfintelor icoane ne arată cât de mult nu credem noi că Hristos e Dumnezeu. Pentru că dacă Hristos e Dumnezeu, e *normal* să fie prezent în icoane! Dacă Hristos e Dumnezeu, e *normal* să-și arate slava și lucrarea în oameni, în sfinții Lui! Unde s-o arate? În bolovani, pe care să-i transforme în pâini, ca să facă pofta diavolului?

— *Da, din păcate e foarte actual ceea ce spuneți, maică. Pentru că, iată, trăim o nouă pornire iconoclastă. E uluitor să vezi cum, în anul 2006, în țara asta care are atâtea și-atâtea probleme, oamenii își bat capul cum să interzică icoana în școală. E foarte ciudat!*

— Da, acel biet profesor care a dat în judecată Inspectoratul Şcolar[13] a avut o idee... Omul are o problemă, nu-i nimic deranjant aici. Mă uimește însă cum oameni serioşi au putut să-l propage în mass-media şi să facă dezbateri amănunțite pe tema asta... Aici este problema. Încolo, că lui nu-i plac icoanele, că a vrut să iasă în evidență, că avea un complex de inferioritate... Omul avea o problemă. Dar să facem un caz din asta? Aici e problema! Că altminteri e simplu: du-te, omule, și fă ce vrei. Nu-ți pune icoană în casă, dacă nu vrei; eşti liber...

— *Da. Interesantă această reacție împotriva icoanei. Aceleași persoane Îl vorbesc de bine pe Hristos, însă au o reacție împotriva icoanei.*

— Da.

— *E vorba tot de atitudinea aceasta antihristică.*

— Și anti-Biserică, dacă vrei.

— *Împotriva lui Hristos în sfinții Lui.*

— Exact. Și asta înseamnă anti-Biserică.

[13] Dialogul are loc în decembrie 2006. În 2005, profesorul de filozofie Emil Moise chemase în instanță Inspectoratul Şcolar Județean Buzău, reclamând faptul că prezența icoanelor în şcoala unde învață fiica sa reprezintă o încălcare a libertății de conştiință şi religie, garantată prin Constituție. Emil Moise a pierdut procesul, dar a sesizat Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, care i-a dat câştig de cauză în luna noiembrie 2006, emițând către Ministerul Educației o recomandare de a scoate icoanele din sălile de clasă. Guvernul a contestat recomandarea și, în cele din urmă, a câștigat procesul împotriva CNCD la Înalta Curte de Casație și Justiție, care a decis în anul 2008 că prezența icoanelor în școli este legală.

Biserica este SFÂNTĂ

— *Biserica este cea Una. Biserica este, iată, Biserica păcii. Este locul acesta al păcii, este locul în care Hristos se manifestă în sfinții Lui. Și am ajuns, iată, la un alt cuvânt. La cuvântul „sfinți". Chiar din Crez, din Simbolul de Credință al Bisericii noastre, știm că Biserica este nu numai una, ci este și sfântă. Ce înseamnă lucrul acesta, că e sfântă? Pentru că de multe ori nici nu ne este foarte clar ce este sfințenia. Țin minte că eram foarte mic când i-am auzit pe tata și pe mama spunând despre un personaj dintr-un film că „Ăsta parcă e un sfânt!" Și m-am uitat la el, nu înțelegeam ce e un sfânt - cred că aveam vreo trei ani. Personajul respectiv era foarte sobru, foarte serios, îmbrăcat într-o geacă de piele.*

— [râde]

— *Era un film despre legionari și acela era un legionar. Și m-am gândit multă vreme, când eram copil, că un sfânt trebuie să poarte o geacă de piele.* [râde] *Deci, ce e un sfânt? De ce e sfântă Biserica?*

— Pentru că este prezent în ea Cel Singur Sfânt. Adică Sfânt înseamnă Dumnezeu, numai Dumnezeu este Sfânt! Și a fi sfânt înseamnă a fi cum nu suntem noi, dar cum tânjește inima noastră să fie. De ce tânjește? Pentru că știe. Știe de la un contact cu sfințenia, are o experiență pe care nu știe s-o mărturisească, dar o are.

Biserica e, deci, sfântă, pentru că este Dumnezeu în ea. Cel Sfânt este în ea și în sensul de comuniune. Noi suntem chemați să fim una în Biserică... Omul acela de la începutul Creației - omul care s-a ratat când s-a spart, dând vina pe altul: „Ba nu eu!", „Ba tu!", „Ba el, nu eu!" și așa mai departe –, omul acesta

s-a reunit cu jertfa și cu harul lui Hristos, cu lucrarea mântuitoare a lui Dumnezeu, și a devenit din nou un singur om. Am devenit una, așa cum ne-a poruncit Dumnezeu. Deci suntem una și în sensul că suntem una între noi, că suntem un singur om, și în sensul că suntem una cu Dumnezeu. Și Biserica e sfântă pentru că e una cu Dumnezeu – fără să fie Dumnezeu în dimensiunea ei care nu este Dumnezeu.

— *M-a impresionat mai târziu, când am devenit student, faptul că în Biserica primară...*

— Erau sfinți.

— *Da. Biserica se numea* communio sanctorum *– comunitatea sfinților. Există mai multe interpretări. Una dintre ele zice că, de fapt, în expresia* „koinonia ton aghion", „ton aghion" *s-ar referi la Sfintele Daruri, ar fi comuniunea Sfintelor. Se și zice în Sfânta Liturghie: „Sfintele, sfinților". Dar și aici, dacă...*

— Și care sfinți? Că ni le dă nouă. Văd că nu se duce cu ele în ceruri, la cei sfinți.

— *Și ne zice: „Sfintele, sfinților".*

— Și noi strigăm: „Unul Sfânt...". Adică „De fapt **Tu** ești Sfânt, Doamne..."

— *Ei, noi avem astăzi o reținere. Când cineva spune: „N-ai făcut asta...", vine, ca apărare, expresia: „Da' ce, eu sunt sfânt?". Nu sunt chiar sfânt...*

— Ei, chiar sfinți nu suntem, dar sfințiți suntem.

— *Da!*

— Suntem sfințiți. Am intrat în contact cu Cel Sfânt și cu sfințenia, iar ea lucrează în noi. Noi ne împotrivim sau conlucrăm, dar ea lucrează în noi. Îți dai seama ce simt eu când trebuie să-mi spună cineva „sfinția voastră" sau „sfinția ta"! Te simți stingherit, uitându-te la tine... Dar noi știm că omul se sfințește

prin Sfintele Taine – poate că rânduiește Dumnezeu să vorbim și despre asta – și asta e posibil tocmai pentru că Biserica e sfântă. Dacă n-ar fi sfântă, ea n-ar naște fii sfinți, n-ar sfinți pe nimeni și n-ar sfinți nimic. Nu?

— *Cred că e și o anumită hermeneutică vicleană în spatele acestei auto-legitimări: „Da' ce, eu sunt sfânt?" Cred că e o formă a noastră de a exila sfintenia undeva în niște sfere inaccesibile. Așa de inaccesibile, încât să crezi că orice-ai face, tot n-ajungi sfânt. Și atunci, din moment ce n-ajung sfânt, măcar să stăm aici, în păcat. Or viclenia aceasta îi lipsește Bisericii vechi. E uluitor faptul că creștinii, înainte poate chiar să se numească creștini, se numeau pe ei înșiși sfinți.*

— Deși, știi că se mai și îmbătau pe la mese, pe-acolo...

— *Da, se mai întâmplau și lucruri de genul acesta.*

— Adică n-aveau un comportament care să ne ajute să credem că a fi sfânt înseamnă a fi ce credem noi acum.

— *Da. Devii sfânt prin însăși participarea la comunitatea aceasta sfințită. Prin faptul că devii creștin, prin faptul că devii parte a trupului lui Hristos.*

— Dacă Biserica e Trupul lui Hristos și El e Sfânt, apoi și unghia asta căzută, vânătă și lovită, e sfântă; și degetul acesta strivit e sfânt.

— *Totul e sfințit.*

— Nu poate să nu fie sfânt! Deci eu, ca mădular al lui Hristos, ca mădular al Bisericii, eu sunt sfântă. Dar ca persoană, eu pot să nu primesc darul acesta. Pot să vreau să fiu împotrivă. Am această libertate, această posibilitate de a alege mai degrabă să-mi trăiesc neputințele, decât să trăiesc puterea pe care

mi-o dă Sfânta Biserică, pe care mi-o dă Hristos. Nu este o chestiune morală, de merit și de nemerit, ci este pur și simplu lucrarea lui Hristos. Dacă El este capul Bisericii, dacă Biserica e trupul Lui, și dacă în ea este Duhul Sfânt, și în mine e Duhul Sfânt, eu, în calitatea aceasta de templu al Duhului Sfânt și de mădular al trupului lui Hristos, sunt sfântă. Iar ca persoană eu trebuie să lucrez, ca să-mi împropriez liber și cu întreaga mea demnitate această sfințenie. Să vreau să ader la ea cu toate amănuntele mele.

Ne e frică de viață!

— *Începând cu gândurile noastre, cu faptul acesta că suntem sfinți, automat și responsabilitatea noastră crește.*

— Da.

— *Din moment ce eu sunt sfânt, deodată sunt super-responsabilizat, nu mai pot să...*

— Exact! Mă întreba un tânăr: „Ce să fac să nu mai fac păcatul...?" Un anumit păcat. „Du-te în fața oglinzii, privește și spune: «Acest trup este templu al Duhului Sfânt!». Ce simți dacă îți privești mâna și spui: «Această mână aparține trupului meu, care este templul Duhului Sfânt!»?" Nu-i de la mine, e de la Dumnezeu acest cuvânt. Câtă responsabilitate am! Dar dacă zic: „Astea nu mai sunt vremuri de sfințenie, sfinții erau pe alte vremuri!", atunci sigur că nu fac decât să îmi ofer șansa de a mă mai îndulci de micile plăceri sau marile plăceri ale păcatului. Pot să mă îndulcesc așa, *à la longue*, și ajung să spun, de exemplu: „Uite, există și reîncarnare, mai rezolvăm data viitoare..."

— *Da, există tot felul de anestezice din acestea...*

— Exact!

— *Prin care amânăm, cumva...*

— De ce? Pentru că ne e frică, ne e frică de moarte și de Înviere, ne e frică de Cruce, ne e frică de viață. **Ne e frică de viață!**

— *Cred că ne e mai frică de viață decât de moarte.*

— Da. Pentru ca viața să devină viață, ea trebuie să treacă printr-un Foc, care e dătător de viață. Tocmai asta este sfințenia Bisericii: ea e sfântă pentru că e Foc care te arde. În topitoarea aia te topește. Dar noi ne temem înainte de a băga degetul în foc! Stăm pe margine și zicem: „Ooo, ce trebuie să fie acolo, în pălălaia aceea!". Și nu îndrăznim să privim focul, care arde deja în noi la foc mic, de la Sfântul Botez și de când ne-am născut în Biserică.

— *Da, e o artă, de fapt o anti-artă, de a privi lumea de pe margini. De a ne privi pe noi, de a privi viața, de pe margini. De a nu trăi! Trăim, dar nu trăim.*

— Da. Exact!

— *Vedem de la depărtare. E o atitudine de spectator.*

— Vezi că și oamenii aceștia ai vremurilor noastre, oamenii de știință seculari, psihologii, descoperă că subconștientul nostru e atât de agitat și plin de balauri pentru că noi nu ne-am trăit emoțiile. Nu ne-am asumat emoțiile și trăirile noastre. Le-am negat, le-am refulat. Și ele au rămas acolo, dedesubt, de unde răbufnesc. Deci chiar și bunul simț acesta, al observației empirice sau științifice, ne arată că noi refuzăm darul vieții. Refuzăm pentru că ne e teamă, pentru că nu ne place, pentru că nu corespunde scenariului pe care ni-l facem noi. Or, a aparține Bisericii înseamnă în primul rând a scăpa

de responsabilitatea scenariului. N-o mai ai! Înainte de a mă întoarce la Biserică, eram stupefiată după ce scenariu prost se desfăşoară viaţa mea! Ziceam: „Ce actor genial sunt şi ce scenariu idiot trebuie să joc!". Şi acum, când în sfârşit am intrat în scenariul Bisericii, e minunat! E minunat! În sfârşit poate şi „genialitatea" mea să se desfăşoare.

— *Cu urarea adresată fiecăruia dintre radioascultătorii noştri de a-şi asuma acest scenariu al Bisericii într-un mod plenar, ne vedem nevoiţi să încheiem discuţia noastră. Vă invităm la o nouă emisiune, săptămâna viitoare. Până atunci, toate cele bune!*

— Bucurie sfântă!

***

Biserica este SOBORNICEASCĂ

— *Bun venit la o nouă emisiune. Continuăm discuţia cu privire la Biserică. Am vorbit data trecută despre primele două atribute ale Bisericii, aşa cum sunt ele prezentate în Simbolul Credinţei. Tot în Crez, pe lângă Biserica „una, sfântă", Biserica mai este caracterizată şi ca fiind „sobornicească şi apostolică". O să încercăm în cadrul acestei peregrinări duhovniceşti, care se vrea a fi un catehism trăit, să vedem ce înseamnă mai îndeaproape Biserică sobornicească şi Biserică apostolică. Deşi noi rostim cu toţii Crezul fie la Botez, fie la Sfânta Liturghie, îl rostim de foarte multe ori ca pe o poezie şi nu înţelegem în totalitate ceea ce rostim de fapt.*

— La Înviere vom înţelege în totalitate...

— *Acum ne aflăm în condiţia - cum zice Sfântul Apostol Pavel - de a înţelege măcar în ghicitură, în credinţă. Încercăm să ne apropiem şi noi de o manieră experiată, de o manieră trăită, de înţelegerile mai*

adânci ale acestor cuvinte.

„Sobornicesc" e un cuvânt slavonesc care înseamnă, pe de o parte, comuniune; mai înseamnă universal, dar nu chiar în sensul la care trimite cuvântul „universal" din limba română. Sobornicesc e un cuvânt care traduce grecescul katoliki. *Ar fi greșit să-l traducem prin „catolic" din limba română, pentru că în românește cuvântul „catolic" a ajuns să aibă o semnificație confesională – Biserica romano-catolică. În Biserica veche, cuvântul* katolikos *sau* katoliki *nu avea nici pe departe sensul acesta confesional, și nici sensul de universal – așa cum apare el în limba latină mai veche, sau medievală, sau chiar în limbile moderne. „Universal" are semnificație mai mult geografică. Biserica ar fi universală în extensiunea ei.*

— Și chiar sociologică...

— *Da, și sociologică. Or* katoliki *din grecește nu a putut fi tradus cu niciun alt cuvânt în limba latină. Tocmai de asta, atunci când Crezul a fost tradus în latină, s-a apelat tot la cuvântul katoliki. Și așa apare în versiunea latină a Crezului* ecclesia catholica. *Înseamnă că acest cuvânt a fost intraductibil. Într-adevăr este intraductibil, pentru că în grecește cuvântul „catolic" sau* katoliki *trimite la o integritate. De fapt acesta e sensul:* kata *înseamnă „conform" și* olon *la final înseamnă „întreg".* Katoliki ekklisia *înseamnă „Biserica conform întregului", adică Biserica integrală, Biserica în integritatea sa. Integritatea aceasta nu apare la Sfinții Părinți în sens geografic, adică Biserica ce ar cuprinde toate Bisericile...*

— Ci mai degrabă în sens de feciorie, de integritate, de feciorelnicie, de nestricare, de nerupere din..., de nealterare.

— Da... În sensul plenitudinii Ortodoxiei. Și atunci catolicească sau sobornicească poate să fie și o parohie, cât de mică ar fi ea. Poate să fie și bisericuța aceea de la țară, care cuprinde în sine câțiva membri poate. Mai este posibilă - în ziua de azi, când pare că totul s-a dezintegrat și s-a masificat - o astfel de catolicitate?

— Păi este! Odată ce porțile iadului nu vor birui Biserica, înseamnă că ea rămâne catolică, sobornicească în felul acesta, chiar dacă eu nu mai sunt conştientă sau nu mă port cu demnitatea corespunzătoare. Când nu va mai fi sobornicească, nu va mai fi deloc. Va fi sfârșitul lumii și o să ne bucurăm că în sfârșit ne-a fost ascultată chemarea „Vino, Doamne!".

Deci Biserica este sobornicească. **Noi** nu mai suntem! Noi suntem mădulare stricate. Suntem mădulare bolnave. Dar suntem în această Biserică, suntem mădularele acestei Biserici. Ne-am botezat în această Biserică, am intrat în ea și am devenit mădulare ale ei. Am intrat în structura ei, în rânduiala ei, în scenariul ei. Funcționăm după scenariul dumnezeiesc. Dumnezeu e Capul, Dumnezeu e Sângele acestui organism, Dumnezeu e suflul acestui organism. Şi noi, atâta vreme cât suntem acolo, ca Biserică întreagă, suntem Mireasă fără pată. Ca mădular în parte... Dumnezeu cu mila!

— Sobornicitatea asta vine de la Dumnezeu, este darul Lui, nu? Nu este ceea ce facem noi, nu e rezultatul nostru.

— Exact. Mintea noastră este foarte neputincioasă... De aceea nici nu-mi bat eu capul şi de aceea nu prea mă impresionează teologiile dumneavoastră,

şi facultăţile... Sigur, cu tot respectul, aşa este: nu se poate fără... Dar e foarte greu să pricepi printr-un curs, sau printr-o disertaţie, sau printr-o teză de doctorat, sau printr-un tratat de teologie, cum e și „unitate", şi „sobornicitate". Pentru că sobornicitatea în acelaşi timp te trimite la o comuniune de persoane, de ființe conștiente și distincte. Sobornicitatea nu e ca o adunare de pietre.

— *Eu nu vreau să contrazic în totalitate ceea ce spuneți... Într-adevăr, teologia de la facultate ar fi neputincioasă, dacă am separa cumva teologia de Dumnezeu. Lucrul acesta chiar se întâmplă într-un anumit tip de școală teologică, în special acolo unde teologia e socotită un simplu discurs...*

— Asta pentru a ajuta mintea omului să înțeleagă. Or mintea omului nu poate să fie ajutată. Ea poate numai să fie altoită și sfințită, ca să se unească cu Duhul, ca să poată să cuprindă, să trăiască, *să facă parte din.*

— *Numai că marii teologi – cum ar fi părintele Georges Florovski, părintele Alexander Schmemann sau părintele Dumitru Stăniloae – au reuşit ca, în ciuda caracterului foarte academic a ceea ce spun, să aducă și acea trăire, să aducă și cuvântul lui Dumnezeu cel viu...*

— Au reușit pentru că Îl dețineau. Cuvântul era viu în ei, se rugau. Sigur, sigur. Iertare pentru paranteză... Sigur că este posibil.

Atâta timp cât Biserica există, ea este sobornicească. Și mintea noastră trebuie să se străduiască să se deschidă acestei uimiri și acestei înțelegeri, și să repete chiar și ca pe o poezie Crezul, până când se va îndura mintea să se unească cu inima

şi să facă poruncile. Pentru ca, în Duhul Sfânt, să priceapă – în ghicitură, cât e cu putinţă pentru noi –, dar să priceapă, atâta cât avem datoria să pricepem din această plinătate.

Suntem ca un bolnav în comă, dar încă avem nădejde

— *Plenitudinea harului sau – dacă am putea spune aşa – sobornicitatea harului, sau sobornicitatea darului lui Dumnezeu, e oricum prezentă. Problema e ca noi să ne deschidem către această sobornicitate şi să trăim în ea. Pentru că majoritatea maladiilor pomenite aici au de-a face, de cele mai multe ori, cu o înţelegere greşită şi cu o practicare greşită a vieţii duhovniceşti. Mă gândesc la maladiile pe care sus pomenitul teolog Alexander Schmemann le inventariază în ceea ce priveşte vieţuirea liturgică. El a observat toate neînţelegerile acestea care, din păcate, au efecte devastatoare asupra vieţii credincioşilor. Şi chiar preciza că aceste maladii sunt maladiile înţelegerii noastre, ale practicii noastre. Noi ne-am rupt cumva – atunci când am căzut în maladii – de această plenitudine de Sus.*

— Ceea ce e uimitor e că totuşi încă mai există Biserica. Pentru că noi suntem ca un bolnav în comă care nu mai vorbeşte, nu mai scrie, nu mai desenează, nu mai merge la slujbă... Dar respiră şi inima-i bate. Câteodată simt că parcă aşa am fi... Încă ne bate inima. Când ne botezăm, noi chiar ne botezăm. Când ne împărtăşim, noi chiar ne împărtăşim. De ce nu ne botezăm ca lumea? De ce nu ne împărtăşim ca lumea? Asta-i boala.

Dar mă gândesc cu durere la creştinii care nu

mai au acces deloc la Biserica una, sobornicească. Şi se roagă şi se raportează la Dumnezeu în afară, cumva. Nu ştiu cât de în afară, nu-i de competenţa mea să judec. Am o recunoştinţă ameţitoare când mă gândesc că, totuşi, eu pot să mă spovedesc, încă. Am un preot care zice „Da, vino să te spovedeşti", am un părinte care mă primeşte şi care mă spovedeşte după rânduiala dumnezeiască. Ne putem împărtăşi, ne putem cununa, ne putem înmormânta... Chiar şi acestor oameni amorţiţi şi neştiutori, când vrei să le iei asta parcă le iei aerul, parcă le iei viaţa. Deci iată că încă suntem. Încă avem nădejde.

— *Lucrul acesta e minunat, într-adevăr, pentru că, în ciuda tuturor aparenţelor, în ciuda tuturor stărilor de fapt, Biserica continuă să fie.*

— Da, şi nu trebuie decât să apeşi pe un întrerupător ca să se aprindă lumina. Trebuie doar să intri tu în funcţiune. E atât de simplu! Sunt nişte gesturi atât de simple, nişte cuvinte atât de uşor de rostit! Dar e atât de greu să te hotărăşti să le spui! Să spui că „mă lepăd de păcat, mă lepăd de satana, mă lepăd de mamona şi mă unesc cu Hristos". Şi apoi ce urmează? Doar câteva zguduituri, câteva ispite, câteva morţi, câteva boli... Nimica toată faţă de chinul cumplit pe care-l trăieşte omul depărtat de Dumnezeu!

— *Există o anecdotă (pe care eu am auzit-o în primii ani de facultate) apropo de faptul acesta, că Biserica continuă să fiinţeze sobornicesc şi să fiinţeze propriu-zis. Era vorba despre un credincios mozaic, despre un evreu. Evreul simte că adevărul se află în creştinism, în Biserică. Şi atunci el vrea să treacă la creştinism. Dorind să afle mai multe despre creştinism*

îi cere sfatul preotului din sat, iar preotul îl trimite la Roma unde o să afle plenitudinea Bisericii. Merge la Roma... era perioada când se întâmplau tot felul de lucruri problematice, cu indulgențele, cu intrigi... Evreul vede aceste lucruri și se întoarce în sat profund creştin. Preotul din sat îl întreabă ce a văzut la Roma. El spune că a văzut numai intrigi, hoție, abuzuri etc. Preotul rămâne nedumerit: „Cum, și totuși te-ai convertit la creştinism?" Şi atunci evreul i-a spus: „Da, din moment ce oamenii încearcă cu tot dinadinsul să distrugă biata Biserică și ea tot continuă să ființeze așa de viu înseamnă că aici trebuie să fie o minune!"

E uluitor! Dacă Biserica ar fi fost o simplă instituție umană, cred că ar fi fost dusă demult!

— Sigur! Ca dovadă că orice adunare omenească, de cea mai bună calitate, până la urmă se desparte. Chiar dacă se desparte în două părți la fel de „foarte bune", se alege praful. Adică totul se fărâmițează. Aici au rămas cei mai răi, dar care s-au încăpățânat să rămână în scenariu. [râde] Cei care s-au crezut mai buni s-au mândrit și s-au despărțit...

— *Sau poate au fost păstrați. Acesta poate ar fi cuvântul. Că de fapt e o taină. Tot părintele Schmemann spunea că mersul la biserică e o taină, pentru că nu eu mă duc la biserică, ci Duhul mă paște, mă duce la păscut, mă duce la biserică. Eu am impresia că eu sunt cel care mă duc la biserică. Dar în definitiv habar n-am ce taină se întâmplă cu mine când ies pe ușa casei să mă duc la biserică.*

— Da, e același Dumnezeu Care face minuni, Care a fost întotdeauna același. Pentru că vremurile s-au schimbat, dar Dumnezeu nu S-a schimbat. El face aceleași minuni. Este o poveste reală, cu un securist

sovietic, care s-a făcut preot pentru ca Securitatea să se infiltreze în Biserică. Şi a fost mincinos de la un capăt la altul. Îl ura pe Dumnezeu, ura Biserica... Vroia să distrugă Biserica și pentru asta trebuia să fie înăuntru. Până la urmă Stalin l-a băgat şi pe el în pușcărie, că aşa le venea rândul colaboratorilor. Iar în închisoare oamenii continuau să-i ceară ajutorul, îi cereau să-i spovedească... Și el era încremenit, zicea: „Atâția oameni dobândesc bucuria și pacea, prin ceea ce fac eu!". Iar în ultimele lui momente, a strigat la Dumnezeu: „Doamne, iartă-mă! Trimite-mi pe cineva să mă spovedesc, că mor, mă sufoc!". Și zicea: „Acesta-i Dumnezeul cu care m-am bătut eu... A pus o putere în Biserică, prin care eu nu aveam voie să fac ce gândesc, ce simt. Eu trebuia să fac ce gândește El și ce simte El. Trebuia să citesc din cărțile sfinte și nu puteam să citesc altfel, pentru că și dacă erau doar două babe în biserică, acelea erau cu ochii pe mine și m-ar fi pârât dacă nu citeam ca acolo. Deci nu puteam să citesc decât cuvintele acelea și să fac gesturile acelea. A făcut ce-a vrut El cu mine, nu eu cu El."

— *Cred că asta este soarta tuturor celor cu adevărat credincioși. Mă gândesc că – nu neapărat în forma asta de viclenie – foarte mulți oameni cam aşa pornesc la drum către Dumnezeu, având un gând foarte omenesc. Un tânăr dă la teologie, să zicem, ca să câștige o pâine mai uşor; sau tot felul de exemple din acestea... Și, totuși, acolo el devine un bun creștin...*

— Eu cunosc o măicuță care, în vremea în care era studentă la Teologie, nu era credincioasă; dar trebuia să ducă adeverință că se spovedește. S-a dus, foarte indignată, să se spovedească şi i-a spus

părintelui aceluia că ea nu se spovedește, dar să-i dea adeverință. Părintele i-a spus că dacă tot vrea să-i dea adeverință, să stea acolo și să-i spună numai ceea ce o apasă pe conştiinţă. Şi după ce i-a spus ce-o apasă pe conștiință, a uitat şi să ia adeverința... Și s-a făcut şi măicuţă. De ce? Pentru că lucrează Dumnezeu, pentru că este Dumnezeu. Biserica este Dumnezeu întrupat. Și noi în El.

— *Este condiția aceasta de Israel, de cel care se luptă cu Dumnezeu...*

— Atâta timp cât eu voi spune: „Doamne Iisuse!", Duhul Sfânt va veni. Și dacă spun după rânduiala pe care Duhul Sfânt a stabilit-o în Biserică, iar noi toți ăștia care rămânem în comuniune, în comunitate, nu aducem vreo erezie, nu ne lepădăm - rupându-ne de Biserică și considerând că adevărul e al meu și nu al Bisericii -, atunci Dumnezeu este aici, Duhul Sfânt este aici, și atunci aici este Biserica.

— *Sobornicitatea este așadar cumva sinonimă cu Ortodoxia, cu o integritate a slăvirii. Pe mine personal m-a uimit întotdeauna - cel puțin la începuturile studiului meu - faptul că Biserica noastră se cheamă ortodoxă. Am observat - acum, de când sunt dascăl de teologie și predau la facultate - că foarte mulți studenți, atunci când îi întreb ce înseamnă Ortodoxia, răspund „dreapta credință". Or nu-i dreapta credință, ci e dreapta slăvire! Adică dreapta liturghisire adusă lui Dumnezeu.*

— De aceea sunt posibile situații cum e cea de care ziceam. Un preot care nu mai crede în Dumnezeu - are o criză, are un moment în care, să zicem, se îndoiește; se întâmplă, sunt fel și fel de etape în viața noastră -, când se înveșmântează cu veșmintele

preoțești și spune rugăciunile din Carte, de fapt Îl slăvește drept pe Dumnezeu, pentru că Îl slăvește cu cuvintele Duhului Sfânt. Îl slăvește împreună cu sfinții îngeri și se leapădă de sine, face actul jertfelnic cel mai mare... Apoi sigur că nu rămâne fără plată o asemenea atitudine jertfelnică... De aceea Ortodoxia nu-i dreaptă credință, ci dreaptă slăvire.

— *Trebuie să reținem deci două lucruri. Odată integritatea – și nu extensiunea geografică. Și apoi faptul că esențial în viața noastră cu Hristos nu e discursul, nu e elaborarea unei forme de a vorbi* ***despre*** *Dumnezeu, ci esențială este vorbirea Duhului în noi.*

— Au fost Sfinți Părinți care au spus unele lucruri care n-au fost acceptate ca adevărate de către Biserică, n-au rămas ca dogme. Și, totuși, ei au devenit sfinți și sunt Sfinți Părinți. De ce? Tocmai pentru că e vorba despre dreapta slăvire pe care a adus-o slujirea lor și nu despre analiza cuvintelor în sine, ca discurs.

Sobornicitatea în episcopii și parohii

— *Faptul acesta de a-L slăvi pe Dumnezeu, de a participa la această imnografie, este esențial în credința noastră. Mult mai mult decât orice altă formă de elaborare de discurs. În al doilea rând, plenitudinea aceasta în parohie. Întâlnesc foarte des cazuri de tineri, sau de persoane mai în vârstă, care spun: „Merg la biserica aia, că-i mai frumos acolo!". Mărturisesc că și eu de multe ori am făcut lucrul acesta: m-am dus la o altă biserică, pentru că mi-a plăcut mai mult acolo. Desigur aici apare dimensiunea psihologică a fiecăruia dintre noi...*

— Da, şi a neputinţei noastre... Dar dacă eşti în aceeaşi eparhie, încă eşti sub rânduială. [râde] Cred că ar trebui să vorbim despre episcopi și Episcopii şi apoi despre parohie, ca să înțelegem sobornicitatea și în sensul acesta.

— Ceea ce este important – apropo de episcopi și Episcopie din perspectiva sobornicității – este că în Biserica veche existau mult mai mulți episcopi și mult mai multe Episcopii. Pe vremuri, o cetate cu episcop număra în cel mai bun caz 5-10.000 de locuitori. Plenitudinea aceasta a sobornicității se realiza acolo unde era episcopul. Mă tem că noi încă avem mult prea puțini arhierei și încă trăim într-o manieră foarte dezaxată în experiența eclezială.

— Care, din cauza asta, a devenit centrată pe administrativ.

— Da. În înțelegerea noastră, a oamenilor simpli, arhiereul a devenit un fel de administrator și nu cel care are plenitudinea harului.

— Când nu mai poţi să ai contactul direct cu turma, sigur că devii un păstor peste păstori. Dar, cu toate acestea, aici se asigură sobornicitatea! E cumva în această comuniune a Bisericii... Mi-a rămas în minte despre episcopi şi preoţii parohi că cel care conduce turma mică la izvor, la Sfânta Liturghie și la Dumnezeu, cel care face posibilă participarea noastră la ospățul lui Dumnezeu, este ca o articulație în organismul lui Hristos. Așa cum sunt articulațiile în trupul nostru, așa sunt ei. Fiecare își păstorește turma sa, dar în același timp sunt o unitate, formează o unitate, nu se pot lua hotărâri fără să fie...

— Fără să fie colegiul episcopilor...

— Soborul.

— *Da, și există această foarte frumoasă expresie în limbajul nostru bisericesc: a sluji în sobor. Spre deosebire de alte confesiuni, în Biserica noastră dreptmăritoare, dreptslăvitoare, faptul acesta de a fi în sobor este capital. În Ortodoxie nu cunoaştem nici infailibilitate, nici primate din acestea ierarhice – sau prea puțin, în comparație cu alte confesiuni. În schimb, cunoaștem sobornicitatea asta, slujirea în sobor. Toți ierarhii, toți episcopii sunt egali din punct de vedere haric și se află în acest sobor. Dacă există anumite deosebiri, de pildă între un arhiereu vicar, un episcop, un mitropolit, arhiepiscop, patriarh – acestea sunt numai deosebiri administrative. Însă un arhiereu vicar și un patriarh au același har, de episcop. Și ei împreună, în sinod sau în sobor – „sinod" e un alt cuvânt de sorginte grecească care exprimă această integritate – fac posibilă lucrarea Duhului Sfânt.*

— „Părutu-s-a nouă și Duhului Sfânt..." – spun Părinții la sinod.

Biserica este APOSTOLICĂ

— *În felul acesta ajungem la un alt aspect, care este apostolicitatea: „una, sfântă, sobornicească și apostolească".*

— În noua traducere de la București mi se pare că este „apostolică".

— *Apostolică, da. Biserica apostolică. La ce se referă acest „apostolic"? Nu mai avem prea mult timp, dar să anunțăm tema viitoare a emisiunii.*

— În capul meu sunt două înțelesuri: unul că așa am apucat, că Biserica durează de la Sfinții Apostoli și e așa cum au primit-o ei de la Mântuitorul, Care a întemeiat Biserica pe mărturisirea lor, pe credința

lor. Când îmi pune Înaltpreasfințitul mâna pe cap, eu simt mâna Mântuitorului, care a trecut de pe cap pe cap. Asta am simțit-o fizic prima dată când m-am spovedit. Când părintele mi-a pus mâna pe cap, am simțit că Domnul a pus-o. Și am zis: „De unde? Cum? Asta e imaginar..." Dar nu e. E un gest fizic care s-a transmis, iar trupul nostru, acest ghem de carne vie, a participat la această transmitere.

În al doilea rând, ei sunt chiar apostoli. Nu sunt numai urmașii apostolilor, ci au acea lucrare, acea slujire a apostolilor. Deci mai văd o dimensiune apostolică a Bisericii: că ea e la fel de apostolică ca atunci când erau apostolii. Ajută-mă să spunem lucrul acesta teologic.

— *Cu mare drag aș face lucrul acesta dacă timpul nu ne-ar presa. Dar continuăm discuția săptămâna viitoare, când vom reveni la acest punct al apostolicității Bisericii și-l vom detalia.*

— Dacă ar fi doar succesiunea istorică, cred că mulți ar putea să-și revendice apostolicitatea. Și eu simt că ceva lipsește...

— *Da, este vorba de mult mai mult. Mai vreau să spun doar că în Biserica veche nu numai cei 12 apostoli erau numiți apostoli. Vom vedea în calendar că există chiar mult mai mulți apostoli, de pildă apostolița Tecla sau Sfântul Împărat Constantin cel întocmai cu Apostolii. Deci termenul acesta trebuie înțeles într-un sens mult mai profund decât cel strict pozitivist.*

Vă dorim o săptămână duhovnicească și plină de bucurii spirituale. Ne întâlnim săptămâna viitoare în aceeași bucurie, pentru a învăța în continuare meșteșugul bucuriei duhovnicești.

— Doamne-ajută! Bucurie!

***

— Bună ziua, oameni buni. Iată-ne din nou împreună, căutând să parcurgem împreună cărările acestui catehism viu, în care încercăm să ne înțelegem credința prin porii întregii noastre ființe. Am vorbit data trecută despre Biserică. Iar atunci când ne-am referit la Biserică ne-am referit la atributele ei așa cum apar ele în Simbolul Credinței. În Crez zice: „Întru una, sfântă, sobornicească și apostolică Biserică". Ce înseamnă că Biserica este „apostolică"?

— Înseamnă că Dumnezeu i-a dat această formă și a întemeiat-o, așa cum o cunoaștem noi acum, atunci când i-a adunat pe Apostoli în jurul Său și a format un trup cu ei. Când s-a desăvârșit plinirea Trupului lui Hristos, includerea prietenilor Lui și a ucenicilor Lui în Trupul Lui, adică la Cincizecime. Ea s-a întemeiat pe credința Apostolilor și pe adeziunea lor de a fi un trup cu Dumnezeul lor și Dumnezeul nostru, Mântuitorul lor și Mântuitorul nostru. De când a întemeiat Mântuitorul, Fiul lui Dumnezeu, Biserica, El este în ea, iar Biserica e aceeași. Doar mădularele ei sunt mai numeroase, deși într-un fel sunt deja în ea și cei ce vor veni. Dar în mod real, concret, ea mereu crește.

— În afară de acest sens, al întemeierii Bisericii pe Apostoli, așa cum anunță Hristos în discuția cu Apostolul Petru: „Pe această piatră voi zidi Biserica Mea" – piatra fiind credința apostolică –, mai există o dimensiune, aceea a caracterului ***viu*** *apostolesc al Bisericii. Apostol înseamnă în limba greacă „trimis". Caracterul acesta apostolesc nu are de-a face numai cu un act de întemeiere. Adică nu are de-a face numai cu o privire înapoi. Are de-a face și cu o privire înainte, în sensul că acest concept de apostolic trimite la*

activitatea misionară a Bisericii, la faptul că Biserica este în continuare trimisă în această lume, ca să propovăduiască în continuare Buna Vestire – vestea cea bună, Evanghelia –, să-L vestească în continuare pe Hristos, să radieze bucuria Învierii și bucuria nașterii lui Hristos, bucuria lui Hristos, în lumea aceasta. Din păcate această a doua dimensiune a trecut cumva în background în ultimul timp, nu prea mai este sesizată...

— În ciuda faptului că există din ce în ce mai mulți misionari creștini în lume...

— *Da, e un paradox...*

— Poate este un misionarism care nu mai este apostolicitate.

Misionarism și activism

— *E un misionarism care are de-a face mai mult cu un soi de activism...*

— Da, și chiar cu o râvnă de a arăta un Hristos care nu e Biserica. Adică misiunea aceasta nu mai aduce Împărăția lui Dumnezeu, nu mai aduce Biserica, cea prin care se lucrează mântuirea lumii. **Biserica** este cea trimisă către lume. Dar în acest misionarism parcă iese fiecare creștin care se simte dator să mărturisească despre Hristos și zice „Veniți la mine, să vă spun eu cum este Hristos!".

— *Da, ceea ce este fals în acest pseudo-apostolat, în acest misionarism, este faptul că a dispărut acea sinergie între Duhul lui Dumnezeu – Cel care ne poartă, ne conduce pașii, ne învață ce să spunem, ce să propovăduim – și noi, cei care lucrăm. Sinergia dispare, iar în misionarismul acesta rămâne un soi de activism.*

— Mai mult decât atât. Chiar dacă este har – când omul se roagă și se duce către oameni ca să-i ajute, să le spună vestea cea bună a Întrupării –, este parcă mai degrabă un har pe care el îl cere ca un profet, de parcă am fi înainte de venirea Mântuitorului și întemeierea Bisericii. Izvorul harului este Biserica! Or în acest misionarism este propovăduit un Dumnezeu, și un Hristos, și o mântuire fără Biserică! Ca și cum n-ar conta și orice credință e bună, orice Biserică e bună, orice formă e bună. Sigur, nu zic eu că nu-i bună, dar eu atâta știu: că în **această** Biserică este izvorul Harului și această Biserică este cea care mă trimite pe mine, sau pe tine, sau pe oricare altcineva, la o lucrare apostolică. Greșesc?

— *Nu, nu! Cred că în falsul misionarism lucrurile nu mai încep cu Dumnezeu, ci lucrurile încep cu mine, cel căruia harul i se adaugă sau nu i se adaugă. Misionarismul acesta rămâne cumva zbaterea mea ruptă de Dumnezeu. Sau în legătură cu Dumnezeu, dar de o manieră falsă – în sensul că* ***eu*** *sunt cel care o lucrează; iar dacă Dumnezeu trimite harul, bine; dacă nu trimite...*

— Da, cum spui, e centrat pe mine. Cunosc oameni care-mi scriu că „Eu nu m-am mai dus la biserică pentru că părintele a făcut nu știu ce...". Deci „am renunțat la Biserică (!), dar eu cred în Dumnezeu și mă rog la Dumnezeu...". Sunt motive de părăsire uimitoare! Îmi scria cineva că mama ei a plecat din Biserică pentru că părintele la înmormântarea bunicii ei a cerut iertare în numele moartei de la o vecină cu care aceasta nu vorbea. Părintele a făcut un act de slujire mântuitoare! Iar fiica decedatei, mama persoanei care îmi scria, s-a supărat și s-a

dus la greco-catolici. Deci iată ce înseamnă Biserica... Nu e vina acestei femei, nu e vina credincioșilor. Ci mi se pare că **noi** suntem morți, cumva. Nu-L putem mărturisi pe acest Dumnezeu viu, Care este în Biserică, și faptul că Viața noastră se primește în Biserică, că aceasta este Biserica!

— *Este impostura unei false instanțe. Persoana care reacționează așa se plasează, într-o manieră vecină cu impostura, în situația unei instanțe. O astfel de atitudine are de-a face cu o neînțelegere crasă a Bisericii și a lui Dumnezeu. Biserica ajunge să fie înțeleasă în contextul acesta ca un soi de asociație sau ca un soi de organizație, iar eu sunt nemulțumit că organizația a luat-o pe o cale greșită ...*

— Sau Biserica e înțeleasă ca fiind preotul săvârșitor de servicii. De care, dacă nu sunt mulțumit, mă pot duce la altă cooperativă de servicii, la altă firmă ca să-mi împlinesc serviciile de care am nevoie. Aceasta este criza cea mai gravă. Biserica nu mai este apostolică, nu mai este misionară. Adică ea este, slavă Domnului! Noi suntem cei care n-o mai trăim așa...

— *Poate că aceasta are de a face și cu o anumită fetișizare a conceptului de apostol. Noi când spunem apostol sau apostoli ne gândim la cei doisprezece și atât. Dacă vom citi cărțile vechi, cărțile Bisericii primare, vom vedea că multă vreme în Biserica primară s-a vorbit de apostoli. Termenul de apostol nu era raportat la cei doisprezece și atât. Dar, ei erau cei doisprezece Apostoli.*

— Zice Sfântul Apostol Pavel: „Toți sunt apostoli?”. Deci erau mai mulți, nu erau doar ei. Nu toți din Biserică sunt apostoli.

— *Cunoaștem și apostolițe, de exemplu apostolița*

Tecla. Cunoaștem și personalități ale Bisericii de aceeași statură cu Apostolii. Deci conceptul de apostol a fost cumva tehnologizat. Acum vorbim despre Apostoli și ne gândim exclusiv la cei doisprezece.

— Şi îi scriem cu literă mare, deci mergem la Sfinţii Apostoli.

— *Dar iată, Biserica veche avea acei apostoli itineranți, de fapt niște învățători, niște didascali care călătoreau din cetate în cetate și învățau cuvântul lui Dumnezeu. Propovăduiau fiecărei comunități cuvântul lui Hristos. În Didahie (o carte pe care oamenii de ştiinţă au plasat-o pe la sfârşitul secolului I, aproape în perioada în care se scria Sfânta Scriptură a Noului Testament) avem un adevărat cod de conduită al acestor învățători itineranți pe care Biserica primară îi numea fie profeți, fie apostoli, fie didascali. Oamenii aceștia erau permanent pe cale de dragul lui Hristos, urmându-L pe Hristos, trimiși de către Hristos pentru a propovădui cuvântul lui Dumnezeu. Cred că această trimitere sau conștiința acestei trimiteri a intrat cumva într-un con de umbră în zilele noastre. Iar încercările de reanimare, venite în special din partea unor denominațiuni neoprotestante, au eșuat prin acest activism.*

— Gândul meu este că nici nu puteau altfel. Această eșuare e singura lor șansă. Pentru că dacă nici activiști nu sunt, nu mai au nimic. Ei nu sunt martori ai acestui Dumnezeu viu - pentru că ei nu au de unde să ia Harul, în afară de harul Botezului. Ei nu au unde să se ducă, să se adape, să mărturisească. E foarte greu. Am citit zilele astea o carte: „Însetând după Dumnezeu". Nu rețin numele autorului[14], un

[14] Este vorba de Matthew Gallatin, „Însetând după Dumnezeu.

american care a fost neoprotestant. Este despre cum a ajuns el la Ortodoxie, după vârsta de 40 de ani. Este uimitoare mărturia lui despre cât chin a îndurat. A fost sincer cu sine şi şi-a pus întrebările pe care conştiinţa i le genera. Şi a ajuns Acasă, cum spune el, a ajuns la Ortodoxie, la bucurie.

Deci cu ce ar trebui să rămână ascultătorul nostru când zice Crezul şi aude că Biserica este apostolică?

— *Ar trebui să rămână cu ideea că Biserica este întemeiată pe această stâncă, pe acest temei care sunt Sfinţii Apostoli. Pe de o parte. Şi, pe de altă parte, cu gândul că de fapt apostolicitatea Bisericii nu este un lucru pur istoric – adică s-a întâmplat o dată şi acuma nu se mai întâmplă. Ea continuă, Biserica e trimisă în continuare în lume. De fapt asta înseamnă apostolică, adică Biserica e trimisă în lume pentru a da mărturie. Şi, în sfârşit, cred că mai e un aspect: mărturia. Nu poţi fi apostol dacă nu eşti martor al lui Hristos.*

— Da! Aşa cum L-au cunoscut Apostolii care L-au pipăit, L-au văzut şi L-au cunoscut. Apoi L-au mâncat. Şi li s-au deschis ochii când au primit Sfânta Împărtăşanie. Ce legătură are continuitatea apostolică, de care se vorbeşte şi care uneori e controversată, cu apostolicitatea?

Continuitatea apostolică

— *Continuitatea apostolică se referă la ceea ce noi am discutat deja, şi anume la faptul că Biserica este întemeiată pe Sfinţii Apostoli şi că de la ei până astăzi există o continuitate neîntreruptă, conform învăţăturii Bisericii noastre, în ceea ce priveşte săvârşirea Sfintei*

De la rătăcirile protestante la adevărul Ortodoxiei", Editura Egumeniţa, 2005.

Liturghii, a hirotonirii prin succesiunea apostolică. Adică Apostolii au hirotonit episcopi, care au hirotonit la rândul lor alți episcopi, preoți și diaconi etc. Și acesta este un lanț care nu s-a întrerupt. Aici există un pericol, acela de a înțelege lanțul acesta, succesiunea apostolică, într-o manieră mecanică.

— Da. Pentru că dacă ar fi doar mecanic, s-ar transmite mecanic. Or nu e așa. De exemplu la episcopii care au fost eretici. Ei au fost hirotoniți, la un moment dat, prin punerea mâinilor în mod corect, în Sfânta Biserică. Apoi, mai târziu, a căzut în erezie. El are continuitatea fizică a punerii mâinilor, dar continuitatea spirituală îi lipsește. Deci nu mai ai succesiune apostolică odată ce ai ieșit din ea adăugând o învățătură nouă, luând o atitudine nouă, ascultând de tine în loc să asculți de soborul Apostolilor – care ne-au transmis credința lui Hristos – și de Duhul Sfânt viu, Care ne-a învățat toate. Numai ei știu ce-a zis Hristos, ei L-au pipăit, ei L-au cunoscut, ei au mărturisit. Și **prin ei** am dobândit pe Duhul Sfânt Care rămâne cu noi până în sfârșit și ne învață toate. În clipa în care aduc o învățătură de la mine, eu ies din această continuitate apostolică, nu?

— *Bineînțeles. Continuitatea apostolică trebuie înțeleasă mai curând ca o continuitate a unei lucrări sfinte. Lucrarea asta sfântă nu se oprește. Cunosc cazul Bisericii luterane suedeze, care spune: „Avem continuitate apostolică pentru că noi, toată Biserica Suediei, am trecut la Protestantism." Mecanic, desigur, e o continuitate. Însă e vorba în primul rând de o practică, de o lucrare sfântă. Iar lucrarea asta sfântă are de-a face cu hirotonia, dar nu numai cu hirotonia! Are de-a face cu* ***toată*** *învățătura Bisericii, cu dreapta*

slăvire, cu Sfânta Liturghie. Dacă ne ducem la cele mai vechi documente păstrate despre Sfânta Liturghie vom vedea că e același lucru ca astăzi. E continuitatea aceasta a unei trăiri și a unei lucrări sfinte. Şi nu e un lucru mecanic. Cred că în special manualele de teologie greșesc aici – și mă refer nu la bunele cărți de teologie, ci la acele manuale scrise după un anumit tipic școlăresc...

— În care dacă continuitatea apostolică e definită doar așa, mulți vor putea să și-o revendice. Care este dovada noastră? Este această realitate vie care e neschimbată. Sigur că ea are diferite forme: ritualul se poate schimba, se pot schimba multe, dar în această realitate vie prezența și lucrarea Duhului Sfânt – în modalitățile de chemare și de lucrare care au fost de la început – sunt aceleași.

— *Desigur. Iar asta pentru că acele schimbări nu sunt niște schimbări așa cum înțelegem noi, ci sunt de fapt schimbările pe care germenele le avea deja în sine. Şi grâul se schimbă: dintr-un bob devine spic. Şi atunci pare că s-a schimbat ceva, dar nu s-a schimbat, pentru că astea erau deja cuprinse în bob.*

— Părinții spun că orice gând poate fi verificat... Dacă un om are un gând despre Dumnezeu, înțelege ceva din Revelație, din Sfânta Scriptură, și tresare a bucurie, sau a recunoștință, gândul lui va fi verificat, va fi confirmat de toate gândurile care sunt mărturisite de Biserică. Şi acest gând, deși aduce ceva cu totul nou, de fapt nu schimbă nimic, ci confirmă sau formulează altfel. Sau aduce o nouă viziune, o nouă nuanță a aceluiași adevăr care era spus într-o altă formă. Iar ce este spus în acest gând nou recunoști cu ușurință și total. Nu îți e străin. Nu

tresari, ca în fața lui Filioque! Căci totul din tine se împotrivește atunci când auzi că „...și de la...". Nu poți să primești.

— *Da, nu tresari în fața unei adăugiri firești. Și spicului de grâu putem să-i adăugăm un inel, dar acel inel nu are de-a face cu natura. Toată lucrarea Bisericii, și chiar a teologilor Bisericii, a profesorilor Bisericii, nu are de-a face cu originalitatea – în sensul originalității din literatură, adică să aduci ceva nou. Ci are de-a face cu această ducere mai departe a Tradiției, a acestei lucrări sfinte a Bisericii. Spun asta pentru că sunt convins că există și studenți teologi sau seminariști care ne urmăresc. Deci marea teologie (dacă e să vorbim de o mare teologie) este teologia aceea care contribuie la „desfacerea florii", la creșterea aceea desăvârșită a plantei din grăunte.*

— În mic, păstrând proporțiile, aceeași minune am văzut-o eu, copil fiind, în arta populară. Când cineva făcea un covor acasă, sau lucra de mână un ștergar brodat cu cusături populare, aducea un model și-l urma fără a îndrăzni să schimbe ceva. Dar deși modelul era același, ștergarul sau covorul era altul, era nou: altă frumusețe, altă nuanță de culoare, altă manieră. În clipa în care s-a pierdut această cumințenie, această adăpare la izvorul de inspirație și de frumusețe – care grăia despre o realitate românească, o realitate populară însemnată, încifrată în acele cruciulițe și semne –, a năpădit kitsch-ul, pe care-l vedem acum. În care totul este, să mă iertați, de o lipsă de gust dureroasă! Când omul vine și inventează ceva, când se afirmă pe sine și pune un „moț" personal, atunci Domnul se retrage; e sfios, e delicat, se retrage și te lasă... Iar tu continui și zici:

„Ia uite ce am apucat eu de la părinți!", „Uite ce am apucat eu de la Apostoli!". Dar e altă apucătură...

„Aggiornamento" și „învechirea" Bisericii

— *Lucrurile acestea sunt foarte interesante și din punctul de vedere a ceea ce în Biserica din Apus s-a numit la Conciliul al II-lea Vatican* aggiornamento, *adică aducere la zi. Unii teologi au socotit că Biserica e „învechită" și atunci ar trebui înnoită. Chiar și noi azi auzim din multe părți spunându-se că „Vai, Biserica e învechită, ar trebui schimbat ceva!". Și auzim cuvintele acestea de cele mai multe ori din parte intelectualilor.*

— Da, dar cred că aceștia sunt intelectualii care beau coca-cola, nu vin vechi. Mă iertați, dar aggiornamento nu aduce decât băuturi din astea răcoritoare care au ceva „identic natural" și care-ți fac o sete artificială. Am auzit și eu aceste cuvinte, dar nu-i niciun pericol. Slavă Domnului, Biserica noastră chiar e vie. Apoi, cine se va apuca să „aggiornosească" Biserica va ieși din Biserică, iar Biserica va rămâne una, sfântă, sobornicească, apostolică. Aici eu am o bucurie și o nădejde, dincolo de orice spaimă... Eu am văzut, simt, depun mărturie – și dacă mă întărește Dumnezeu cred că aș putea să și mor mărturisind – că Biserica e sfântă, și că e vie și adevărată, și că niciun păcat de-al meu și nicio trădare de-a mea omenească nu poate să-i altereze această sfințenie. Iar dacă pierdem asta, nu ajungem la Dumnezeu, ci ajungem la niște himere din căpșorul nostru, din dorințele noastre. Dumnezeu este în Biserică!

— *Ceea ce reclamă o parte a societății civile trădează de fapt înstrăinarea societății civile de Biserică.*

— Şi poate chiar întâlnirea cu slujitori ai Bisericii care nu înţeleg ce spun. Şi asta se poate... Dacă nimereşti într-o mănăstire la strană o măicuţă care citeşte prost un cuvânt şi nu tresare, şi nu se opreşte, nu se corectează, sigur că bietul om nu înțelege nici el nimic. Dar astea sunt neputințe omeneşti, sunt accidente, pe care trebuie să le schimbăm. Dar nu să schimbăm cuvântul acela viu! Se zice că peste 100 de ani se va vorbi altă limbă. Dar dacă Duhul e acelaşi... Cum zicea Sfântul Siluan: dacă ar dispărea toate cărțile care au fost scrise în Biserică, oricare călugăr care e în Biserică și are Duhul Sfânt poate să le scrie din nou. Poate nu la fel, dar vor fi aceleași. Greu de priceput cu mintea omenească acest lucru. Până omul nu se smerește, nu se cuminţește și nu intră în hora asta, care e Biserica sfântă, și nu mișcă, respiră și dansează după scenariul ei, după cuvântul ei, după rânduiala ei, n-ai cum să vezi! N-ai ce să vezi din afară!

— *Cu aceste cuvinte ne vedem nevoiți să încheiem emisiunea de astăzi. Cu speranța că ne-am mai apropiat de ținta noastră, vă dăm întâlnire săptămâna viitoare.*

— Doamne-ajută!

— *Bucurie sfântă!*

Despre sfârşitul lumii

Botezul şi învierea morţilor – termenii între care se mişcă existenţa noastră

Reporter: — *Continuăm peregrinarea prin învăţătura noastră de credinţă. Cred că am lămurit în principiu de ce noi credem în Biserica cea „una, sfântă, sobornicească şi apostolică". Acum propun să trecem mai departe, la următorul articol al Crezului. Crezul se continuă cu cuvintele referitoare la ceea ce noi numim cu un termen tehnic „eshatologia". Eshatologia înseamnă învăţătura despre cele de pe urmă.*

Maica Siluana: — Cred că am sărit peste cele dintâi. „Mărturisesc un Botez spre iertarea păcatelor, aştept învierea morţilor şi viaţa veacului ce va să vie".

— *Vroiam să începem cu cele din urmă fără a le neglija pe cele dintâi, ca să le privim din perspectiva celor din urmă. Credem într-un Botez, credem în viaţa veacului ce va să vie. De ce în Crez se vorbeşte numai despre Botez şi nu şi despre celelalte Taine?*

— Pentru că e începutul. Dacă intri în viaţa veşnică, după aceea ai să ceri să şi trăieşti acolo, să te şi hrăneşti, să şi înfloreşti... Acesta ar fi un gând. Apoi, cred că Botezul, ca să fie Botez în deplinul sens al cuvântului, presupune întreaga Taină a Bisericii. Din câte ştiu de la Sfinţii Părinţi, împărţirea aceasta în şapte Taine este una uşor didactică, pentru înţelegerea noastră şi pentru ca nu cumva să nu împlinim integral Taina Bisericii, care este Taina morţii şi naşterii în Hristos, a învierii odată cu El, a dobândirii Duhului Sfânt, a lucrării împreună cu Duhul Sfânt ca să fim dumnezei – adică să fim cu

Dumnezeu, să fim acolo unde este El și cum este El, până la sfârșit.

Cam asta aș zice eu... Dar tu, ca profesor de teologie, spui ce scrie la carte.

— *Da... Pe de altă parte, în Taina Botezului este cuprins, cumva, totul! Pentru că, până astăzi, când ne botezăm nu săvârșim numai Taina Botezului. Nimeni nu se botează și atât. Ci Botezul se continuă cu Sfânta Taină a Mirungerii, se continuă cu Sfânta Taină a Euharistiei. E cumva deja întreaga osatură a învățăturii bisericești.*

— Hirotonia e începută pentru oricare băiat, pentru că intră în altar și acolo este închinat...

— *Și nu numai pentru oricare băiat, pentru că există o preoție universală. Există preoția universală a tuturor celor botezați și în virtutea preoției acesteia noi avem învățătoare, proorocițe.*

— Nunta e și ea prezentă. „Isaie dănțuiește" e și la Botez, ca și la Nuntă. Deci nu sunt atât de separate. Botezul le cuprinde pe toate, cuprinde întreaga Taină a mântuirii, a trăirii noastre în Hristos.

— *Da, avem cumva, așa cum spuneați, începutul. Și în început e totul. În emisiunea de data trecută vorbeam despre sămânță. În sămânță se află deja planta, se află totul. Din sămânță crește totul.*

— Cu o condiție, ca sămânța să fie vie... Uite, există oameni care se botează, dar care nu cred că așteaptă *viața veacului ce va să vie*. Nu toți oamenii așteaptă la fel. Deci acest început, această naștere trebuie privită împreună cu viața și cu creșterea, cu tot. Într-un întreg. Poate de aceea trebuie spus numai Botezul. Dacă le-am enumera și pe celelalte, e ca și cum le-am desparți de el. Deși poate tocmai asta

poate să ne dea dreptul să ne rupem, să zicem „Doar Botezul s-a zis la Sinod!".

— *Tocmai de aceea eu propuneam să privim tocmai invers lucrurile, să le privim dinspre sfârşit către început. Bănuiesc că multor creştini, atunci când spun „mărturisesc un Botez spre iertarea păcatelor", li se pare ciudat că de aici se sare imediat la învierea morților. Pare un șoc, nu? Botezul și învierea morților. Căci pare a fi o distantă uriașă între momentul acesta al renaşterii spirituale, al primirii Harului Duhului Sfânt, al îmbrăcării noastre cu Hristos, și sfârşit – eshatologie. De fapt nu există între ele nicio ruptură, ci avem aici termenii între care se mișcă existența noastră, între începutul acesta duhovnicesc, începutul omului celui nou, și începutul cel adevărat care este sfârşitul.*

— Sfârșitul cel adevărat care este începutul existenței. De fapt nu e decât un început care durează de la Botez până la Judecata de Apoi sau A Doua Venire a Domnului, până la învierea noastră în trup... Este un lung început pentru că suntem în timp. Este numai începutul, pentru că viața cea adevărată abia atunci începe.

— *De fapt avem de a face cu începuturi, nu cu sfârșituri. Iar lucrul acesta cred că e foarte important de precizat, mai ales pentru că astăzi mulți dintre ascultătorii noștri mai tineri vizionează filme aparținând genului apocaliptic. Genul apocaliptic conține tot felul de evenimente din acestea catastrofice.*

— Nu știam.

— *Da, sunt foarte la modă. Vin OZN-uri, distrug planeta, se petrec catastrofe... Ca urmare, sfârşitul lumii în mentalitatea omului simplu a devenit ceva catastrofic. În niciun caz nu e vorba de un început.*

— Așa e! Toată lumea spune „Ce vremuri grele... E sfârșitul lumii!". „Vai, ce cutremur! E sfârșitul lumii!"

— *Sfârșitul lumii din perspectiva aceasta răsturnată, cum am anunțat la început, e mai curând motiv de bucurie, pentru că în momentul acesta se restaurează totul, se reface contactul nostru direct cu cei adormiți și, în primul rând, se reface contactul nostru cu Hristos.*

— Cred că atunci începi să simți bucuria. Cred că v-am mai spus, sfârșitul procesului de revenire a mea Acasă, în Biserică, de convertire, a fost pentru mine atunci când, la un moment dat, am spus Crezul în biserică și am simțit că eu chiar aștept învierea morților și viața veacului ce va să vină. Nu doar **cred** că va veni, ci sunt într-o așteptare încordată și bucuroasă. Și dureroasă, desigur.

Pierderea Liturghiei a dus la pierderea înțelesului morții

— *Aici ajungem într-un punct capital, aș zice eu, în existența noastră creștină. Știm cu toții că o largă majoritate se revendică a fi ortodoxă, creștină dreptslăvitoare.*

— Păi dacă scrie în certificatul de Botez ...

— *Sigur, dacă scrie acolo înseamnă că cel puțin teoretic suntem creștini. Însă atunci când vine vorba de înviere – de pildă atunci când întrebi un medic care lucrează la morgă, sau un oarecare pe stradă – aici lucrurile devin deja mai problematice. Vom primi deseori răspunsuri de genul: „Bine, cred! Dar chiar în învierea morților nu mai cred. Adică cum să învie morții?".*

— Înțeleg asta, și cred că vine de la neputința omului de a muri. Nu cred că poți să ai experiența

învierii fără să mori. Or cine îndrăzneşte să trăiască la întreaga intensitate pe care ți-o oferă viața, nu poate să nu moară de multe ori de-a lungul acestei vieți pământești. Şi această moarte e însoțită mereu și imediat de o mică înviere... Asta când accepți să mori, când nu te protejezi, când nu mănânci ca să nu mori de foame, când nu te culci ca să nu mori de oboseală, când nu minți ca să nu te omoare cel care vrea de la tine altceva decât ai putea tu să-i dai... Când renunți la salvare, la supraviețuire, atunci guşti învierea. Altfel decât prin experiența asta nu știu cum ar putea omul să creadă într-o realitate pe care n-a gustat-o în niciun fel. Credință noastră în cele *nevăzute* se naște din ceea ce se numește la noi „pregustare" și această pregustare este oferită tot în Biserică, tot ea ne-o dă. Chiar rugăciunea noastră de acasă, rugăciunea din inimă, din minte, din liniștea noastră, este în Biserică. Fără ce primeşti în Biserică nu cred că te poți ruga... Poți doar să-ți exprimi dorințele și așteptările pe care nu ți le poți împlini singur: să doresc intens și să cer de la Dumnezeu ca mama să se vindece, ca eu să iau examenul, ca eu să fiu bună. Aceste dorințe puternice ne potențează rugăciunea, dar nu sunt rugăciune propriu-zisă. Nu e pregustare a acestei vieți, care vine printr-o moarte, printr-o biruire a fricii de moarte.

— *Altfel spus, s-a întâmplat ceva cu – hai să-i zicem așa – cultura noastră a morții. Această cultură s-a denaturat cumva. Mă gândeam acum la ceea ce se întâmplă în satele Olteniei de Sud. Dacă duminică la ora cinci dimineața ieși pe uliță, vei vedea o mare de oameni, în special femei în vârstă, care merg la cimitir. Merg încolonate, toată ulița e plină cu femei îmbrăcate*

sobru, în negura aceea a dimineții, mergând de regulă cu o ulcică, cu niște lumânări în mână. Aceasta se întâmplă la cinci dimineața. Pe la vreo șase jumate - șapte, aceeași maree umană se petrece în sens invers. Vine lumea de la cimitir. Ei, dacă pe la ora opt mergi la biserică, biserica e goală. Înseamnă că aici s-a întâmplat ceva. Înseamnă că, apropo de rugăciunea în Biserică, în locul mersului la biserică avem de multe ori, în anumite zone ale țării... mersul la „țintirim"!

— Da. Și la noi la mănăstire se întâmplă asta. Trec oameni și zicem: „Uite, vin oamenii la biserică". Dar nu, se duc la cimitir! Mai mult decât atât, la marile praznice, la marile sărbători, oamenii stau afară în frig, sau în căldură mare, și-și păzesc coșul cu colivă și cu prinoase pentru morți așteptând să vină părintele să le citească ceva acolo, deasupra coșului, și să-l binecuvânteze, dar nu intră în biserică la întâlnirea cu adormitul! Căci adormitul vine la biserică, nu stă în groapă. Este acolo cu trupul și sigur că există o legătură și cu ce e în mormânt, dar...

— *De fapt acestei întâlniri îi lipsește ceva. Îi lipsește credința, îi lipsește de fapt Hristos. Relația omului cu adormitul, ruda, rubedenia, este una individuală. Aici Hristos e total absent din ecuație. Iar în absența asta apare un întreg folclor animist. Se crede că dacă se dă de pomană mănâncă mortul, dacă mortul cutreieră pe acolo prin zonă...*

— Ceea ce poate să fie și adevărat, așa, după o anumită rânduială. Dar nu aceasta e problema mea. Relația mea cu mortul este o relație de dragoste care a căpătat altă formă. Iar dacă eu nu mai pot să-l iubesc decât cu amintirea lui și făcând niște gesturi ca pe niște datorii exterioare... nu mai am o relație de

dragoste propriu-zisă, dacă acela nu e viu.

— *S-a întâmplat totuşi poate ceva şi mai mult. Pe lângă o neînţelegere a cultului morţilor trebuie să fie şi o neînţelegere a Sfintei Liturghii, nu? Din moment ce omul consideră suficient să meargă la cimitir şi să nu mai meargă la Sfânta Biserică.*

— Cred că aici a început totul. Pierderea Liturghiei a dus la pierderea înțelesului morții și a atitudinii corecte față de ea. Nu numai oamenii care nu se duc la Biserică se duc așa la cimitir. Sunt oameni care merg la biserică. Mama mea, de exemplu, mergea la biserică şi se ducea la întâlnire cu Domnul, căci atunci când trăgea clopotul zicea: „Venim, Doamne, venim!". Și totuși, în fața morții, o întrebam: „Te-ai pregătit, mamă?". Era în vârstă și ea se tot zbătea să facă una, să facă alta. Se plângea: „Nu mai pot să fac treabă, că, uite, fac numai ei și pe mine nu mă mai lasă să fac!"... Vorbea de copiii ei, de noi. Și i-am zis: „Mamă, dar acum trebuie să ai altă preocupare. Trebuie să te pregătești de moarte!". „Da-s pregătită, mamă! Am lada plină, ce vrei să mai fac?". Zic: „Nu! Eşti pregătită de înmormântare, nu de moarte!". Ea avea acolo ștergare și tot ce mai trebuie pentru înmormântare... Și mă întrebam: unde e Hristos? Unde e Domnul cu care aşteptăm să ne întâlnim mai direct și mai profund? Toți aşteptăm să-L întâlnim, ne dorim să ne întâlnim cu El. Unde este? Nu este, pentru că El este într-un dincolo, într-o ceață, într-o depărtare. Din cauza lipsei Sfintei Împărtășanii, din cauza Sfintei Împărtășanii care e luată – slavă Domnului că e și așa! – ca medicament dat în fugă în Săptămâna Patimilor. Atunci toată lumea stă la coadă și-L primește. Poate și din cauza asta... În orice

caz, pierderea Liturghiei a dus la pierderea morții ca eveniment cu adevărat dureros, dramatic, tragic, dar care trebuie biruit și trăit și ca naștere în Hristos, ca întâlnire cu Hristos și ca biruință împotriva păcatului. Ca să terminăm odată cu păcatul, că murim! Să ne oprim din săvârșirea lui! Vedem noi ce-om face cu consecințele lui, dar să nu-l mai facem...

— *Sfânta Liturghie este loc al întâlnirii cu Hristos, pentru că în Sfânta Liturghie se petrece venirea lui Hristos. Cred că nici lucrul acesta nu mai e înțeles în modul real al cuvântului. Mă gândesc la maniera în care se rostește în unele biserici Crezul. Când se spune de „viața veacului ce va să vie", adică ce va să vină, în loc de a veni se zice „viața veacului ce va **să fie**". Nu am absolut nimic împotriva verbului „a fi"... Însă aici e o dimensiune dinamică, se petrece ceva, e un dinamism, un dramatism.*

— Și o tensiune, în care noi spunem: „Vino, Doamne!". Iar El răspunde: „Iată, vin!".

— *După unele cercetări liturgice se pare că acest „Maranatha", acest „Vino, Doamne!", a fost forma primordială a Epiclezei. Noi acum Îl rugăm pe Tatăl să-L trimită pe Duhul Sfânt, pentru a-L face prezent pe Hristos.*

— Cel care crede, știe că atunci când zici „Vino, Doamne!", exact asta se întâmplă: Tatăl trimite Duhul Sfânt, ca să intrăm în Împărăția Fiului. Dar în timp a devenit mai explicit, pentru ca nu cumva să credem altceva.

Venirea lui Hristos nu mai e trăită liturgic, ci istoric

— *De fapt se și întâmplă de multe ori asta. Am auzit cu toții despre tot felul de mișcări din acestea*

milenariste – mai ales acum, că a fost anul 2000 – mişcări semi-sectare, să le zic așa, care așteaptă ca la ora cutare să vină Domnul. Cred că sunt două extreme. Pe de o parte avem o exilare a venirii lui Hristos în lume și înlocuirea cu „va să fie", iar pe de altă parte această stabilire exactă a venirii, din care lipseşte iarăşi ceva. Stabilim data când vine Hristos, mergem acolo să aşteptăm...

— Şi vrem să ne înălțăm la cer de-abia atunci. „Uite, a venit, hai săriți, ne ridicăm cu toții la cer!"... Nu ne dăm seama că dacă „avionul" cu care ne înălțăm nu e în noi, nu va fi înălțare. Dacă nu e în noi, degeaba ne repezim pe scară atunci!

— *Aceasta se întâmplă în Duhul Sfânt. Nu ne înălțăm cu de la noi putere. Ne înălțăm pentru că Duhul Sfânt saltă în noi. Sfântul Calist Patriarhul – într-una din Filocalii, în volumul opt – vorbea despre cum se petrece rugăciunea; și el vorbea despre „apele săltătoare ale Duhului". Mă gândeam cum trebuie să fie aceste ape săltătoare și – pentru că aici, în centrul Craiovei, ne-a învrednicit domnul primar cu niște fântâni arteziene –, mi-a venit la un moment dat ideea că trebuie să fie ceva care se înalță, așa ca un havuz, ca o apă care țâșnește către Dumnezeu. Apa aceasta e apa Duhului Sfânt.*

— Exact! Şi să vezi că dacă simți vreodată cât de cât vreo săltătoare de-asta de-a Duhului, mai ales în vreo rugăciune, mai ales când ești începător, te uimește! Ai tendința să te duci acolo de unde izvorăște apa, însă nu poți să treci. Singurul „traseu" este acela de a te lăsa în învolburarea acestor Ape, care te duc unde vor ele. Fac ce vor. Nu mai cauți, te lași găsit și te lași dus. Dar fără acest „Vino, Doamne!" nu ai

cum, pentru că în secunda următoare ți-a zburat, ai pierdut!

— *Aceasta lipsește, a te lăsa în voia voii lui Dumnezeu. Aceasta lipsește mișcărilor milenariste pe care le cunosc, mai mult sau mai puțin, și radioascultătorii noștri. Adică venirea lui Hristos nu mai e trăită liturgic, ci e trăită istoric.*

— Noi ne pregătim ca să vină. Ne pregătim, trebuie să fim „acolo, undeva, nu știm unde, aflăm noi...", ca să vină...

— *Este un lucru foarte interesant. Încă în perioada dinaintea venirii Mântuitorului, evreii credeau că Mesia va veni în miez de noapte. Iar creștinii au preluat învățătura aceasta și tocmai de aceea țineau Liturghia la miezul nopții, pentru că ei credeau că A Doua Venire a Mântuitorului va avea loc în miez de noapte, în timpul Sfintei Liturghii.*

— Ceea ce e adevărat.

— *Venirea aceasta a doua, fără dimensiunea aceasta liturgică, ajunge să fie o maimuțăreală pe care o cunoaștem din mișcările acestea sectare.*

Cu cât suntem mai morți, cu atât ne e mai frică de moarte

Dar să ne întoarcem la confuzia dintre venire și ontologie. Cred că e una dintre maladiile cele mai des întâlnite ale spiritului creștin de astăzi. Am uitat că Domnul vine. Domnul e cumva prezent – ba prin Sfânta Cruce, ba pe Sfântul Altar... E prezent, însă noi nu mai trăim prezența aceasta ca pe o venire. O trăim ca pe ceva dat. Tocmai de aceasta din păcate și biserica a devenit un lucru banal. Avem 44 de biserici în Craiova – am auzit și eu zilele acestea – și de cele mai multe ori

trecem pe lângă biserică așa, ca pe lângă un chioșc de ziare. E ceva banal.

— Şi ce puţine sunt, faţă de cât de mulţi suntem în Craiova. Nu?

— *Da, aşa este, sunt foarte puţine. La trei sute şi ceva de mii de oameni... înseamnă cam o biserică la șapte mii de oameni. Sunt puține. Și, totuși, au devenit banale – „Ei, o biserică, acolo...". Lucrul acesta este ciudat. Îmi aduc aminte, când am fost în țări străine, la noi la biserică veneau oameni de la sute de kilometri. Și nu veneau ca să audă limba română – căci aveau la televizor România Internațional și toate aceste canale de televiziune. Veneau să se împărtășească cu Hristos și să audă cuvântul lui Dumnezeu.*

— Asta am văzut și eu de curând în Portugalia, la Lisabona, unde veneau de la zeci de kilometri, sau chiar sute...

— *Pentru că acolo Biserica nu e un lucru banal. Biserica este ceea ce este.*

— Da! E Locul în care vine Domnul și tu te duci la El.

— *E Locul acestei întâlniri în care Cineva vine dintr-o parte și altcineva vine dintr-o altă parte.*

— Așa e omul... Banalizează. De câte ori în viață suntem noi uimiți de bătăile inimii noastre, de acest miracol care se întâmplă în viața noastră, că ne bate inima? Că intră sângele acolo, și ia oxigen, și aduce ce trebuie – își face inima treaba ei. Dar noi nu suntem niciodată bucuroși de asta! Cam în felul acesta ne-am obişnuit cu firescul ca biserica să existe. Așa cum omul nu mai are grijă de inima lui, o îmbolnăvește, nu o protejează şi nu o păzeşte de gânduri rele. Deci face parte într-un fel dintr-o nesimțire a omului, dintr-o

moarte a noastră. Suntem morți! Și cu cât suntem mai morți, cu atât ne e mai frică de moarte și nu o mai așteptăm ca pe un eveniment în care ne naștem la o altă realitate și intrăm mai adânc în întâlnirea cu Dumnezeu, pentru că nu mai suntem obișnuiți. E bine să ne obișnuim. Într-un cuvânt, Înaltul Iosif[15] – vorbea despre Sfânta Împărtășanie și se referea la văitatul oamenilor că „Uite, unii se împărtășesc des și există pericolul să se obișnuiască cu Sfânta Împărtășanie" – și se mira: „Oare de ce e rău să te obișnuiești cu Dumnezeu și de ce e preferabil să te obișnuiești cu dracul pe care îl chemi tot timpul în cuvintele tale?". E minunată această obișnuință cu Dumnezeu, pentru că ea te face mereu mai viu – pentru că El e viu! – și nu ai cum să te plictisești, pentru că vine mereu.

— *Este ca o poveste de dragoste, când vii la întâlnire și aștepți cu înfrigurare momentul în care vine celălalt. La fel se întâmplă și în venirea asta, în întâlnirea asta care trebuie să înceapă să facă parte din viața noastră. Pentru că atâta timp cât ea rămâne un ritual... De aceea mă și tem de fiecare dată de cuvinte precum „cult", „ritual"... Ritualizarea trimite mai mult la gesturile exterioare și trece cu vederea aspectul acela de* ***viață****.*

— Da, îți cunosc durerea și am mai vorbit noi despre ea, dar eu am nădejde. Pentru că de multe ori omul, pornind de la lucrurile exterioare și de la gesturi, se întâlnește cu Cel ce este prezent acolo. Dacă mereu și mereu la întâlnirea cu un om faci gestul de a-ți scoate pălăria în fața lui – chiar dacă e doar un gest și domnii își scot pălăria unul în fața

[15] Este vorba despre Înaltpreasfințitul Iosif Pop, Mitropolitul ortodox român al Europei Occidentale și Meridionale.

altuia –, eu cred că în timp o să vă fie foarte greu să vă certați sau să vă înjurați, dacă obișnuiți să faceți acest gest. Și dacă doar doi oameni se schimbă printr-un gest atât de frumos și de plin de respect, un gest care simbolizează respectul pe care ți-l și impune, oare în întâlnirea cu Dumnezeu să nu fie așa? Și în gestul cultural, printr-o repetiție se întâmplă ceva. Când un snob se duce la un concert simfonic – pentru că trebuie să facă impresie bună, sau trebuie să însoțească o persoană care iubește muzica –, după o vreme devine iubitor de muzică adevărată, de muzică clasică. Deci i se deschid ochii, i se deschid urechile. Eu am mare încredere și în asta. Sigur, nu trebuie să ne reducem la asta, dar am încredere.

Sau se tot duce omul din obișnuință, participă la o slujbă ca la un ritual mort, dar la un moment dat i se întâmplă ceva – un necaz, o bucurie mare, o întâmplare deosebită – și atunci ajunge mai aproape de inima sa și acolo dă de tezaurul acesta viu pus cumva la păstrare, băgat în acel ritual ca într-o ladă de zestre. Am nădejde.

— *Apropo de gest și de ritual, mă gândeam la un exemplu foarte frumos – și poate că exemplul e bun și pentru a nu da impresia că noi suntem niște fundamentaliști care suntem împotriva celorlalte Biserici surori. În Biserica Evanghelică există tradiția de a numi duminicile din postul Crăciunului „Adventssonntag", Duminici ale venirii. Fiecare este o duminică a venirii.*

— Nu au asta și catolicii?

— *Ba da, și catolicii. Există un „kranz", o coroniță de brad, pe care se pun lumânările care trimit la săptămânile postului, și în fiecare săptămână e aprinsă*

câte o lumânare – s-a mai apropiat puțin venirea lui Hristos. Cumva Hristos vine în fiecare Liturghie la noi, dar Hristos vine și în ciclul acesta al anului liturgic, iar oamenii se pregătesc. Cred că acest exemplu – ecumenic – ilustrează ceea ce am vrea să spunem.

— Eu sunt foarte bucuroasă de acest exemplu ecumenic și de respectul pe care îl arăți acestor obiceiuri frumoase și spirituale, dar mă tem că și acestei pregătiri îi lipsește ceva... Cum vine Hristos? Vine chiar Hristos sau vine un simbol, o amintire a Lui? Așa, pe mine mă poate emoționa și felul în care ne pregătim pentru Crăciun: tăiem porcul, facem cârnați – e tot o pregătire, nu? Parcă mereu, mereu, ne îndepărtăm de ceva – deși simbolizăm bucuria și ne pregătim... Dar parcă am pierdut.

— *Sunt prea multe simboluri?*

— Nu, pur și simplu am pierdut! În această trăire și această rugăciune a credinciosului evanghelic sau a credinciosului catolic, care cu tot sufletul se roagă și Îl așteaptă pe Domnul, el totuși nu se întreabă: „Dar oare așa ai venit Tu, Doamne? Asta este tot? Te-am găsit? Te-am întâlnit?". Pentru că dacă ar pune la îndoială că asta e tot, eu cred că Dumnezeu ar pregăti fiecare suflet, ca să vină la venirea Lui mai profund...

Altfel... există oameni care au ritualuri de pregătire a unei sărbători mult mai impresionante și mai serioase decât ale noastre – care avem multe treburi și atunci facem repede ceva, să facem față evenimentului –, dar din care lipsește exact această venire, de la Epicleză. Sigur, nici pe acestea să nu le lăsăm, dar nici pe celelalte. Să învățăm tot ce e frumos și profund de la orice tradiție, de la orice obicei. Căci Sfinții Părinți spuneau să învățăm și de la femeile

care se desfrânau, cu câtă grijă se pregăteau pentru întâlnirile lor şi cum se preocupau să fie plăcute. De la toate să învăţăm, dar să nu uităm de Cel pe Care Îl chemăm, de viaţa veacului ce va să vie şi de Cel Care ne învaţă tot Adevărul. Viaţa aceasta este El. „Eu sunt Viaţa", zice Domnul. Pe El Îl aşteptăm, pe El Îl strigăm şi El vine mereu. Iar locul în care vine şi în care mi Se dăruieşte, şi de unde plecăm cu El acasă, este un loc bine delimitat, bine stabilit. Ar trebui să-l vizităm mai cu atenţie!

— *Amin! Aşa să fie! Sper ca într-o emisiune viitoare să ajungem să vorbim şi despre Epicleză, această invocare a Duhului Sfânt, acest moment al venirii neîncetate, în fiecare zi liturgică. În fiecare zi, acolo unde se săvârşeşte Sfânta Liturghie, această venire a lui Hristos se petrece în mod minunat. Până atunci, suntem nevoiţi să întrerupem aici emisiunea noastră. Vă dorim o perioadă plină de bucurii duhovniceşti.*

— Şi de întâlniri cu Cel ce vine. Bucurie sfântă!

— *Bucurie sfântă! Doamne-ajută!*

Cine sunt eu? –
despre crearea omului

Reporter: — *Doamne-ajută, oameni buni! Continuăm periplul nostru spiritual. Am vorbit în ultima noastră întâlnire despre cea de-a Doua Venire a Mântuitorului și am încheiat un ciclu în care am încercat să vorbim despre Dumnezeu și despre lucrarea lui Dumnezeu. Sigur, nu în sensul că noi am fi grăit exhaustiv...*

Maica Siluana: — Au fost doar niște gânduri...

— *Da. Am căutat să ne punem pe noi înșine pe gânduri și să îi punem și pe radioascultătorii noștri pe gânduri. Continuăm discuția noastră îndreptându-ne privirea către Creația lui Dumnezeu și în mod special către om. Știm cu toții că Sfânta Scriptură începe cu Creația. Nu cu o învățătură despre Dumnezeu, cu niște dogme. Începe brusc, dintr-o dată, cu narațiunea aceasta a Creației. Să ne aplecăm puțin asupra Creației, asupra acestui fapt minunat că, la un moment dat, ceva vine din nimic, din neființă, la ființă.*

— Sau, cum zice filosoful, „De ce este ce este mai degrabă decât nu este?".

— *Da, lucrul acesta - faptul că ceva* **este** *- este unul dintre cele mai uluitoare, din punct de vedere filosofic. Faptul că noi suntem, ne mișcăm, trăim, cugetăm, gândim, a fost în filosofie punctul arhimedic, întrebarea fundamentală.*

Cuvântul lui Dumnezeu se materializează de dragul dialogului

Ei, la finalul acestui text despre Creația divină avem creația omului. Și aici spune Sfânta Scriptură că

Dumnezeu l-a creat pe om „după chipul și asemănarea Sa". Ce să însemne lucrul acesta?

— Cred că înseamnă ceva ce trebuie descoperit de noi înşine şi nu în vreo carte, fie ea chiar și Sfânta Scriptură sau învăţătura Sfintei Biserici cuprinsă în cărţile sfinte sau învăţăturile Sfinţilor Părinţi. Cred că aceste cuvinte din Sfânta Scriptură și din gura Sfinţilor care au grăit de-a lungul timpului în Biserica lui Dumnezeu sunt o informație care trebuie mâncată, înghiţită, metabolizată. O informaţie cu care trebuie să-l alimentăm pe „cel ce știe" din noi înşine, pe cel ce e capabil să știe. Pentru că el știe din clipa în care apare în lume. Și el știe că apare. Eu nu spun că „De ce m-a adus Dumnezeu la viață? De ce nu m-a întrebat?". Eu cred că ne-a întrebat. Nu înainte să fim, că atunci nu eram. Dar în clipa în care ne-a chemat la existență, eu cred că noi am zis un ditamai DA și că atunci noi am știut ceva. Afirm asta cu multă îndrăzneală, pentru că am descoperit că atunci când citesc despre om, sau despre Dumnezeu în legătură cu omul, am un sentiment de recunoaștere, de trezire și de aflare în sensul de aflare a ceva deja știut și nu de aflare a unei vești care ar fi în afara mea. Cumva informația asta este în noi.

Atunci eu, cel care știu ce înseamnă chipul și asemănarea lui Dumnezeu, trebuie să intru în mine și să mă întreb: „Cine este Dumnezeu pentru mine?". Asta este întrebarea pe care mi-o pun eu, cel care aștept a Doua Venire a Domnului. „Cine este Acesta pe care-L aștept eu? Ce înseamnă El pentru mine?" Abia atunci voi descoperi că eu nu știu nimic, și că trebuie să-L întreb pe El, și că El are modalitățile Lui de a-mi vorbi despre El și despre mine. Tot așa pot să întreb:

„Ce este aia «după chipul Tău»?". Și, întrebându-mă, voi afla că a avea chipul Său nu înseamnă a avea mustață, cum zicea fratele meu că „Ce, Dumnezeu are mustață, așa ca mine?", ci că El are *un mod de a fi* pe care eu sunt chemată să-l trăiesc. Chipul înseamnă și mod de a fi, care este altfel decât al obiectelor din jur.

— *Chipul este cumva și cuvânt al Cuvântului, Care cuvântează. Cuvântul – mă refer aici nu la cuvântul ca Persoană dumnezeiască, la Logosul lui Dumnezeu, ci la cuvântul obișnuit – are capacitatea aceasta fantastică de a institui conlocutor, partener de discuție. Lucrul acesta se întâmplă și cu cuvântul lui Dumnezeu. În momentul în care Dumnezeu rostește, El instituie deja partenerul de discuție. Pe de o parte în forma Creației – El rostește și se face – și, pe de altă parte, creându-l pe om în mijlocul cuvintelor sale materializate în Creație. Trăim într-o lume a cuvintelor lui Dumnezeu, pe care El le rostește. O lume pe care El o instituie cuvântând. La fel și pe mine. Mă instituie, ca făptură, creatură a Sa, cuvântând. Mă instituie și lucrând, mă instituie punând pecetea cuvântului Său în mine. Chipul acesta este chiar cuvântul lui Dumnezeu, care s-a impregnat în mine și m-a făcut cuvântător. În Epistola către Romani, Sfântul Apostol Pavel vorbește despre* logiki latria, *adică „slujba cuvântătoare". În românește este tradus slujbă duhovnicească. Dar* logiki *înseamnă „cuvântător". Slujba pe care noi o aducem lui Dumnezeu este o slujbă în cuvânt.*

— Da. Și mă gândesc aici că eu încep a fi cuvântător numai după ce **am auzit Cuvântul**. Dacă ne uităm cum îl face Dumnezeu pe om și cum face lumea, văd că face lumea ca pe un cuvânt către mine, că toată lumea asta este făcută pentru mine și

îmi grăieşte mie, îmi spune mie despre Dumnezeu şi despre dragostea Lui. Nu cred că cuvântul lui Dumnezeu se materializează, se plasticizează (cum spune Părintele Stăniloae), în obiecte și în atâtea minuni, doar de dragul minunii, de dragul frumuseții. Cred că se întâmplă asta de dragul cuiva și de dragul unei convorbiri, de dragul dialogului cu cineva! Deci chipul lui Dumnezeu din mine, faptul că eu sunt **ca** Dumnezeu, Care zice și se face, este în sensul că eu aud ce zice Dumnezeu, primesc ce zice și Îi răspund. A răspunde nu înseamnă neapărat să zic DA, sau să-I spun rugăciuni, sau să citesc foarte mult, sau să scriu un tratat de teologie. A răspunde înseamnă și să zic „Da, peștele acesta l-ai făcut Tu, pentru mine"; „Floarea asta ai făcut-o Tu, pentru mine"; „Piatra asta ai făcut-o Tu, pentru mine". Văzând, dincolo de ce se vede, prezența nevăzută a lui Dumnezeu, Care stă cu ochii pe mine. La întrebarea „Ce simți când știi că Dumnezeu stă cu ochi pe tine?", mulți răspund: „Frică...". Cineva însă mi-a răspuns: „Că mă iubește atât de mult că nu vrea să mă scape din ochi, că nu poate să-Și ia ochii de la mine!"...

Trecerea prin iad este inevitabilă

— Da, aici perspectiva contează foarte mult! Și nu este o perspectivă arbitrară, ci este perspectiva Duhului. Mă gândesc – ca un exemplu similar – la perspectiva noastră asupra iadului. Iadul este de regulă reprezentat de oameni ca fiind un loc de chin, de jale, de durere. Sfântul Isaac Sirul spune că, într-adevăr, iadul este un loc dureros, însă flăcările iadului sunt tot flăcările dragostei lui Dumnezeu. Dar dragostea aceasta nu este acceptată de către

oamenii din iad şi tocmai de aceea o resimt ca foc chinuitor. Omul care nu mai receptează dragostea lui Dumnezeu se transformă într-o ființă materialnică, ce nu mai rezistă focului acestuia din dragoste, ce nu mai primeşte, nu mai reflectează, nu mai radiază...

— Asta trăiesc și cei care sunt iubiți de cineva și ei nu pot iubi. Este un chin! Când cineva te iubește și tu nu poți să răspunzi la iubire, iubirea devine un chin, în loc să fie bucurie. Cumva, păstrând proporțiile, e cam același lucru.

Poate într-o zi o să vorbim și despre iad. Eu am început să mă înțeleg bine cu iadul acesta, de când m-a ajutat Dumnezeu să văd că este doar un loc de trecere. Am înțeles în adânc că este doar un loc de trecere. Că omul alege dacă trece **prin** sau rămâne acolo dându-i substanță din chiar această rămânere. Altă cale nu există. Pentru omul căzut, pentru omul din zilele noastre, altă cale nu există decât trecerea prin iad – și este vorba de iadul lăuntric și nu de iadul lumii noastre.

— *E foarte interesant faptul că iadul acesta ca iad nu este definitiv. Definitivă este opțiunea noastră pentru iad.*

— Și nici aceea nu poate fi definitivă, ci doar permanentă. În sensul că eu pot mereu s-o înnoiesc. Cel puțin cât sunt în timp. În veşnicie nu știu cum va fi. Dar aici, în orice caz, nu există nimic definitiv.

— *Pentru că dacă iadul ar fi definitiv, ar însemna că răul are o subzistență.*

— Exact. Or noi, fiind creați după chipul lui Dumnezeu, suntem într-o fiinţare, suntem într-un dinamism. Iar în dinamism nimic nu este definitiv, totul este un angajament permanent. Chiar și creația

materială se angajează cumva **să fie**, în fiecare clipă; pentru că, dacă ultima realitate sunt cuantele (de care am mai vorbit), care ba sunt materie, ba sunt energie, creația materială este și nu este.

Este deci o permanentă aderare la devenire. Dar omul se poate împotrivi, poate refuza direcția aderării. Dar aderarea la viață el n-o mai refuză. Nu pentru că nu poate, ci pentru că nici nu vrea. De fapt el când alege răul aderă la o altă perspectivă, la o altă direcție, la ceva invers, dintr-o momeală! „**A fi**" asta înseamnă: a adera, a răspunde la chemarea lui Dumnezeu la existență. Iar răspunsul poate fi DA sau NU.

Cutremurătoarea „taină a fărădelegii"

— *Aderarea aceasta, spun Sfinții Părinți, are de-a face cu asemănarea omului cu Dumnezeu. Omul este creat după chipul și asemănarea cu Dumnezeu. Sfinții Părinți au delimitat chipul de asemănare. Chipul este ceva dat, este pecetea aceea pusă în fiecare om. Iar asemănarea ar fi tocmai aderarea aceasta care trebuie reînnoită, în care trebuie să progresăm.*

— Și este și conlucrarea lucrării mele cu lucrarea lui Dumnezeu, pentru ca eu să fiu ca El. Eu nu mă fac ca El printr-o transformare – așa cum mi-aș face portretul pe o hârtie –, ci printr-o devenire, printr-o aderare la programul Lui de a lucra în mine.

Eu am simțit acest ajutor în acceptarea vieții mele și a trudei de a deveni om, când am separat cele două în mine: chipul și asemănarea. Când am văzut că suntem responsabili pentru lucrarea pe care o facem cu chipul lui Dumnezeu din noi – această putere, această potență a noastră de a fi ceea ce suntem

chemați să fim. Noi încă nu suntem, noi suntem în devenire. Dumnezeu este Cel Ce Este, spun Părinții, și noi suntem cei ce vom deveni.

— *A purta chipul lui Dumnezeu în noi este un lucru absolut minunat. Pentru că dacă e să reflectăm cu adevărat sau măcar să cugetăm puțin la aspectul acesta, deja ne cutremurăm că trăim într-o Biserică uriașă, în lumea asta în care ne mișcăm printre icoanele lui Dumnezeu: mă întâlnesc cu tine și tu ești icoana lui Dumnezeu.*

— Știi ce mă cutremură și mă înspăimântă pe mine? Lipsa noastră de cutremurare. **Trăim într-un somnambulism, într-o nesimțire, într-o moarte ambulatorie.**

— *Cum se întâmplă asta în condițiile în care există chipul lui Dumnezeu în noi?*

— Este „taina fărădelegii". Eu am tresărit și m-am revoltat când am auzit asta. Cum adică „taina fărădelegii"?

— *Pentru că în tradiția noastră este Taina Spovedaniei, Taina Împărtășaniei...*

— Da. Orice Taină te trimite la Dumnezeu. Or, ești înclinat să-ți închipui că „taina fărădelegii" n-are nicio legătură cu Dumnezeu. Dar are! Dacă n-ar avea nicio legătură cu Dumnezeu, n-ar fi Taină. Este taina acestei „nebunii", cum zice Sfântul Nicolae Cabasila, „nebunia" iubirii lui Dumnezeu de a ne da libertatea de a face fărădelegea, de a nu respecta legea, de a face invers. Și asta ne ucide, ne omoară, devenim ca niște morți. Tocmai aici este cutremurător: că suntem morți și nu ne cutremurăm că suntem morți!

— *Și cel mai cutremurător este că atunci când murim, și murim, și iar murim, murind avem șansa*

de a ajunge la momentul în care să se producă acea schimbare a cugetului care să ne facă din nou vii.

— Pentru că Dumnezeu a pus în noi chipul Lui! Sfântul Maxim Mărturisitorul spunea că după cădere Dumnezeu l-a văzut pe om că se repede după o plăcere de doi bani şi se duce la pieire, la nefericirea veşnică. Atunci a pus în el **darul durerii**. Durerea te trezeşte, suferința te trezeşte. Pentru că avem nostalgia bucuriei, avem chipul acela care strigă înăuntrul nostru după bucurie - căci noi am fost făcuți pentru bucurie, viața înseamnă bucuria de a fi. Nu bucuria că eşti frumos, deştept etc., ci bucuria că eşti. A fi înseamnă a participa la Cel Ce Este, Care este Dumnezeu. Iar când „nu eşti", te doare. Această durere este dragostea lui Dumnezeu care se manifestă în „taina fărădelegii", sub formă de durere. La un moment dat omul ajunge să simtă această durere și să dorească vindecarea, întoarcerea, venirea în sine.

— *Cum se întâmplă că tocmai în afundarea asta în negura păcatului, omul întâlnește totuși raza asta a harului lui Dumnezeu? E o minune aici!*

— Da, numai să nu credem că tocmai căderea asta face posibilă întâlnirea, că n-am fi ajuns la Întâlnire fără cădere. Dacă ar fi așa, bucuria Maicii Domnului ar fi utopică, n-ar putea exista. Nu. Omul a fost făcut să zică DA lui Dumnezeu, să se bucure și să-i fie slăvită bucuria de către îngeri. Așa cum a fost şi este Măicuța Domnului, căreia îngerul i-a zis: „Bucură-te, ceea ce eşti plină de har!". Dar prin cădere, am luat-o spre hăul iadului despărțirii de Dumnezeu Care, prin întoarcere, a luat-o înaintea noastră şi ne aşteaptă acolo, la celălalt capăt. Ne întâmpină acolo.

— *Mă gândesc că poate şi experiind fărădelegea,*

la un moment dat ajungi să te miști numai în logica asta insuficientă a fărădelegii, a limitei. Și la un moment dat ajungi să-ți dai seama cât de limitată este sfera asta...

— Că dorul tău e absolut și nimic nu ți-l poate astupa...

— *Paradoxul fărădelegii este că inițial ea te face să te simți foarte liber. Și ulterior descoperi nu numai că de fapt nu ești foarte liber, dar ai devenit rob, fără nici cea mai mică libertate.*

— O foarte frumoasă imagine am găsit undeva la un Părinte, care vorbea despre pornirea asta de la libertatea proastă ca o cale largă – orice îmi este permis, pot să fac ce vreau... Și chiar poți să faci ce vrei! Nu te oprește nimeni – decât poate cel de lângă tine, care ar vrea să facă invers. Dar Dumnezeu nu-ți dă peste mână, nu te oprește. Numai că această cale largă se îngustează, toate posibilitățile acelea care erau la început te prind, te leagă, te bagă într-o celulă în închisoare, până ajungi în groapă, care-i foarte strâmtă... Și, în groapă, ești mort. S-a terminat, totul s-a îngustat. Totul a fost o iluzie. Așa cum este perspectiva în tablouri, în picturile care redau natura. Când vedem aceste tablouri în spațiu, tridimensional, de fapt este o iluzie, care duce ca punctul de întâlnire să fie undeva în afara ta.

Pe când în viața duhovnicească se pornește de la calea cea strâmtă, unde toate-mi sunt permise, dar nu toate-mi sunt folositoare, și eu aleg nu în funcție de ce-mi place sau nu, ci după ce-mi spune Dumnezeu să aleg. Pentru că eu nu mai știu ce e bun pentru mine. Atunci mă rog: „Ce zici Tu, Doamne?". Ce spune Dumnezeu? Ce mă învață mama Biserică?.

Pornind de la această „strâmtorare", ne lărgim până când ajungem la libertatea Duhului – care este cu totul și cu totul altă libertate. Perspectiva asta o întâlnim în icoane, unde punctul de fugă [punctul din care privesc] e în inima mea, în privirea mea, e la mine. Din această perspectivă, eu sunt inclusă în icoană, fac parte din ea.

Orice aş face după mintea mea e iluzie

— *Schimbarea aceasta a cugetului – metanoia – începe atunci când înțelegi că de fapt răul consistă tocmai în jocul acesta cu iluzia. Și iluzia nu-ți oferă spațiul liber la care năzuiești, ci dimpotrivă, te adâncește mai mult în lipsa de spațiu.*

— Și aici vine diavolul și nefericirea omului generată de el. Omul poate ajunge să priceapă asta: orice aş face după mintea mea e iluzie. Văd oameni care au trăit mari pasiuni, mari povești, și la un moment dat își dau seama că totul e proiecție, că sunt nişte jocuri psihologice (cum spun psihologii), că sunt nişte scenarii scrise de patimile noastre și de spaimele noastre. Atunci nu mai știu dacă iubesc sau e proiecție, nu știu dacă ce văd e adevărat sau e proiecție. Așa ajung la o deznădejde. Acesta e punctul trezirii: „Ce fac acum? Ce mai e adevărat?". Adevărul nu mai e legat de percepția mea, de ceea ce văd eu, ce simt eu sau verific eu că e adevărat. Ci e adevărat ce spune Dumnezeu. Deodată lăsăm baltă toate scenariile noastre în care noi suntem dumnezeu și începem să ne mişcăm după scenariul scris de Dumnezeu. E atât de simplu... Dar e atât de greu!

— *Altfel spus, totul începe cu o altă formă de cunoaștere, cu o renunțare la criteriile clasice ale*

*cunoașterii – percepția **mea**, opinia **mea**, gândirea **mea**, dreptatea **mea**, priceperea **mea** – și înlocuirea acestui „mea", acestui posesiv referitor la mine, cu posesivul referitor la Dumnezeu. Iar posesivul referitor la Dumnezeu îl descopăr cumva chiar în mine.*

— Orice om descoperă că în clipa în care renunță la această perspectivă egocentristă, cea mai mică lepădare – care doare în momentul acela – aduce o bucurie pe care nu a întâlnit-o nicăieri în altă parte, și o încredere, și o nădejde, și motivația să mergi mai departe, oricât ai cădea! Pentru că oamenii cad deznădăjduiți. Cunosc harul, vin la Biserică, cunosc bucuria, și pe urmă încep să strige: „Vai, dar ce mă fac? Că mi-e greu!". Da, dar de 30 - 40 - 50 de ani te-ai chinuit să trăiești într-un fel – te-ai străduit, ai depus energie, creativitate, ca să trăiești păcătos și în patimi – și acum ai vrea în două săptămâni să se schimbe totul. Noi suntem cei care trebuie să schimbăm! Întoarcerea minții – metanoia – înseamnă nu numai „Gata, m-am întors cu spatele!", ci înseamnă să-mi creez noi mecanisme de gândire, de simțire, care să fie dumnezeiești, să fie duhovnicești. Nu este numai o negație, ci o umplere.

Ce înseamnă să-l iubești pe un om așa cum zice Dumnezeu, duhovnicește? Înseamnă să nu te bazezi deloc pe sentimentele tale, care pot fi de repulsie, de dragoste, de atracție – pentru că trăirile astea oscilează în funcție de evenimente –, ci să iubesc dumnezeiește. Ce înseamnă să iubesc un om care-mi creează repulsie? Înseamnă să zic: „Doamne, miluiește-l!". Deci să bag în sentimentele mele, oricum ar fi ele – fie de atracție maximă, fie de repulsie maximă, fie de prietenie, fie de dușmănie – să bag în ele pe „Doamne Iisuse!".

Pentru că nimeni nu poate să zică „Doamne Iisuse", dacă nu e Duhul Sfânt acolo. Și dacă este Duhul Sfânt, atunci e şi harul. Iar aşa eu ştiu precis că, indiferent de ce simt eu, dacă L-am băgat pe Dumnezeu acolo, binecuvântez și mă rog pentru persoana aceea, eu o iubesc în Hristos. Altfel... acum mi-e drag, acum nu pot să-l sufăr...

— *Pentru că, din păcate, nu mai avem timp, rămânem cu discuția noastră aici. Rămâne să o reluăm din acest punct unde ne-am oprit. O săptămână binecuvântată și bucurie sfântă!*

— Bucurie sfântă!

***

— *Doamne-ajută, oameni buni! Continuăm discuția întreruptă oarecum abrupt săptămâna trecută, când vorbeam despre chipul lui Dumnezeu din om și despre chemarea la asemănare cu El, adresată de Dumnezeu omului. Am amintit despre „taina fărădelegii"(care nu este taină în sensul că fărădelegea în sine ar fi ceva tainic). Răul e ceva banal, e o lipsă, nu are o subzistentă materială; fărădelegea nu poate să fie o taină. Ci taina constă în faptul că, atunci când ne afundăm în rău, Dumnezeu nu ne părăsește afundați total pentru totdeauna în rău, ci la un moment dat ne așteaptă la capătul lui și ne dă șansa asta de a ne întoarce.*

— Dacă nu cumva ne ajutăm unii pe alții să ne oprim! Există acea iubire bolnavă a omului (pe care eu o văd în mine și în jurul meu), o râvnă în a-l opri pe cel de lângă tine să se ducă pe calea răului oferindu-i niște „scăpări" care nu sunt scăparea. Ca o mămică ce-și oprește copilul să nu ajungă la pușcărie pe căi mai ilegale, mai ilicite.

— *Da, există* ersatz-*urile astea, înlocuitorii aceştia – cum ar fi înlocuitorul de cafea, cafeaua decofeinizată, tutunul fără nicotină... Lucrurile acestea...*

— Aşa putem înțelege de ce Dumnezeu nu face sănătos pe un bolnav când el cere. Pe câte unii îi face, pe câte unii nu. De ce? Pentru că nu le-ar fi de folos. Aici e un semn de care ar trebui să ținem cont. Că devenirea asta în trup, spre asemănare, întru asemănare, nu e împotriva voinței omului.

— *E o adevărată filosofie duhovnicească a rugăciunii de cerere. Noi credem cu toții că ştim ce înseamnă cererea, adică cer ce am nevoie: „Dă-mi!". Este un lucru foarte simplu să spui: „Dă-mi!". Însă rugăciunea de cerere presupune o întreagă filosofie duhovnicească. În rugăciunea „Tatăl nostru", pe care ne-a învățat-o Hristos, avem deja nişte elemente de filosofie duhovnicească, de exemplu „Facă-se voia Ta".*

— Asta e de fapt cererea fundamentală!

— *Asta e cererea fundamentală, de aici începe orice altă cerere, de la acest „Facă-se voia Ta". Or cererea înțeleasă omenesc este de cele mai multe ori o cerere omenească, adică „facă-se voia mea!". Totul se desfăşoară între acestea: voia mea şi voia lui Dumnezeu. Voia lui Dumnezeu se săvârşeşte întotdeauna în relație cu acest chip al lui Dumnezeu în om. Voia lui Dumnezeu este pandantul celălalt, chipul acesta al lui Dumnezeu din mine care strigă după voia lui Dumnezeu și tinde către această voie a lui Dumnezeu. Iar voia lui Dumnezeu vine la acest chip. Pe de altă parte, voia mea... Ce pandant are voia mea? Are un pseudo-chip, sau uitarea chipului...*

— Uitarea chipului. Dacă voia mea este ca un vas în care se împlineşte voia lui Dumnezeu, ca o putere

care se împuternicește cu puterea lui Dumnezeu, atunci ea asta caută. Dar ea cade. Şi, când cade, avem doar o caricaturizare a chipului.

Fără har, puterile sufletești intră sub putere demonică

— *Și, totuși, până și aici rămâne o reminiscență de chip: faptul acesta de a vrea mai mult. Chiar și în păcat. Tinderea asta pe care o întâlnim până și în păcat, care este caracteristică chipului. Chipul tinde permanent. Tinde către Dumnezeu.*

— Ei, în cădere s-a făcut o vânzoleală în noi. Și nu mai știm ce vrem, cum vrem, și pe unde să o luăm ca să dorim ceea ce dorim în mod adevărat. Pentru că dorința ni s-a spart într-o mulțime de dorințe și de pofte, pe care nu le mai identificăm de unde vin și cum. Eu mă tot gândesc pe unde să o luăm ca să ne întoarcem și cum să facem. În bâjbâiala mea, așa, consider că un pas important ar fi să credem în deosebirea puterilor sufletești, în rânduiala puterilor sufletești și în ierarhia acestor puteri ale sufletului. Noi ne-am așezat „sediul" în partea afectivă, în puterile pătimitoare ale sufletului, cele care prin definiția lor sunt instabile, dinamice, tulburătoare, tulburate... Ceea ce nu le face rele în sine, pentru că asta e chemarea lor, destinația lor. Interesant este că Părinții spun că păcatul este tocmai mutarea acestei dorințe de mai mult, de tot, din zona, din „câmpul" duhului, în câmpuri mai „de jos" ale sufletului. Noi nu simțim foamea de absolut decât în duhul nostru și această foame de absolut nu poate fi satisfăcută decât de Dumnezeu în Duhul Sfânt. Dacă duhul meu va fi satisfăcut de nevoia lui de absolut, de Dumnezeu, va

putea să hrănească și nevoile relative ale sufletului – de sentimente, de frumusețe, de bine, de relație cu pământul, cu creația și cu semenii. Pentru ca ele să fie luminate şi hrănite de această lumină şi să-și capete adevărata valoare – de lucruri create, relative, în care Îl văd întotdeauna pe Creator. Așadar, păcatul este îndreptarea nevoii mele de *iubire absolută* către un om – în loc să aştept să fie satisfăcută de Dumnezeu –, îndreptarea nevoii mele de *mai mult*, către obiecte – și nu către tot cosmosul, căci Dumnezeu mi-a zis să fiu stăpânul lumii. Așa, căderea merge mai departe, pentru că psihismul parazitează trupul, trupul parazitează lumea și totul se răstoarnă. Mi se pare fundamental să vedem ce înseamnă să fim „după chipul lui Dumnezeu", unde sunt puterile chipului și cum se manifestă ele în diferitele zone ale sufletului nostru.

— *Deci păcatul este o problemă de orientare. Nu mai orientăm puterile astea ale chipului către Dumnezeu, ci le orientăm slujind făpturii sau slujindu-ne nouă înșine. Interesant este că puterile astea rămân. Deci putem să facem abstracţie de chip, dar chipul rămâne.*

— Este aceeaşi putere cu care pot să mă fac sfânt sau pot să mă fac criminal. E aceeaşi putere cu care fac păcatul, aceeași putere cu care pot să practic virtutea. Diferența vine de la a folosi doar puterea mea creată sau de a o uni cu energia necreată a lui Dumnezeu. Puterile mele sunt virtuți când sunt vase ale puterii lui Dumnezeu, când sunt împreună-lucrare cu puterea lui Dumnezeu. Şi sunt patimi când sunt fără Dumnezeu. Fără harul, fără puterea lui Dumnezeu, ar însemna să fim întocmai ca

dobitoacele. Or noi nu devenim cu adevărat animale pentru că Dumnezeu ne hrănește mai departe chipul și ne cheamă la asemănare prin durerea de a fi rupți de voia Lui. Apoi, noi suntem mai rău decât dobitoacele! Puterile dobitocești, animalice, sunt frumoase, sunt desăvârşite în sine, pentru că țin cont de informația pusă de Dumnezeu în ele și o ascultă. Ele nu sunt create pentru a primi acel har special destinat omului. Ele nu caută și nu așteaptă un surplus de har. Dar, dacă noi nu mai așteptăm și nu primim **de la Dumnezeu** acest surplus, golul din noi va fi umplut cu informație și putere diavolească. E mincinoasă, dar e informație și putere, periculoasă și mult mai mare decât a noastră!

Taina libertății, cumplită și minunată

— *Uluitor e faptul că Dumnezeu nu încetează să alimenteze acest chip.*

— Aici este taina libertății. Pentru că dacă ar înceta să-mi alimenteze chipul și să fie Proniatorul meu, m-ar anula, m-ar transforma într-un obiect. Însă El îmi dă toată puterea și mă lasă cu puterea aceasta. Să mă transform **eu** în obiect, dacă vreau! – obiectul patimilor mele, obiectul patimilor aproapelui...

— *Tocmai în asta stă slujirea lui Dumnezeu. Noi cugetăm prea puțin la faptul că Dumnezeu slujește și* ***ne*** *slujește. Dumnezeu continuă să slujească chiar și ultimului om, chiar și tâlharului aceluia, sau violatorului aceluia, sau ticălosului care face rele ce scandalizează o lume întreagă.*

— M-a întrebat odată cineva, un criminal: „Unde era Dumnezeu atunci când eu am înfipt cuțitul în acela?". „În mâna ta, în tine! Cu puterea Lui ai putut

să faci aceasta." „Haideţi, maică!" „Da! Căci dacă Dumnezeu ţi-ar fi luat puterea de a mişca mâna – fără El nu putem să ne mişcăm mâinile, nu putem respira, nu putem face nimic – atunci erai mort! Dar Dumnezeu ţi-a lăsat această libertate..." Asta este taina libertăţii. Care este cumplită. Dar e şi minunată!

— *Gândit așa, păcatul este întotdeauna un abuz de putere, de putere a lui Dumnezeu. Abuzăm de darul acesta și îl deturnăm de la semnificația lui autentică.*

— Ce e uimitor e că este un dublu abuz. Să ne uităm cu atenție la păcatele noastre – la cele care ne dor, pentru că, în nesimțirea noastră, nu toate păcatele ne dor. Ne vom da seama că, în clipa în care am optat pentru păcat, vine o voce, extrem de delicată, sau un gând, care poate fi chiar cu putere, un gând care zice NU. Cineva care a ucis îmi spunea că în clipa când a ridicat mâna s-a văzut pe sine în două chipuri: unul cu față blândă, spunând cu lacrimi în ochi „Nu face asta!", și unul cu față fioroasă și schimonosită de ură, care a spus „Omoară-l!". Deci aici este slujirea lui Dumnezeu: îți îngăduie, îți lasă puterile trupeşti și sufletești, pe care ți le-a dat și le întreţine prin pronia Lui, dar în același timp vine cu harul Lui, cu acel surplus de putere, pentru ca tu s-o primești atunci și să spui NU răului.

— *Am ajuns cumva la un aspect al chipului lui Dumnezeu care este conştiinţa asta, conştiinţa morală. Conştiinţa morală este şi ea un mare miracol, peste care trecem, aşa senin, zilnic.*

— Păi da, pentru că ne-am învățat să zicem că e ceva indus de nişte legi exterioare. Credem că ce „e bine" și „nu e bine" e ceea ce ne-au spus părinții, autoritatea. Nu ne dăm seama că acest „judecător"

vine dinăuntru, că este chiar ochiul lui Dumnezeu în noi. E acea Privire care ne străbate, cum spunea cineva.

— *În conştiinţă, Dumnezeu ne glăsuieşte, chiar auzim glasul acesta, răsună în noi. Ţin minte că uneori chiar m-am auzit strigat pe nume. Vocea aceasta din interior rămâne prezentă în fiecare dintre noi. Este o minune pe care noi o luăm drept fapt natural.*

— Şi este natural!

— *Da, este natural. Şi în acest natural este de fapt minunea lui Dumnezeu.*

— Este natural pentru că aşa ne-a făcut Dumnezeu, cu scânteia asta în noi.

Chip, asemănare, îndumnezeire

— *Şi iată că am ajuns să vedem şi în ce constă concret acest chip al lui Dumnezeu. Am vorbit de partea afectivă, iar acum şi de conştiinţa morală. Şi atrăgeam atenţia că acest chip nu trebuie redus nici la partea afectivă, nici...*

— Nu, căci îl întâlnim şi în trup! Părinţii spun că şi trupul este după chipul lui Dumnezeu. Acea sete de Dumnezeu şi acea pecete a lui Dumnezeu e pusă şi în trupul omului. Trupul nu este decât aspectul văzut al lui Dumnezeu cel nevăzut, care este însămânţat în mine în ceea ce numim noi chip, în această putere şi tânjire după mai multă putere de a fi ca Dumnezeu. Putere dată de a fi **ca** Dumnezeu, dar şi tânjire de a fi mereu mai ca El.

— *Şi trupul este chip al lui Dumnezeu tocmai pentru că şi Dumnezeu Însuşi ia trup, făcându-Se om.*

— Şi Dumnezeu ia trup tocmai pentru că aşa l-a gândit, aşa l-a făcut pe om, după chipul Său.

— *Deci am avut partea afectivă, partea morală – conştiinţa –, apoi trupul. Dar chipul lui Dumnezeu în om este şi partea raţională. Faptul acesta că omul gândeşte şi cuvântează. Dumnezeu în filosofia greacă veche era înţeles ca* nous, *ca minte.*

— Dar eu n-aş vorbi de o parte cumva separată. Cred că omul este cuvântător în **toate** aceste dimensiuni ale lui. Adică omul cuvântează și prin trup! E ceea ce numesc acum oamenii „limbaj nonverbal". Totul e mesaj, totul e vorbire, totul e semnificativ, în sensul de înțeles care poate fi tradus în cuvinte, sau care îmbogățește mesajul cuvintelor. Vorbim și prin sentimentele noastre... Toată realitatea noastră este cuvântătoare. În sensul acesta, chipul lui Dumnezeu se exprimă prin toată ființa mea, e perceptibil în toată ființa mea, dar în izvorul lui înseamnă aceasta: a fi cuvânt. A fi cuvânt, nume rostit de Dumnezeu când te cheamă la existență, și răspuns dat de tine Lui.

— *Deci, cumva, chipul lui Dumnezeu în om se află în întreaga sa umanitate. Faptul de a fi om, tocmai acesta este chipul lui Dumnezeu în noi. Sfinții Părinți distingeau între chip și asemănare, cum am mai spus. Chipul ar fi pecetea, puterea și dorința, nevoia de a fi. Ce ar fi atunci asemănarea?*

— Realizarea, facerea, manifestarea, arătarea, devenirea.

— *Deci pot să fiu după chipul lui Dumnezeu, dar în același timp pot să nu fiu și după asemănarea lui Dumnezeu, pentru că abuzez de chip și îl orientez către păcat. Asemănarea ar fi atunci orientarea chipului către Dumnezeu.*

— Nu doar orientarea, ci întruparea, realizarea. Asemănarea devine realitate care se vede în trup, este

mărturisită în trup. De aceea, eu sunt un pic ameţită de cei care nu cred în lucrarea lui Dumnezeu în sfinţi. Cum poţi să crezi că Dumnezeu poate să facă ceva cu omul, dacă nu vezi asta? Dacă nu vezi la nimeni nimic? Nu se poate. Asemănarea este împlinirea acestei rodiri pe care o dă lucrarea omului cu Dumnezeu, a duhului omului cu Duhul lui Dumnezeu, în trupul tău, în văzutul tău. Căci asta eşti, eşti veriga care face nevăzutul văzut.

— *Iar sfinţenia este tocmai numele acesta al asemănării realizate.*

— Exact.

— *Au existat de-a lungul istoriei mai multe idealuri. De exemplu, în perioada romanică idealul de orientare era eroul sau geniul. Însă „idealul" în tradiţia creştină - dacă putem vorbi în termenii aceştia - este de fapt sfântul. Îndumnezeirea. Există teologi occidentali care au o anumită rezervă faţă de termenul de îndumnezeire. Spun că ar fi gnostic, filosofic. Ce înseamnă mai clar îndumnezeirea?*

— Înseamnă să devii dumnezeu pur şi simplu.

— *Şi de ce să devii dumnezeu?*

— Pentru că aşa vrea Dumnezeu şi aşa ne-a făcut.

— *În Psalmul 82 există o zicere preluată de Mântuitorul, care apare şi în Evanghelia după Ioan. Este vorba despre Dumnezeu Care zice, adresându-se oamenilor: „Eu am zis: «Voi sunteţi dumnezei»". Deci devenim dumnezei pentru că* ***suntem*** *dumnezei.*

— Da, aşa ne-a făcut şi aşa ne-a gândit de la început. Iar dacă eu intru în jocul acesta al lui Dumnezeu, văd cum e. Dacă vrem ca mintea noastră să se odihnească puţin şi să accepte această „taină a rugului aprins", atunci să primim cuvântul Sfinţilor

care spun că aşa cum fierul în foc devine foc fără să înceteze să fie fier, aşa devine omul dumnezeu, fără să înceteze să fie om. Mai departe... fii sfânt şi vei vedea!

Ce facem cu iadul din noi?

— *Deci să înțelegem umanitatea noastră ca formă de a fi dumnezei. Să începem să nu ne mai vedem doar ca oameni, păcătoși, ci să realizăm că suntem dumnezei, că ne mişcăm în spațiul dumnezeirii.*

— De ce o fi atât de greu să primeşti că eşti chemat să te îndumnezeiești, să devii sfânt? Pentru că, dacă aduc un întreg discurs teologic împotriva îndumnezeirii, este clar că de fapt nu vreau, refuz. De ce nu vreau? Pentru că e greu. De ce e greu? Cred că e atât de greu și calea e atât de strâmtă pentru că eu refuz să fiu cel care sunt acum. Acest refuz de sine, al condiției mele actuale, mă pune în imposibilitatea de a crede și de a nădăjdui că se poate întâmpla ceva sfânt cu mine.

— *Şi e interesant că acest refuz se materializează diferit. Se poate materializa în micimea noastră, micimea asta a cotidianului balcanic şi mitocănesc. Dar se poate materializa și în eroismul tragic, eroismul acela al epopeilor. Ce se întâmplă cu sfințenia?*

— Păi eroul ce face? Își lasă toată șandramaua plină de mizerie, de meschinării, de frici, se repede într-un colţ al fiinţei, cel mai împodobit, şi o porneşte la luptă. Trece prin diverse întâmplări și gata, a ajuns erou!

— *Şi asta este o formă de reducție...*

— Și încă o formă cumplită de reducție! Pentru că tot subsolul acela, tot beciul, tot iadul din mine

a rămas sub puterea răului. Or nu ai pe unde să o iei! Iar fapte mari, spun Sfinții Părinți, poate să facă oricine. Faptele mici, mereu, mereu, în fiecare clipă, în numele lui Dumnezeu și cu puterea Lui, sunt mai greu de făcut. Pentru că asta înseamnă să accepţi că eşti mic. În măsura în care noi ne negăm mizeria şi micimea, ne îngustăm și suntem mai manipulați.

— *Da, pentru că iadul acela din noi rămâne neatins, el nu a fost preschimbat, nu a fost sublimat, nu a fost înduhovnicit.*

— Taina aceasta a înduhovnicirii este uluitoare. Ocupându-mă mult de oameni răniți emoțional, observ cum lucrează psihologii ca să vindece omul, să-l ajute să se bucure de viață. Ei vorbesc de „acceptarea umbrei". Oamenii își descoperă rănile, le spun pe nume, le arată și... nu știu ce să facă cu ele! Le mai pansează, le mai compensează, o vindecă pe asta și se rănește de cealaltă... și așa mai departe.

De aceea doar creștinul care are Duhul Sfânt poate merge mai departe. Duhul Sfânt este Cel pe Care Îl poți chema acolo, în iadul tău, ca să-L aducă pe Hristos, Care te scoate din iad și te vindecă. Dar aici avem două realități foarte rupte una de alta! Creștinul Îl primește pe Duhul Sfânt doar într-o vorbă de rugăciune, în idei – oricare ortodox este în stare să se bată cu oricine despre sfințenie, despre îndumnezeire, despre... – dar, de multe ori, el nu lucrează! El undeva e supărat pe tatăl lui că nu știu ce i-a făcut, sau pe nu știu cine că nu știu ce a pătimit din cauza aceluia. E supărat, suferă, dar nu-L cheamă pe Duhul Sfânt acolo, în supărarea lui, în durerea lui. Zicem „Vino și Te sălăşluieşte întru noi". Unde? În mizeria mea, în iadul din mine. Vino și scoate-mă de

aici! Aici este taina: această coborâre cu Hristos în iadul din noi, trecerea prin suferința aceea, în care nu avem voie să deznădăjduim, şi ridicarea – să ne tragă El de acolo.

— *Este o purificare, o sublimare, este o îndreptare. Lucru care în realitate nu se mai întâmplă. Se întâmplă în cel mai bun caz o distanțare – aparent superioară –, o distanțare de meschinărie, de... Dar de fapt nu e decât o mască, o aparență.*

— Da, e doar o mască, nu e transparență. A fi transparent la Dumnezeu înseamnă să te lași pătruns, străbătut, să te lași despicat în inimă. Suferința aceasta ne aduce aproape de chipul lui Dumnezeu din noi. Durerea și suferința ne aduc în inimă, acolo e lăcaşul în care simțim durerea. Ne aduc mai acasă, acolo unde este *nous*-ul, despre care... probabil vom vorbi altădată.

— *Da, căci cu aceste gânduri trebuie să încheiem emisiunea noastră. Vă spunem toate cele bune, bucurie sfântă! Vă dăm întâlnire la o nouă emisiune, săptămâna viitoare. Până atunci...*

— Până atunci să vedem ce facem cu Chipul din noi.

Eu și Dumnezeu

Noi ne împotrivim lucrării lui Dumnezeu

Reporter: — *Am ajuns la problematica chipului și asemănării cu Dumnezeu și am văzut ce înseamnă **chipul** lui Dumnezeu în om și ce înseamnă **asemănarea** lui Dumnezeu în om. Această asemănare are de-a face cu un progres duhovnicesc al omului. Iar faptul că omul devine duhovnicesc, spiritual, se realizează în anumite roade; acest chip trebuie să rodească pentru a ajunge la asemănare. În tradiția noastră creștin ortodoxă se vorbește despre virtuți, care sunt văzute ca niște roade ale Duhului Sfânt în om. Care este aportul nostru în relația aceasta cu Duhul Sfânt, în relația cu Dumnezeu? Până unde ține aportul nostru? Până unde ține aportul lui Dumnezeu? Sunt lucruri pe care de foarte multe ori – mă refer în special la viața noastră concretă – nu știm să le distingem foarte clar.*

Maica Siluana: — Da! Nu știm. Și nu vorbim de cei care nu vor, sau nu pot, sau nu știu să intre într-o relație vie cu Dumnezeu, ci de cei care nu știu nici **după** ce intră în această relație, și se spovedesc, se împărtășesc, merg la Sfânta Liturghie... Multă vreme nu știm și multă vreme suferim, pentru că multă vreme ne împotrivim acestei realități. Aseară mă gândeam, citind în Psaltire că „vremea este să lucreze Domnul", că acum gata, chiar că e vremea să lucreze Domnul! Și tot inventariez câtă împotrivire am eu la lucrarea Domnului. Nu în sensul că nu vreau să fac voia Lui – căci sunt plină de bunăvoință! Dar am atâta bunăvoință, încât nu-L mai las să facă El și îi zic „Ia uită-te la mine ce bine fac!". Aici este piedica cea mai mare a omului aflat pe Cale, a omului care

deja lucrează puterile Chipului, deja este mânat în viaţa lui de dorul de Dumnezeu, de dorul bucuriei pe care o aduce relaţia vie cu Dumnezeu, şi se trezeşte după o zi de trudă, după un an de oboseală, că nu are bucurie – care ar fi una din roadele Duhului.

Când nu-L las pe Dumnezeu să lucreze, eu simt o încordare, simt o durere în ceafă, umerii încordaţi... Sunt încordată – să fac, să-mi iasă! Şi, deodată îmi dau seama că nu mai lucrează Domnul, lucrează Siluana – şi încă cu multă râvnă, ambalând pe toată lumea dimprejur! Iar în momentele în care lucrează Domnul, Siluana e „uşoară la dans". E ca atunci când copilul scrie cu mâna mamei sau a învăţătoarei peste mâna lui. Copilul scrie, învăţătoarea conduce mâna. În relaţia duhovnicească cred că Duhul Sfânt nu trebuie alungat niciodată de deasupra „mâinii noastre". Aceasta e relaţia pe care a gândit-o Dumnezeu: în permanenţă mâna mea să scrie condusă fiind de Mâna lui Dumnezeu.

— *Există o întreagă literatură de spiritualitate apocrifă, în care de multe ori nevoinţele sunt prezentate ca fiind exclusiv ale omului. Ceea ce frapează în literatura aceasta, care de regulă circulă pe la colţurile mănăstirilor, este absenţa acestei delicateţi a întrevederii Mâinii lui Dumnezeu în viaţa noastră. Pe mine m-a frapat întotdeauna lucrul acesta. Şi m-a frapat iarăşi un spirit al limbii române mai puţin capabil să surprindă această sinergie. Noi spunem* ***„mă rog"****, „****mă*** *mântuiesc", „****mă*** *spovedesc" şi aşa mai departe. Reflexivul acesta e centrat mai mult pe făptuirea mea decât pe Dumnezeu, Cel care mă conduce de fapt în dansul acesta al vieţii.*

— Cred că aici este tragedia perceperii „rămăşiţei".

Râvna asta a fost bună. Ea a devenit păguboasă în clipa în care a fost îndreptată invers decât a fost îndreptată de Sfântul Antonie cel Mare, de exemplu, sau de sfinții noștri mari asceți, care se luptau până la sânge. Dar pentru ce se luptau? Nu să „facă" ei virtutea, ci se luptau **împotriva împotrivirii** față de Duhul lui Dumnezeu! Deci lupta noastră e cu atât mai mare, cu cât împotrivirea noastră e mai mare. Energia mea trebuie îndreptată spre a lăsa mâna moale. Or, între timp, eu am uitat că asceza înseamnă lupta împotriva împotrivirii față de Dumnezeu și m-am concentrat să țin mâna țeapănă, să scriu frumos, să mă încordez ca să-mi iasă literele frumoase ca să iau nota zece. Deci s-a pierdut direcția!

— *Sau s-a pierdut substanța... Pentru că Sfântul Apostol Pavel zice că lupta noastră nu e împotriva trupului și a cărnii, ci e luptă împotriva începătoriilor și a stăpânirilor.*

— Ei, și atunci eu cum mă lupt? Pentru că, dacă mă atacă un duh – duhul invidiei, sau duhul lăcomiei pântecului, sau duhul iubirii de arginți –, care vine la mine și îmi spune „Hai să facem asta și să obținem asta...", în clipa aceea eu trebuie să lupt. Cum lupt cu duhul acesta? Cu armele pe care mi le dă Dumnezeu. Căci dacă se repede Siluana singură, duhul acela o face praf! Să zicem că am biruit lăcomia pântecului. Dar imediat vine și mă doboară mândria că, iată, „Eu nu mănânc ca tine!" și așa m-am dus tot în fundul iadului; nu mai sunt la „sectorul" celor cu lăcomia pântecelui, dar m-am mutat la „sectorul" mândrilor. Lupta înseamnă: „Doamne, vreau să resping acest duh, vino Tu!". Căci chemarea Duhului Sfânt înseamnă alungarea acelor duhuri.

Asceza e exercițiul întrupării lui Dumnezeu în mine

— *Îmi aduc aminte că începusem să citesc despre cele opt gânduri rele, în Filocalie, la Sfântul Ioan Casian. Și mă uimea – eram chiar începător, în primul an de facultate – că de fiecare dată Sfântul Ioan Casian, preluând o tradiție veche a Bisericii, atunci când ajungea la unul dintre cele opt gânduri rele, pe lângă metodele pe care le indica pentru a respinge gândul, adăuga și ceva în genul: „Gândul acesta e foarte greu! Fără rugăciune, fără harul lui Dumnezeu, nu-l putem scoate!". Și eram puțin derutat atunci, pentru că acest lucru mi se părea cumva nedeterminat. Cum vine harul? Ce se întâmplă? Cum reușesc să mă deschid harului lui Dumnezeu? Restul era foarte bine determinat: te așezi în genunchi, îți faci canonul, bați mătănii și așa mai departe... Dar atunci când venea vorba despre mai mult, când Sfântul spunea „aici avem nevoie de harul lui Dumnezeu, avem nevoie de rugăciune", parcă lucrurile deveneau neclare pentru un „activist", așa cum eram pe atunci.*

— Exact! Unde greșim noi? Să zicem că văd că mă atacă duhul lăcomiei. Când vine gândul de lăcomie la mine? Când mi-e foame. Unui om sătul nu-i vine gândul acesta. Omul nu poate să stea mult în foame și se repede imediat să mănânce. Când pornesc să lupt împotriva acestui duh, poate să-mi vină ideea năstrușnică și păguboasă să fac cumva să nu-mi fie foame. Să-L rog pe Dumnezeu „Dă, Doamne, să nu-mi fie foame!"; „Dă, Doamne, să nu-mi fie poftă!"; „Doamne, dar mie nu mi-e poftă, eu sunt deasupra acestor pofte și nu mi-e poftă de cârnăciori, de prăjituri!". Acest demers

este ne-duhovnicesc, ne-spiritual. E vrăjitorie, uitare, moarte... De ce? Pentru că, de fapt, **foamea e lucru bun** din mine. Foamea, pofta, e viața mea. Să nu-mi fie foame înseamnă să mă sinucid. Cum să mă sinucid, cum să nu-mi fie poftă, când eu sunt o ființă poftitoare și flămândă? Numai că Cine m-a gândit m-a făcut flămândă nu numai de pâine, ci și de cuvântul Lui. Atunci eu, văzând cât sunt de flămândă, strig: „Doamne, nu ai Tu o prăjitură mai bună decât prăjitura asta? Nu ai Tu ceva mai bun decât cârnatul ăsta? Să mă fi născut doar să mănânc cârnați și să mă transform într-un mâncător de cârnați?". Atunci foamea mea se îndreaptă către Izvorul Care mi-a creat-o. Eu nu pot să-mi extirp nevoile!

Eu cred că a lucra *asemănarea* înseamnă a te umple – a umple golul tău, nevoile tale, dorurile tale, poftele tale, deschiderea ta – cu Dumnezeu, pentru că asta cauți: frumusețea, bunătatea... Aceasta înseamnă *asemănarea*: să te umpli și să te plinești.

— *Cred că acesta este cel mai mare pericol al unei asceze rupte de spațiul eclezial și de tradiția duhovnicească a Bisericii: să cauți să faci aceste exerciții ascetice – „askisis" erau exerciții fizice în Grecia antică – pentru ele însele. Aceasta e o mare eroare.*

— Da! Și să zici: „Uite, am reușit să nu mănânc până la ora trei!" sau „Eu nu mănânc niciodată miercurea și vinerea!". Da? Și ce mare lucru faci? Nici diavolii nu mănâncă, spun Părinții. Să vii să spui „Iată, m-am hrănit cu Domnul! Astăzi m-am hrănit cu Dumnezeu. Dumnezeu a avut milă de mine și mi-a dat să-L mănânc pe El și m-a făcut să nu-mi pierd firea văzând pâinea!".

— *De fapt cuvântul „asceză" când apare prima dată în patristică are sensul acesta de exercițiu. Este preluat din lumea gimnasticii...*

— Să ne oprim puțin la „exercițiu". De ce e nevoie de exercițiu? De ce nu este simplu? În primul rând pentru că acum e specific ființei omenești să fie în timp. Iar timpul este alcătuit din unități despărțite între ele. Nu te convertești o dată pentru totdeauna, ci în fiecare zi sau în fiecare clipă. Iar în al doilea rând, noi suntem trup și trupul e o realitate care are niște legi - create de Dumnezeu cu rezonanța și frumusețea lor - prin care orice fac se înscrie, se întrupează în mine. Când fac un păcat, acesta se întrupează în mine. Adică neuronii mei fac niște sinapse care dau consistență biofizică, chimică și moleculară obiceiului meu. Chiar dacă doar gândesc păcatul, el lasă urme în celulele mele gânditoare... El s-a înfipt acolo și eu voi trăi în grilajul acesta fizic-biochimic-material-energetic, și voi privi toate lucrurile pătimaș. Ca să le privesc dumnezeiește, trebuie să Se întrupeze Dumnezeu în mine.

— *Și atunci asceza este exercițiul acesta al întrupării lui Dumnezeu.*

— Exact! Asceza este exercițiul întrupării lui Dumnezeu în mine, a gândului lui Dumnezeu în mine. E cumva zidirea „vasului" în care Dumnezeu stă, Se odihnește în mine. În ce se poate odihni Dumnezeu? În celula mea, în apa din mine, în neuronii mei, în sinapsele mele. Dacă nu le am, nu stă. În ce să-L țin? Nu poți să bei apă dacă e întinsă pe masă. Nu putem linge apa de pe masă, nu? Ne trebuie un vas. Or vasul acesta este construit de râvna mea de a da consistență celulelor mele, trupului meu, pentru

a întrupa gândul lui Dumnezeu, împlinit cu gândul meu.

Diavolul e un angajator care plătește salariu

— *Ce se întâmplă atunci când asceza aceasta nu se realizează, când nu-L lăsăm pe Hristos să Se întrupeze în ființa noastră?*

— Da, lumea aceasta și-a pus amprenta... În loc să se formeze în noi sinapsele care să-L cheme și să-L primească pe Dumnezeu și celula să fie încărcată de vibrațiile care primesc voia lui Dumnezeu și energia Lui, ea va fi marcată de alte vibrații, de alte puteri, de alte imagini. Deci va întrupa altceva. Ce? Ori energii demonice, ori dobitocești. Deci ori mă în-dobitocesc, ori mă în-drăcesc, ori mă în-dumnezeiesc. N-am nicio șansă să mă „în-siluanesc". Nu există „Siluana și atât".

— *Altfel spus menirea noastră nu se împlinește, nu ajunge la țintă.*

— Mai rău decât atât. Așa am ajunge doar să fim ratați și ne-am face din nou. Dar nu! Nu numai că menirea nu se împlinește, dar ea se caricaturizează, se face invers! În loc să se realizeze asemănarea, se realizează o caricatură.

— *Și caricatura e o ratare a chipului, nu? Un rateu intenționat.*

— Și, cum zicea Nae Ionescu, singura făptură care are „privilegiul ratării" e omul. Rață ratată nu există.

— *E interesant faptul că termenul de „păcat" – în grecește* amartia *– conține o negație. „A"-ul de la început e o negație, iar cuvântul însemna inițial acțiunea de a rata. Când trăgeau arcașii cu săgeata și ținta nu era atinsă, aceasta însemna* amartia.

— Şi Părintele Rafail zicea de curând, într-o conferință, că iadul este locul celor care aleg ratarea.

— *Aş vrea să detaliem puțin aici. Deci nu numai că se ratează, ci aleg ratarea cu bună știință.*

— Sigur, e o opțiune.

— *De ce alege omul ratarea? E mai comod?*

— Și comod, dar mai ales e plăcut. Adică nu e plăcut *să fii* ratat, e plăcut *să te* ratezi. Căderea e însoțită de o plăcere pe care o produce, de fapt. Orice păcat e însoțit de plăcere. Eu sunt fascinată de cuvântul acesta: „Plata păcatului este moartea". Dacă cineva mă plătește, înseamnă că eu m-am angajat, am lucrat pentru cel care mă plătește. Și Părinții vorbesc mereu de zapis, de contractul acesta pe care îl faci tu cu plătitorul. Cine este plătitorul? Tatăl minciunii, cel care a adus moartea de la început, satana, diavolul, cel care desparte, cel care dezbină. Și eu m-am angajat lui. Deci este un zapis cu bună știință, după care el mă plătește pe loc. El îmi dă plăcerea – momeala asta e plăcută – și eu o înhaț. Doar că el, fiind tatăl minciunii, nu-mi spune că pentru ce fac eu acum, primesc apoi, ca salariu, moartea. Ci el îmi zice: „Uite avansul, ăsta este!"; și îmi dă plăcerea. Iar eu, ca prostănacul, nu-L cred pe Dumnezeu, Care îmi spune că ăsta e tatăl minciunii, și primesc, înghit momeala. Iar pe urmă mă mir că de ce am murit, de ce mor, de ce sunt mort!

Plăcerea de a fi victimă

— *Mai există o categorie foarte interesantă de oameni. Cunosc persoane care se plâng toată ziua că se ratează, că și-au ratat viața. Și se plâng de ani de zile. E interesant că ratarea are în sine o plăcere.*

— Este plăcerea de a fi victimă. Este uluitor. Şi psihologii vorbesc acum despre asta. E o plăcere și noi trebuie să fim conștienți că plăcerea nu e o idee abstractă. De fapt, nicio idee nu e abstractă, pentru că orice gând are o dimensiune emoțională, afectivă, care antrenează fiecare celulă a trupului. Revenind, plăcerea e o realitate biochimică. În clipa în care ceva îmi face plăcere, în creierul meu se secretă niște substanțe care îmi dau senzația de plăcere. Sunt trup, nu mă pot păcăli! Doar că aceea mă ucide, se întoarce împotriva vieții mele și mă ucide. Îmi explica cineva despre glutamatul care se pune în produsele alimentare că el e „făcătorul de minuni" care face din soia și brânză, și cârnați, și salam, și șuncă de porc, și brânză de capră, și lapte, și tot ce vrei. Și mă întreb: ce minte are omul, de face atâtea substanțe? Și culmea e că aceeași substanță, una singură, acționează asupra celulei nervoase și o face să simtă ce scrie pe ambalaj. Apoi, mai sunt câțiva coloranți, câteva iluzii acolo, iar restul e substanța care atacă celula ca un drog. Și tu mănânci și crezi că-i cârnat sau brânză... Și mai crezi și că ai postit...

Întorcându-mă la cel care se ratează – victima –, acesta simte o plăcere și descoperă un mare confort. E un confort să fii victimă. În primul rând ai dreptul să te plângi oricând. Eşti îndreptățit. În al doilea rând, îți poți permite să-l judeci, să-l critici pe celălalt și să arăți cât e el de nedrept. Implicit, aceasta arată cât de drept, cât de bun ești tu! Apoi, victima nu mai are nicio răspundere! Știm bine că nu răspundem decât pentru ceea ce facem când suntem liberi. Dar dacă nu am avut încotro, dacă sunt victimă, eu nu sunt responsabil. Această plăcere de a te transforma în

obiect, de a scăpa de responsabilitate, este salariul pe care îl plăteşte diavolul.

— *E o erezie la baza atitudinii acesteia, erezia de a nu te vrea împreună lucrător cu Dumnezeu.*

— Dar măcar de L-ai lăsa să lucreze! Dacă citim pilda talanților, nu ți-a zis „Să-Mi faci zece!", „Să-Mi faci cinci!", „Să-Mi faci doi!"... N-a zis nimic. Adică fă ceva! Ceva ce crezi tu că ți se potriveşte ție, orice, dar fă ceva! Nu îngropa, spunând că „Mi-a fost frică de Tine, că am știut io că ești rău..."

— *Deci nu e vorba doar de o obiectualizare a celuilalt. De regulă păcatul așa se manifestă, îl obiectualizăm pe celălalt, îl transformăm într-un obiect.*

— Dar nu aş putea să te transform pe tine într-un obiect, dacă nu m-aș fi transformat pe mine întâi! Deci eu, devenind obiectul poftelor mele, al plăcerilor mele, al forțelor care îmi garantează plăcerea, voi învăța asta și te voi iubi și pe tine ca pe mine: ca obiect.

— *Instrumentalizez numai pentru că eu însumi m-am instrumentalizat, am devenit un instrument al plăcerii mele. Este foarte ciudat ce se întâmplă cu paradoxurile acestea ale păcatului. Păcatul are un talent de a ului.*

— De a te prosti!

— *Da, de a te prosti.*

— De a te ului, nu de a te uimi.

— *Și de a ști cu bună credință că e vorba de o iluzie, de o uluială... Dar, cu toate acestea, te livrezi păcatului.*

— Zice: „Minte-mă, dar minte-mă frumos!"; aici e marea tragedie. Dar de ce acceptă omul asta? De ce,

totuşi, dacă eu m-am ratat, mă plâng mereu că sunt un ratat? De ce o fac? Bun, pentru „salariul" acesta pe care îl primesc, pentru plăcere. Dar sunt momente în care îmi doresc sincer să ies. În clipele acelea fac un inventar al tuturor porţilor de ieşire şi-mi dau seama că n-am ieşire. Eu ştiu ce înseamnă asta, să crezi că nu există ieşire. Şi nu există! Decât una. Aceea Care este Singura Ieşire: „Eu sunt uşa!", zice Domnul. Dar, din păcate, mulţi oameni se duc la El şi zic: „Doamne, scapă-mă!", dar în clipa în care spun aceasta, adaugă: „Vreau să ies pe uşa aia!". Adică: „Vreau să mă realizez ca profesor universitar!", „Vreau să fiu stareţă!", „Vreau să mă realizez şi să am 50 de milioane salariu!", „Vreau să reuşesc şi eu să câştig ca ăla!"...

— *Şi am căzut înapoi.*

— Mai mult! Îl fac pe Dumnezeu Însuşi sclavul iluziilor mele şi-I zic „Uite, pe acolo s-o iei! Eu vreau să mă mărit cu cutare, nu cumva să mi-l aduci pe celălalt! Dacă nu, s-a terminat! Nu eşti Dumnezeu dacă nu-mi împlineşti asta!".

Locul din mine în care vine Dumnezeu

— *Aici trebuie să insistăm puţin, pentru că mulţi ar putea spune: „Dar care e rostul rugăciunilor de cerere?"*

— Rostul rugăciunii de cerere este *să primim.* În clipa în care am cerut, am şi primit. Trebuie să cer aşa cum cere Sfânta Biserică, cum cere Duhul Sfânt, Care ştie ce-mi trebuie mie ca întreg. Dacă eu cel ce sunt aici şi vorbesc şi mă plâng că m-am ratat şi sunt nefericit, sunt doar un ego, sunt doar o „porţiune" a fiinţei mele, porţiunea cu care m-am

identificat, cererile mele vor fi determinate de acea frântură a ființei mele. E nevoie să aflu că eu nu sunt numai asta, și am dovezi clare că sunt mai mult decât atât, mai mult decât ceea ce manipulez conștient sau mă las manipulat subconștient! Eu sunt cel care metabolizează grăsimile pe care le-am mâncat ieri și tot eu sunt și cel care respiră sau care oxigenează sângele, chiar dacă nu intru acolo cu conștiința. Tot așa, eu mai sunt și „ceva" unde nu are acces ego-ul meu și această conștiință îngustată. Acest „ceva" e duhul meu. Până nu voi afla că sufletul meu are un „foișor de sus", are un loc în care vine Dumnezeu – și e singurul loc în care se împlinește foamea mea de Dumnezeu, setea mea de Dumnezeu, setea mea de absolut –, și că acolo se aprinde lumina, și că de acolo vine lumina la parter, și la demisol, până nu voi învăța aceasta nu am cum să ies! Asta mă învață rugăciunea. Nu trebuie să studiezi tratate de mistică pentru a învăța asta, ci pur și simplu să te duci la Biserică. Ai să vezi oameni care s-au dus la vrăjitoare, sau s-au dus la doctor, au încercat toate metodele, nu le-a ieșit și au zis: „Hai să mă duc și la Biserică!". Și se duc la biserică „pentru ca să...". Să se mărite cu Ionel, de exemplu! Iar Acolo descoperă o bucurie, o pace... Ce s-a întâmplat? Duhul căutătorului a intrat în relație cu Duhul Sfânt și, încet, încet, se convertește și zona care îl poftește pe Ionel. Dar mai încetișor... Între timp, ego-ul care îl caută pe Ionel nu știe de ce duminica o ia spre biserică. Mulți zic „Ia uite, ce oameni plictisiți aici, la biserică! Ăștia nici nu știu unde au venit!"... Da, așa este! Ego-ul lor nu știe unde au venit. Dar *sinele* lor, adâncul lor, știe. De-aia se duc acolo, și stau în picioare, și contribuie cu ce

pot, fiecare cu partea lui. Cu trupul în primul rând – că stau în picioare, își fac cruce și ce se mai face acolo –, cu mintea – că dau atenție... Sentimentele vin pe urmă, că sunt robite schemelor egoului! Se convertesc ele, în timp. Chiar dacă ani de zile voi rămâne tot pe gândul că eu trebuia să mă mărit cu Ionel, sau să fiu director, și de-aia vin eu la biserică...

Aici este ieșirea: conștientizarea faptului că eu nu am control asupra a ceea ce se întâmplă între mine și Dumnezeu, că eu trebuie să contez pe El și să pun la îndoială toate sistemele mele de asigurare. Am văzut că am făcut tot ce m-a dus mintea și n-a ieșit nimic! Și văzând că în contact cu Dumnezeu se întâmplă ceva, să cred că felul Lui de a lucra scapă contabilității mele obișnuite.

— *Da. Din păcate trebuie să întrerupem aici discuția noastră. Vă propunem să o continuăm data viitoare și să ne aplecăm în continuare asupra acestei taine a convertirii. Pentru că aici se întâmplă niște lucruri absolut uimitoare, nu? Mergi la biserică pentru a cere ceva în avantajul tău și – într-un timp mai scurt sau mai îndelungat – devii un cu totul alt om. Cu bucuria de a fi fost împreună cu dumneavoastră, vă mulțumim pentru atenția pe care ne-ați acordat-o. Doamne-ajută!*

— Bucurie sfântă, Doamne-ajută!

Cele opt gânduri rele

Reporter: *Doamne-ajută, oameni buni! Continuăm pelerinajul nostru prin învățăturile și spiritualitatea Bisericii noastre. După ce ne-am aplecat asupra învățăturii noastre de credință în ceea ce privește Persoanele Sfintei Treimi, am început să discutăm despre ce se întâmplă cu omul în relație cu Dumnezeu. Și am văzut că omul este creat după chipul lui Dumnezeu și este invitat la asemănarea cu El, la desăvârșire. Pe de altă parte, am văzut că omul, căzând în păcat, a denaturat chipul acesta al lui Dumnezeu din el, a pierdut direcția, nu s-a mai îndreptat către Împărăția lui Dumnezeu și către această asemănare la care este chemat.*

Toată răutatea vine prin gând

Reporter: — *Propun să discutăm în continuare despre acest aspect al omului căzut și cu precădere să tratăm despre cele opt gânduri rele, cum sunt numite ispitele acestea identificate de Părinții pustiei în spiritualitatea noastră ortodoxă. De ce sunt opt gânduri rele, maică, și nu sunt mai puține sau mai multe?*

Maica Siluana: — Ele sunt mult mai multe... Dar sunt grupate în aceste opt categorii poate și pentru că opt sunt treptele pe care trebuie să le urcăm noi ca să ne întoarcem „Acasă", la devenirea noastră întru asemănare cu Domnul. Mai degrabă m-aș gândi: de ce sunt gânduri? De ce nu le zicem draci? De ce Sfinții Părinți le numesc gânduri? Pentru că singura putere pe care o are diavolul asupra noastră e puterea gândului. Diavolul este ființă spirituală. E spirit. Și el poate să comunice numai prin spirit. Omul fiind

spirit întrupat, duh întrupat, suflet întrupat, el are legătură, prin spiritul său, cu spiritele. Şi cu cele bune, și cu cele rele. Rămâne la alegerea lui. Şi aici dăm peste taina mântuirii: dacă omul pricepe că **toată răutatea vine prin gând** și că gândul este un vehicul, o rachetă în care șade „cineva" care aduce o informaţie şi o energie – pe care se preface că ne-o dă nouă, că-i a noastră, și pentru care ne dă și plată... – atunci vom putea să ducem războiul pe care-l avem de dus, războiul duhovnicesc, vom putea să beneficiem de biruința Mântuitorului. Pentru că Dumnezeu a biruit păcatul, Dumnezeu l-a biruit pe diavol, Dumnezeu a biruit lumea. Ca om a biruit, nu ca Dumnezeu, că Dumnezeu nu se luptă cu făpturile Sale. Și toată puterea aceasta a biruinței Lui e în noi. Dar noi trebuie s-o activăm, noi trebuie s-o punem în lucru, noi trebuie să rămânem conectați la Izvorul acesta de putere care este Dumnezeu. E un meșteșug: cum rămâi conectat?

Astăzi mă întreba cineva pe site cum să lupte împotriva sentimentului de mândrie. Şi mi-am dat seama că aici e o capcană: ce avem noi cu bietul sentiment? Nu sentimentul e vinovat. Nu există sentimente drăcești. Sentimentele sunt emoţii, adică mișcări ale sufletului, care pot fi mișcate de trei „inteligenţe": omenească, dumnezeiască sau diavolească. Aşadar, doar **gândurile** care însoţesc emoţia, însoțesc sentimentele, pot fi drăcești! E atât de firesc să ai un sentiment pozitiv, de mulțumire, când ai făcut un lucru bun și oamenii te laudă! Dar de aici și până la mândrie mai e distanță de... un drac! Un drac care vine cu gândul că „Eu sunt mai grozav decât celălalt...", că „EU am făcut asta!"; și

nu-mi aduc aminte să mă întreb „Ce ai tu pe care să nu-l fi primit?”.

Sunt opt pentru că acestea sunt „mamele”, cum spun Sfinții Părinți, iar ele au pui mulți.

— *E foarte important faptul că lupta noastră nu e o luptă trupească, ci o luptă, cum spune Sfântul Apostol Pavel, cu „puterile și începătoriile și stăpânirile...”*

— ... cu puterile văzduhului. Dar unde e acest văzduh? Că mulți se uită în zare, parcă s-ar uita după norii de ploaie! Văzduhul este realitatea lăuntrică, e înăuntrul nostru. Și vămile văzduhului, care sunt descrise de unii Părinți..., toate sunt **înăuntru**! Văzduhul este spiritual, este înăuntrul nostru, nu e undeva în afară, să ne putem feri printr-o umbrelă!

— *Atunci când nu privim dimensiunea aceasta spirituală sau duhovnicească a războiului pe care-l ducem, există pericolul să simplificăm schema aceasta a luptei. Reducem lupta la sentiment, la trup... Și atunci există acea ispită gnostică de a socoti trupul rău, de a socoti că păcatul vine prin trup...*

— Bietul trup! Chiar am auzit pe cineva spunând „Din cauza trupului sunt lacom!”. Nu-i adevărat! Trupul suferă, te anunță: îi vine să vomite, îi e greață, nu mai vrea. Dar tu continui să mănânci. De ce? De plăcere! Nu, trupul propriu-zis e victima! Dar este trupul în sensul în care le numesc Părinții: sunt patimi **trupești,** sunt patimi, sunt draci, sunt gânduri care storc plăcerea chinuindu-mi trupul, robindu-mi trupul. Bietul trup e chinuit de nu mai poate: îi tremură picioarele, leșină, îi e greață, se îngrașă, e atât de torturat... În sensul acesta sunt „trupești”, în sensul de „lucrare **în** trup”.

— *Trupul dă eventual niște semnale, iar gândul*

acesta al răutății le speculează, le amplifică și ne face să pactizăm cu el, ne face cumva să-l acceptăm, să-l amplificăm în existența noastră.

— Da, dar care-i păcatul? Pentru că dacă omul s-ar mulțumi să amplifice senzația de plăcere când mănâncă, la un moment dat, când se satură și-i e greață, s-ar opri. Dar patima vine din faptul că această plăcere, această satisfacție, este îndreptată către un nivel superior al sufletului ca să împlinească o nevoie sau o dorință de la acel nivel. Adică eu mănânc ciocolată sau prăjituri multe și asta îmi ogoiește suferința că sunt singur. Deci se încearcă înăbușirea unei suferințe din zona afectivă a sufletului prin simțirile trupului, se încearcă compensarea ei prin trup. Aici e păcatul: beau alcool, mănânc prăjituri pentru a compensa o lipsă sufletească. Sau o lipsă duhovnicească: nevoia de dreptate absolută, de iubire absolută, încearcă să fie compensată la nivelul psihismului, al afectelor: mă reped la bunurile trecătoare și lumești, așteptând de la ele ceea ce numai Dumnezeu poate să-mi dea! Nimeni nu poate să mă scape de frica de moarte! Pot să beau, pot să mă îmbăt, pot să văd filme frumoase, să creez, să scriu poezii... Dar frica de moarte nu mi-o rezolvă decât Cel Care a biruit moartea, Dumnezeu! Numai în duh se poate rezolva aceasta. Nevoia de dreptate absolută numai în Dumnezeu poate fi împlinită; n-o poate rezolva niciun tribunal, oricâte procese aș face și oricâți psalmi de blestem aș citi...

Lăcomia

Primim lăcomia ca moștenire culturală

— *Mă gândeam că e vorba despre „gânduri" în învățătura Sfinților Părinți pentru că până la urmă lupta noastră e o luptă care are de-a face cu schimbarea logicii noastre, e o luptă care are de-a face, cum am mai discutat, cu schimbarea unor sinapse. Noi ne-am obișnuit să mergem pe anumite zone, bătătorite. Iar acestea marcate de către cele opt gânduri ale răutății sunt chiar zone bătătorite. Lăcomia, de exemplu. Cine nu a practicat-o, cine nu o cunoaște...?*

— Și cine n-a fost victima ei? Că am primit-o ca moștenire: părinții noștri trupești nu fac altceva decât să ne pună ceva în gură când plângem. Când plânge copilul, îi pune țâța, biberonul, sau suzeta, sau degetul... și gata, i-a astupat gura! Și așa te face dependent de o plăcere pe care s-o simți în momentul în care ai un motiv să plângi. Poate copilul are și el o spaimă, s-a speriat de o umbră, poate se plictisește pur și simplu și vrea să cânte și nimeni nu-l ascultă...

Aceste feluri de a fi sunt feluri ale omului căzut, pe care noi le învățăm de la părinți, de la mediu, adică de la lumea aceasta. Lumea aceasta are soluții de-a gata: ce să faci când ești trist, ce să faci când plângi – „Nu mai plânge!" –, ce să faci când ți-e frică – „N-ai de ce să îți fie frică!"... Acum, mai nou, psihologii numesc îndemnurile astea „injoncțiuni". Și, sigur, săracii sunt geniali, dar dacă nu sesizează drăcușorul băgat acolo, în acest gând, nu pot oferi adevărata eliberare... Cum și-or fi explicând ei puterea fantastică a unui gând indus de tata? Dacă tata spune: „Nu ești bun de nimic!" sau mama când ești trist îți dă o bomboană ca să taci, ce putere ar avea acest comportament

sau acest cuvânt al părinților, dacă n-ar fi acolo un duh rău, care se folosește de această ofertă pe care o face lumea aceasta, care privește pătimaș realitatea, și-ți suflă de fiecare dată ce să faci? De aceea e păcat să rămâi în obiceiuri proaste. Pentru că ai această capacitate de a le face pe toate noi, de a-L lăsa pe Dumnezeu să vină în tine, să le facă pe toate noi, deci s-o apuci pe unde n-ai mai fost niciodată.

Luptăm cu lăcomia... mâncând!

— *Există mai multe categorisiri ale celor opt gânduri rele, dar aproape toate încep cu lăcomia. Cum se poate lupta cu gândul acesta al lăcomiei?*

— Mâncând! De ce se începe cu lăcomia? Pentru că omul a căzut prin mâncare. Dumnezeu i-a dat de toate, să mănânce; și i-a zis: „Asta să nu mănânci". Un singur obiect de acolo – care era bun de mâncare – nu i l-a dat spre mâncare. Acel fruct nu era încă „împărtășanie". Era creat de Dumnezeu, bun foarte ca celelalte, dar nu era *dat* încă omului ca mâncare. Părinții spun că omul a fost făcut de Dumnezeu flămând. Este o ființă flămândă. Iar Dumnezeu i-a făcut lumea ca s-o mănânce. Mâncând lumea, omul Îl mănâncă de fapt pe Dumnezeu și bunătatea Lui. Noi mâncăm gândurile Lui. Tot ce a făcut El bun de mâncare a fost gândit de El pentru noi, să-L respirăm, să-L bem... Lumea asta toată e de mâncare, de băut, de respirat. E pentru noi.

La început **totul era Euharistie**, totul era binecuvântat de Dumnezeu și era împărtășire de El. Pentru că în clipa în care Adam mânca ceva, nu mânca pentru că-i era foame. Flămânzenia lui Adam nu era foamea pe care o cunoaștem noi acum, ci o dorire fără margini a lui Dumnezeu prezent în toate.

Părinții spun că atunci nu existau afecte, nu era foamea, ci era bucuria omului de a se împărtăşi. Şi astăzi, nimeni nu se duce la Sfânta Împărtăşanie să se sature, pentru că-i e foame de mâncare, ci se duce să-L mănânce pe Dumnezeu. Deci Adam Îl mânca pe Dumnezeu prin orice băga în gură. În plus, se hrănea cu cuvântul lui Dumnezeu, Care venea în rai și-i grăia.

Omul este însetat în două dimensiuni ale lui, pentru că ființa sa are doi poli: **spiritual** și **trupesc**. Trupește mănâncă lumea făcută de Dumnezeu, primind gândul lui Dumnezeu și dragostea lui Dumnezeu făcută mâncare pentru el – așa cum copilul mănâncă mâncarea făcută de mama, care-i dragostea mamei făcută ciorbă. Și în același timp se hrănește cu cuvântul lui Dumnezeu rostit. Căzând, el a uitat atât de cuvântul lui Dumnezeu, cât și de gândul lui Dumnezeu din cele spre mâncare. Iată de ce e flămând tot timpul.

De ce-i păcat să fii lacom? Pentru că încerci să-ți astupi foamea de Dumnezeu cu mâncarea ruptă de El. Asta-i tot! Și de aici se începe redresarea. Când ne întoarcem la Dumnezeu, învățăm să-L mâncăm pe El, să mâncăm cuvântul Lui, să mâncăm Trupul și Sângele Lui, pentru că aceea este hrană dumnezeiască. În felul acesta ne refacem. Nu putem să punem începutul niciunei lucrări până nu rezolvăm problema mâncării. De aceea se începe cu lăcomia pântecului, pentru că este patima care ne aruncă în animalitate.

Doi pași: mulțumire și rânduială

— O întrebare pragmatică, care poate veni din partea unui om de pe stradă: cum să mănânc duhovnicește? Sau cum să nu mai mănânc așa cum am mâncat până acum?

— Eram odată cu niște copii ai străzii, undeva în București, într-un centru de zi. Ei mâncau. Mâncau ca niște animăluțe. I-am oprit și ne-am rugat. Apoi iar s-au repezit la mâncare. Atunci i-am oprit și am zis „Hai să ne gândim: ce mâncăm?". Au început să spună: „Cârnăciori!", „Fasole!", „Ciorbă!", „Pâine!"... „Hai să vedem povestea fiecărui produs de aici. De unde-i pâinea?" „De la magazin!" „Și cine a cumpărat-o?" „Tanti Mioara!" „Aha, deci în pâinea asta este și tanti Mioara, cu efortul ei. Și pâinea din ce se face?" Câțiva știau că din grâu. „Și grâul cine l-a făcut?" „Dumnezeu!" „Și cine l-a secerat?" Și tot așa, am adunat la oameni... Deci Dumnezeu era prezent la masa noastră pentru că făcuse pământul, soarele, grâul... Iar cei care au semănat, au secerat, au treierat, au măcinat, au frământat, au copt, au vândut, au cumpărat, au cărat, toți au venit și erau prezenți la masa noastră. Și, dintr-o dată, pâinea aceea s-a transformat într-o mare adunare, într-o mare întâlnire! Iar Dumnezeu se bucura că suntem împreună ca să-l dăm Lui slavă, să ne gândim la El și să ne bucurăm.

Așadar, primul pas este **să mâncăm cu mulțumire**, să-l mulțumim lui Dumnezeu în timp ce mâncăm. Și în loc de „Mmm, ce bună e!", să zicem: „Doamne, ce bună e!". Și să mulțumim tuturor celor care s-au trudit. E un gând foarte scurt. Și pentru toți puturoșii și pentru toți lipsiții de inspirație, Sfânta Biserică rezolvă problema: avem o cărticică de rugăciuni, cu niște rugăciuni stabilite: ce spui înainte de masă, ce spui după masă... Deja ai mâncat duhovnicește! Nu mai mănânci pâine și cârnați, ci mănânci mâncare binecuvântată, în care te întâlnești cu dragostea lui Dumnezeu și a tuturor celor care au

contribuit ca acel cârnăcior să intre în gura ta. Acesta e primul pas.

— *Rugăciunea aceasta înainte și după masă rânduiește deja actul mâncării într-o ordine duhovnicească.*

— Da. Al doilea pas: *ordine*. Intrăm într-o rânduială. Omul este deja într-o rânduială – niciun om nu se duce la coteț, să-și ia un pui și să-l bage-n gură când îi e foame, nu? Ci îl prinde, îl taie, îl jumulește, îl frige, pune și un păhărel de vin alături, pune și o floare de decor, face și ciorbă, și friptură... Dar nu neapărat ca să-i ajungă mult, ci pentru că e sărbătoare și e artist. Face artă culinară! Nu înfulecă așa, ca o vulpe... Avem aici intrarea aceasta în rânduiala omenească pe care o moștenim, intrăm în ea învățând... Ați văzut: copilul ia lingura și o duce mai întâi la ureche; dar nu se lasă până nu devine om, să mănânce cu lingura, cu furculița. De ce? Pentru că sunt om, pentru că intru în rânduiala aceasta omenească.

Apoi, intru în rânduiala dumnezeiască. Când zice Dumnezeu să mănânc? Ce zice Dumnezeu să mănânc? Ce minunat e să-L am la mine la masă! Și El mă învață că într-un fel mănânc vinerea, într-un fel duminica, într-un fel sâmbăta, într-un fel în anumite porțiuni ale anului. De ce? Fiindcă așa zice El! Pentru că este o rânduială făcută de Dumnezeu și stabilită de El, păstrată cu sfințenie în Sfânta Biserică, în care dacă eu intru, mă sfințesc. Iar dacă nu intru, sunt afară, unde e scrâșnirea dinților, balonări de burtă și chiar crime pentru mâncare, pentru cârnați, să apucăm și noi! Mă iertați...

Așadar, intrarea asta în rânduiala sfântă este chiar o intrare în bucuria duhovnicească, în bucuria

ospățului. Pentru că atunci când era Dumnezeu la masă cu oamenii, nu mâncau numai cuvântul Său, ci și mâncare. Dar era Dumnezeu cu ei. La nuntă, era Dumnezeu cu ei. Și a transformat apa în vin. E nevoie de vin. Dar de un vin în care Dumnezeu să fie cu noi! Şi asta este iar o rânduială dată, care duce undeva.

Apoi, avem rânduiala postului. Care te pune în legătură directă cu Dumnezeu. Un Părinte zice, așa de frumos, că scopul postului este să descoperi că ești flămând, că ești o ființă flămândă și că ai nevoie să-L mănânci pe Dumnezeu. Că ți-e foame și de Dumnezeu! Vei descoperi, flămânzind de mâncare și rugându-te – pentru că dacă nu te rogi, acela nu e post –, vei descoperi că **rugăciunea e o mâncare**, că-L mănânci pe Dumnezeu, că ești în prezența Lui și că, de fapt, după asta tânjeai. De-asta nu te mai săturai, pentru că aveai nevoie de această întâlnire! Or fără rânduiala postului n-avem cum să înțelegem asta. Să încercăm cu burta plină, să vedem dacă putem să ne rugăm. Zicem rugăciunea de mulțumire și apoi gata, simțim nevoia să facem digestie...

Deci aceasta este temelia: conștientizarea că suntem flămânzi de Dumnezeu, că relația dintre noi și Dumnezeu este o relație bazată pe mâncare.

Limita fizică a mâncării

— *Care este limita fizică a mâncării? La Sfântul Ioan Casian, în Filocalie, se spunea, în legătură cu cantitatea mâncării, să te ridici de la masă înainte să te saturi. Când simți că mai ai puțin până te saturi, să te ridici de la masă. Deci să nu te saturi niciodată. Dar cineva ar putea să spună: „Aoleu, dar asta nu e un soi de sado-masochism?".*

— Dacă te oprești ca să-ți faci rău, sigur că e sado-masochism! Dar dacă te oprești pentru că vrei să te sfințești, pentru că vrei să intri în relație cu Dumnezeu, atunci este o chestiune elementară. Căci prin asta intri în relație cu Dumnezeu, zicând: „Doamne, eu aș mai mânca! Dar pentru Tine nu mai înghit asta, pentru că simt că, dacă aș mai înghiți o dată, aș face-o doar de plăcere. Și jertfesc această plăcere pentru o plăcere mai mare". Și așa Îi fac loc lui Dumnezeu.

Dumnezeu se jertfește pentru mine, asta oricine știe. Oricine a auzit de mântuire și de Hristos, știe că Hristos S-a jertfit pentru noi pe Cruce, chit că-L înjură sau înjură Crucea. Iar noi? Să-I dăm și noi ceva Lui: loc în noi. Bunicul meu, când culegeam via și cădeau boabe pe jos, spunea: „Să nu le lăsați pe jos, că e păcat! Doar câte 4-5 la un butuc, să-I rămână și lui Dumnezeu ceva." Și eu, copil fiind, mă gândeam: „Vine Dumnezeu pe sub butucii ăștia, să mănânce boabe, când noi i-am putea duce struguri?". Mai ales că și duceam prinoase de struguri la biserică...

Să-I dăm întotdeauna ceva lui Dumnezeu din al nostru. Să-I restituim din ale Sale cu mulțumire. Noi avem impresia că facem numai pentru noi, dar o facem și pentru El, Îi dăm loc să intre în noi.

— *Deci nu-i vorba de o dietă în care noi încercăm să slăbim nemâncând. Ci e vorba de a lăsa liber locul acela. Și la fiecare masă locul acela se multiplică, pentru că de fiecare dată, înainte să te saturi, limita se apropie de noi înșine și locul lui Dumnezeu crește.*

— În același timp, trebuie să ne ferim și de asta! Pentru că putem să ajungem chiar să credem că Dumnezeu de-abia așteaptă să mănânc eu din ce în ce mai puțin și să-I dau Lui mai mult loc.

— *Da, asta e iarăşi un mare pericol.*

— Trebuie să realizăm că suntem copiii lui Dumnezeu şi că El e Tatăl nostru Care ne iubeşte. Şi, din când în când, putem chiar să ne săturăm bine și să zicem „Doamne, Îți mulțumesc, bun a fost!...".

— *Deci există și bucuria aceasta a plenitudinii ospățului...*

— Sigur, sigur. Sunt situații și situații! Să nu fim niște speriați, niște apucați... Dar când intrăm în rânduială, să intrăm în rânduială!

Conștiința noastră, duhul nostru, rugăciunea noastră ne ajută. Dacă atunci când mestecăm, în loc să ne uităm la televizor, sau să bârfim pe cineva, sau să judecăm pe aproapele, zicem un „Doamne, miluieşte!", ascultăm o muzică religioasă, citim la masă – dacă suntem la mănăstire –, sau ascultăm un cuvânt al unui Părinte, și în timp ce mestecăm suntem conștienți de darul de a mesteca, de darul de a avea ce înghiți – toate astea sfințesc și nu mai depășești măsura.

Actul mâncării, un act liturgic

— *Se zice în popor că la masă nu se vorbește. Știm că Mântuitorul a stat la masă cu tot felul de oameni și le-a vorbit. La mănăstire atunci când se stă la masă este un părinte sau o maică ce citește din viețile sfinților, pentru ca hrana trupească să se însoțească cu hrana duhovnicească. Cum să facem în lume?*

— Acum avem toată „tehnica" la dispoziție: putem să punem o muzică religioasă, putem să punem o conferință a cuiva care ne este drag, putem să închidem televizorul ca să fie liniște pur și simplu. Și, desigur, să nu vorbim, că nu-i frumos să vorbim cu gura plină. Să nu vorbim pentru că ni se împrăștie mintea.

Să facem din actul mâncării un act liturgic. (Și din toate actele vieții noastre.) Atunci, dacă-i un act liturgic, eu Îl slujesc pe Dumnezeu, eu fac o liturghie acolo. Îl slujesc pe Dumnezeu din mine, slujesc pe Dumnezeu Care crește în mine, Care mă sfințește, și contribui la devenirea mea întru sfințenie, fiind conștient de bucuria de a mânca, de datoria pe care o am să nu mănânc dacă nu mi-e foame, de efortul pe care-l fac să mănânc ceva ce nu-mi place – pentru că e post sau îmi trebuie pentru sănătate. Deci să transformăm actul mâncării într-o relație cu Dumnezeu.

Sigur, dacă sunt lacom din fire, dacă am patima aceasta, atunci voi urma și niște rețete: un canon de la duhovnic, un sfat de la cineva, despre ce să faci ca să poți birui. Dar asta numai până te faci sănătos. Nimeni nu-ți mai pune picături în nas după ce nu mai ai nasul înfundat. Deci să nu absurdizăm metodele...

— *Metodele acestea nu au valoarea unor reguli universale, ci sunt metode diferite, pentru fiecare persoană în parte.*

— Da. De exemplu un om poate să primească canon să mănânce mult – dacă el exagerează cu postul și ajunge să trăiască cu iluzia că are vreun merit că postește. Duhul Sfânt vorbește și duhovnicului, și îl lămurește și pe om.

— *Da. Cu aceste cuvinte, ne luăm rămas bun. Urmează să continuăm discuția noastră și să ne ocupăm de celelalte gânduri rele. Până atunci, toate cele bune! Dumnezeu să ne aibă în pază și multă bucurie!*

— Și să-L mâncăm cu bucurie!

— *Amin!*

Desfrânarea

Curvie şi preacurvie

— Doamne-ajută, oameni buni! Continuăm să discutăm despre cele opt gânduri rele, așa cum le-au identificat și le-au descris Sfinții Părinți în lucrările lor. Am discutat data trecută despre duhul lăcomiei, iar astăzi vom discuta despre cel de-al doilea gând al răutății: duhul desfrânării. Sau, cum mai este numit în popor, duhul preacurviei.

O să începem oarecum abrupt, cu o provocare care vine „de pe stradă". Sunt mulți care se mândresc cu cuceririle lor erotice și ca argument în acest sens aduc sofismul cum că Dumnezeu a zis să nu preacurvești, nu să nu curvești! Am numit asta sofism pentru că vom vedea în cele ce urmează că distincția făcută de către apologeții păcatului este una greșită.

— Din păcate n-o să-i convingem **noi** pe cei care depind de plăcerea acestui păcat, pentru că ei își tulbură propria minte. Este chiar o boală a minții, o boală a sufletului care afectează mintea. De aceea i se și spune **gândul** răutății. Diavolul, care vrea să ne ucidă și *răcnește ca un leu, căutând pe cine să mai înghită*[16], intră în noi prin gânduri. De aceea i se spune desfrânării „**gând** al răutății".

Curvie înseamnă relația sexuală dintre bărbat și femeie înainte de căsătorie, adică între un bărbat și o femeie necăsătoriți, relație fără binecuvântarea lui Dumnezeu. Iar preacurvia este relația sexuală dintre un bărbat căsătorit și o femeie căsătorită. Aici păcatul este dublu: pentru că o dată se calcă Taina Cununiei, se batjocorește Taina Cununiei, și în al doilea rând

[16] 1 Petru 5, 8

este păcatul de adulter, pe care-l face fiecare în parte. Orice relație sexuală a unuia dintre soți, în afara căsătoriei, este adulter. Când ești cununat, aceasta este preacurvie.

Dacă oamenii cred că preacurvie înseamnă prea multă curvie, acesta este, cum spui, un sofism. Noi știm foarte bine în adâncul sufletului nostru ce este păcat și ce nu este păcat. Și ne-o spune chiar tristețea și lipsa aceasta de împlinire pe care o aduce orice patimă: nu numai că nu ne împlinește făgăduința pe care o face vrăjmașul la început, când te momește, ci dimpotrivă, te duce la gol, la pustiire, la ură, la dispreț de sine, dispreț de ceilalți...

— *În același timp mai există o semnificație a acestei preacurvii. Dacă ne uităm cum se cheamă gândul acesta în grecește, vom descoperi că numele lui este* pornia. *De aici a venit în limbile moderne cuvântul „pornografie". Preacurvia este un gând care acaparează întreaga ființă a omului, în sensul că se referă nu numai la actul în sine, ci se referă și la gândul ca atare. Poți să spui „nu am curvit, nu am preacurvit niciodată", însă mintea și adâncul sufletului să-ți fie plin de astfel de imagini, de intenții și de compromisuri făcute cu acest gând. Curvia are această dimensiune mult mai profundă, care trimite la pornografia care pune stăpânire pe minte, pe suflet, pe intenții. Un sfânt părinte îi spunea ucenicului său că nici feciorelnic nu e, nici femeie n-a cunoscut. Deci, iată, este o dimensiune mult mai profundă. Și Mântuitorul a atras atenția de multe ori asupra acestui aspect, spunând că „oricine se uită la femeie, poftind-o, a și săvârșit adulter cu ea în inima lui".*

— Poate vorbim puțin aici și despre înțelesul din

grecește al cuvântului *feciorie, feciorelnic*. Acolo este un cuvânt care nu se referă la o integritate trupească, la o nestricare a trupului prin păcat, ci fecioria este o stare de integritate generală, când ființa umană este nevinovată întreagă. Măicuța Domnului – care a fost, este și va fi fecioară – îi spune îngerului, atunci când este anunțată că va naște Prunc: „Cum este mie posibil, de vreme ce eu nu știu de bărbat?". Este o puritate și a gândului, a științei, a intenției, din toate punctele de vedere. Aceasta este fecioria.

De unde ne vine pornografia?

— *Lucrul acesta e foarte important, pentru că noi trebuie să intrăm la rădăcina păcatului...*

— Iar pornografia... n-aș lua-o numai ca gravare a unei imagini indecente, nerușinate, păcătoase, nu în afară, ci înăuntru. Deci **în mine** se grefează și lucrează dinăuntru.

— *De fapt în afară se gravează doar pentru că s-a gravat deja înăuntru.*

— Altfel, în mod sănătos omul își întoarce privirea de la ceva neplăcut. Nu cred că stă cineva să contemple o mizerie. Dacă cineva își face nevoile pe cărare, nu cred că stă cineva în mijlocul cărării o jumătate de oră, să contemple. Ci, instinctiv, fie face curat, fie îndepărtează privirea. Faptul că suntem atrași de imagini pornografice arată că ele s-au gravat undeva înăuntrul nostru. La consumatorii de pornografie, la dependenții de pornografie – avem foarte mulți astăzi! – este un consum determinat de gravarea acestor imagini în mintea lor, în adâncul minții lor, în sufletul lor, încă înainte de a avea puterea de discernământ.

De unde porneşte păcatul acesta? Cum îl atacă pe om? În cazul acesta, e clar că în perioada copilăriei a fost violat – nu neapărat fizic, dar şi psihic – de adulţi. Violat în sensul că puritatea lui a fost violată; de exemplu a fost ţinut în braţe în timp ce părinţii se uitau la un film pornografic; sau nu chiar pornografic, dar cu imagini mai indecente.

— *Pornografia poate să existe numai în subsidiar. Şi e la fel de agresivă!*

— Sigur. Foarte mulţi oameni spun: „Dar nu era chiar pornografie...". Tot ceea ce nu poate fi pus ca icoană pe perete, în biserică sau în casă, aceea este pornografie. Adică nimeni nu ar putea să-şi pună imaginile din anumite situaţii de viaţă într-un album şi să le arate tuturor. Cele care sunt cu binecuvântarea lui Dumnezeu – intimitatea dintre bărbat şi femeie în casa lor, în familia lor – sunt acoperite de Taina Nunţii şi ele se cer a fi gesturi sacramentale, gesturi ale Tainei Nunţii... Orice expunere cu intenţia de a şoca, de a provoca, devine pornografie. Sunt copii care au fost abuzaţi în felul acesta: fie au văzut şi au auzit la părinţi, fie au văzut la alţii mai mari (la început fără voia lor), fie au fost abuzaţi în toate felurile, obligaţi să pună mâna, sau să privească. Nici nu ne putem imagina câte forme de abuz sunt acum şi câţi copii sunt victimele acestor abuzuri! Când ajung la vârsta pubertăţii, a adolescenţei, caută împlinirea acestora. Sunt ca nişte tipare lăuntrice care cer împlinirea în afară. Atunci sufletul a fost foarte şocat, iar acum caută starea de şoc care de data aceasta poate fi însoţită de plăcerea păcatului.

— *Mă gândeam că de multe ori pornografia asta lăsată în subsidiar, poate chiar nemanifestă, aflată*

cumva în vocabular sau în anumite sugestii, este cel puțin la fel de periculoasă. Ca un exemplu, mă gândesc la înjurătură. Pentru că eu când eram copil îmi aduc aminte cum noi, foarte mici fiind, auzeam pe stradă – eu am copilărit într-un cartier muncitoresc – auzeam copii mai mari care înjurau de tot felul de lucruri despre care noi nici nu știam ce înseamnă. Îmi aduc aminte că aveam prieteni care întrebau ce înseamnă un lucru. Și atunci apărea o adevărată disputatio *pornografică. Iar promiscuitatea aceasta, lipsa de educație, mediul periferic – se gravează în sufletul copilului.*

— Mai este ceva. La un moment dat, undeva, la cineva unde nu se vorbea urât, am observat ceva la un copil care nu auzise niciodată un astfel de cuvânt. A venit cineva și a spus un asemenea cuvânt, iar copilul a râs într-un fel vinovat, într-un fel rușinat, atins de izma aceea a păcatului. Era vorba de un copil foarte mic, sub 2 ani. După aceea am comentat cu părinții care spuneau „Ce ciudat! El n-a auzit niciodată cuvântul ăsta, cum de a făcut așa, de parcă s-ar fi simțit vinovat?".

Ce este? **În aceste cuvinte, la baza lor și în rostirea lor, este duhul desfrânării, care-i un drac.** Și e un drac extrem de puternic, cu multă priză față de om. Prezența acestui diavol, energiile lui întunecate, rănesc, stânjenesc sufletul nevinovat al copilului. Dacă pe cel deja rănit îl provoacă, pe cel nevinovat îl stinghereşte și se simte cumva murdar. Eu cunosc fete cuminți care mărturisesc că în preajma cuiva (a unui profesor, a unui bărbat) simt o silă, o scârbă, le vine s-o ia la fugă, deși acela nu le face nimic, nu le privește în niciun fel... Aici avem de-a face cu un

scenariu pornografic în mintea celuilalt, o trăire a unui păcat acolo, pe care victima o simte şi se simte agresată, simte repulsie. E prezența diavolului care stârneşte cea mai mare repulsie la cei care sunt agresați.

Iluzia și pretextele desfrânării

Dar dacă copilul a fost agresat mult înainte de vârsta la care poate să știe ce e bine și ce e rău, în el se naște o ambiguitate. Se simte și atras, pentru că asta s-a întâmplat undeva într-un mediu familiar, într-un mediu în care erau oameni care-l iubeau și care erau de-ai casei. Ca urmare, ori e foarte puternic atras, ori e foarte puternic respins, dar niciodată nu va simți curat respingere sau curat atracție. De ce? Pentru că sufletul în adâncul lui se simte agresat și are tendința să se elibereze, să iasă de sub presiune. Astăzi, cei ce produc o „cultură a pornografiei și a desfrâului" spun că de vină ar fi culpabilizarea pe care a adus-o învățătura creștină, pentru că ni s-a spus că nu e frumos și nu e bine. Acestea sunt tot pretexte, cum spuneai, care să le justifice aplecarea și plăcerea pentru care au optat.

— *Da, sunt forme de anesteziere, cumva...*

— Sunt încercări de a scăpa de angoasă, de durere, de deznădejde. Pentru asta m-am născut eu? Să mă agit în jurul unei imagini? Fie că e pe hârtie, fie că-i film, fie că-i în mintea mea, este tot o imagine. Desfrânatul nu se întâlnește niciodată cu un om viu. O femeie desfrânată nu se întâlnește niciodată cu un bărbat real. Întotdeauna caută iubirea, caută o imagine, caută pe cineva și nu-l poate găsi pentru că nu vede pe nimeni, doar imaginea, imaginile sale.

Iar desfrânatul niciodată nu se întâlnește cu o femeie reală. Nici nu-i pasă cum o cheamă, totul este în imaginea lui. El se caută pe sine, își caută imaginile lui pornografice și plăcerea dependentă de ele. Eu nu vreau să acuz, pentru că știu că această patimă este o boală grea; sunt însă mulți care conștientizează acest lucru și caută să scape de ea.

La acest gând al răutății întâlnim multe forme ale desfrânării: fie „clasică", să-i zicem așa, adică un număr mai mare de bărbați sau un număr mai mare de femei, o nestatornicie în relațiile dintre bărbat și femeie, fie în formele perverse mai noi, în formele virtuale prin internet, fie în auto-satisfacere: formele prin care oamenii își provoacă singuri plăcerea și au fantasmele lor. Toate acestea sunt forme de desfrânare, sunt forme ale patimii desfrânării.

Apoi, judecarea celor care desfrânează. Și aceasta este o formă de desfrâu. Pentru că în timp ce judecă, cel ce o face poate privi fără nicio opreliște: „Ia uite la ei ce fac!" și este numai ochi și urechi! Poate privi imagini pornografice judecând „Ce porcărie!", dar se uită la toate, ca să vadă cât de mare-i porcăria și cât de mare-i mizeria umană. În timpul ăsta omul și-a satisfăcut patima desfrânării, dar și pe aceea de a se considera superior.

— *Da, iarăși ambiguitatea asta...*

— Asta-i tehnica diavolului: să ne ducă în confuzie, în ceață; într-o ceață în privința simțirilor și a așezării noastre sufletești, dar într-o mare claritate logică. Păi putem să avem argumente, și scheme, și dovezi științifice, că lucrurile sunt cum trebuie... Tocmai aici te sperie diavolul, pentru că prea curg toate logic; dar omul de bun simț spune imediat: „A,

da' asta-i cusută cu ață albă!".

— *Prea curg logic și logica aceasta ajunge să fie așa de impecabilă, încât contrazice viața și realitatea.*

— Da, exact.

Căutăm iubirea absolută acolo unde nu este

— *Aș dori să mergem mai departe și să vedem care sunt remediile împotriva duhului desfrânării. Pentru că, așa cum am văzut și în cazul lăcomiei, diavolul se folosește de niște elemente date în natura noastră...*

— Ce este de fapt desfrânarea? Folosirea păcătoasă a sexualității. Sexualitatea este puterea omenească dăruită omului de Dumnezeu. Noi o cunoaștem într-o formă schimbată de cum ne-a dat-o Dumnezeu de la început. Dar a existat de la început, din moment ce a făcut Dumnezeu bărbat și femeie. Erau de sexe diferite, deci cu o funcționalitate, cu un fel de-a fi, de a respira, de a gândi diferit. Noi o cunoaștem așa cum este ea după cădere, o cunoaștem așa cum este ea restaurată în Biserică, prin harul lui Dumnezeu. Așa cum o cunoaștem este darul lui Dumnezeu și noi putem s-o folosim pentru a ne sfinți, a ne îndumnezei, a ne mântui și a-I da slavă lui Dumnezeu, adică a ne bucura de Dumnezeu în trupul nostru, în viața noastră de aici și în viața de veci.

Această patimă e foarte legată de patima lăcomiei, pentru că, de obicei, din patima lăcomiei cazi în patima desfrânării. Un desfrânat, dacă a mâncat mult și a băut mult, nu va lupta mult cu impulsurile și cu patima. Și vom vedea la remedii că postul este de mare ajutor.

Așadar, și aici patima a pornit de la ceva ce aparține firii și nimic din ce aparține firii nu este rău.

Dumnezeu n-a făcut nimic rău şi ruşinos în noi. **Noi folosim** rău şi ruşinos ceea ce a făcut Dumnezeu în noi şi-n jurul nostru. Dar ele nu sunt rele. În acelaşi timp, omul, în slăbiciunea lui, caută mângâierile pe care le aduce împlinirea oricărei nevoi. Această împlinire a nevoii aduce o stare de satisfacție, o stare de bine însoțită de o plăcere, pentru ca omul să repete. Căci altfel omul n-ar mai mânca, sau n-ar mai avea prunci. Sfântul Ioan Gură de Aur spune că dacă întâlnirea intimă dintre bărbat și femeie n-ar fi însoțită de plăcere și de dorința de a o repeta, probabil că niciun bărbat n-ar mai sta să-şi crească copiii.

— *Aici se petrece o rupere perversă între funcțiunea hrănirii sau a sexualității ca atare și plăcerea care o însoțește. Adică, plăcerea asta-i ruptă din context...*

— Şi e ruptă de izvor! Ce-i plăcerea? Cine a pus-o în noi? Că n-am pus-o eu. Plăcerea așa cum o simțim noi, în patimi sau în viața noastră obişnuită, e o formă căzută a plăcerii de Dumnezeu, a bucuriei de a fi. Omul a fost făcut de Dumnezeu cu dor și dorire de Dumnezeu. Noi Îl dorim pe Dumnezeu și neliniştit este sufletul nostru până când nu-L află pe Dumnezeu, cum zice un sfânt. Asta e chemarea mea. Prin cădere, dorul acesta de Dumnezeu, care e prezent în toți și-n toate, care se împlineşte fără a se epuiza, nemijlocit, față către Față, prin comunicare directă în rugăciune, cât şi mijlocit: când mănânc un măr, mă întâlnesc cu gândul la Dumnezeu, Care S-a gândit la mine și a făcut mărul atât de frumos și bun, şi mi-a pus și pe limbă posibilitatea să simt cât e de bun, iar în ochi să văd cât e de frumos! Dar, dacă-i

dialog între mine și El, eu știu când să mănânc mărul și când nu. Cum fac? Cum spune El, nu cum îmi vine mie gândul. Când dorul de Dumnezeu e îndreptat către măr în loc să fie îndreptat către Dumnezeu, devine dorință pătimașă, gând căzut. Și, în loc să mă bucur de Dumnezeu, gustând că bun este El inclusiv în măr, în gândul Lui pus în măr, voi trăi doar plăcerea produsă de gustul mărului, de plăcerea de pe limbă.

— *E o plăcere care se autonomizează, se rupe de izvorul bucuriei, care-i Dumnezeu.*

— În pauzele acestea dintre un măr și altul, între o plăcere și alta, omul intră în spaimă. Spaima singurătății. Pentru că el nu-i făcut să trăiască fără bucuria comuniunii cu Dumnezeu. Atunci, ca să nu trăiască spaima aceea, mai mănâncă un măr. Și când iar îl apucă spaima, mai mănâncă unul. Ei, desfrânatul la fel. Plăcerea aceea pe care o obține și iluzia pe care și-o construiește îi dau o oarecare liniște sufletească – chipurile e iubit și iubește, deși poate că nici nu știe cum o cheamă pe iubita de un ceas, nici nu-i pasă, poate să fie oricine... Când s-a terminat, orice plăcere e urmată de o prăbușire, de o cădere a tuturor puterilor care au fost puse în efervescență pentru obținerea plăcerii. Apoi, urmează durerea. Apoi, ca să scape de durere – și de neliniștea produsă de întrebările inevitabile: „Cine sunt? Ce caut? Oare pentru asta m-am născut, să alerg după asta și după asta?..."–, ca să scape de angoasa asta, el repetă. Și-și folosește creativitatea și genialitatea pentru ca să scornească mereu produse sau tehnici **mai** provocatoare, **mai**... Până înnebunește. Pur și simplu asta este o nebunie, o degradare... Dar, pe cale mai este și durerea, care ne mai poate trezi.

Aşadar asta dorim şi în această patimă: Îl dorim pe Dumnezeu, dorim iubirea absolută, dorim bucuria absolută, dorim dragostea absolută. Dar o căutăm unde nu este. Asta-i patima.

Paşi spre vindecare

— *Să vedem remediile necesare pentru ieşirea din patima asta. Vorbeam la un moment dat despre post.*

— Înainte de asta... Primul pas spre însănătoşire este să recunoaştem că suntem bolnavi. N-ai cum să te faci bine dacă tu crezi că eşti bine, că n-ai nicio problemă. Trebuie să constat că sunt bolnav, că lucrul acesta mă face nefericit.

— *Lucrul acesta e foarte dificil. Şi aici mă gândesc nu numai la boala sufletească, ci la boală în general. E foarte interesant cum omul nu acceptă nici boala fizică măcar ca idee, refuză să meargă la doctor până în ultima clipă...*

— Da. De aceea primul pas este această responsabilitate faţă de mine: ceva nu e în regulă cu mine, am o problemă. Care-i problema? Să încerc să o definesc. Apoi să fiu onest cu mine, să-mi pun întrebarea: „Vreau să scap de ea sau îmi face plăcere s-o menţin?" Că nu-i nimic, pot să prefer să mor de cancer la plămâni, nu mă opreşte nimeni! Da, într-un fel mă sinucid, dau socoteală în faţa lui Dumnezeu şi gata! Dar să nu mă mint pe mine că „Vai, nu ştiu de ce n-am avut noroc şi am făcut cancer!". Deşi eu fumez, nu? De exemplu.

Apoi, trebuie să-mi fac o lisă cu avantaje şi dezavantaje, ca să rup starea aceasta de ambiguitate şi confuzie pe care o aduce patima. Şi să zic: dacă rămân desfrânat, iată care sunt avantajele mele; dar

iată care sunt pierderile. Şi ce fac: mai îndur asta? Este o prostie să-mi imaginez că aş putea vreodată să inventez tehnici sau substanţe care să mă scape de consecinţele neplăcute ale păcatului. Nu există! Inventăm mereu şi mereu rămânem vulnerabili. Am inventat atâtea... – câte n-am inventat? – şi tot vine durerea. Pentru că e pusă de Dumnezeu, ca strigare a Lui: „Salvează-te, omule! Nu te distruge pentru o bombonică, pentru un ciob de sticlă..."

Când m-am hotărât: nu mai vreau să sufăr, vreau să mă bucur, deja am pornit pe calea sănătăţii.

Apoi mă duc la doctor. Care-i doctorul cel mai priceput de inimă, dacă eu sunt bolnav de inimă? Care-i doctorul priceput duhovniceşte? Numai Dumnezeu poate să mă scape de patima asta. Atunci mă duc la Dumnezeu. Unde este Dumnezeu? Acolo? Acolo mă duc. Ce trebuie să fac? Când mă duc la doctor şi-mi spune ce să fac, respect reţeta. Aici la fel. Ce-mi spune să fac? Să mă pocăiesc, să mă spovedesc? Asta fac!

Aşadar, după ce am acceptat că sunt bolnav, am acceptat că sunt neputincios, că eu singur nu-mi pot rezolva problema, merg şi dau această neputinţă lui Dumnezeu, o mărturisesc în faţa lui Dumnezeu şi cer mila şi ajutorul Lui. Aici începe minunea. Aici descopăr că sunt iubit şi nu mai trebuie să alerg după femei sau după bărbaţi, pentru că eu sunt iubit sau sunt iubită de Dumnezeu. Întâlnesc dragostea, mă întâlnesc cu Iubirea în Persoană! Şi mă minunez, şi nu-mi vine să cred! Pe mine, desfrânatul? Pe mine, desfrânata? Da, pe tine!

— E nevoie aşadar de această ruptură de logică sau ieşire din vechea logică şi începutul vieţii

noastre cu Dumnezeu. Să-L căutăm pe El ca Medicul desăvârșit, ca Cel care ne dă doctoria nemuririi, cum spunea Sfântul Ignatie al Antiohiei.

— După aceea avem: postul, rugăciunea lui Iisus care alungă acest diavol al desfrânării, apoi îngenuncherile, mătăniile, închinăciunile, privirea icoanelor, rugăciunea la icoane ca să ne curățim mintea. Și mai avem și munca fizică, să ne obosim trupul cu o muncă cinstită, să ne bucurăm de muncă, pentru a putea să-l dăm slavă lui Dumnezeu. Postul e foarte important. Și spovedania foarte deasă. Și mila lui Dumnezeu.

Dezordinea din viața părinților

— Ce remedii ar mai fi la acest gând al preacurviei, gând care devine o boală necruțătoare atunci când este acceptat în suflet?

— În primul rând trebuie să luăm aminte cum ne-am născut. Unii duhovnici – de exemplu părintele Arsenie Boca, dar nu numai – ne avertizează că un prunc se poate naște rănit deja de lucrarea demonului desfrânării, dacă părinții nu au dus o viață intimă după rânduiala Sfintei Biserici. După această rânduială, în momentul în care mama află că este însărcinată, cei doi soți intră în abstinență și-și revarsă dragostea unul asupra altuia protejând copilul, rodul dragostei lor, dovedind astfel că ei s-au căsătorit ca să se iubească, nu doar ca să aibă relații intime care sunt doar una din formele iubirii din căsnicie, nu o exclusivitate. Atunci harul Cununiei va da putere pentru această manieră de a iubi.

Altfel, dacă viața intimă este prelungită, mai ales dacă e dusă până aproape de nașterea pruncului, el

va fi foarte afectat de trăirile, de emoțiile pe care le stârnește această îmbrățișare, mai ales dacă nu este făcută în duh de rugăciune și cu meșteșugul care este specific vieții creștinești în cele mai mici amănunte ale ei.

Mulți medici, mulți psihologi spun că unii părinți se plâng de niște comportamente destul de ciudate ale copiilor, care fac diferite mișcări prin care își ating părțile intime producându-și o plăcere care uneori este dusă dincolo de limite, de exemplu până când leșină. Sunt din ce în ce mai multe astfel de manifestări.

— *La adolescenți sau la copii?*

— La copii, chiar la copiii foarte mici. De la doi, trei ani. De altminteri, terapeuții ortodocși arată că în perioada copilăriei, când copilul este foarte speriat sau neiubit, sau când părinții se ceartă, când sunt multe scandaluri, sau când stau în prezența televizorului unde sunt filme de groază sau cu desfrâu, cu zgomote și sunete despre care copilul nu *știe* că sunt ficțiune și le trăiește ca pe o realitate îngrozitoare. Și fără apărarea cunoașterii raționale. Din cauza acestor spaime el caută o adăpostire. Or, mângâierea organelor genitale, atingerea părților intime care este însoțită de plăcere, le aduce o liniște, o descărcare de tensiune, de angoasă, de spaimă. Apoi, mai târziu, când apar primele impulsuri sexuale, aceste atingeri, însoțite de imagini și gânduri, devin acte ale desfrâului.

De aceea, părinții trebuie să fie foarte atenți. În perioada aceasta copilul nu desfrânează – el nu știe nimic, ci doar fuge de realitatea dureroasă căutând o scăpare într-o realitate plăcută, așa cum face și omul

primitiv care crede că a scăpat de necazuri dacă trăieşte o plăcere: mănâncă, sau are relații intime, sau bea. Dar încet, încet, aceasta degenerează, mai ales dacă este cultivată de imagini, de filme, de lipsa de rânduială în viața intimă a părinților... Există mulți tineri care se descoperă cu nenorocirea aceasta, cu orientare nedefinită – sunt băieți și se simt fete, fete şi se simt băieți. Aceasta se numește lipsă de identitate sexuală și vine și de la dezordinea în educație, de la evenimentele din copilărie.

Atunci când vorbim despre remedii trebuie să ne întoarcem aici. Dar nu ca psihanaliză, ci ca să iertăm. Demonii profită de afectele noastre, de slăbiciunile noastre. De exemplu, foamea nu este păcat. Dar când omori pentru că ți-e foame, acesta este păcat. Slăbiciunea de a avea foame – această slăbiciune de a avea foame nu exista înainte de cădere – mă face să cad mai uşor în păcat. Aceasta este neputința apărută în om în urma păcatului strămoșesc. E important însă să știm că și dacă cineva a trăit asemenea evenimente neplăcute în copilărie, dacă s-a născut într-un mediu nefericit, dacă a trăit într-un loc promiscuu, nu este exclus de la sfințenie, nu este exclus de la vindecare. Doar că trebuie să-și conștientizeze rănile şi neputințele și să-L aducă pe Doctorul sufletelor noastre – Dumnezeu – în viața sa, inclusiv în rănile sale. Și asta presupune iertare. Iertare pentru că de obicei când suntem răniți simțim nevoia să ne răzbunăm; sau, prin mimetism, facem același lucru mai departe. Și este ucigător. De multe ori simțim asta și ne gândim: „Uite, așa făcea și tata, tot așa fac și eu!". Și, chiar dacă reuşim să ne abținem în zilele bune, în momentele de criză sau în momentele în

care am scăpat din mână una din patimi, atunci acest fel de a fi reapare la noi. Și trebuie să veghem toată viața.

Nu suntem doar biologie

— *Mi se pare foarte importantă distincția aceasta dintre sfera medicală și sfera duhovnicească. Pentru că ceea ce m-a impresionat neplăcut de cele mai multe ori atunci când am asistat la o polemică între apărătorii dreptei credințe și reprezentanții așa-ziselor orientări sexuale de alt fel, cum sunt homosexualii, este aducerea discuției cu obstinație de către aceștia din urmă pe tărâmul biologiei, fără a lua în discuție aspectul duhovnicesc. Țin minte, maică, când erați la un moment dat la postul de televiziune Pax și discutați cu un grup de persoane din acestea de altă orientare sexuală, cum își zic ei, și mă miram cum respectivii nu acceptau discuția pe tărâm duhovnicesc. Problema lor era una biologică. Reducând-o la un aspect strict biologic, celelalte aspecte, ca de pildă păcatul, le era total străin. Nimeni dintre ei nu discuta despre păcat, despre faptul că lucrul acesta este un păcat.*

— Ei, e acel materialism vulgar care de mult nu mai este valabil. Ce este dureros e că ei nici măcar psihologic nu pun problema... Pentru că, de fapt, desfrânarea și orientarea aceasta bolnavă spre homosexualitate, sau spre pedofilie, sau spre alte porniri împotriva firii, acestea nu sunt biologice! Dumnezeu nu a făcut biologia noastră așa. Biologia noastră este sănătoasă. Acestea sunt psihologice, sunt răni emoționale, răni psihologice, răni ale psihismului nostru – în urma unui viol, unui abuz, a unei proaste educații, a unei eredități bolnave, a unor

traume din alte generații și multe altele din acest domeniu. Hai să zicem – cum spun unii, deși știința n-a demonstrat asta! – că ar fi chiar genetic. Dar ce e gena? Este o informație pusă acolo, care poate fi citită așa, sau altfel.

Ce trebuie să descoperim de fapt este că acesta e gând. Cum ziceam, acestea sunt gânduri ale răutății. Iar gândul nostru este însămânțat de gând drăcesc. Rănile noastre emoționale sunt imediat infectate de duhurile răutății, așa cum o rană a trupului se infectează imediat cu microbii din jurul nostru. O rană emoțională, un țipăt, o jignire, un abuz, un gest făcut urât, surprinderea părinților în momente intime, arătarea părții rușinoase unui copil mic în glumă sau spre a-l speria, toate acestea sunt răni care, dacă nu sunt îngrijite duhovnicește, se infectează cu duhurile răutății. Majoritatea dintre noi avem sufletul rănit – de fel de fel de întâmplări din copilărie – și inflamat. În această inflamație, în loc de microbi sunt draci. Și lucrarea diavolului tocmai asta este, să ne facă să credem că totul nu-i decât biologie. Ori asta e păcat împotriva Duhului Sfânt! Pentru că Dumnezeu n-a făcut biologicul așa. Dumnezeu a făcut biologicul nostru ca lăcaș al Lui. Trupul omului cu biologia lui este făcut să fie templul Duhului Sfânt, nu capiște de draci.

— *Apropo de arătarea părților necuviincioase către copii, de multe ori lucrul acesta nu se întâmplă ca atare, dar se întâmplă altceva: rostirea în înjurătură. Pornografia aceasta verbală cred că este de multe ori mult mai prezentă decât pornografia propriu-zisă, iar copilul, de când este prunc, începe să viețuiască într-un mediu inflamat de cuvintele acestea și de*

dracii care locuiesc în aceste cuvinte.

— Noi trăim cu iluzia că nu-i decât un cuvânt. Dar nu există „Nu-i decât un cuvânt!". Cuvântul lui Dumnezeu Întrupat, Hristos, a spus că vom da socoteală de orice cuvânt. De ce? Pentru că orice cuvânt omenesc este încărcat ori de energiile necreate ale Duhului Sfânt, ori de cele create și căzute ale diavolilor. Nu există cuvânt omenesc care să fie doar aer scos dintr-un plămân.

— *Cum se face totuși că la noi, la români - dar nu numai la români, ci în general la popoarele est europene, sud europene - înjurătura e așa de prezentă? La popoarele germanice, de pildă, ea e absentă.*

— Cineva dădea o explicație: „Păi dacă noi am fost blânzi și nu i-am ars pe rug pe vrăjitori și pe descântători, din cauza asta dracii și-au făcut cuib în noi..." [râde]

— *Adevărul e că sunt popoare care au și ars pe rug, și și înjură.* [râde]

— Da... Noi zicem, așa, că suntem mai încercați, mai ispitiți, pentru că popoarele mai aproape de Dumnezeu, mai aproape de Ortodoxie, sunt şi mai ispitite... Dar toate acestea sunt vorbe, nu sunt explicații. E de fapt lepădarea noastră de Dumnezeu. Păcatul acesta fundamental al omului de a nu răbda nicio insatisfacție, nicio durere, aceasta este explicația... Lipsa de răbdare şi nevoia imediată de satisfacție. Înjurătura, țipătul, lovirea, toate acestea aduc o plăcere imediată, o descărcare imediată. Omul, când nu i se împlinește o dorință, când nu i se împlinește o nevoie, el are deja substanțele hormonale necesare pentru a acționa. Iar dacă primește o piedică din afară, dacă e oprit, acest

surplus de substanțe, de hormoni, se cere lucrat. Iar noi, în loc să strigăm la Dumnezeu, sau să facem ceva constructiv, îl lovim pe aproapele într-o descărcare prin care aceste substanțe care sunt în surplus în sângele nostru se consumă. Iar acțiunea asta e însoțită de o plăcere, plăcerea de a te ușura. Dar noi nu ne dăm seama că – așa cum spunea odată un părinte într-o predică – te-ai ușurat pentru un cuvânt și te îngreunezi în iad, te încarci cu duhuri care te târăsc în fundul iadului...

Conștientizarea. Să ne iubim pe noi și să urâm răul din noi

Deci, întorcându-ne la remedii pentru patima desfrânării, să luăm aminte. Dumnezeu ne învăță: „Iertați și veți fi iertați"; „Cu măsura cu care măsurați vi se va măsura"; „Nu judecați și nu veți fi judecați"... Așa trebuie să ne cercetăm toate rănile sufletești. Când ne cercetăm rănile, să ne gândim numai la ce am făcut noi. Când ne spovedim, egoul nostru primitiv ne împinge să-l spunem pe cel care ne-a împins spre păcat, să zicem că: „Eu nu m-aș fi înfuriat dacă el nu m-ar fi provocat!". Să nu mergem mai departe cu asta, căci nu aceasta trebuie să facem. Să nu acuzăm – că așa am căzut din Rai! –, ci să iertăm. Da, e adevărat că am înjurat pentru că l-am auzit pe tata înjurând. Dar să nu mă opresc aici, că e judecată. Ci să zic: „Doamne, iartă-l pe tatăl meu și ajută-mă să nu duc mai departe asta! Iată, astăzi, la 30 de ani, la 40, la 60 de ani, mi-am dat seama că-i păcat! Și, în clipa asta, în care îmi dau seama că am făcut atâta păcat fără să știu că e păcat, iartă-mă și pe mine, și iartă-l și pe tatăl meu!".

De unde vine această râvnă a noastră de a acuza

și de a judeca pe aproapele, în loc să cerem iertare pentru noi și pentru celălalt? Aceasta e o întrebare care mă macină, mă chinuiește. De unde vine?

— *Da, mă întreb și eu!*

— Nu știi, nu? De ce? Nici nu-ți aduce niciun folos, nu? Eu cred că vine de la faptul că omul urăște răul. Aceasta este o ură sănătoasă. Dumnezeu a pus în noi mânia împotriva răului și ura împotriva răului. Dar noi nu mai știm ce este răul. Nu știm că răul este o lucrare, nu știm că răul este o faptă, nu știm că răul este gând diavolesc pus în lucrare de om prin cuvânt, sau gând, sau prin faptă. Și n-am învățat să urâm răul și să iubim omul. Aici este toată lucrarea lui Dumnezeu și aici ne ajută harul: să ne iubim pe noi și să urâm răul din noi. Dacă te-ai murdărit de ceva scârbos pe mâini, simți repulsie și ai o dorință fierbinte și urgentă să te speli pe mâini. Nu? Nici prin cap nu-ți trece să-ți tai mâna sau să spui „Ce mână dobitoacă, uite ce-a făcut!". Să descoperim și să învățăm această distincție între persoană și răul pe care l-a făcut! Se întâmplă să știm teoretic, dar în vâltoarea trăirilor iar confundăm persoana cu răul și iar cădem, dar măcar să conștientizăm asta! Acesta ar fi și remediul împotriva desfrânării. Cred că nimeni nu se poate vindeca de o boală dacă nu-și dă seama că-l doare, că-i face rău, dacă nu se hotărăște să se iubească pe sine urând păcatul care îl chinuie.

Așadar, primul pas este conștientizarea și recunoașterea bolii. Apoi să facă socoteala: ce îi place și ce nu-i place; ce îi face bine și ce îi face rău; ce înseamnă bine și ce înseamnă rău. Atunci se va stârni dorința de vindecare.

Logica noastră este bolnavă. Să apelăm la gândirea lui Dumnezeu

— *Aici e o ruptură în logica omului. O altă explicație a tendinței noastre de a arunca vina pe celălalt este comoditatea pe care ți-o dă acest lucru. Este cel mai la îndemână răspuns, cel mai simplu. Decât să intru în logica asta despre care e vorba aici, care e o ruptură incomodă, mult mai la îndemână îmi este să zic: „Maica Siluana m-a pus să fac asta!". E delegarea responsabilității care ușurează pe moment foarte mult situația în care se află păcătosul.*

— Iată, asta trebuie să facem ca să ne vindecăm: să ne dăm seama că logica noastră este bolnavă. Cred că cel mai mare dar pe care mi l-a făcut Dumnezeu a fost să-mi dau seama că gândirea mea, simțirea mea și logica mea sunt bolnave. Sigur că gândesc, și chiar mă mândresc că gândesc mai mult și mai bine decât alții, dar eu știu fundamental că gândirea mea este bolnavă. Așa că, imediat ce mă trezesc, apelez la gândirea lui Dumnezeu, mă compar cu ea, primesc gândirea Lui. Remediul este acesta: ce gândește Dumnezeu despre asta, ce spune Dumnezeu despre asta? Să citesc cuvântul Lui, să ascult cuvântul Lui, să primesc doctoria pe care mi-o dă El. Că zice: *Iată, vă spăl în* ***Sfântul Botez*** *și vă curăț. Iată, vă dau har să luptați împotrivă. Iată, vă dau* ***rugăciunea*** – alt remediu! *Iată, vă dau* ***Spovedania,*** *să vă spălați sufletul când se murdărește!* Ai căzut de douăzeci de ori? De douăzeci de ori spovedește-te. Zi că-i păcat, cere iertare de la Dumnezeu! N-ai să te spovedești într-o zi de douăzeci de ori, dar poți să zici de douăzeci de ori pe zi: „Doamne, iartă-mă, sunt un dobitoc înaintea Ta!".

Apoi, **Împărtăşania după rânduială** este leacul leacului! E leacul care ne vindecă. **Citirea din Scriptură cu cutremur** – căci e cuvântul lui Dumnezeu care pe unde trece curăță, vindecă. **Postul**, de asemenea. Desfrânarea e foarte legată de mâncare. Dacă postim după rânduială, vom lupta mai uşor. **Oboseala trupului**. Trupul trebuie să depună o activitate. Mătăniile, închinăciunile, **includerea trupului în rugăciune**.

Apoi avem remediul pentru cel care este grav bolnav. Am primit un mesaj de la un copil de 13 ani, care strigă: „Maică, ajută-mă să scap de dracul desfrânării, de patima desfrânării!". La 13 ani! Zice: „Nu pot să ies pe stradă pentru că orice femeie întâlnesc, o văd dezbrăcată, în imaginile pe care le-am văzut pe internet!". Şi a rânduit Dumnezeu că a dat peste site-ul acesta al nostru şi i-a venit ideea să se vindece, cu mila lui Dumnezeu. Dar gândiți-vă cât de greu este! Ei, când am ajuns într-un stadiu atât de avansat, un alt remediu este **strigarea frecventă la Dumnezeu, privirea icoanei Răstignirii Lui**, care are mare putere. Rostirea rugăciunii ***Tatăl nostru*** cât mai des, rostirea rugăciunii ***Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul!*** Rostirea *Crezului*. **Crezul** este o rugăciune, nu este numai o declarație de credință. Este o rugăciune pentru care au murit milioane de sfinți martiri. Şi toate rugăciunile lor ne ajută când spunem Crezul.

Şi, desigur, verificarea rănilor noastre şi vindecarea lor prin **iertare**. Iertarea este un proces delicat şi în mai mulți paşi. Nu înseamnă că iert doar dacă spun că iert. Apoi, de multe ori, noi îi iubim pe

cei care ne-au rănit, pentru că cele mai multe şi mai grele răni le primim de la cei din familia noastră. Şi, pentru că-i iubim totuşi, ne e greu să recunoaştem că ne-au rănit... Dar iertarea faptei şi iubirea făptaşului, aceasta ne poate ajuta să ne vindecăm sufletul şi să salvăm iubirea.

Citirea psalmilor. Psaltirea este un remediu extraordinar. Acolo ne spunem toate păsurile!

Apoi, **arătarea de sine lui Dumnezeu** – să ne arătăm lui Dumnezeu orice am face: când vine gândul, când chiar ai căzut, când te uiţi unde nu trebuie...

Şi, nu în ultimul rând, **fuga de ocazii** e un remediu. Fuga de ocaziile care ne duc în ispită, acesta este primul lucru! Dacă te frige, nu bagi piciorul în foc. E la mintea cocoşului. Dar noi nu suntem cocoşi, suntem mai deştepţi...

Strigare şi mărturisire permanentă

Deci toate acestea sunt remedii. Şi să avem strigarea asta la Dumnezeu, mărturisirea permanentă: „Ia uite, Doamne, ce am eu în cap! Uite ce fac eu acum! Doamne, miluieşte-mă, scapă-mă de gândul ăsta!" Gândul se întoarce, dar şi eu strig din nou la Dumnezeu; că e război. Şi văzând Dumnezeu buna noastră voinţă, ne vindecă. Dar trebuie să ne străduim! Să nu uităm că păcatul şi-a făcut o fire a lui, o deprindere, care este ca o altă viaţă, ca o altă fire în firea noastră. Sunt legăturile acelea, sinapsele, şi toate comenzile inconştiente care se dau pentru împlinirea gesturilor...

— *Da, aceasta nu se realizează o dată pentru totdeauna, ci de fiecare dată trebuie să facem aşa. Aici e un lucru care e trecut cu vederea de foarte multe ori*

de către cei care sunt începători în ale duhovniciei: faptul că cei mai mulți dintre ei speră că lucrurile se rezolvă o dată pentru totdeauna. Personal, deși știu că logica mea e greșită și am învățat cam care este logica adevărată, descopăr de fiecare dată noi aspecte ale vechii logici în mine. Și mă mir cum de au rămas acolo, cum de până acum nu am scos-o la capăt cu ele...

— Să te miri că ți-a trecut prin cap așa ceva! [râde] Aici cred că – Doamne, iartă-mă! – e puțin și „vina" lui Dumnezeu. De ce? Pentru că, în iubirea Lui și în pedagogia Lui, când ne întoarcem la credință sau când facem un pas mai mare, o săritură mai curajoasă în credință, vine cu harul. Vine harul și-ți arată: „Iată ce, cum poți tu să trăiești, să fii!". Și vezi totul curat, nu judeci pe nimeni, totul e luminos, rugăciunea țâșnește, la slujbă ești plin de lacrimi și de bucurie și zici „Iată-mă, iată sfântul! Iată sfânta!". Apoi, harul pleacă. Pleacă și te întorci înapoi la tine, cu deprinderile tale, cu sinapsele tale, cu hormonii tăi, cu neputințele tale, straturi, straturi, straturi de străbătut ca să ajungi „Acolo unde locuiește El", în inima ta. După ce le-am terminat pe ale noastre vin ale tatălui, ale mamei, ale bâtei[17], ale bâtului și toate ale neamului nostru. Că trebuie să ne mântuim până la al nu știu câtelea neam... Și toate acestea sunt scrise în cartea vieții mele, iar eu trebuie să-L chem pe Domnul acolo și cu Numele Lui să merg până în adâncul cămării celei de taină a inimii mele. Da, harul se retrage și ne ajută, lucrează cu noi, în ascuns. Toată viața asta de luptă e ascunsă cu Hristos în Dumnezeu... Iată de ce încă „n-ai scos-o la capăt" cu acele rămășițe!

---

[17] Regional, *bâta* = bunica.

Mai mult, noi suntem în timp şi nu putem trăi veşnicia decât în fiecare secundă. Eu în fiecare secundă mă nasc şi mă botez. Cresc o secundă până la sfinţenie şi mă prăbuşesc în următoarea până la iad... E atât de complicat, încât dacă n-ar fi o treabă dumnezeiască, eu aş muri. Aş muri de uimire, de spaimă, de lipsă de nădejde! Pentru că, atunci când zici că ai biruit şi tu ceva, te trezeşti că ai căzut mai rău decât te aşteptai!...

— *De aceea mulţi dintre Părinţii Bisericii spun că cel mai de ajutor este să ne punem nădejdea în Dumnezeu. M-a impresionat faptul că, atunci când vorbeşte de duhul curviei, Sfântul Ioan Casian de pildă, în primul volum din Filocalie, spune că dacă nu ne punem cu totul nădejdea în Dumnezeu nu reuşim să scăpăm de acest gând, pentru că lucrurile sunt prea complicate pentru noi.*

— Şi mai ales la bărbat este complicat, pentru că este un imperativ al firii. Iar dacă ai apucat să cazi... Femeile ar trebui să înveţe lucrul acesta şi să nu mai provoace! Ele, chipurile, nu-şi dau seama cât este de grav ...

— *Asta are de-a face şi cu faptul că noi gândim în termeni foarte egalitari până şi relaţia dintre bărbat şi femeie, constituţia feminină şi constituţia masculină. Şi unul şi altul simt şi trăiesc sexualitatea, însă în moduri diferite. Egalitarismul acesta sexual de astăzi tinde să le niveleze, tinde să spună că e acelaşi lucru...*

— Pentru că nu mai avem ochiul acela care priveşte taina celuilalt şi care îi simte mişcările sufletului şi neputinţele. Şi nici nu suntem atenţi măcar la glasul ştiinţei care mărturiseşte, cu dovezi

experimentale, cât de diferiți sunt între ei bărbatul și femeia!

Așa că ne rămâne, cu adevărat, nădejdea în mila lui Dumnezeu, milă pe care să o cerem în slujbe, în spovedanii, în rugăciunile de dimineață, de seară, de toată vremea. Dar mai ales în momentul în care vine ispita, să zicem: „Doamne, scapă-mă, uite ce-mi vine acum! Doamne, mor! Doamne, ard! Doamne, nu mă lăsa!" Și vom trăi minuni. Dar omul în acele momente are tendința să-L lase deoparte **puțin** pe Dumnezeu... Sau zice „Fie ce-o fi!". Ei, acest „Fie ce-o fi!" e vocea duhului rău. Dar cine vrea se mântuiește, pentru că Dumnezeu nu așteaptă decât puțină bunăvoință de la noi.

— *Cu aceste cuvinte încheiem emisiunea noastră dându-vă întâlnire săptămâna viitoare, când vom discuta despre duhul arghirofiliei, sau duhul iubirii de arginți, cum este numit în limba noastră românească. Până atunci...*

— Bucurie sfântă și curaj!

Avariția

Reporter: *Doamne-ajută, stimați ascultători. Continuăm discuția noastră despre cele opt gânduri rele. Am vorbit până acum despre duhul lăcomiei și despre duhul preacurviei. Cel de-al treilea duh al răutății despre care ne învață Sfinții Părinți ai Bisericii noastre este numit duhul arghirofiliei. Sau, pe românește, duhul iubirii de arginți. Adică duhul iubirii de bani, duhul iubirii de avere, duhul avariției, ca să zicem pe înțelesul tuturor. Ca de fiecare dată, o să încercăm să-l descriem puțin și să vedem cum putem lupta împotriva lui.*

Infinitul prost

Reporter: — *Poate că duhul acesta, alături de cel al preacurviei, este cel mai actual, cel mai prezent în lumea noastră de astăzi, îl întâlnim peste tot. Trăim într-o vreme mamonistă, trăim într-un eon al lui Mamona. Poate că există perioade istorice în care câte un diavol își face de cap. În perioada actuală diavolul preacurviei și Mamona își fac cu prisosință de cap. Este suficient să ne uităm în jur, este suficient să ne uităm la pseudo-pedagogia cu care suntem sfătuiți zi de zi, prin toate mijloacele de comunicare în masă. Toată lumea își dorește bani. Este rău? Este bine? E normal? E anormal? Și, pentru a ascuți puțin întrebarea: banul este un lucru normal, care are de a face cu normalitatea unei lumi bine rânduite, sau este de la bun început ceva rău?*

Maica Siluana: — La bun început... n-a fost! Bunul început nu a avut bani. Bunul nostru început a fost în Rai și nu aveam nevoie de bani așa cum nu aveam nevoie nici de mâncare. Nu aveam nicio nevoie. Dar după cădere și după instalarea omului în starea

căzută, când a fost ajutat de Dumnezeu să facă față acesteia – cu trup, cu haină de piele – atunci lucrurile s-au schimbat. A început o civilizație bazată pe târg, pe schimb, pe diversificare.

— *Şi schimbul se desfăşoară pentru că există nevoile. Şi nevoile există pentru că există păcatul.*

— Da. Așa că, până vom ajunge la sfârşitul acestui veac, banul va fi prezent. Este o necesitate pentru lumea căzută. Când a venit Mântuitorul, El n-a desființat acest lucru, ci ne-a arătat ce să facem cu el...

— *Dați Cezarului ceea ce este al Cezarului şi lui Dumnezeu ceea ce este al lui Dumnezeu.*

— Ca urmare, noi, deocamdată, avem de făcut un singur lucru: să facem cu banii ceea ce se cuvine, ce ne învață Dumnezeu. După cum vedem în patima despre care vorbim, numele ei nu este „patima de bani", nu este „patima averii", ci a *iubirii* de avere. Păcatul stă în **iubirea** de avere. Or iubirea... Ce este iubirea? Este o foame a persoanei pentru altă persoană, o foame a sinelui pentru alt sine, este o foame de *Altul*. O foame de **Cineva**!

— *De cineva, da... Iubirea are de la bun început un caracter personal. Nu pot iubi decât pe cineva, o persoană.*

— Exact! Or, căderea şi îmbolnăvirea noastră a fost tocmai această pervertire a iubirii, dintr-o deschidere de a primi pe Cineva şi de a se dărui pe sine Cuiva, dintr-o primire a **altcuiva** în tine, în iubirea de **ceva**. Asta a fost căderea. Când Eva a văzut fructul pe care nu avea binecuvântare să-l mănânce – deocamdată – şi nu L-a mai văzut pe Cineva-ul care făcuse fructul şi care i-l dădea sau nu i-l dădea,

după cum binevoia, atunci a apărut iubirea de ceva. A căzut iubirea în iubirea de ceva. Atunci dorul, această deschidere a sufletului omenesc făcut de Dumnezeu nesățios, flămând – pentru că el a fost făcut să se plinească, să se umple de Dumnezeu, să se îndumnezeiască –, acest dor s-a spart în dorințe care apoi s-au prăbușit în pofte. Dorul de Dumnezeu, pe Care-L întâlnea și în cele din jur, s-a transformat în pofta de ceva. Și cum acest dor de Dumnezeu, de Cineva-ul absolut, nu poate fi ostoit de nimic, nici pofta căzută nu poate fi potolită de nimic. De îndată ce e satisfăcută, moare ca să reapară și mai tiranică, în alte forme... Balaurul cu șapte capete... Omul care nu descoperă asta va cădea în **infinitul prost**, cum spunea Noica și cum spun filosofii, adică va aduna din ce în ce mai multe lucruri, doar-doar o umple hăul acesta care este în noi, această foame și această neliniște care este în noi.

— *Da, e disperarea asta – a infinitului prost, cum spuneți – a lui unu, plus unu, plus unu, plus unu..., care poate continua la nesfârșit, care nu se termină niciodată. Spre deosebire de dragostea ca dragoste personală, cum este ea de fapt, care își găsește întotdeauna ținta în celălalt, aici este o obiectualizare a dragostei... Obsesia de a avea nu este niciodată satisfăcută. Pentru că de foarte multe ori, oamenii foarte avuți sunt chinuiți de Mamona și suferă de arghirofilia aceasta.*

— Și ce chin! Chinul e că, după ce ai și ai început să ai, în loc să te bucuri de ceea ce ai, ești speriat că nu le vei mai avea, că le vei pierde, că nu ai destul, că dacă nu faci ce trebuie să faci... Eu mă uit la oricine se privatizează, că pornește și după aceea nu se mai

poate opri. Nu se mai poate opri pentru că trebuie să ia marfă, trebuie să ducă marfă, trebuie să ia banii, trebuie să ducă banii, trebuie să pună alarmă... Și atâta trebuie, trebuie, trebuie... că nu mai au timp să se oprească și să se bucure de ce au.

— *Nu cumva duhul acesta s-a „autonomizat", să zicem așa? Îi absoarbe pe oameni. Dacă pe vremuri oamenii se îmbolnăveau unul câte unul, acum parcă o masă întreagă de oameni este absorbită de duhul ăsta...*

— Pe măsură ce omul nu mai este la adăpostul comuniunii de dragoste, el este târât și absorbit de păcat într-o **mulțime**. Am văzut un film rusesc, în care un om de știință spunea că atunci când valorile unei națiuni – credința și toate cele care ne țin în comuniune – sunt distruse, atunci națiunea e distrusă și se transformă în **populație**, deci într-o masă de oameni, ca o turmă necugetătoare. Aceasta este lucrarea diavolului.

Numai că aș vrea un pic să te contrazic. Nu cred că desfrânarea și iubirea de bani sunt singurele vinovate. Să nu uităm de prima despre care am vorbit, lăcomia pântecului... Uită-te pe stradă, toată lumea mănâncă. Toți oamenii mănâncă tot timpul. Tot timpul mestecă ceva. Ori o țigară, ori un covrig, o gumă, un biscuite, un chips, toată lumea ține sau mestecă ceva în gură...

— *Aici – apropo de Mamona care s-a autonomizat –, este o perversiune a capitalismului. Toată lumea mănâncă, toată lumea aleargă după bani, însă toată lumea vrea să arate slabă, să arate ca și cum n-ar mânca. Lăcomia în lumea în care trăim este cumva practicată dar și contrazisă. În schimb mamonismul și preacurvia sunt cele mai vizibile și cele mai afirmate.*

Nimeni nu vrea să spună că nu are bani. Dimpotrivă! În schimb mâncăm, mâncăm pe drum – cum bine spuneți... Mâncăm, dar și aceasta e ceva demonstrativ: „Iată, nici nu mai am timp să mănânc! Mănânc așa, din mers! Şi eu sunt aşa de slab, de parcă nici nu mănânc!". Şi de fapt tot ce fac, fac pentru a mânca... E o ciudățenie.

— Da... Acolo ne ruşinăm, ne ascundem, acolo patima e trăită în primul rând de dragul plăcerii brutale, pe când aici plăcerea e mai perversă. Folosim deja metafizica, un discurs teologic chiar despre câștigul de bani – ca să facem biserici, să facem fapte bune, să facem proiecte...

— *De fapt aşa a şi apărut capitalismul. Se pare că, după cum spune Max Weber, protestanții calviniști și puritani au vrut, în baza doctrinei dublei predestinații, să arate că ei, câștigând bani, sunt aleşi de Dumnezeu. Există perversiunea asta a diavolului arghirofiliei – și a diavolului lăcomiei până la urmă și a diavolului în general –, care vrea să pară altceva decât este.*

— Da. Ei, deci ce este iubirea aceasta de bani, iubirea de avuție, avariția sau zgârcenia, adică iubirea ca lăcomie de a avea? (Nu de a mânca, ci de a avea, de a poseda.) Aceasta este tot un gând, tot un demon.

Dacă nu te oprești tu, te oprește durerea

— *Cum să se oprească omul? Oamenii de azi ar putea să spună aşa: „Pe vremuri era simplu: mă opream şi gata. Dar acum, sistemul acesta capitalist mă obligă să câștig, și să câștig, și să cheltui, și să câştig..." Cum să se sustragă omul de astăzi acestui vârtej... mamonist?*

— Dacă nu te trezeşti într-o zi, să zici: „Ce-i cu

viața mea?" și să auzi chemarea lui Dumnezeu: „Opriți-vă și cunoașteți că Eu sunt Dumnezeu, nu banul!", atunci te oprește Dumnezeu, te oprește viața. Ai să faci infarct, ai să faci ciroză, ai să faci hepatită. Dumnezeu îngăduie apariția unor stații pe această alergătură. O boală, un accident, un incendiu, o nenorocire, un necaz. Nu Dumnezeu le provoacă, ci stilul nostru de viață, dar Dumnezeu le transformă în stații, în locuri de întâlnire, în chemări: „Oprește-te!". Mulți oameni se opresc, se trezesc și se îndreaptă. Sunt oameni care se trezesc și prin bucurie. Dar când ai intrat în vâltoarea patimii, e mai greu. De aceea eu țin **durerea** la mare cinste. E un dascăl extraordinar! Ea ne învață. Și, la mare cinste țin și **conștiința**, că ea, din când în când, te prinde. Mai dimineața când te trezești, mai la un pahar de vin, cum sunt unii filosofi amatori români care, la beție, înainte de a fi sub masă, se întreabă singuri sau unii pe alții: „Ce e viața asta? Asta e viață?". Iată întrebarea! Ce e viața asta? Ce faci cu ea? În momentele astea, dacă-ți vine gândul: „Oare asta-i tot?" și te uiți în jur cu atenție, vei vedea că ai pe perete o icoană, că ai – sau ai avut – o bunică, undeva, care se roagă, că ai o soție care se duce la biserică, că ai un copil care se închină – sunt atâția copii care se închină și se duc la biserică pe furiș! Și te poți opri.

Eu altă oprire decât **durerea** nu cunosc! Dacă dincolo, la desfrâu, mai există – sau cel puțin mai exista – oprobriu social, public, aici toată lumea te laudă, te încurajează, ești susținut cumva de „sistem", cum ziceai. De aceea numai sinele tău, dinlăuntru, mai poate lupta. Boala și necazurile nu sunt de fapt decât strigătele adâncului nostru, care spune: „Eu nu

mai vreau să trăiesc așa! Ce faci cu mine? De ce mă chinui? De ce mă torturezi?". Aceasta este boala, nu este o pedeapsă trimisă de Dumnezeu. Dumnezeu îngăduie, ca să alegi viața.

— *Aici apare și un al doilea sau un al treilea strat de perversiune al acestui gând al arghirofiliei, respectiv acela cum că dacă nu avem bani, vom fi nu numai mai săraci, dar și mai bolnavi. Având bani, vom avea mai multe posibilități să ne vindecăm, să crăpăm de fericire, și nu numai de fericire, ci și de sănătate. Chiar a apărut o vorbă foarte cinică - am auzit-o nu de mult - care zice: „Decât sărac și bolnav, mai bine bogat și sănătos!". Deci o inversiune cinică, care cred că exprimă de fapt perversiunea asta profundă a diavolului mamonist.*

— Maică, dacă vine ceasul în care ne oprim, vom vedea că e minciună. Și, în plus, ce trist e să fii sănătos ca să „crăpi de sănătate"! Asta da moarte!

Dar eu zic să luăm puțin aminte! Noi, românii, avem un exemplu celebru, pe care ar trebui să nu-l uităm niciodată, pentru că am văzut cu ochii noștri la ce ne ajută „a avea": îl avem pe sărmanul de Ceaușescu. Ce nu avea omul acesta? Într-o lume în care nimeni nu avea nimic, el avea tot. Avea cel mai performant adăpost antiatomic, avea tot felul de mijloace... Omule, și a ajuns să facă autostopul, „ia-mă nene"! Și a fost împușcat fără milă, ca un cățel, lângă zid. Oare ce vrei, omule? Ce vrei tu, române, să faci cu ce ai? Unde ajungi?

Apoi, să citim puțin din Sfânta Scriptură, să-l vedem pe cel care își dărâmă jitnițele, că nu-i mai încape averea[18]. Ce i se zice? „Acum, în seara asta, voi

[18] Luca 12, 15-21.

lua sufletul tău de la tine". Așadar, nu avem scuză. Cu cât suntem mai perverşi, cu atât suntem mai lipsiţi de apărare în fața conștiinței și în fața judecății lui Dumnezeu. Toată viața noastră e presărată cu strigăte și avertismente că rătăcim prin ceea ce facem – faptul că ne punem nădejdea în bani... Cică „Fără bani nu faci nimic!". Ai încercat? Eu zic că cei care zic asta nici măcar n-au încercat. Cei care au încercat au văzut că fără bani se pot face foarte multe lucruri, pentru că le faci cu munca ta, cu binecuvântarea lui Dumnezeu, iar din acestea ies și bani. Toată problema este să nu pui mintea la ban, ci la Dumnezeu! Dar cum să mai întorci mintea omului? Cum s-o întorci?

Sărăcia, virtute sau păcat?

— *Este sărăcia o virtute?*

— Nu, sărăcia nu este o virtute. Omul sărac, în Sfânta Scriptură și în creștinismul nostru adevărat sau primar, era considerat Dumnezeu prezent, era chipul lui Dumnezeu așezat la poarta ușii mele. Dar nu pentru că Dumnezeu predestinase să fie sărac, ci pentru că neputința omenească rânduia ca unii să aibă și unii să nu aibă. Suntem neputincioși. Dar, pentru că suntem împreună un singur Om, partea putincioasă iubea și ajuta partea neputincioasă. Săracul nu era așa pentru că era leneş, ci pentru că nu putea. Dacă erau văduve, dacă erau bolnavi, cădeau în sărăcie. Este logic, nu? Cine nu poate să producă, nu are. Și dacă nu are, atunci este sărac. Și este ajutat de cel care poate să muncească. Pentru că poate să muncească, acesta are și împarte cu celălalt. Dar am auzit că tot capitalismul și protestantismul de care ziceai vine și spune că sărăcia este o rușine. Nu, nu!

Sărăcia nu este nici virtute, nici păcat, ci **ceea ce faci tu** când ești sărac poate fi virtute sau păcat. Dacă ești credincios, dacă te rogi, dacă postești când ești sărac, dacă dai slavă lui Dumnezeu, atunci ești virtuos. Dacă furi, dacă trândăvești, dacă joci jocuri de noroc, dacă bei – și din cauza asta ești sărac, sărăcia nu este decât consecința acestui comportament. Aceasta e sărăcia care e urmarea faptelor tale. Este un psalm[19] care spune despre unii că i-a legat Dumnezeu în obezile sărăciei pentru că au hulit numele lui Dumnezeu, pentru că au disprețuit cuvântul lui Dumnezeu. De aici vine acest soi de sărăcie, din faptul că nu ținem cont de ce ne spune Dumnezeu, de ce ne dă Dumnezeu. Nici nu ne dăm seama cât de mult ne dă!

Ei, dar patima aceasta, iubirea aceasta de a avea, este tot vina lui Dumnezeu, să știi! Râzi... Păi cine a pus în mine această nevoie de a avea? El a pus-o, nu? Cine m-a făcut pe mine stăpânul întregii lumi? Nu zice El: „Stăpâniți pământul!"? „Păi eu vreau să stăpânesc acum, și așa cum vreau, cum pot și cum știu eu!" Iată păcatul! Iată partea mea. Dar foamea aceasta din mine e pusă de El. Așadar, El e Vinovatul! Sau eu că am ales să-mi potolesc această foame, să-mi exercit această vocație *altfel* decât m-a învățat și mă învață El?

Iată, așadar, și remediul: să mă întorc la Dumnezeu, să fac poruncile Lui, și voi fi pus peste tot ce mi-a făgăduit. Da, pentru că această foame a mea de a fi stăpân în El și cu El va fi potolită, împlinită, umplută de El, pentru că El a pus-o în mine în forma ei curată. Avem, de exemplu, în pilda talanților[20] – eu

---

[19] Ps. 106, 10-11.
[20] Matei 25, 14-30.

mereu repet asta – învățătura cea mai clară. Zice: „Peste *puține* ai fost credincioasă, peste *multe* te voi pune". Iată cum vom ajunge la multul acela după care tânjim. „Acum, slugă credincioasă, intră în bucuria stăpânului tău!". Acum suntem chemați la bucuria de a fi credincios peste puținul care pe care îl avem. Şi *puțin* este și dacă ești miliardar... în euro. Tot puțin e față de cât îți dorești... Oricât ai avea, oprește-te aici! Ai milioane, fii credincios peste milioane. Ai o pensie de patru milioane, 400 de lei, fii credincios peste puținul pe care îl ai. N-o să-ți vină să crezi cât de bine poți să trăiești, deși nu poți să-ți plătești nici lumina. Dumnezeu rânduiește toate, când tu te încrezi în El.

— *De altfel acolo, în pilda talanților, cel care are cel mai puțin și care îngroapă talantul, aceluia i se și ia. Aici este una dintre marile probleme ale noastre de astăzi. Mulți dintre noi spunem: „Eu sunt sărac, nu am avere, nu am..." și vedem aceasta ca pe o virtute – de aceea am și pus întrebarea dacă sărăcia este o virtute –, însă în sufletul nostru, săraci fiind, ardem de diavolul mamonismului, de diavolul arghirofiliei, pentru că ne-am dori și noi să avem și mașini, și case, și acareturi... De multe ori diavolul acesta nu are de a face numai cu „a avea"...*

— Ci și cu „a pofti", „a râvni" la ce au ceilalți. Invidia că celălalt are, gândul că eu de ce nu am, cum să fac să am și eu... toate acestea sunt sugestii ale aceluiași duh întunecat, forme ale aceleiași patimi.

În același timp, să nu cumva să cădem în extrema de a disprețui bogăția sau de a disprețui lucrarea talanților. Pentru că îl vedem pe cel care a avut cinci și a făcut zece, iar Dumnezeu nu i-a spus: „Băi, ce ai făcut acolo?". Dimpotrivă, l-a lăudat. De ce? Pentru

că el i-a dat lui Dumnezeu, i-a încredințat Lui și I-a mulțumit. Sunt oameni care primesc ascultarea aceasta, de a produce bunuri. Dacă nu sunt stăpâniţi de ele, dacă dau slavă lui Dumnezeu, dacă se bucură de viața lor, dacă între timp iubesc, dacă își iubesc familia, Îl iubesc pe Dumnezeu, iubesc comunitatea din care fac parte, îi slujesc pe cei care n-au, după rânduiala Sfintei Biserici, aceștia nu sunt bogați atinși de acest duh. Și sunt astfel de oameni bogați și astăzi, așa cum au fost, și îi întâlnim și în Sfânta Scriptură, și în viețile sfinților. Dar e greu, așa a zis Mântuitorul!

Să te oprești și să dăruiești

— *În Sfânta Scriptură avem modelul Bisericii primare, unde toți membrii comunității veneau și depuneau toate cele pe care le aveau la picioarele Apostolilor. Și a existat o perioadă în Biserica primară în care toată avuția era dată Bisericii.*

— Da. Nu cred că vom mai apuca asta, decât după Marea Judecată. Sunt momente, după marile calamități, când parcă, parcă, oamenii se trezesc și trăiesc așa! Am trăit și noi asta, cu inundațiile, când vedeam că omul chiar rupe de la el și pune în comun. Dar e greu, pentru că și într-un elan de generozitate poți să alegi ce e mai rupt, ce e mai puțin bun, ce nu-ți mai trebuie... E greu, nu mai putem.

Atunci oamenii chiar erau creștini, chiar se lepădau de viața lor, de omul cel vechi, și îndrăzneau să trăiască în cel nou. Acum suntem oamenii vremurilor de pe urmă și Dumnezeu nu mai așteaptă asta de la noi. Noi suntem acum existențe **individuale**. Nu mai suntem nici măcar doi sau trei

adunați în numele Mântuitorului... Ne ducem acolo, la biserică, facem gesturile pe care le facem, dar nu mai suntem **una** cu trup și suflet când zicem: „Ca **într-un gând** să mărturisim pe Tatăl, și pe Fiul, și pe Sfântul Duh". Suntem un dezastru, maică! **Dar** trebuie să nădăjduim, pentru că Dumnezeu a zis că va fi cu noi până la sfârșitul vremurilor, știind cum vom fi noi. Spuneau Sfinții Părinți din veacurile de început ale creștinismului: „Dacă cei de pe urmă vor face puținul pe care dacă noi îl facem nu ne mântuim, aceia se vor mântui!". Dar acel **puțin trebuie** să-l facem! Nu mai ajungem noi să aducem toată averea în biserică, și să n-avem, și să trăim la comun... Că am încercat, cu C.A.P.-urile, și n-a mers!

Dar să nu lăsăm omul flămând, să ne oprim din vâltoarea aceasta a lui „a avea" și să dăm un pic de atenție și sufletului nostru, și să ne ducem să ne spovedim și să ne rugăm – aceasta se poate. Și ne vom mântui, cu mila și cu ajutorul lui Dumnezeu, chiar și în aceste condiții.

— *Deci e nevoie în primul rând să ne oprim, în al doilea rând e nevoie să rupem de la noi, ca jertfă dată lui Dumnezeu, și e nevoie de post.*

— Da, postul după rânduială. Ce înseamnă post? A nu mai consuma și ce nu consumi să dăruiești. Deci eu săptămâna asta nu beau nimic. Banii pe care i-aș fi dat pe băutură îi dau la biserică, la părintele, ca să-i dea săracilor. Sau îi dau familiei cutare, pentru că știu că au nevoie. Nu-mi mai schimb paltonul, pentru că am trei și nu-l mai cumpăr pe al patrulea. Banii de pe paltonul al patrulea, pe care puteam să mi-l schimb, îi dau unei familii sărace cu copii. Deci post și milostenie. Milostenie în sensul real al cuvântului,

de a îmbrăca pe cel care nu are, de a hrăni pe cel flămând... Câte nu s-ar putea face! Cât de simplu ar fi să vezi: cine nu și-a plătit întreținerea, pentru că nu a avut posibilitatea? Te duci și îi plătești întreținerea. Cine nu-și îmbracă copiii care merg la școală? Nu-i dai bani, pentru că poate îi bea; nu ai încredere – te duci și-i îmbraci. Și așa mai departe. E simplu.

Afișarea luxului

— *Nu aș vrea să încheiem emisiunea înainte de a discuta puțin despre afișarea luxului. Pentru că,* volens nolens, *trăim într-o lume în care afișarea brutală și violentă a luxului ne lovește pe toți. Ce se întâmplă aici?*

— Ce se întâmplă? „Prostul până nu-i fudul parcă nici nu-i prost destul", zice olteanul. Ce să fie, decât că în marea noastră neliniște, omul încearcă să acopere cu ceva golul dinlăuntrul lui „a avea". Și afișează acest lux exterior ca să atragă invidia, care îl hrănește. Deci drac pe drac se cheamă, nu? În loc să fie: „adânc pe adânc se cheamă"! Duhul avariției cheamă duhul invidiei... Iar pentru cine vede și judecă, e invitat duhul slavei deșarte... Iadul, maică!

Mai bine să ne rugăm să înțelegem și să ne fie milă: e atâta durere și neputință, e atâta neștiință și întuneric acolo, în sufletelul acela care se împodobește... Cu cât îl vezi mai împodobit, cu atâta e mai jalnic. Îți dai seama cât îi e de frică, cât de gol e, cât de sinistră îi este viața, cât de greu trebuie să-i fie când adoarme și când se trezește. Să avem milă și să ne rugăm, ca să ne trezim fiecare, când om putea!

Și să nu deznădăjduim! Eu aici am avut mare neputință... Dacă n-ar fi Dumnezeu și adâncul

omului, care se împotriveşte autodistrugerii la care lucrăm noi, eu n-aş mai avea nicio nădejde. Dar am nădejde în Dumnezeu, că ne opreşte. Dacă nu... moartea! Moartea, oameni buni, e ultimul strigăt al lui Dumnezeu către om: „Gata, ți-a venit ceasul!". Şi ne dă Dumnezeu un timp. Nici cei care mor fulgerător nu mor fulgerător. Acele secunde care trec între lovitura care te omoară și plecarea sufletului din trup sunt trăite cât toată viața. Toată viața este trăită din nou, ești conştient de tot ce ai făcut și încă mai ai timp să zici: „Doamne, iartă-mă! Am trăit ca un dobitoc!". Şi, poate că, în mila lui Dumnezeu... Dar tare bine ar fi să ne trezim înainte! Doamne, miluiește-ne!

— *Amin.*

Avariția de proprietăți intelectuale

— *Am discutat îndelung despre acest duh, dar nu am ajuns să ne aplecăm asupra unei forme foarte viclene și foarte subtile: proprietatea intelectuală. Pentru că și aici apar foarte multe elemente de ispită și de duh al răutății. Putem să ne dorim bani, putem să ne dorim avere, însă putem să ne dorim și proprietate intelectuală. Cum am putea să caracterizăm mai bine această dimensiune subtilă a duhului avariției?*

— Eu cred că e același duh, e aceeași boală, aceeași nenorocire. Totul e dacă ești liber sau ești posedat. Avariția, zgârcenia, iubirea de arginți, adică iubirea de a poseda valori, este boală pentru că te blochează, îți blochează o putere a ființei tale care nu este făcută pentru „a avea", ci pentru „a fi". Iar păcatul este nu pentru că **am** bani, sau casă, sau argint, sau aur, sau averi, ci pentru că **privesc** aurul, argintul, banii, inclusiv cele subtile despre care vom

vorbi acum, le privesc ca pe Dumnezeu. Că privesc finitul ca pe infinit, că poftesc aceste bunuri cu o putere a sufletului care este făcută să-L dorească pe Dumnezeu. Duhul meu este făcut să-L dorească pe Dumnezeu, pentru că eu ca ființă creată am nevoie de necreat, de absolut: de iubirea absolută, dreptatea absolută, frumusețea absolută, adevărul absolut, bucuria absolută. În momentul căderii, când eu nu mă mai hrănesc cu Dumnezeu, când duhul meu – sufletul meu înalt care se numește duh, adâncul meu – nu se mai hrănește cu Dumnezeu, el flămând, înfometat, se aruncă la cele efemere, la cele trecătoare. Și când mă cramponez (încercând să îmi potolesc setea de absolut) de un cârnat, de o motocicletă, de bani mulți, sau de scrierile mele, de titlurile mele, de poziția mea, e același lucru. Dacă Îl caut pe Dumnezeu acolo, dacă eu caut plăcerea absolută, satisfacția absolută, bucuria absolută, în niște lucruri care sunt trecătoare, acesta este duhul răutății, este duhul înșelării.

Noi suntem diferiți când apărem în lume. Suntem diferiți prin zestrea noastră genetică și epigenetică. Și devenim și mai diferiți prin zestrea noastră culturală. Dar chipul omului e același, foamea de Dumnezeu e aceeași peste tot. Felul în care ne-o potolim e diferit. Dacă m-am născut într-un mediu în care valorile erau produsele din porc și din paste făinoase, atunci le voi dori pe acestea. Voi dori să-mi potolesc nevoia de infinit prin a avea ceea ce văd în jurul meu, crezând că asta o va satisface. Dacă m-am născut într-o familie în care părinții sunt profesori universitari, au titluri academice și au cărți scrise, voi dori să scriu cât mai multe articole, sau cât mai

multe cărți, sau să am un titlu mai mare decât tata. Dacă nu cumva tatăl meu m-a rănit și mi-a zis că nu sunt bun de nimic pentru că nu am luat zece la nu știu ce, că atunci mă voi consola și eu cu cârnăciori... Dacă m-am născut într-o familie de artiști, voi dori să fiu aplaudat și mă voi crampona de fiecare obiect sau realizare care mi-a adus această plăcere.

— *În acest caz, al proprietății intelectuale, devine și mai vizibil faptul că acest gând al avariției se împreunează foarte lesne cu duhul mândriei.*

— Ei, dar să nu crezi că dacă am bani mulți sunt mai puțin mândru.

— *Tocmai asta spuneam, că aici devine **mai vizibil** acest lucru.*

— Poate la voi la Universitate! Poate are o dimensiune în plus, mă consider superior: „Vai, eu nu sunt legat de bunurile acestei lumi, eu sunt deasupra lor!". Dar ferească Dumnezeu să-mi ia cineva ideile. Sau CD-urile dragi mie! Când fac orice ca să am un CD nou, să am o carte nouă, să am... – toate aceste „să am", să-mi procur plăcere, să mă asigur, toate sunt din același duh. Și eu trăiesc asta. Am primit acum niște CD-uri cu Arvo Pärt și am trăit o efervescență și o așteptare de-mi aduceam aminte de copilărie, când nu mai puteam aștepta până să desfac pachețelul. Acest mod de a fi este în noi și trebuie să fim vigilenți și să ne păzim până la moarte, pentru că e un duh viclean și subtil. Sunt oameni care au pornit bine pe calea duhovnicească, și acum se uită dacă la Sfânta Împărtășanie celălalt a primit o Bucățică mai mare sau mai mică. Este aceeași ne-vindecare a sufletului, tendința de a-ți potoli foamea de Absolut prin ceva măsurabil cantitativ.

Cu adevărat, avariția intelectuală e mai periculoasă pentru mândrie, pentru că ne face să ne credem ființe superioare! Dar, de fapt, duhul e același.

— *Este interesant că toate aceste gânduri apar de multe ori într-o formă amalgamată. Unul îl aduce pe celălalt cu sine sau deja avem gândul avariției și în același timp avem un gând care încolțește deja, gândul mândriei, sau gândul mâniei.*

— Niciodată nu e doar unul. Poate că unul e mai în față, dar **felul de a fi al vrăjmașului este legiune,** este aglomerație. Nu este comuniune. E o îngrămădire și amestecare... Și bolile trupești sunt așa. Vedem că dacă te-ai îmbolnăvit de o boală, slăbește organismul și atragi și alte boli. La început înrudite cu boala dintâi, iar apoi chiar din capul celălalt al spectrului de boli. Darămite la suflet! Sufletul e întreg și orice suferință într-o lucrare a lui afectează și celelalte lucrări.

— *Sfinții Părinți în tradiția Bisericii au accentuat importanța împlinirii integrale a poruncilor. În momentul în care o poruncă nu este împlinită, toată arhitectura viețuirii cu Dumnezeu s-a năruit.*

— Asta mă speria pe mine foarte tare la început, pentru că mi se părea imposibil de făcut așa. De ce mă speria? Pentru că vedeam poruncile ca pe niște capitole separate, ca niște lucrări separate. Or, opus cu această amalgamare a duhurilor răutății, poruncile se presupun una pe alta, în sensul că se întrepătrund. E o perihoreză, o întrepătrundere, e același Duh Sfânt Care lucrează în multe feluri. Apoi, în loc să mă sperii că dacă nu împlinesc o poruncă „am încurcat-o", am descoperit bucuria de a o alege pe cea care se adresează neputinței mele celei mai

stânjenitoare dintr-un moment anume. N-o aleg pe cea mai mare, pe cea mai grea, cum ar fi smerenia. Mândria e cea mai mare neputință a omului sau cea mai mare boală a sufletului său. Dar eu sunt într-un hal de nesimțire duhovnicească că nici nu-mi dau seama că sunt mândră. Sunt sigură că sunt, dar să zicem că nu-mi dau seama. În schimb, sunt foarte conștientă de mânia mea. Atunci voi alege să lucrez poruncile legate de iubire, de răbdare, poruncile legate de vindecarea acestei boli, de alungare a acestui duh, și, în felul acesta, voi descoperi că lucrând bine aceste porunci se lucrează de fapt toate. Iar după aceea se vor ridica și celelalte patimi la suprafața conștiinței. E ca și cum ai prăși într-o grădină de zarzavat, unde ai toate zarzavaturile. Nu poți să prășești totul dintr-o dată. Începi de unde e iarba mai mare, sau unde e mai mare urgența. Dar eu îmi privesc grădina în ansamblu. E una.

Avariția de virtuți

— Dar mai putem să ne gândim și la o altă imagine, cea a creșterii. În tradiția Bisericii noastre se vorbește despre creșterea duhovnicească. Când vorbim despre creștere, imaginea vine din lumea vie, din lumea biologică. Ne gândim la un pom care crește. Atunci când crește, el se dezvoltă organic. Nu se dezvoltă separat de rădăcini. Asta înseamnă că atunci când parcurgem o etapă, nu o parcurgem și o lăsăm în spate, ci totul rămâne inclus. Nu pot spune: „Până acum am ascultat, de acum înainte iubesc!". Ci voi asculta în continuare, în iubire. Ascultarea nu e anulată. Aici e, cred eu, una dintre marile capcane: gândul de a ne considera înaintați. „De ce să mai fac eu lucrurile unui

începător?" Şi cu toate acestea, noi suntem chemaţi să facem pe mai departe lucrurile de începători. Să luăm rugăciunea. Rugăciunea o spune şi un copil care abia a început să vorbească, rugăciunea o spune şi sfântul care a ajuns la desăvârşirea duhovnicească.

— Trebuie să fi scăpat de duhul arghirofiliei, să fi biruit acest duh, pentru a beneficia de această creştere. Pentru că abia atunci nu mai ştiu că „am" atâtea virtuţi, că „am" biruit atâtea păcate, atâtea patimi.

— *Deci conştiinţa posesiuni virtuţii are de a face tot cu duhul acela al arghirofiliei...*

— Da! Pentru că în golul acela am pus: „Iată, eu nu mai umblu după bani, după averi, după cărţi, după titluri, după onoruri, eu umblu după virtuţi! Şi iată: postesc!" Şi iarăşi **am** pierdut! Pentru că nu „am". Eliberarea de duhul acesta este dobândirea sărăciei cu duhul de care vorbeşte prima Fericire dăruită nouă de Domnul. Este începutul Fericirilor.

Şi mă gândeam: de ce lucrează organic? Noi ne rugăm şi înainte, şi după ce ne împărtăşim, ca Sfânta Euharistie - prezenţa Domnului în noi - să ardă rădăcina păcatului. Asceza, pe care o învăţăm şi o lucrăm în Biserică împreună cu Harul, cu mila lui Dumnezeu, lucrează întotdeauna la rădăcină şi mereu este un început. Pentru că deja suntem la alt nivel. Uneori mai rău decât cel de ieri. De multe ori o cădere duhovnicească înseamnă un progres duhovnicesc. Pentru că eu pot să stau foarte bine duhovniceşte la nivelul la care sunt acum pentru că Dumnezeu în mila Lui nu m-a lăsat să văd adâncul răutăţii mele. Dar când am ajuns destul de matur duhovniceşte pentru o nouă etapă, pot să descopăr

un alt adânc de iad în mine și sunt pregătit să intru în el fără să cad în deznădejde. Deci mereu lucrarea este spre adânc, spre rădăcină, și privirea noastră nu mai e îndreptată spre operă, spre rezultat.

— *Spre susul cel prost!*

— Că dacă ne uităm așa, pe urmă vom avea surprize la judecată, pentru că nu vom mai putea zice: „**Când** Ți-am dat noi să mănânci și Te-am mângâiat?"...

Sărăcia cu duhul

— *Ați amintit, maică, un element foarte important: sărăcia cu duhul. Pentru că vorbim despre proprietate intelectuală, iar sărăcia cu duhul de care Mântuitorul vorbește în Fericiri a fost înțeleasă în cele mai variate forme. Mulți au fost scandalizați: „Adică cum, să fim proști?". Într-adevăr, Mântuitorul ne zice să fim proști, dar să fim proști după logica lumii acesteia. Să fim proști după mintea lumii acesteia.*

— Da. Suntem proști și să fim proști! Ei, aici eu nu știu cum să fac să pot transmite, dacă Dumnezeu are milă, diferența aceasta dintre nivelurile minții, dimensiunile sau puterile minții noastre. Pentru că **noi confundăm mintea cu rațiunea**. Confundăm mintea în întregul ei cu lucrarea rațiunii sau cu o altă lucrare a ei. A ști, a cunoaște, a fi deștept – sunt puteri ale minții și roade dobândite ale lucrării ei. Dacă am învățat mult, știu mult; dacă am făcut exerciții de gândire, am viteză de gândire și de prelucrare a datelor; îmi folosesc inteligența nativă. Dar toate astea nu epuizează mintea, ele sunt lucrări ale minții. Noi uităm – sau nu știm – că mintea noastră are o parte, esența ei, numită duh, care este

capacitatea minţii umane, a sufletului omenesc, de a fi cu Dumnezeu, de a fi în Dumnezeu. Dacă vreau să „bag" cunoştinţele intelectuale, viteza raţiunii sau profunzimea intuiţiei în duh, eu **îmi parazitez duhul** cu lucruri care nu sunt ale lui. A fi bogat cu duhul înseamnă a avea îngrămădite în el „produse" ale părţilor de jos ale sufletului. De exemplu, în loc să-mi potolesc foamea de Dumnezeu prin a fi cu Dumnezeu, eu mi-o potolesc scriind cărţi, cumpărând cârnaţi sau pictând tablouri... Şi caut astfel să-mi hrănesc duhul – care se hrăneşte doar cu energiile necreate ale lui Dumnezeu –, cu infinitul prost „a avea" şi cu infinitul său lung, la fel de păgubos, „avere". Aici este păcatul.

Pe de altă parte, a nu mai avea duh, a-l stinge sau a-l lăsa să doarmă, înseamnă a fi nenorocit, infirm, mutilat.

Or, sărăcia cu duhul este să golesc duhul de toate mobilele acestea nefolositoare, dăunătoare şi parazitare, şi să-l dau lui Dumnezeu ce e al lui Dumnezeu. Atunci restul, toate, se adaugă mie pentru că eu **sunt cu Dumnezeu, în Dumnezeu,** mă hrănesc cu energia Lui, cu puterea Lui, cu voia Lui. Această hrănire duhovnicească a duhului sărac de averea pământească, această energie, această lumină, această bogăţie va lumina mintea în lucrările ei şi voi gândi mai bine, voi şti mai mult, voi scrie mai mult, voi produce mai mult, voi crea. Creativitatea este în alt nivel decât cel duhovnicesc.

— *Lucrurile sunt, altminteri spus, răsturnate, pentru că ceea ce eventual ajungem să avem sunt numai lucruri adiacente, adăugate...*

— Şi care ne sunt necesare la un alt nivel al vieţii noastre. Uite, un exerciţiu: mă întreabă cineva ceva;

eu pot să am o atitudine duhovnicească înlăuntrul meu sau una sufletească, în sensul lui „a avea". Dacă încep să mă gândesc: „Ce să spun acuma? Să spun așa? Să spun altfel?", nu mai aud ce zice celălalt și nici vorbă să aud cumva glasul lui Dumnezeu sau al conștiinței! Dacă însă tac pe tot parcursul când acela mă întreabă, și-l ascult cu atenție, și ridic gândul la Dumnezeu sau Îl strig scurt: „Doamne!" și tac puțin – totul durează fracțiuni de secundă! – voi fi uimit și eu, și partenerul meu, cât de adecvat am răspuns la întrebare. Aceasta este sărăcia cu duhul în lucru. Să nu gândim! **Ca să vorbim nu avem nevoie să gândim!** Ca să scriu o carte bună nu am nevoie să mă gândesc. Cu cât mă gândesc mai mult, cu atât va fi mai proastă, pentru că va fi produsul unei lucrări ne-inspirate. Da, suntem îndemnați să ne gândim de două ori înainte de a rosti ceva, dar nu în sensul de a raționa și de a da răspunsuri în gând, ci pur și simplu să tăcem înainte de a răspunde, ca să auzim și vocea lui Dumnezeu. Să zicem așa: „Doamne, luminează-mă! Doamne, miluiește-mă!". Și dacă în timp ce celălalt vorbește, zicem: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-ne!", duhul nostru va fi foarte sărac. Atunci încape în el bogăția lui Dumnezeu și va lumina astfel și rațiunea, vorbirea și fapta noastră.

Mânia

Reporter: *Pentru că am discutat despre amalgamarea aceasta a duhurilor, pentru că am discutat despre această înşelătoare întovărăşire a duhurilor, aş propune să mergem mai departe și să trecem la cel de-al patrulea duh, în ordinea în care Sfinții celui de-al patrulea secol o prezintă, și anume la* ***duhul mâniei****. Am fi putut merge la duhul întristării, după altă ordine, dar mergem deocamdată așa.*

O energie fantastică pusă de Dumnezeu în noi

Reporter: — *Ei bine, atunci când sunt cu inima la acest „a avea", când cred că sunt proprietarul sau posesorul absolut al unor lucruri, iar cineva, cu voie sau fără voie, atentează la acest „a avea" al meu, apare mânia. Atunci când ne mâniem că un lucru care ne aparține ne este luat sau ne este înstrăinat, avem un caz foarte bizar în care avem și duhul avariției, avem și duhul lăcomiei, avem și duhul mândriei și avem și duhul acesta al mâniei. Întrebarea mea ar fi: de ce, totuși, ne mâniem? Trebuie să existe niște mecanisme, niște resorturi aici, în spatele duhului acestuia. Trebuie să existe un mecanism care ne aruncă în această patimă, în această stare în care efectiv mintea noastră se întunecă.*

Maica Siluana: — Ei, eu cred că știi de acum că tot Dumnezeu e vinovat! Pentru că Dumnezeu ne-a pus în suflet această putere numită *iuțime*. Nu ştim cum arăta ea înainte de cădere, dar ştim că era necesară omului, pentru că răul exista atunci când Dumnezeu l-a făcut pe om, iar iuțimea era puterea sufletului de a se grăbi să obtină ce doreşte – adică de a-L dori pe Dumnezeu, pentru că dorul de Dumnezeu era pus în

el – și de a lucra și de a păzi grădina Raiului. Această păzire presupunea o putere a sufletului care e iute, ca să vadă venirea celui rău și să-l respingă. Iuțime care n-a fost folosită așa, pentru că primii oameni, protopărinții noștri, nu s-au mâniat deloc împotriva șarpelui și a ispitei lui, iar această putere a fost declanșată abia după aceea, împotriva lui Dumnezeu. Deci resortul e aici: în loc să folosim iuțimea așa cum a pus-o Dumnezeu în noi, ca să ne apărăm de ispitirea la rău, noi o îndreptăm împotriva lui Dumnezeu: că „De ce ai lăsat această armă, această putere în noi?", că „De ce ai lăsat vrășmașii să existe?", „De ce nu-i omori pe toți cei care vor să-mi facă rău?" etc.

Dacă ne uităm la nivel psihologic, mânia – energia aceasta fantastică care e în noi – izbucnește atunci când una din nevoile noastre nu este satisfăcută. Deci are o bază dată în noi. Noi avem niște nevoi și capacitatea de a ni le împlini. Când nu le împlinim, apare în noi o durere, un sentiment de insatisfacție, și iuțimea de a remedia lucrurile. De exemplu, eu te rog să-mi dai un pahar cu apă. Dacă nu-mi dai apă și mie mi-e sete, încep să te cert, să te înjur și să arunc cu paharul gol după tine. Pentru că eu aveam nevoie să beau apă. Ce e uimitor în această prostie a omului este faptul că eu nu-mi potolesc setea spărgându-ți capul cu paharul gol și faptul că diavolul îmi fură mintea și-mi folosește iuțimea cu care eu aș fi putut să mă ridic singură, sau să te rog frumos încă o dată, sau să rog pe altcineva să-mi dea apă – deci să găsesc o soluție cu această energie, ca să-mi satisfac nevoia. În schimb, pornesc într-o lucrare care nu-mi mai dă nicio posibilitate să mi-o satisfac.

Vorbeam aseară, într-un seminar, despre cum

ne mâniem. De ce ne înfuriem? „Păi m-am înfuriat pentru că soțul meu trebuia să vină la două și a venit la nouă!". Este greșit! Pentru că altă dată, când ea avea de stat mai mult în oraș, sau avea de vorbit cu cineva, a fost foarte bucuroasă că soțul în loc să vină la două a venit la nouă, pentru că a avut timp să facă tot ce dorea să facă. Deci nu întârzierea e cauza, ci nevoia pe care o avea. Atunci avea nevoie să rămână singură, ca să-și rezolve treburile, acum avea nevoie să vină, pentru că voia să facă ceva împreună... Deci ceea ce a declanșat mânia e nevoia nesatisfăcută de a fi cu el și de a rezolva o problemă, sau de a sta de vorbă despre problemă, cum am stabilit. Când el a intrat pe ușă la nouă, în loc să-mi conștientizez nevoia și să văd ce mai pot împlini din ea, eu am început să strig la el, „l-am făcut cu ou și cu oțet", și am rămas fără el și de la nouă până la două a doua zi, pentru că ne-am certat și n-a mai vorbit cu mine. Înțelegeți care e mecanismul, nu? Este prostia omenească și prostia de a ne lăsa pradă unui duh care ne distruge.

— *Și asta este prostia autentică. Pentru că cealaltă prostie este prostia față de duhul lumii acesteia, prostia cea bună, de care vorbește Hristos. Sărăcia duhului.*

— Da, da! Una e prostia în sensul de a nu ști în duh – unde nu trebuie să știi, ci trebuie să primești informații duhovnicești și să le duci mai departe –, și alta este prostia că te lași păcălit imediat de sugestiile care vin de la vrăjmașul că „Așa să faci, răzbună-te!". Duhul răzbunării este cel care ne alimentează mânia. Altfel ea, ca putere, poate să fie foarte bună, că zice Dumnezeu: „Mâniați-vă, dar nu greșiți!"[21]. Este de

[21] Ps. 4, 4.

neevitat această explozie de energie în noi. Din cauza lumii în care trăim şi a felului în care trăim, nu se mai pune problema ca ea să nu mai fie. Iar blândeţea este folosirea mângâietoare a acestei puteri, şi nu o blegeală de fond! Sunt oameni blânzi din fire, dar blândeţea celor iuţi este folosirea acestei iuţimi spre zidire, spre mângâiere.

Prostie în stare pură

— *Mânia ca patimă este, am putea spune, prostia în stare pură. Pentru că atunci când eşti mânios nu mai gândeşti nimic, nu mai funcţionează nimic în mod logic.*

— Ai o singură dorinţă: să loveşti şi să te răzbuni pentru suferinţa ta.

— *Apare violenţa.*

— Iar violenţa este dorinţă de răzbunare. Cuvântul greu, privirea grea, asta nu-i decât o răzbunare pentru frustrarea ta, pentru suferinţa ta.

— *În anii '60 tinerimea din Occident ajunsese să-şi dorească revoluţii pentru a schimba rânduiala lumii respective. Şi era tare „cool", tare la modă să fii revoluţionar, să loveşti geamurile vitrinelor, să protestezi şi aşa mai departe. Invitat de către tinerimea aceasta revoluţionară care vroia să schimbe lucrurile, un filosof, altminteri de stânga, a refuzat să participe la mişcare şi a spus: „Cine este violent, acela nu gândeşte". Nu poţi să distrugi şi să gândeşti. Sunt două lucruri care se exclud unul pe celălalt.*

— Se spune că în creierul nostru există două mecanisme. Unul este cel al raţiunii, care analizează şi decide, şi unul care se află într-un centru amigdalian, pe undeva pe la mijlocul creierului, şi

care dă comenzi să acționăm, comenzi de urgență prin sistemul nervos autonom și prin cel endocrin. De exemplu, dacă auzi o frână în spatele tău, nu are niciun rost să te întrebi dacă e o mașină galbenă sau roşie, dacă vrea să te calce sau altceva... Nu! Pur și simplu sari pe trotuar, faci un pas lateral ca să scapi cu viață!

Pentru astfel de situații există în om această posibilitate de a acționa pe regim de urgență. Și aşa acționează și cățelul, și pisica, deci e comun tuturor făpturilor. Or, omul nu folosește acest sistem doar pentru situațiile limită în care nu-și mai poate permite să gândească, ci abuzează de asta și se animalizează. Iar atunci diavolul profită, intră și te face mereu să te porți ca un dobitoc, ca un animal. Pentru asta însă el are nevoie să-ți astupe mintea, s-o anihileze! Când din instinct intervin iute să mă salvez, să nu pun mâna pe plită dacă frige, atunci nu este o anihilare a minții, ci doar un mecanism pus de Dumnezeu în biologia „hainei noastre de piele", ca să supraviețuim după cădere. Ca să poată să lucreze distructiv, după dorința vrăjmașului diavol, mintea trebuie să fie întunecată. Întunecarea minții se face printr-un mecanism chimic și electric. Pentru asta se produc niște substanțe. Și noi nu putem să cerem unui om furios să fie calm în momentul acela, pentru că el deja e intoxicat cu substanțe care au blocat activitatea rațiunii.

Asta înseamnă că **trebuie să prindem mânia din primul ei zvâcnet** și încă de atunci să ne rugăm, ca prin rugăciune să oprim sau să potolim această fabricare de substanțe ale agresivității și să creăm obişnuința de a accepta consecințele, de a accepta ce

ni se întâmplă sau de a accepta să trăim frustrări, să fim contraziși... Acesta este mecanismul pe care ni-l aduce Dumnezeu: „**rabdă**, îndură asta. Învață de la îndelunga Mea răbdare." Să facem asta măcar după ce am văzut cât de distructivă e patima mâniei şi că am avut numai de pierdut din cauza ei.

— *Da. Cu aceste gânduri ne vedem nevoiți să încheiem, din nou prematur, emisiunea noastră. Vă dăm însă întâlnire săptămâna viitoare, când nădăjduim să ducem mai departe discuția despre gândul mâniei.*

***

Feluri de mânie

— *Continuăm periplul nostru prin învățătura Bisericii noastre ortodoxe. Rămăsesem la cele opt gânduri rele, mai precis la cel de-al patrulea gând, gândul mâniei, gândul acesta care ne încearcă, gândul acesta care ne întunecă mintea, care ne face să nu mai gândim, ne face să greșim față de aproapele, să-l suduim, ne face să ne adâncim într-o negură a păcatului vecină cu orbirea.*

Rămăsese să discutăm, maică, despre remediile acestui păcat al mâniei. Sfântul Apostol Pavel zice undeva, preluând un cuvânt din Psalmi: „Mâniați-vă și nu greșiți, soarele să nu apună peste mânia voastră."[22] *Iată, există și o mânie care nu este rea, o mânie bună. Iar pe de altă parte există mânia rea, aceea care ne întunecă mintea. Mânia bună ne înverşunează împotriva răutății, împotriva celui rău, împotriva păcatului. Cum putem să facem lucrul acesta?*

— Ar trebui să deosebim mai multe nuanțe

[22] Efeseni 4, 26.

sau mai multe feluri de mânie... Mânia rea și mânia bună, cum spui. Mânia bună este mânia dreaptă, cum spun Părinții, este mânia care nu judecă persoana, ci se îndreaptă împotriva gândului rău, împotriva faptei rele. Nici împotriva persoanei aproapelui, nici împotriva persoanei mele. Pentru că mânia rea are și ea două forme. Una exterioară, îndreptată spre celălalt: tu ești de vină, pe tine mă răzbun, pe tine te distrug, pentru că tu m-ai împiedicat să fiu bucuros, sau să fiu fericit, sau să-mi realizez o dorință. Sau poate fi îndreptată împotriva mea: dacă tu ești prea puternic, eu pot s-o interiorizez, s-o îndrept împotriva mea, spun că eu sunt vinovat sau pur și simplu o refulez, sau o neg și ea lucrează pe dinăuntru. Diavolul lucrează la fel de puternic și de periculos în toate formele de mânie: și în cea ascunsă, și în cea refulată, și în cea îndreptată împotriva mea, și împotriva aproapelui. Iar mânia dreaptă este mânia fără gând de răzbunare și fără judecată. Cred că trebuie să fie minunată aceasta!...

— *Tocmai de aceea soarele nu apune peste mânia aceasta, pentru că nu e însoțită de gândul răzbunării. Nu e însoțită de strategiile acelea ale răului.*

— Pentru că în clipa următoare ea dispare, dacă e îndreptată împotriva unei fapte rele. De exemplu, când un copilaș vrea să bage neapărat degetul în priză, la un moment dat te mânii și-l oprești cu violență. Dar după aceea nu zici: „Vai, știți? Copilul meu de un an și jumătate a vrut neapărat să bage degetul în priză!”. Uiți. Te-ai mâniat, l-ai împiedicat, l-ai oprit de la faptă și s-a terminat!

— *Da! Este acea parte bună a iuțimii firii. Este energia aceasta care ne poate ajuta să împlinim binele.*

— Și ne-a fost dată de Dumnezeu în condițiile în care atunci când am fost aduși la existență exista diavolul. Exista semănătorul de gânduri rele, care putea să mă provoace, și eu aveam nevoie de puterea iuțimii care să mă ajute. În cazul în care eu rămâneam ascultător și rămâneam în Rai, toată această iuțime s-ar fi îndreptat spre a ieși repede în întâmpinarea lui Dumnezeu, când venea în răcoarea Raiului...

Culpabilizarea, o consecință cumplită a mâniei

— *Acum ajungem la un punct central, respectiv la remediile mâniei.*

— Poate, ca să înțelegem remediile, e nevoie să înțelegem cât de greu este pentru omul bolnav să se vindece – și știu asta din experiență. Ar trebui să vorbim și despre o consecință cumplită a mâniei: acuzarea. Este incapacitatea aceea de a ierta faptele și cuvintele care pentru mine, pentru imaginea de sine, pentru egoul meu, sunt inacceptabile. Atunci îl învinovățesc pe celălalt și rămâne vinovat în fața mea. Vinovat în sensul că-l culpabilizez, îi pun o etichetă, nu aștept un remediu. Îl încarc cu vină și refuz orice demers al acestuia de a repara răul sau de a cere iertare.

— *Da! E o nevoie maladivă de a-l pune la colț pe celălalt, de a-l împovăra cu vină.*

— De aceea a venit Dumnezeu (în prima Lui Lege și ajutor dat omului pe această cale de a pune o limită răului, răzbunării) și a zis: „Dinte pentru dinte!". Adică nu pentru un dinte să-l omori și să nu-l ierți niciodată! În om există această capacitate de a zice „Vinovat!" și de a-l ține vinovat pe cel numit astfel. Și pot face asta și cu mine: eu sunt vinovat, dar

nu-mi asum vina ca să mă corectez şi să fiu iertat, ci mă culpabilizez. Vina este un sentiment minunat, pus de Dumnezeu în adâncul nostru ca să simţim că am greşit şi să facem ceva ca să reparăm, dar culpabilizarea este o boală cumplită a acestei puteri sufleteşti. Una este să fii vinovat pentru o faptă și alta este să fii vinovat ca existență. „Eşti vinovat!"; „Sunt vinovat!" - acesta este iadul. Asta este una din consecințele cumplite ale mâniei, când nu mai pot să iert, nu mai vreau să iert, mă înțepenesc în mânie și-mi crește repulsia și ura față de „adversar". Căci ranchiuna, invidia, toate acestea sunt alte forme ale mâniei, mai rafinate. Mulți consideră că mânia e numai explozia furiei, dar ea poate să fie mult mai puțin nocivă decât acestea.

Începutul vindecării: sunt bolnav

— *Există și mânia controlată sau mai bine zis ținută nu neapărat sub control, ci la foc mic.*

— Exact! Şi alimentată cu gânduri, gânduri, gânduri. Aceea este patimă. Altfel ea este o boală a firii, o neputință a firii care nu s-a vindecat prin har: „Ești vinovat pentru asta!".

Iar începutul vindecării este **îndreptarea atenției către Dumnezeu**, ca leac care să-ți dea puterea să nu greşeşti. Omul care porneşte pe calea vindecării îndreptându-și atenția asupra mâniei nu se va vindeca. Risipim atâta energie încercând să nu ne mâniem, când important e să nu greșim! Ci să ne arătăm lui Dumnezeu: „Doamne, iată, se ridică în mine această energie, această explozie! Și iată, se ridică greșit, împotriva fratelui, și mă împinge să-l lovesc, să mă răzbun, să-mi fac dreptate, să-l oblig

să gândească ca mine, să fie ca mine, să-l oblig să gândească *bine*..." Ce îndreptățită ți se pare mânia atunci când te mânii că cineva nu face *bine*! Care „bine"?

Acesta e începutul adevărat: „Eu sunt bolnav, sunt neputincios, și în mine se ridică o energie asupra căreia nu am niciun control, care mă împinge să greșesc. „Tu, Doamne, dă-mi puterea să nu greșesc!" Așa, încet, încet, această forță învață să se exprime în iubire, să slujească viața și nu moartea. Ea există și nu poate să dispară. Dar poate învăța să se exprime în limbajul lui Dumnezeu, după obiceiurile lui Dumnezeu, în modul lui Dumnezeu de a face și de a fi. Mulți spun că să fii blând înseamnă să surâzi mereu! Or, sunt situații în care a fi blând nu înseamnă asta. Slavă Domnului, există oameni blânzi din fire, dar Dumnezeu nu ne cere nouă să ne schimbăm firea, ci s-o folosim dumnezeiește. Eu, ca persoană, să-mi folosesc firea. Atunci, cei cu temperamente mai iuți vor fi blânzi în felul lor, iar cei cu temperament mai melancolic în felul lor. Blândețea este iubire prin chiar această energie a iuțimii. Este punerea acestui foc, acestei energii atomice, în slujba iubirii aproapelui și slăvirii lui Dumnezeu. Căci altfel... Sfântul Ioan Botezătorul poate să nu pară deloc blând.

Să înțelegem corect lucrurile, că patima constă în neputința sau refuzul de a primi puterea lui Dumnezeu, singura capabilă să mă facă pe mine să respect porunca. Pentru că porunca este chiar puterea lui Dumnezeu care vine la mine. Acesta este începutul vindecării: să înțeleg că eu fără Dumnezeu nu pot să fac nimic; și că sunt bolnav – fie că am un temperament care izbucnește în mânie, fie că am un

temperament care mă duce în deznădejde sau mă aruncă în tristețe.

Cauza mâniei e interioară

— *Există oameni care dau vina pe temperament și zic: „Sunt coleric și de aceea izbucnesc în mânie!". Deci „nu sunt eu vinovatul".*

— Păi cred că tocmai de-aia a dat Dumnezeu porunca aceasta, „Mâniați-vă, dar nu greșiți" și „Să nu apună soarele peste mânia voastră!", ca să ne închidă gura. Aceste două cuvinte dumnezeiești sunt îndreptate unul către sangvinic și coleric, care izbucnesc degrabă în mânie, și celălalt pentru ceilalți [melancolic și flegmatic]. Ție, explozivule, îți spune: „Nu greși! Te-ai mâniat, dar nu greși. Eu sunt aici ca să-ți dau putere să nu greșești!". Iar ție, molatecule: „Iată, știu că ții minte răul și ții ranchiună, dar uite, nu te lăsa, până la apus rezolvă problema! Cheamă-Mă, folosește harul!". Vezi, toate temperamentele sunt asigurate de ajutorul lui Dumnezeu! N-avem nicio scuză și nu suntem în pericol.

Uneori durează atât de mult vindecarea... Erau momente în care ziceam: „Doamne, cred că doar în clipa morții o să mă vindec!". Nu știu, însă una știu, că El este vindecarea și că primul remediu este recunoașterea bolii, pocăința, schimbarea minții. Dacă fără pocăință spun: „**Tu** ești de vină că m-am mâniat, pentru că ai făcut asta, sau n-ai făcut asta!", prin pocăință descopăr că **eu** sunt vinovat. Nu că m-am mâniat, ci pentru că n-am folosit această energie ca să-L chem pe Dumnezeu și să nu greșesc. Cauza mâniei e în mine; nu în tine, nu în evenimentele exterioare. Deci e o răsturnare a logicii omenești.

— *Și nu se mai produce împovărarea celuilalt, ci dimpotrivă...*

— Da, dimpotrivă. Pentru că dacă, atunci când tu întârzii (nu e adevărat, e doar un exemplu), eu descopăr că m-am mâniat pentru că *aşteptam* de la tine să nu întârzii la întâlnire şi nu pentru că ai întârziat, e altceva! Dacă spun că m-am mâniat pentru că ai întârziat, asta e o minciună, este după logica răsturnată. În momentul în care intru în logica lui Dumnezeu, descopăr că m-am mâniat pentru că aveam nevoie de tine, pentru că te-am aşteptat şi aşteptarea neîmplinită m-a înfuriat. Şi dacă vii şi mă întrebi ce am, de ce sunt tristă, îţi spun că sunt tristă pentru că n-am putut folosi timpul acela aşa cum mi-aş fi dorit, adică să facem emisiunea, nu să stau în stradă.

— *Deci furia este o afacere internă până la urmă.*

— Dar ajunge şi la tine şi ai să zici: „Uite, eu, prin comportamentul meu, am fost *un prilej* ca maica să se înfurie". Atunci nu mă mai simt acuzat, dar mă simt responsabil, pentru că am devenit prilej de furie. Şi pot să nu mai reacţionez, ci să acţionez altfel decât atunci când sunt acuzat.

Aşadar, acesta e primul lucru: răsturnarea mentalităţii de a-l acuza pe celălalt, de a-l lovi şi mai ales conştientizarea acestei nevoi bolnave de a ucide. Omul căzut este însetat de sânge, vrea să omoare. Şi omoară cu privirea, cu cuvântul, cu zâmbetul, dă, loveşte, se omoară pe sine făcând exact ce nu trebuie să facă... Şi când descoperim asta, că această putere ucide şi mă ucide, să zicem: „Doamne, ajută-mă, miluieşte-mă!". Iată începutul vindecării. Nu mai faci apoi cu aceeaşi plăcere şi aceeaşi satisfacţie, pentru că nu mai ai acea mansardă ideologică care te asigură că „E bine! E ok, aşa trebuie! Şi Mântuitorul i-a bătut cu biciul pe cei din templu, deci fă şi tu la fel!".

— Chiar vroiam să menționăm această mânie sacră a Mântuitorului, această mânie sfântă. Că și Mântuitorul, până la urmă, a luat biciul.

— Știi, când, odată, cineva foarte resentimentar și pornit mi-a dat acest exemplu ca scuză pentru violența sa, m-am rugat: „Doamne, ce-i spun acum? Ajută-mă!" și a venit gândul următor: „După ce a făcut asta nu și-a adunat ucenicii spunându-le: «Să faceți și voi la fel!». Dar după ce le-a spălat picioarele, le-a zis: «Așa să faceți și voi unul altuia...»". Mânia sacră e sfântă și e a lui Dumnezeu și a sfinților Lui. El lucrează prin sfinții Lui. Ești sfânt?

Și dacă se întâmplă vreodată ca eu căzând în păcatul acesta să lovesc, măcar să zic după aceea: „Doamne, dacă tot am dat, măcar să fiu ciomagul **Tău**. Să fiu unealta **Ta,** spre îndreptarea celuilalt, dacă tot am pierdut făcând aceasta!". Dar să nu cred că sunt unealta sacră a lui Dumnezeu prin care se face dreptate! Pot să zic: „Doamne, să ne fie de folos la amândoi!", și mie, și celui pe care l-am lovit. Să fim atenți la asta și să nu îndrăznim să mergem cu gândul până la a-i scoate noi pe vânzători din templu. Chiar dacă îi dăm afară pe cei care nu sunt cuminți la oră sau în biserică. Dar nu-i dă Hristos, ci îi dă maica Siluana, care s-a supărat și care face ce poate...

Apoi, un alt remediu este **lupta cu gândurile**. Mânia, în momentul în care se declanșează un eveniment care mă frustrează, care nu-mi împlinește o așteptare sau o nevoie, e ca o explozie care are o durată foarte mică. Îmi apare un surplus de adrenalină în sânge, avântul e mare, dar după aceea el descrește. Și eu trebuie să cunosc că asta nu durează mult și că e ca un foc de paie. Dacă nu mai pun paie pe foc, atunci focul se stinge. Focul furiei e de paie,

întotdeauna. Dar focul de paie poate să fie pârjolitor și distrugător dacă sunt paie multe sau dacă de la el se aprinde o pădure. Aceste „paie multe" sunt gândurile noastre. Imediat începem să rumegăm și să spumegăm mii de gânduri. Apoi, îngrămădirea și ținerea de minte, în minte, a acestor gânduri, gândul peste gând, se transformă în foc mocnit care ține mult și peste luni, peste ani, țâșnește iarăși în flăcări: „A, atunci mi-ai făcut, și mi-ai zis, și...!" E răzbunarea de care însetează sufletul rănit.

Lupta cu gândul este ceva atât de simplu, dar e atât de greu de făcut! Mai ușor e să nu primesc gândul! Îl împing, îi dau brânci, strig: „Doamne, acest gând nu-mi face bine, acest gând mă ucide!". Mă ucide pe mine, pentru că face din mine o unealtă ucigașă!

— *Nu trebuie primit. Și dacă e primit trebuie mărturisit, trebuie rostit, trebuie spus duhovnicului. Nu trebuie lăsat să se adăpostească în suflet.*

— Sau dacă gândul a năvălit și zice: „Îl omor!", avem în noi această fascinantă putere de a spune: „Doamne, auzi ce strigă gândul meu, nu mă lăsa!". Dar să fim atenți, pentru că intervine și acea dorință de a te răzbuna; de exemplu atunci când cineva încearcă să te oprească să faci un gest la mânie, tu zici: „Lasă-mă, că-mi trece!". Da? Adică de fapt eu nu vreau să-mi treacă, pentru că vreau să profit de acest moment ca să duc răul până la capăt. Suntem ucigași... Dumnezeu să ne ajute!

Da, e importantă lupta cu gândurile. Avem în Biserică o întreagă artă și nădăjduiesc că vom mai vorbi despre asta.

Apoi **rugăciunea**. Rugăciunea sub toate formele e un remediu. Rugăciunea în perioada de liniște, punerea la adăpost, încredințarea în mila lui

Dumnezeu la rugăciunea de dimineață. Când știm că asta e patima noastră, slăbiciunea noastră, să zicem dinainte: „Doamne, miluiește-mă! Doamne, ocrotește-mă! Doamne, ajută-mă!". Deci încărcarea cu har dinainte. Dacă vezi că plouă, îți iei umbrela, nu? Nu pleci așa și pe urmă te miri că te-a udat, deși ai văzut că va ploua.

Meșteșugul iertării

Apoi **iertarea**. Remediul minune împotriva mâniei este iertarea. Iertarea este o altă artă și un alt meșteșug. Ea se învață și sunt niște pași care trebuie făcuți. Iertarea nu e acel aer de superioritate însoțit de cuvântul: „Te iert!", sau „Îl iert!", sau „Dar l-am iertat..." Asta este o mânie pervertită.

Iertarea este remediul cel mai adevărat împotriva mâniei. Învățând să ierți, deja știi. În clipa în care te înfurii și zici: „Doamne, ajută-mă! Doamne, nu mă lăsa!" când te mânii, îți aduci aminte ce drag și ce pace ți-a adus iertarea și știi că în clipa următoare, sau peste o zi, îl vei ierta pe cel care-ți greșește. Și deja puterea mâniei nu mai e atât de mare.

— *Dar cum se învăță iertarea?*

— Ei... Primul pas este să ne dăm seama că noi suntem imaturi, că rămânem copii. Copilul, și despre aceasta ar trebui să vorbim într-o emisiune separată, copilul știe, simte și se manifestă ca cineva căruia i se datorează totul. El nu e înzestrat cu nicio structură neuronală care să-i arate că are vreo responsabilitate sau vreo obligație. Lui i se datorează totul: el deschide gura și i se dă mâncare, deschide ochii și i se dă dragoste și așa mai departe. Acesta e și rostul lui. Dumnezeu îl aduce pe lume ca rod al dragostei

şi cei care au rodit acest rod al dragostei exersează dragostea pe o făptură atât de minunată. Însă, încă din primele clipe de viață, copilul descoperă că viața nu este doar „a primi", ci și „a nu primi" și „a da". Lucrul acesta doare. Prin fiecare aşteptare neîmplinită, prin fiecare strigăt nesatisfăcut imediat – nu pentru că nu vrea mama, dar din bucătărie și până la leagăn sunt vreo douăzeci de paşi pe care trebuie să-i străbată şi cel care plânge nu știe asta – încet, încet, el descoperă că nu totul i se cuvine, că viața este primire şi dăruire. Sigur, pornind de la primire: dacă nu ai primit, nu ai ce să dai. Toate aceste întârzieri și refuzuri ne rănesc și ele trebuie asimilate printr-o iertare. Eu te iert pentru că m-a durut. Nu te consider vinovat, te înțeleg că n-ai avut încotro și m-ai lăsat să plâng trei ore că nu aveai ce face. Dar eu în trei ore am suferit. Asta m-a durut și trebuie să te iert. Deci identificarea durerilor, rănilor mele, și încheierea lor, pansarea lor, vindecarea lor prin iertare. Înțelegerea, care presupune și iertare. Dacă îmi dai în cap pentru că erai beat, eu înțeleg că n-ai știut ce faci, sau că n-ai vrut să dai în mine, sau că ai crezut că e altcineva, dar durerea mea există și eu trebuie să te iert pentru asta, altfel nu se vindecă.

Și sunt paşi mulţi. Iar pasul de sus este cel în care noi ne dăm seama că nu putem ierta şi că numai Dumnezeu poate să facă lucrul acesta. Atunci învățăm să-L primim pe Dumnezeu în rănile noastre, în neputinţele noastre. De fapt, atunci când zice Mântuitorul: „Învățați de la Mine că sunt blând şi smerit cu inima", El ne învață iertarea, ne propune să învățăm să iertăm. Când ai învățat să ierți, totul se schimbă.

Şi, un ultim remediu, care e ultimul în înşiruire, dar care, de fapt, e primul, e **iubirea de vrăjmaşi**. Dacă începi cu acesta, ai biruit! E fascinant! Şi cred că este singurul lucru pentru care merita să se întrupeze Fiul lui Dumnezeu şi să se facă Om, căci restul am fi reuşit şi noi să facem, ne-am fi putut descurca şi fără El. Dar să iubeşti pe cel care-ţi face rău, asta nu se putea fără El! Dacă pornim de aici, nu vom mai fi mânioşi.

— *Mulţi dintre ascultătorii noştri ar vrea cu siguranţă să afle dacă există un meşteşug al iubirii de vrăjmăşi. Pentru că altminteri pentru mulţi această iubire ar putea rămâne o nebuloasă. Se învăţă, se primeşte? Cum ajungem la iubirea de vrăjmăşi?*

— Totul este dar! Primim totul ca dar gratuit, dar totul se şi învaţă, pentru că darul pe care îl face Dumnezeu îl dă într-un suflet care primeşte şi primirea se face treptat, se face prin nişte paşi. Această iubire cred că se învăţă aşa cum înveţi să te arunci de la trambulină în apă. După ce ai învăţat să înoţi, înveţi să te arunci. Este o aruncare în golul acela despre care nu ştii nimic. Dar ştii să înoţi. La fel cu aruncarea cu paraşuta. Eu nu m-am aruncat nici de la trambulină, nici cu paraşuta, dar aşa îmi închipui. Aşa mă simt eu când mă arunc în credinţă, aşa m-am aruncat în credinţă. Nu mai ai niciun reper... Ei, când am început eu, cu asta am început: cu iubirea de vrăjmaşi, pentru că asta era ce nu puteam eu să fac. Şi am zis: „Dacă eşti Dumnezeu, mie asta să-mi dai!" [râde]. Şi mi-a dat Dumnezeu un vrăjmaş foarte aprins la un moment dat şi am zis: „Ei, acum i-acum! Trebuie să-l iubesc!". Dar era imposibil! Era o persoană atât de agresivă, şi de... Tocmai asta m-a provocat. Ce poţi să faci? Eu nu puteam să fac nimic.

Simţeam repulsie, oroare, mă simţeam nedreptăţită, iar gândul să-mi cer eu iertare ei, care îmi greşise, mi se părea o lipsă de demnitate. Şi ce-am făcut? Ce m-a învăţat Dumnezeu: să mă rog pentru vrăjmaşi! Aşa că am luat cartea de rugăciuni, mi-am copiat rugăciunea pentru vrăjmaşi, scoteam foaia din când în când, o citeam şi ziceam: „Doamne, să mă ierţi! Eu o citesc cu buzele, dar nu cred nimic din ce e aici, inima mea respinge tot! Dar eu o spun, pentru că tot ce pot să fac e să cred că Tu eşti Dumnezeu, că Tu în rugăciunea aceasta ai pus Duhul Tău Cel Sfânt, Care va lucra în mine, în ea, nu ştiu, e treaba Ta ce faci!". Această aruncare în golul acela din cuvintele unei rugăciuni, care nu avea nicio treabă cu ce trăiam eu şi cu ce simţeam eu – era opusul trăirilor mele! –, mi-a dat prilejul unei întâmplări care pentru mine era suficientă ca să nu mai plec din Biserică: am văzut în făptura aceea chipul lui Dumnezeu, frumuseţea chipului lui Dumnezeu din om. De atunci, într-un fel, merg în vârful picioarelor pe lângă oameni, când ştiu ce zace dincolo de ce se vede. Dar câte straturi sunt până acolo! Şi unde sunt straturile? În celălalt, sau în mine?... În mine, da! Şi acum, chiar dacă nu mai văd această minune, ştiu, cunosc asta, ţin minte, ţin în mintea aceea care-L cunoaşte pe Domnul. Îmi ajunge ce am văzut atunci şi încă de câteva ori după aceea. Îmi ajunge ca să zic rugăciunile pentru vrăjmaşi, ca să cred şi, în neputinţa mea, în micimea mea, în bicisnicia mea, să ascult porunca iubirii de vrăjmaşi. Altă putere n-am, altă formă nu cunosc.

— *Vă mulţumim pentru aceste învăţături, maică. Cu ajutorul lui Dumnezeu, vom continua şi vă dăm întâlnire săptămâna viitoare.*

Întristarea

Reporter: *Continuăm discuția noastră despre cele opt gânduri ale răutății, discuție pe care am început-o cu gândul lăcomiei și am ajuns, iată, până la cel de-al cincilea gând, gândul întristării.*

Mecanismul întristării

Reporter: — *Este un gând pe care l-am cunoscut cu toții. Nu este om care să nu se fi întristat vreodată. Și este un gând mai subtil decât celelalte. Mulți dintre noi nu ar înțelege de ce este păcat. Pentru că într-o anumită fază a culturii și a modului nostru de viețuire, chiar a ajuns să fie* cool *să fii puțin mai trist. Arăți că ești căzut pe gânduri, arăți mai interesant dacă ești întristat.*

Maica Siluana: — Mai mult decât atât, pentru că există și o întristare bună. Avem două feluri de întristare, total diferite. Există întristarea bună, întristarea după Dumnezeu, dorul de Rai, dorul de Împărăție, dorul de Dumnezeu, întristarea că nu ești cu El. Aceasta este una. Dar întristarea ca patimă și ca gând rău nu e aceasta.

— *Și ce este întristarea ca gând rău, ca patimă? Poate că mulți dintre ascultătorii noștri nu reușesc să distingă între această întristare bună și întristarea cea pătimașă.*

— Tristețea este o slăbire, o stingere a vieții, o stingere a puterii vieții. Puterea vieții este puterea de dorire. Sufletul nostru are o putere numită dorință, pe care iuțimea o întreține. În întristare, această putere se îmbolnăvește, dispare puterea omului de a se bucura că este viu, de a se bucura de viață ca dar de la Dumnezeu. Fie este o trăire axată pe trecut, pe

ceva pierdut, și ne tot plângem de ce am avut, fie este producătoare de un viitor nefericit: tot timpul dorim prea mult și ne asigurăm că n-o să avem, pentru a putea fi triști. Fie nu ni s-au împlinit niște nevoi foarte importante pentru noi și asta ne-a dus la mânie; iar după mânie, care e un consum mare de energie, vine o cădere a vitalității, care duce la întristare. După mânia cea activă și violentă rămân resentimentele, gândurile de ținere de minte a răului. Or întristarea este de obicei un gând plin de mii de gânduri legate de ținerea de minte a răului trăit și de acuzare a cuiva – care este de obicei Dumnezeu – pentru răul pe care l-am îndurat.

— *Întristarea are ca mecanism un anumit egocentrism. În întristare există o așteptare înșelată și această așteptare înșelată are întotdeauna legătură cu noi înșine...*

— Și cu Dumnezeu. Este exact invers decât voia lui Dumnezeu. Mecanismul întristării este împotrivirea la voia lui Dumnezeu. Eu, dacă nu vreau să fie așa cum vrea Dumnezeu, sigur voi fi trist. Prin aceasta m-am asigurat de întristarea pe care nu poate s-o mai ia nimeni de la mine. Tot aşa cum, făcând voia lui Dumnezeu, intru într-o bucurie pe care niciun eveniment nu poate să mi-o ia. Împotrivindu-mă lui Dumnezeu – pentru simplul motiv că eu am o variantă mai bună, nu pentru că am ceva cu Dumnezeu, să zicem că eu chiar apelez la El – ajung la întristare.

— *Este o poziție de impostură. Este de fapt o înlocuire a lui Dumnezeu, ca instanță supremă și ca Dăruitor al bucuriei, cu mine însumi, care aștept să fiu recunoscut, să fiu prețuit.*

— De fapt aceste aşteptări sunt într-un fel bune.

Pentru că eu am nevoie să fiu recunoscut, să fiu iubit, să fiu prețuit, pentru că așa m-a făcut Dumnezeu! M-a făcut o ființă extrem de prețioasă și prețuită. Doar că fără Dumnezeu – Care mă iubește și mă prețuiește în mod absolut – nu are cine să-mi împlinească aceste așteptări. Și așa ajung să cer de la Dumnezeu să mă prețuiască Ionel, să mă prețuiască poporul, să mă prețuiască colegii, să mă prețuiască șeful. Eventual – dacă mă gândesc la Dumnezeu – vreau să mă prețuiască Dumnezeu, dar așa cum înțeleg **eu** prețuirea. „Doamne, dacă mă prețuiești, fă cumva să ajung și eu stareță, sau director, sau..."

— *Întristarea are de-a face așadar cu o rugăciune de cerere nefăcută așa cum trebuie.*

— Invers decât așa cum trebuie! Pentru că, atunci când omul se roagă și nu se roagă cum trebuie, încă e bine, că însăși rugăciunea îl învață. Zice cineva: „Doamne, ajută-mă să mă angajez și eu. Uite, se dă concurs la bancă"... Și se roagă, citește Acatist, citește Paraclis, și între timp descoperă ce bine e când te rogi, ce bine e cu Dumnezeu. Află că nu are nicio șansă pe postul acela pentru că e aranjat, dar prinde drag de Dumnezeu și zice: „Doamne, dar un alt serviciu mă ajuți Tu să găsesc?". Și așa află că la o firmă mai mică este un post, intră acolo și e bucuros, e mulțumit. E un exemplu mărunt. *Când te rogi prost*, ai șanse să descoperi bunătatea lui Dumnezeu, Care te învață să te rogi. Dar *când te rogi invers*, nu ai cum. Invers înseamnă să-L folosești pe Dumnezeu ca instrument al scenariului tău de viață... Zici: „Pentru mine, dacă nu mă ajuți să intru pe postul acesta de la bancă, nu ești Dumnezeu! Nu mă mai închin, nu-Ți mai aprind lumânări...!".

— *E o ispitire a lui Dumnezeu... E ispita aceea pe care o refuză Mântuitorul în pustia Carantaniei.*

— Asta e o rupere de Dumnezeu. Sursa vieții noastre, energia vieții noastre, bucuria de a fi vin de la Dumnezeu. În clipa în care mă supăr şi-L acuz pe Dumnezeu, se rupe total legătura harică cu Dumnezeu și cad în întristare. Pe când atunci când **mă rog prost**, chit că sunt conductele îngroşate, că mai sunt sparte și se scurge apa, ajunge și la mine puțină apă, ajunge și la mine un pic din mila lui Dumnezeu. Dar când **mă rog invers**, atunci Îl refuz.

— *Am putea spune că în această rugăciune inversă, în această instrumentalizare a lui Dumnezeu, avem de-a face cu strategia clasică a cunoaşterii de a se desfăşura între un subiect care cunoaște și un obiect de cunoscut. Tragedia acestei scheme de cunoaștere este că întotdeauna când cunoaște* ***ceva****, ucide acel ceva, instrumentalizându-l. În zoologie, pentru a cunoaște, broscuța trebuie disecată. Disecând-o, o ucidem. Tipul acesta de cunoaştere este tipul de cunoaștere care a dus lumea la situația în care ea se află acum. Tragedia este că relația aceasta a omului care înțelege astfel rugăciunea cu Dumnezeu este o relație care, instrumentalizându-L pe Dumnezeu, instrumentalizează până și acel lucru care se sustrage oricărei instrumentalizări.*

— Și se ucide pe sine. Aşa ajunge la întristare, la patima întristării. Pentru că el nu ajunge la niciun rezultat. Tot timpul îşi taie creanga de sub picioare și plânge că pică din copac. Şi nu învață deloc, nu aude...

— *Aceasta este o aporie, o situație fără ieşire. Numai că noi ne încăpățânam să găsim ieșiri și măcar o ieșire ar trebui să ne dea Dumnezeu din patima asta.*

— Dumnezeu ne dă, Săracul, dar noi ne supărăm pe El că ne-a dat ieşirea care nu ne place... Ca şi când ai fi într-o casă care a luat foc şi vine cineva, sparge un geam şi zice: „Ieşi pe aici!"; iar tu strigi: „Eu, să ies pe fereastră? Nu! Mie să-mi faci uşă... de termopan!" Suntem imposibili. De ce? Pentru că *nu ştim ce vrem*, nu vrem ce ar trebui să ştie inima noastră. Să luăm un exemplu concret, care e un izvor de mare întristare: necazurile. Oamenii se întristează pentru că au necazuri şi se întristează până la patimă – se roagă la Dumnezeu să nu mai aibă necazuri sau să treacă **peste** necazuri şi se supără, şi-L acuză pe Dumnezeu dacă nu se întâmplă asta. Or, Dumnezeu a venit şi S-a făcut Om, a adus puterea Sa dumnezeiască la îndemâna mea, pe Sfântul Altar. Şi nu trebuie decât să respect nişte „instrucţiuni de folosire", să zic aşa, pe care orice om dacă se hotărăşte poate să le facă. Măcar ca să încerce, ca să vadă dacă e adevărat...

Apoi, noi nu-L auzim pe Dumnezeu. Noi zicem: „Doamne, am un necaz. Rezolvă-mi necazul, scapă-mă!" Şi în Sfânta Liturghie ne rugăm ca Dumnezeu să ne scape pe noi „de toate nevoile şi de tot necazul". Numai că eu nu vreau să scap dumnezeieşte, eu vreau să mă scape aşa cum spun eu! Eu Îl învăţ cum: „Să-mi dai nişte bani acum, că n-am bani!" şi aşa mai departe. Şi nu-L auzim pe Dumnezeu Care spune: „În lume necazuri veţi avea, dar îndrăzniţi, Eu am biruit lumea!". Când auzi gândul acesta, ce faci? Te bucuri că ai pe Cineva Care a biruit şi Care e cu tine în necaz, ba chiar te mângâie... Cum zice Psalmistul: „Întru necaz m-ai desfătat"[23]. De fapt eu ce vreau de la Dumnezeu? Vreau să-mi rezolve necazurile sau vreau desfătare?

---

[23] Ps. 4, 1.

Trebuie să fiu prost! Dacă am ocazia să fiu fericit într-o colibă și să mă desfăt, să mă bucur că sunt, să cânte inima mea de bucurie, oare să mă apuc să mă necăjesc că nu am o vilă cu șapte camere în care să mă spânzur? Nu înțeleg! Atât de sucită este logica mea, încât atunci când o văd îmi stă mintea în loc! Asta aduce întristarea... Pentru că eu nu caut bucuria, eu nu caut să mă bucur că Dumnezeu este cu mine, este în mine și El trece prin toate neputințele mele, ca să fie cu mine în cea mai decăzută neputință a mea. El zice: „Nu poți? Păi asta și vroiam să-Mi spui, căci Eu pot. Pentru tine am venit, ca să poți cu Mine, în Mine."

Tristețea este „facă-se voia mea!"

— Altfel spus, e nevoie de un nou început. Să începi altfel. Și faptul acesta cred că e până la urmă cel mai dificil. Să începi altfel decât te-ai obișnuit. Și să tot începi și să tot termini.

— În ce constă acest început? Păi care e boala mea cea mai mare în întristare? Faptul că eu cred că motivul întristării este în afară. Deci aștept de la Dumnezeu să intervină în lume, în semeni, în frați, în șefi, în patroni – să-i schimbe, să-i facă... Pentru ca eu să pot să mă bucur. „Cu o așa nevastă, cu un așa partid, cu așa o țară, cu așa... eu nu pot să mă bucur! Dar Tu fă-i de la capăt pe toți aceștia! Pune Tu început bun: arde-i pe ăștia, distruge-i și fă alții mai buni!". Or, Dumnezeu mă invită să pun **eu** început bun! Să descopăr că, de fapt, cauza întristării e înăuntrul meu, e în mine, este în atitudinea mea, nu este în afară! Pur și simplu **eu** trebuie să pun început bun și să nu mai beau dintr-un pahar cu apă stricată, ci să mă duc la izvor și să beau apă proaspătă. Atunci

n-o să mai bodogănesc că „Ce apă scârboasă beau!", când am izvorul în curte. „Da... dar ar trebui să mă duc până în curte!" Şi mi-e mai uşor să strig și să mă revolt că de ce nu e apa proaspătă în paharul meu. E o lene, o moarte, o putreziciune, o neglijență și o nesimţire în relația cu Dumnezeu, Izvorul bucuriei. Noi avem aşa, un pic de râvnă, când ne certăm cu El; dar ca să ne rugăm și să ne conectăm la Izvorul acela, nu avem râvnă!

— *O modalitate de conectare la acest izvor mă gândeam că ar putea fi modul în care ne-a învățat Dumnezeu să ne rugăm, rugăciunea "Tatăl nostru". Poate la început fără a o înțelege foarte bine, fără să o simțim. Și să ne oprim la „facă-se voia Ta". „Facă-se voia Ta" este un cuvânt care pe mine, cel puțin, când eram copil m-a marcat. Mi s-a părut foarte ciudat. Copilăria mea a fost marcată de poveștile acelea cu peștișorul care împlinea trei dorințe; și fiecare se gândea la ce-și dorea. Și, deodată, aici nu mai era nici peștișorul, nici cele trei dorințe, ci era acest cuvânt, la început fără sens: „facă-se voia Ta". Aici cred că este cheia întregii probleme. Toată răsturnarea se produce, de la acest „facă-se voia Ta".*

— Tristețea este „facă-se voia mea!". Asta este. Și, la urma urmei, de ce oare Dumnezeu n-o fi vrând să facă voia mea? Pentru că El face atâtea pentru mine! De ce s-o fi împotrivind să facă voia mea? Dacă aş pricepe asta, poate că mi-ar fi mai ușor să renunț...

De ce? Pentru că voia mea e rea, voia mea e îndreptată împotriva mea. Voia mea îmi face rău. Dacă eu vreau să bag degetul în priză, mama nu are cum să mă lase, pentru că voi muri. Mama mă iubeşte și vrea să mă ţină în viață și să se bucure de mine.

Nu vrea să mă lase acolo. Cam așa e cu voia noastră, vrem să băgăm degetul în priză.

— *Da, este o voie nematurizată și o voie căzută, o voie care nu mai e voia cu care ne-a înzestrat Dumnezeu la început.*

Despre întristarea unora care merg la biserică

— Ei, dar uite, ne-am făcut mari, am ajuns de L-am cunoscut pe Dumnezeu, mergem la Biserică, vrem să facem voia Lui Dumnezeu. Și totuși suntem triști. De ce? Avem aici un alt izvor al întristării. Noi ne ducem la Dumnezeu cu ce avem noi mai frumos. Avem în noi ceva frumos, corespunzător – eul ideal, cum zic psihologii. Avem despre noi o imagine mai corespunzătoare, pe care o împodobim, îi punem băsmăluță pe cap sau pălărie dacă suntem doamne, îi punem costum cu cravată – dacă suntem domni... Și ne ducem la Biserică. Dar rugându-ne și apropiindu-ne de Dumnezeu, începem să ne vedem – pentru că acolo e Taina Tainelor – ne vedem așa cum suntem. Și vedem că-l invidiem pe acela că are un costum mai frumos, pe aceea că are o basma mai transparentă sau ce știu eu ce. Atunci încremenim de durere: „Cum adică, eu? Eu să fiu invidioasă?" Sau „Eu să fiu mai proastă decât...?" „Cum, eu să nu fiu cea mai...?" (Atenție la dorința asta de a fi „cel mai"!) Așa voi descoperi că am limite reale, am neputințe reale. Și sunt foarte trist că nu sunt *ca Dumnezeu*. E aceeași cădere. Mai întâi că nu sunt ca Vasile, apoi că nu sunt ca Siluana și apoi, dacă i-am depășit pe ăștia, fac eu rost de un alt „ca" pe care să fiu invidios și voi sfârși prin a fi trist că nu sunt ca Dumnezeu... Conștientizarea acestei surse de întristare – neputința de a ne lăsa

iubiți de Dumnezeu așa cum suntem, pentru ca El să ne vindece – este un pas important pe calea de vindecării. Să renunțăm la iraționalele eforturi de a ne depăși singuri neputințele.

Citeam de curând episodul întâlnirii Mântuitorului cu tânărul bogat[24]. Acesta zice: „Ce să fac, ca să «am» viață?". Și Mântuitorul spune: „Dacă vrei să intri în viață, împlinește poruncile". Vezi cum întreabă omul? „Ce să fac? Tu spune-mi, că *eu fac* imediat!" Adică „Eu sunt în stare să fac orice, Tu numai să-mi spui ce să fac, și apoi eu să am ce vreau". Or, relația cu Dumnezeu nu este așa, ci: „Dacă **vrei să intri** în viață..." – atenție, e o **intrare** într-o relație, într-un Izvor viu, cu Viața Însăși! – „atunci fă asta, fă poruncile". Tânărul zice că pe astea le-a făcut, iar El i-a zis, din nou: „Dacă vrei – **dacă vrei**! – să fii desăvârșit, atunci vinde averea, împarte la săraci și urmează-Mi". Iar el n-a putut să se lepede, să-și vândă averea, și a plecat întristat. **Deci o sursă a întristării noastre este și refuzul lepădării lui „ce am".** În schimb, „Spune-mi **ce să fac ca să am, că fac orice!"**. Vezi cât muncim, cât facem ca **să avem**?

— *Este refuzul lepădării logicii proprii, a voii mele. Facă-se voia mea. M-am întrebat și eu de ce se întristează tânărul. Pentru că el pare să arate multă credință. Se duce și fără rezervă apelează la Hristos, pare că e gata să se predea total și știe cu Cine are de-a face, știe cu Cine vorbește. În mod neașteptat, omul acesta pleacă cu sufletul întristat.*

— Pentru că el atunci și-a văzut neputința și a refuzat să-și accepte starea aceea de neputință. Era foarte ușor să facă poruncile fiind bogat. El, într-o

[24] Matei 19, 16-22.

fracțiune de secundă, a văzut că n-ar mai putea să facă poruncile ca sărac. El a împlinit poruncile ca om bogat, virtuțile lui au fost ajutate de „a avea". Or, gândul de a se lepăda de bogăție l-a aruncat într-o nesiguranță totală.

Eu am trăit asta. Înainte de a fi stareță – cât sunt, Doamne, miluiește-mă! – eu aveam multe virtuți. Eram blândă, așa cum mă vede lumea că sunt când vorbesc la televizor sau într-o conferință... Dar când am descoperit ce înseamnă să trăiești o relație vie cu un om care vrea să facă invers decât cred și știu eu că este bine, am descoperit că eu sunt un om pătimaș, bolnav, că mă mânii, că vreau să-mi impun voia, că vreau să fac binele cu forța și așa mai departe. Câte și câte neputințe nu mi-am descoperit! Așa că am luat-o de la capăt, în cel mai autentic sens al cuvântului... Și cum să nu-mi fie frică? La fiecare pas mă așteaptă o nouă cerință de lepădare, o nouă ocazie de tăiere a voii (celei bune, că nu vreau ceva rău...) care mă lasă total dezarmată. Te întrebi: „Doamne, ce vrei de la mine?". Și El zice: „Vreau să fii! Să nu te mai bazezi pe nimic din ceea ce ai – nici experiență, nici știință, nici cunoștințe, nici iubirea celorlalți, nici prețuirea celorlalți –, ci să-mi urmezi Mie. Dacă m-au scuipat pe Mine te-or scuipa și pe tine, dacă m-au lăudat pe Mine te-or lăuda și pe tine, dacă m-au ascultat pe Mine te-or asculta și pe tine. Tu urmează și slujește Mie." A lepăda averea nu înseamnă a lepăda vechiturile din ea, ci tot ce e mai bun și mai de preț... Numai așa intrăm în bucurie.

— *Ieșirea din situația asta fără ieșire are de-a face până la urmă cu o ruptură totală. Se joacă între verbul „a fi" și verbul „a avea" și înseamnă de fapt punerea*

tuturor cărților, ca să zic așa, pe verbul „a fi".

— Exact! Pentru asta ne-au pregătit și celelalte gânduri rele. Am pornit de la a mânca, de la a avea și a păstra, apoi a te mânia că ți-a fost luat, a pofti să te desfeți prin a avea și nu prin a fi. Și iată, acum, lucrurile aproape sunt spuse pe nume. Nu căuta să faci ceva ca să ai, ci împarte totul la săraci. Nu zice: „Renunță, disprețuiește!", ci „Dăruiește!". Dăruiește această bogăție a ființei tale care ține de *a avea*, împarte-o cu ceilalți, dă-o celor care nu au. Că nu ajunge să fii sărac, să te lepezi de bogăție! E nevoie să dăruiești!

— *Cred că aici ați pus punctul pe "i". Poate că de asta s-a și întristat sufletul celui tânăr.* ***A da*** *la săraci pare așa, un act gratuit.* ***A dărui*** *– capătă deja o semnificație liturgică, o semnificație în orizontul Împărăției lui Dumnezeu. A da pur și simplu, a vinde toate ale tale și a le da, pare că nu are sens. Și s-ar putea, cred, ca tocmai din cauza aceasta să nu facem asta mai des, pentru că nu vedem rostul lui „a da". Poate că ar trebui să regândim acest „a da" ca un „a dărui". A dărui e deja altceva. Parcă înțelegem mai mult când zicem: „Dăruiește!"*

— Asta e din cauza neputinței noastre. Căci altfel, Mântuitorul zice că „este mai fericit *a da* decât a primi"[25]. Aici e Taina. Noi suntem făcuți după chipul lui Dumnezeu, suntem făcuți pentru „a da", pentru „a fi", și în niciun caz pentru „a păstra".

— *Până la urmă soluția ieșirii din patima aceasta a întristării este taina Sfintei Liturghii, a liturghisirii. Pentru că atunci când dăruiesc, eu liturghisesc. Eu Îi liturghisesc lui Hristos Care este ascuns în acesta mai*

[25] Faptele Apostolilor 20, 35.

mic al Său. Omul care a căzut în păcatul întristării este omul care nu mai liturghisește, este omul care nu mai slujește.

— E un om sufletesc, cum zice Sfântul Apostol, un om căzut doar în dimensiunea lui psihică, unde este dependent de stările sufletești - dacă sunt într-o stare bună, sunt fericit; am o stare sufletească proastă, sunt trist. De ce? Pentru că izvorul vieții nu e în psihismul meu! Este o înțelegere total greșită a bucuriei și a fericirii legate doar de starea psihică. Or asta ar trebui să fie consecința - nu? - contactului cu bucuria.

— *Există și o bucurie psihică, însă ea nu ne poate sătura.*

— Numai dacă este vibrație a bucuriei duhovnicești. Atunci psihismul, care rezonează la bucuria duhovnicească, devine instrument muzical. Altfel, dacă un copil se joacă cu corzile unei viori, el creează niște vibrații, dar nu muzică. Nu are cum să fie muzică. Bucuria psihică, generată de ce-mi place, e o surexcitare a corzilor sufletești...

O altă cauză de întristare pentru unii credincioși este și faptul că facem din Dumnezeu un idol. Toți cei care au spus că Dumnezeu a murit, bine au zis. Pentru că nu a murit Dumnezeu, ci a murit idolul, felul în care și-L închipuiau ei pe Dumnezeu. Cei care spun: „Eu sunt supărat, nu mai cred în Dumnezeu pentru că am avut cutare necaz și cutare necaz", este bine că nu mai cred, pentru că era o credință idolească, era o credință greșită.

Spun înțelepții aceștia moderni că cei care își fac **iluzii despre Dumnezeu** și cad apoi în deziluzie suferă un complex al abandonului, al abandonării. Și

de aici tristețea: „M-a părăsit Dumnezeu, Dumnezeu nu mă iubește, Dumnezeu nu-mi mai răspunde...". Pentru că idolul acela al amăgirii a plecat și a venit fratele lui, care este duhul întristării.

— *Ne oprim, cu gândul acesta la a ne pune tot începutul și toată nădejdea în Dumnezeul cel viu și nu în idolul pe care noi ni-l creăm și-l numim „Dumnezeu". De multe ori credem în acest idol, însă nu credem în Dumnezeul cel viu. Cred că aceasta este ideea centrală.*

— Și știi de ce? Pentru că Acela e pe Cruce. Și nouă nu ne place pe cruce. Noi vrem anesteziante, calmante, euforizante. Și dacă nu ne dă calmante pe cruce înseamnă că „nu e Dumnezeu!". Să ne iertați, iubiți ascultători, și să știți că există remedii împotriva tristeții și vom vorbi despre ele.

***

Nu mă pot vindeca mâncând sau bând. Inventarierea ravagiilor

— *Am văzut cât de perfid este acest gând al tristeții, pentru că se infiltrează dinspre alte gânduri, aducând de asemenea alte gânduri. Sunt adevărate aluviuni.*

— Și ce-i este specific acestui gând al răutății e că adună aluviunile din patimile trupești și le face sufletești. Întristarea este specifică sufletului, e o patimă sufletească, dar are și urmări grave asupra trupului. E trăită la nivelul psihismului, la nivelul sufletului, dar se alimentează și cu energia celor trupești.

Să luăm un exemplu: patima lăcomiei pântecului: „Ce bine mâncam eu... Acum nu mai avem ce mânca!". „Ce bine trăiam pe vremea lui Ceaușescu, când ni se

dădea!". Acel minim asigurat era o formă de lăcomie. Ei, când trăiesc gândul „Ce bine era altădată!", mut patima lăcomiei – pe care atunci mi-o satisfăceam de exemplu făcând rost de mâncare pe alte căi decât prin rația care era impusă – la nivel sufletesc. Această patimă, care atunci ținea cumva de energiile biosului meu și ale poftei, acum o mut în cele spirituale. În tristețe, de exemplu, care este o boală spirituală și mă face să-L caut pe Dumnezeu acolo unde nu este – în carne, în mâncare, în bani. Aceasta este perversiunea ei.

— *Este veriga de legătură între gândurile acestea care ne aruncă spre cele foarte triviale, foarte materiale, și gândurile care devin din ce în ce mai subtile.*

— Legătura propriu-zisă o face patima următoare, akedia. Ea este puntea care face legătura și le amestecă, într-un amestec cumplit; nici nu are un corespondent în virtuți, cum au celelalte patimi.

Deci patima tinde spre spiritual și pentru asta eu, cunoscându-i specificul, din start pot ști că nu mă pot vindeca mâncând sau bând. Știind că întristarea este o boală a spiritului meu, că este vorba despre sufletul meu care vrea să fie spiritual fără Spirit, fără Duhul Sfânt, voi descoperi repede că tot ce fac pentru a scăpa de tristețe – beau, mănânc, dansez, mă distrez, îmi „onorez" simțurile – nu duce decât la o creștere și mai mare a tristeții. Când mă trezesc, sunt și mai trist. Și într-o bună zi nici nu mai am chef de toate acestea și atunci voi intra în akedie.

— *E anticamera akediei. Akedia ar fi o tristețe supradimensionată, o tristețe care și-a luat vreme.*

— Da, e o tristețe care nu mai e doar tristețe,

ci este un dezgust. Dacă în tristețe izvorul ar fi nesatisfacerea dorinței, acolo este un „m-am săturat de toate!".

— *E urâtul ăla de care vorbesc și cântecele populare?*

— Da, ăsta este. E urâtul. Avem un cuvânt foarte potrivit pentru akedie: urâtul. Atunci când spunem: „Sunt sătul, mi s-a urât de viață! Sunt sătul de viață!". Dar nu despre akedie vorbeam. Așa că să ne întoarcem la tristețe.

Primul pas în vindecare este – ca în orice boală, și am repetat asta și până acum – recunoașterea bolii și inventarierea, ca să zic așa, trecerea în revistă a ravagiilor pe care le face în viața noastră. Sunt atât de trist, încât îmi vine mereu să plâng? Să zic: „Nu cumva este demonul tristeții? Nu cumva e patimă? Nu cumva eu pot să mă vindec?". Și, înainte de a mă întreba dacă pot să mă vindec și dacă vreau, eu trebuie să mă motivez. Dorința de a fi bucuros nu ajunge. Pentru că eu pot căuta satisfacerea acestei dorințe și pe o cale greșită. Ca să mă motivez, primul lucru pe care îl am de făcut e să fac o listă cu ce avantaje am de la tristețe și ce dezavantaje.

— *Aceasta înseamnă deja o detașare de tristețe.*

— Exact! Și când voi vedea câte ravagii a făcut această patimă în viața mea, atunci voi fi destul de motivat să-mi doresc să mă vindec și să îndur suferința generată de pierderea avantajelor (și nu sunt puține!). Acesta este primul pas.

Plăcerea de a fi trist și fascinația răului

Apoi, după ce mi-am stimulat dorința de vindecare, am nevoie să iau o hotărâre care să fie

fermă: „Vreau să mă fac bine!". Voi observa atunci că patima asta îmi aduce o plăcere. Nu există patimă care să nu aducă o plăcere. Când voi fi onest și voi face lista, și voi vedea cât de mari sunt pierderile și că nu mai pot, atunci mă voi hotărî să-mi jertfesc toate plăcerile pe care mi le oferă întristarea: plăcerea de a da vina pe Dumnezeu, de a da vina pe aproapele, de a nu mă scula dimineața pentru că sunt trist, de a nu răspunde la datoria de a fi bucuros. Pentru că sunt chemat să fiu martorul bucuriei, dar îmi face plăcere să fiu morocănos, deci să fac ce-mi vine. Și multe altele, fiecare și le cunoaște. Când voi dori să jertfesc toate acestea, voi lua hotărârea să renunț la aceste plăceri și la bunurile din cauza cărora sunt întristată. „Ce tristă sunt că nu m-am măritat cu Vasile!". Eu va trebui să renunț la plăcerea de a mă simți victimă că nu m-am măritat cu Vasile și la Vasile, care nici nu-i. Odată ce nu m-am măritat cu el, el nu e. Odată ce el nu vrea să fie, nu este. Sau: „Sunt foarte tristă pentru că mi-am pierdut serviciul ăla, care era atât de bun!". Dacă vreau să mă fac sănătoasă, trebuie să știu că ăsta-i un duh rău care mă face să mă întristez pentru lucruri care au fost și de care nu mai pot să fac rost. Nu mai pot să fac rost de acea slujbă pentru că... m-au dat afară. Dar pot foarte bine să fac rost de altă slujbă, dacă eu îmi folosesc energia către o schimbare, către o nouă direcție de viață, și nu mă complac în plăcerea întristării că „Ce slujbă bună am avut și nu mai am...".

Sigur, când mă dă afară pot să am o întristare sănătoasă. Nu pot să dansez de bucurie. Aceea este un lucru firesc – sufletul meu se întristează. Dar după ce am jelit pierderea – și se cuvine s-o plângem, căci

nu suntem nesimțitori – atunci energiile se adună din nou.

Deci un alt aspect este să acordăm tristeții timpul cuvenit ei. Întristarea sănătoasă, care se cuvine după o pierdere, e urmată de un timp de doliu, un timp de jelire. Este de fapt un timp de celebrare, de sărbătorire. Sărbătorești și un câștig, și o pierdere. Când ai câștigat, când faci nuntă, sărbătoarea este acea petrecere pe care o faci, când te bucuri. Fie că dansezi, sau cânți, sau nu – este sărbătoare. Iar când ai o înmormântare este tot o sărbătorire, a durerii. Nu trăim durerea ca un animăluț. Durerea noastră are o orientare: și către Dumnezeu, și către cel de care mă despart și pe care-l iubesc și în forma asta, sub formă de plâns. După această perioadă de doliu, de jelire, de plângere a pierderii, vine restabilirea puterilor sufletești.

Să ne amintim că e duh rău, această tristețe. Și dacă e duh rău, el ce intenții are? Care e voia lui? Ce urmărește el de la mine?

— *Să mă ducă în locul întunericului.*

— Da. Și primul lucru pe care îl face ca să poată să mă ducă? Cineva, ca să poată să răpească un copil care e de mână cu mama lui, ce va trebui să facă mai întâi?

— *Să-l ademenească.*

— Să-l facă să se desprindă de mamă. Să-l determine ca el singur să se îndepărteze de mamă, pentru că să-l ia de lângă mamă nu va putea, că-l mănâncă maică-sa cu fulgi cu tot. Va trebui să facă în așa fel încât copilul să-și dorească să fugă de lângă mama. Are el metodele lui. Așa că, știind că-i duh rău și că vrea să mă îndepărteze de Dumnezeu,

pot să spun: „Doamne, ia uite ce gândesc eu: că Tu m-ai părăsit, că nu-Ţi mai pasă de mine, că ce fel de Dumnezeu eşti, cum de nu-Ţi pasă de suferinţele mele? Eu acum, pentru că vreau să scap de tristeţe, cred că aceste gânduri sunt de la diavol şi nu le cred. Eu cred că Tu mă iubeşti, că Tu eşti cu mine şi eu cred că dacă mă vindec cu ajutorul Tău de această boală, voi vedea ce nu văd acum!". Aceasta e musai, altfel nu se poate. E ca şi când ai avea guturai, nasul foarte înfundat, şi cineva ar vrea să-ţi ofere o floare care miroase foarte frumos, iar tu o miroşi, zici „Nu miroase!" şi o arunci. Celălalt îţi spune că „Miroase! Acum ai guturai şi nu simţi." Dacă renunţăm, pierdem bucuria parfumului.

Apoi, nu numai să ne lepădăm de plăcerea asta a tristeţii, ci şi să nu ne lăsăm fascinaţi. Răul are o fascinaţie asupra noastră şi tristeţea e una din cele mai fascinante patimi, pentru că îţi dă o aură de nobleţe, de romantism, de nu ştiu ce... Sigur că un om care are bucuria vieţii în el nu poate să mimeze aşa ceva. Dar când demonul a pus stăpânire pe tine şi ţi-o oferă, atunci pur şi simplu ne lăsăm fascinaţi de tristeţe.

Această fascinaţie este oferită de fapt şi în alte patimi. Sunt oameni care se desfrânează în moduri atât de îngrozitoare... Victime ale desfrâului, mai ales fete care au fost abuzate, sau copii care au fost abuzaţi, şi care după aceea pur şi simplu au oroare, dar din fascinaţie continuă să facă asta. Este cel mai îngrozitor lucru care se poate întâmpla unui om. Este tot desfrâu. Nu e plăcerea desfrâului, ci plăcerea de a te lăsa biruit şi gândul că „Poate aşa mă iubeşte... Poate aşa nu voi fi singur... Poate aşa voi birui..." E o

boală foarte cumplită.

Noi să știm ce e asta: de ce eu fac ceea ce nu vreau? Să știm că e fascinație. Sunt orbit, sunt paralizat, sunt hipnotizat. Așa cum spunea părintele Savatie, cred, că a văzut un șarpe care se pregătea să înghită o broască. Șarpele ținea gura larg deschisă și broasca, deși era încă la vreo douăzeci de centimetri distanță de el, orăcăia din toate puterile, dar mergea drept spre gura lui. Cam așa e de cumplită puterea de fascinație a patimii. Nu a păcatului, ci a patimii.

— *Ce atrage aici? Atrage spectacolul? Atrage poate credința că acceptând suferința pe care celălalt mi-o provoacă n-o să mai fiu singur?*

— Cauzele sunt foarte diferite, dar nu sunt raționale. o cauză este și faptul că ne lăsăm hipnotizați de dorințele celor mai puternici, și mai ales de dorințele duhurilor rele...

Pe de altă parte, fascinația vine de la faptul că noi, oamenii, cădem în patimi mari pentru că, de fapt, suntem cumplit de însetați de Dumnezeu. Adică, simțind golul, (care e lipsa lui Dumnezeu) din noi, simțim și o nevoie cumplită, acută și imediată să umplem acest gol. Cât timp ne putem înșela că „Uite, mănânc și sunt bucuros...", „Am bani și sunt bucuros...", facem un dumnezeu din mâncare, din bani. Dar la un moment dat ne apropiem de patimile mai spirituale, în care simțim că ne trebuie mai mult decât „a avea". Avem nevoie de „a fi". Și acum vine tatăl minciunii care-ți zice cu glasul patimii: „Eu sunt, eu îți dau ființă, eu! Vino... Chiar dacă te doare!". Este, dacă vrei, inversul Crucii. Așa cum omul liber, nefascinat, primește Crucea, durerea și calea strâmtă pentru a ajunge la bucurie, aici durerea apare ca

fascinație, ca paralizie, ca neputință de a zice „nu". Ești plin de oroare, de scârbă, de ură, de teamă, și totuși nu te împotrivești. Ești rob.

Depresia, o îndumnezeire a obiectului dorințelor mele

— *Mai există o formă de tristețe, care iarăși își depășește propriile margini, anume depresia. Sfântul Ioan Gură de Aur a scris 17 scrisori către diaconița Olimpiada, care era căzută în depresie tocmai din pricina faptului că îl pierduse pe Sfântul Ioan Gură de Aur, depus din treapta de episcop și exilat. Atunci Sfântul Ioan Gură de Aur îi scrie despre această depresie. Cred că e una dintre trăirile cele mai actuale sau cele mai la modă, dacă îmi este permis să spun așa. Ce se întâmplă cu omul aflat în depresie?*

— El nu poate să se desprindă de obiectul pe care l-a dorit. Deci și-a investit toată dorința în ceva. Și nu se desprinde de el, chiar dacă este absent. Aceasta este de fapt o îndumnezeire a obiectului dorințelor mele. Pentru Sfânta Olimpiada (Iartă-mă, Sfântă Olimpiada, și roagă-te pentru mine, păcătoasa!), Sfântul Ioan devenise ca Dumnezeu. Atunci ea L-a uitat pe Dumnezeu și a uitat niște amănunte: unul, că Dumnezeu a îngăduit asta; și al doilea, că Sfântul Ioan primește darul acesta al lui Dumnezeu. Dar și ea până la urmă a depășit asta, slavă Domnului. E minunat că acești oameni sfinți au lăsat și mărturii despre slăbiciunile lor, pentru ca noi să nu ne rușinăm și să nu zicem: „Vai de capul meu, ce depresiv sunt!", ci să zicem: „Dacă sfinții au trecut prin asta înseamnă că duhul acesta e mare și puternic, dar înseamnă și că Dumnezeu ne va ajuta să biruim".

Să avem grijă: când un lucru, o persoană sau o relație capătă o importanță foarte mare pentru noi, trebuie să ne oprim și să zicem: „Doamne, **Tu** ești Dumnezeu!". Să fiu în stare să mă desprind de acel lucru, știind că nu-l mai pierd, știind că în Dumnezeu le am pe toate, în Dumnezeu sunt toate permanente. Să-L punem pe Dumnezeu pe locul care I se cuvine și să nu-L înlocuim cu obiectele dorințelor noastre. Vedem că într-o durere căutăm vinovatul, vrăjmașul: „Cine mi-a luat obiectul? Cine mă împiedică să...?" Iar Dumnezeu, Care îngăduie, poate deveni cel mai mare dușman al meu! Atunci diavolul și-a atins ținta: „De ce îngăduie Dumnezeu așa ceva? Ce fel de Dumnezeu e ăsta?"

— *E ca la o coridă în care se ia deodată fâșia de pânză și...*

— ...smulge totul și i se duce toată puterea. În loc să dea în toreador, dă în pânza aceea. Toată puterea i se duce pe de lături.

— *Deci e de la bun început o direcție greșită. Problema nu este aceea de a urmări vrăjmașul.*

— Ba nu! Să-l urmărim. Numai direcția e greșită. Vrăjmașul e în noi, nu e în afara noastră. Nu e nici în eveniment, nici în Dumnezeu. Atâta timp cât cel care m-a lipsit de ceva e în afara mea, nu e vrăjmașul meu. Vrăjmașul e în mine. Dorința mea, nevoia mea neîmplinită care a devenit dumnezeul meu, acela este vrăjmașul meu. Eu trebuie să știu că pot să fiu cu Dumnezeu și, dacă sunt cu Dumnezeu, orice mi s-ar întâmpla este un loc de întâlnire și de declarații de dragoste. Orice mi s-ar întâmpla, eu știu că Dumnezeu este cu mine și eu nu-I spun unde să-mi dea întâlnire și ce să facă El. Pentru că atunci nu e Dumnezeu, ci e

un amic de-al meu pe care îl manipulez.

Iar dacă Dumnezeu îmi dă întâlnire în moarte, sau în boală, sau în nenorocire, este numai pentru că eu trebuie să trec pe acolo, pentru că mi-am desenat acest traseu prin evenimentele anterioare, sau prin ce am făcut, sau prin ce mi-au făcut alții, căci suntem împreună. Și ce așteaptă Dumnezeu de la mine este să mă bucur de El, să mă desfăt chiar și în necazul acela de prezența Lui și El să se bucure de mine în acel necaz. Pentru că în lume vom avea necazuri. Ei, când învățăm meșteșugul bucuriei din necaz, a dispărut tristețea. De ce să mă întristez? Sigur că nu dispare disconfortul. Dacă mă așez cu fundulețul pe niște țepi, n-o să zic că „Vai, ce plăcere îmi face!". O să mă doară, și o să țip, și o să sar de acolo și o să fug. Dar dacă vine cineva și vrea să mă tortureze, și mă leagă în poziția asta, să zic: „Doamne, eu acum nu mai am unde să fug. Tu ești desfătarea mea în necazul ăsta. Iată, sunt străpunsă de acești țepi, miluiește-mă cum știi Tu, pentru că eu cred că Tu știi că mi-au făcut aceasta și că Tu ești cu mine".

— *Într-adevăr mare meșteșug e acesta, mare artă... Și cred că e vorba aici de o filosofie adevărată, înțelepciunea de a vedea dincolo de circumstanța aceasta primă a vieții.*

— Și e dublă. Pe de o parte să primim ca din mâna lui Dumnezeu durerea, iar pe de altă parte să nu îngăduim să vină durerea de la altcineva. Să fac tot ce pot ca să ies din durere, să mă bucur de bucurie, însă nu împotriva aproapelui, nu împotriva celuilalt! Să nu las să cadă evenimentul peste mine și să nu-mi plătesc întreținerea, să mă dea afară din apartament, pentru că, iată, eu vreau să mă desfăt în

necazuri! Nu! Sau să n-am serviciu, ca să mă desfăt în necazuri. Nu, mă duc și car saci, muncesc... Aici e marea înțelepciune: să fac tot ce ține de mine, dar fiind conștient că fără Dumnezeu nu pot să fac nimic și că El e cu mine.

Suferința nu vine de la Dumnezeu. Remedii

— *Exact aici vroiam să aduc discuția, la felul în care reușim să învățam arta aceasta. Iar arta aceasta, din câte înțeleg eu, începe să fie învățată atunci când în suferință vedem nu doar suferința, ci și locul întâlnirii cu Dumnezeu. Maniera aceasta în care Îl aflăm pe Dumnezeu. Dar ar putea să spună oarecine: „De ce alege Dumnezeu suferința?"*

— Nu Dumnezeu alege. Eu am ales! Eu, omul, am ales. Eu mi-am făcut toate lucrurile acestea, eu mi-am făcut scenariul, eu am trăit niște evenimente ale căror consecințe sunt chiar acestea. Sau m-am născut într-o familie care a contribuit și ea, sau sunt într-o țară care... Pentru că noi suntem una, noi suntem în solidaritate unii cu alții! Dar eu, dacă eu învăț să fiu ușoară la dans cu Dumnezeu și fac voia Lui, nimic nu va mai fi pentru mine inacceptabil. Totul ar fi previzibil, aș înțelege tot ce se întâmplă. În Duhul Sfânt noi înțelegem tot, știm. E ca și când ai fi alături de șoferul care conduce și el ți-ar explica de ce o luăm la dreapta, de ce o luăm la stânga. Dar dacă ești pe trotuar, zici: „De ce face acela așa? De ce ocolește pe-acolo? De ce se duce pe-acolo?". Nu înțelegi de ce face lucrurile acelea, decât dacă ești cu el. Cu el este limpede. Sau poți să fii cu el în mașină și să zici: „Dar ia-o pe aici, dar intră în groapa aceea, dă în peretele de acolo...". Și așa se poate. Trebuie să fii

în Duhul Sfânt, cu Duhul Sfânt în tine, şi El te ajută să pricepi, te luminează să vezi ce se întâmplă. Şi nu mai e problemă nici cum mă descurc, nici ce fac, nici de ce, nici cine, ci: „Slavă Ție, Doamne! Ia uite că Tu eşti Dumnezeu chiar și în aceste circumstanțe!"

Dar omul ce a făcut? Omul a făcut un țarc în care s-a închis bine de tot şi zice: „Asta este acceptabil pentru mine. Orice trece de aici este inacceptabil. Asta e normal, asta nu e normal. Nu e acceptabil să-ți tai o mână când lucrezi. Nu e normal şi eu aşa ceva nu accept!". Sigur că nu-mi doresc să îmi tai o mână, dar eu trebuie să fiu capabil să accept acest inacceptabil că s-ar putea ca într-o zi să rămân fără una din mâini.

— *Să revenim puțin la metafora dansului. Mi se pare o metaforă foarte potrivită pentru a înțelege de fapt despre ce e vorba în viața duhovnicească. Atunci când dansăm, cineva are inițiativa și celălalt se lasă dansat, să zicem așa.*

— Da. Bărbatul conduce şi femeia se lasă condusă.

— *Și atunci menirea noastră cumva este să ne lăsăm conduși, în dansul acesta, de către Dumnezeu.*

— Exact! Sfânta Biserică e mireasa. Frumos i-ar sta unei mirese să smucească mirele în toate direcțiile ca să-l conducă ea când dansează, pentru că el e cam mototol! Vă dați seama, e o relație tristă.

— *E o imagine cel puțin comică, dacă nu tragică.*

— Da. Deci asta este arta, acesta este meşteşugul bucuriei ca să ieşi din tristețe.

Să mă mai întorc la un remediu. Ziceam adineauri – cu țarcul şi cu inacceptabilul – un alt remediu foarte important şi foarte bun este **să acceptăm inacceptabilul**. Zici: „Aşa ceva nu se poate! Dar, Doamne, eu primesc acest «nu se poate!» de la Tine".

Să binecuvântezi situația aceea și să-L păstrezi pe Dumnezeu.

Zice: „Nu vă împotriviți celui rău"[26], nu vă împotriviți la rău. Nu în sensul că să-l chemi, ci pur și simplu atunci atenția să fie îndreptată către Dumnezeu, către porunca Lui, și nu către eveniment sau către cel rău. „Acesta este rău, vrea să-mi facă rău. Ce-mi poruncește Dumnezeu? Să-l iert, să-l iubesc, să mă rog pentru el. Doamne, miluiește-l! Doamne, iartă-l! Doamne, binecuvântează-l!". Și totul se schimbă, pentru că celălalt nu mai este același. Da, s-ar putea să-mi facă răul respectiv în continuare și eu voi folosi tot ce-mi dă Dumnezeu, și în minte, și în creativitate, și în rugăciune, ca să scap. Sau dacă nu scap, să fie și spre binele meu, și spre binele lui, al celui care-mi face rău. Nu am ajuns noi aici, dar sfinții aici sunt și aici este capătul drumului.

Deci cel care suferă de tristețe să spună: „Doamne, vreau să mă vindec de tristețe și ca să mă vindec un remediu este să-Ți cer ajutor ca să accept această situație inacceptabilă." Să accept că nu vrea Vasile să se mărite cu mine, de exemplu. Atunci vom vedea ce perspective se deschid.

Apoi, să fim mai atenți la cât de neiertători suntem. Multe pierdem din faptul că nu iertăm. Și nu doar marile dureri, dar nu iertăm ofensele mici, nu iertăm nimic! Toate astea ne încarcă cu resentimente, ajungem să simțim cât de neputincioși suntem în fața ofensatorilor și ne întristăm până peste poate. Pe când dacă învățăm să iertăm ofensele mici, vom putea mult mai ușor să ne vindecăm de poverile mari. **Iertarea** mie mi se pare remediul miraculos la orice

---

[26] Matei 5, 39.

patimă, dar mai ales la tristețe. Să iertăm, să iertăm relele care ni s-au făcut. Dar să iertăm cu meșteșug și aici, pentru că a zice: „Dumnezeu să-l ierte, că nu știe ce face" nu este iertare. Ci să cerem iertare pentru acela!

— *Să iertăm toate pentru Înviere.*

— Da. Dar știi că era o glumă, cu doi părinți care se cam supăraseră unul pe altul. La Înviere unul a zis: „Frate, să iertăm toate, pentru Înviere!", iar celălalt a zis: „Bine, dar trece ea și Învierea!". Da, să iertăm pentru Înviere, dar pentru bucuria pe care ne-o dă Învierea, nu pentru gândul la Înviere! Să iert pentru bucuria care intră în mine că Hristos a înviat și mă înviază și pe mine.

Apoi concret, practic, alte remedii: **Taina Spovedaniei, rugăciunea. Rugăciunea cu trupul.** Trebuie să ne silim. Sunt doctorii amare, sunt operații grele. Omul când știe că poate să moară de cancer suportă nu știu câte intervenții. Or, tristețea este un cancer cumplit și atunci trebuie să-ți faci operația aceasta grea care este rugăciunea cu trupul: mătănii, închinăciuni. Trebuie să-ți faci un program clar și să faci silindu-te. Noi spunem: „Dar nu-mi vine!". Astea sunt fleacuri, eu nu fac ce-mi vine! Dacă fac ce-mi vine, sunt un om nenorocit. Eu fac ce trebuie, dacă am luat hotărârea să iau acest medicament. Și atâta bucurie vine când ai depășit acest „nu-mi vine", această indiferență! Deci rugăciunea cu trupul, recomandată de Părinți, este un remediu.

Apoi **întâlnirile** duhovnicești, citirea cărților duhovnicești, întâlnirile cu oameni duhovnicești, conferințe... Când asculți o conferință a părintelui Rafail sau citești o carte a părintelui Porfirie, atâta

mângâiere vine! Pentru că Duhul Sfânt lucrează, şi acolo sunt situații care se referă la tine.

Apoi **să plângem**. Să ne plângem păcatele, să plângem pentru cei care sunt la ananghie. Dacă plângi pentru altul, întristarea ta se vindecă. Mila și compasiunea vindecă multe boli și sufletești și trupeşti.

Şi, un ultim remediu: să învățăm un lucru, un lucru minunat! Îi spuneam de curând cuiva: „Du-te şi uită-te la o păpădie înflorită". Să învățăm să ne bucurăm cu **bucuriile mici**. Există bucuriile mărunte: a răsărit soarele, a înflorit o floare, a înflorit un crin, a înflorit o lalea, să te bucuri că ți-a zâmbit cineva. Să nu neglijăm aceste bucurii mici care încet, încet, aduc bucuria cea mare sau ne fac pe noi să ajungem la ea.

— *Amin! Să ne bucurăm cu bucuriile mici, cum spune maica Siluana, cu bucuriile mici care aduc cu ele marea bucurie ce ne va scoate din pântecele acesta întunecat al tristeții.*

Urâtul / akedia

— *Continuăm să discutăm despre cele opt gânduri ale răutății. Am discutat împreună cu maica despre terapeutica necesară pentru învingerea gândului răutății care aduce cu el tristețea și am văzut câte lucruri trebuie să facem pentru a ne vindeca de acest gând. Altminteri, gândul acesta, netratat la vreme, lăsat să se dezvolte și să prindă rădăcini în suflet, devine, cum spunea maica, cancerigen. Devine o plagă sufletească ce aduce cu ea alte și alte gânduri ale răutății, se amplifică ajungând la ceea ce Sfinții Părinți numesc akedia. Akedia este un nume grecesc, care în limba română e foarte greu de tradus.*

— În toate limbile e greu de tradus. Și francezii se plâng, și englezii se plâng că nu găsesc un echivalent. Româna are însă o bogăție de termeni.

— *În Filocalie s-a tradus prin trândăvie, deși trândăvia luată ca lene acoperă numai o parte din sfera semantică a acestui termen.*

— Acoperă jumătate din patimă. Pentru că ea are două feluri de a fi, se manifestă în două feluri: te împinge către somn – mereu ți-e somn, mereu nu ai chef de nimic – sau spre hiperactivitate, într-un activism debordant.

— *Și atunci trândăvia într-adevăr reflectă ceva, dar nu totul.*

— Însă dacă îi zicem trândăvie spirituală, trândăvie duhovnicească, atunci e acoperit binișor. Căci de fapt eu mă arunc în activități pentru ca nu cumva să mă rog, pentru ca nu cumva să mă duc la biserică – eu am de spălat rufe, eu am treabă, atunci mă apucă treaba! Dacă înțelegem trândăvia în sensul ei spiritual, în sensul ei duhovnicesc, acoperă bine.

Însă în limbajul modern, în limbajul actual, trândăvia a ajuns să aibă doar conotație de lene.

— *Noi mai avem în limba română un cuvânt, este „urâtul".*

— Acesta e cel mai potrivit.

— *Și eu cred că acesta este cel mai potrivit. E urâtul acela din cauza căruia eu lenevesc, e urâtul acela care...*

— „Mi-e așa urât să fac treaba asta..." „Mi-e urât să..." „Am o stare de urât".

— *E o stare care îl împiedică pe om încă de la început să treacă la faptă. Încă de la început îl oprește și îl ține pe loc. Părinții Bisericii numeau acest demon demonul amiezii. E numit așa pentru că se manifestă de regulă pe la ceasul de după masă. Când soarele toropea, omul începea să trândăvească și i se făcea un urât să se întoarcă să săvârșească îndatoririle sale.*

— Evagrie Ponticul spunea că așa cum te paralizează arsura soarelui, așa te paralizează patima aceasta. Pur și simplu nu mai poți mișca, ești confuz, parcă ți se lichefiază creierul și nu mai ai chef. E o stare de confuzie și de dezgust general.

Tristețe / akedie

— *Întotdeauna, când am citit despre akedie, am asimilat akedia aceasta cu toropeala din miezul verii. Asta nu înseamnă că este un duh al verii. De akedie, de urât, poți suferi indiferent de anotimp, fie că-i vară sau că-i iarnă. E o boală sufletească ce toropește biata făptură a lui Dumnezeu care se lasă toropită de acest gând. Cum am putea să-l descriem și mai clar în viclenia lui, maică?*

— Aici e foarte greu. Mie mi-a fost multă vreme

greu să fac deosebirea între întristare şi akedie, mai ales că amândouă ne pot duce la spitalul de nebuni, căci amândouă aceste patimi se confundă cu depresia. Poate că o deosebire ar fi aşa: când nu lupt împotriva demonului tristeţii pot să ajung la psihiatrie cu un diagnostic de **depresie**; şi când nu-mi dau seama că e vorba de akedie (care nu e o boală doar a călugărului, e o boală a creştinului, a omului chemat să devină ca Dumnezeu), când laşi patima aceasta să se instaleze şi ajungi la psihiatrie, ai diagnostic de **maniaco-depresiv**. E o depresie bipolară: cu un capăt în hiperactivitate şi cu un capăt în depresie. Când aşa, când aşa. Este un amestec de frustrare, de nemulţumire şi de agresivitate. Pe când tristeţea nu are agresivitate. Aşa am putea să le deosebim, să le delimităm.

Akedia e starea aceea sufletească când nu-ţi afli locul, când nu ai chef de nimic, când întrebarea de bază este „La ce bun?", când zici: „M-am săturat, am obosit, sunt obosit de viaţă...", sau „Mai bine n-aş mai fi fost, mai bine m-aş omorî". Dar nu este gândul sinuciderii care vine la deznădejdea din alte patimi sau din alte pricini, când zici: „Nu mai pot!". Când vine de la akedie, vine ca gând că „Mai bine n-aş mai fi!". Deci nu e sub o presiune, ci e căutarea unui mai bine: ce este acum e rău şi eu caut un mai bine.

— *Cuvântul românesc „urât" spune el însuşi multe despre boala aceasta, pentru că urâtul vine de la „a urî". E o ură aici, o ură care poate deveni activă faţă de tot ceea ce mă scoate din ura în care mă aflu. E cumva tautologic.*

— Dar eu pe cine urăsc de fapt? Pe Dumnezeu. Deci e ura împotriva păcatului neasumată, netrăită şi

îndreptată împotriva lui Dumnezeu.

— *Și de ce Îl urăsc? Pentru că mă scoate de aici, din cochilia mea.*

— Da. Și pentru că cere să fac un efort. Și, ori îmi cere să fac un efort de care n-am chef, ori îmi cere să fac ce vrea El și nu ce vreau eu. Eu pot să mă obosesc până la epuizare, dar o fac pentru că vreau **eu**, și pot să nu fac nici cel mai mic efort, pentru că așa vrea **El**. Și nu fac. Pur și simplu nu pot, nu vreau să fac acel efort. Asta îmi indică faptul că e demon.

Ziceam noi la tristețe că această patimă e ca o punte. Deci ea are două dimensiuni: una spre lenevie, alta spre hiperactivitate. Și asta pentru că sunt prinse în ea amândouă puterile sufletești: și puterea poftitoare, și puterea iuțimii. Unele patimi vin din îmbolnăvirea puterii poftitoare, altele din îmbolnăvirea iuțimii. Această patimă le cuprinde pe amândouă, în aceeași patimă sunt amândouă. Aceasta e toată greutatea, de aceea omul nu poate să-i dea de capăt în vreun fel.

Să luăm de exemplu un călugăr. Când să zică că e vorba de lene, îl apucă: „O să mă duc în Africa și o să fac misiune!". El zice: „Nu pot să mă duc la slujbă, că nu mai pot... Mai bine dorm un pic". Dar în Africa s-ar duce, să facă misiune. Numai în chilie să nu stea. Aceasta este o punte prin care vrăjmașul ne aruncă. Unde? Unde ne duce el pe puntea asta? În deznădejde. Singura lui activitate este să ne rupă de Dumnezeu. Iar legătura noastră cu Dumnezeu este nădejdea – credem că El ne iubește și nădăjduim că-Și ține făgăduințele. Dacă nu am nădejde că cele făgăduite se împlinesc cu mine, indiferent ce, aparent, trăiesc acum, atunci eu intru în deznădejde. Și zic: „O fi bun

Dumnezeu pentru Siluana, dar cu mine e rău! Pe mine m-a uitat!". Acest gând că Dumnezeu te-a uitat sau că are ceva cu tine e specific întristării și akediei. Acest gând te aruncă în deznădejde. Iar la deznădejde omul poate fi sau paralizat, sau hiperactiv.

Ocazia unei nașteri spirituale

Ce mai putem să spunem despre ea? Că ne ucide. Ea, ca orice patimă, ne ucide. Și e atât de răspândită astăzi!Sunt foarte mulți bolnavi de akedie! Cineva spunea că majoritatea celor cu afecțiuni psihice de fapt suferă de această boală. Eu însămi am suferit de această boală înainte de a fi credincioasă. E o boală spirituală. Eu, ateu fiind, n-am putut să fiu mulțumită cu bucuriile mărunte, cu satisfacțiile fără sensul lor transcendent, fără Dumnezeu. Să mănânci, să faci copii, să ai, să pari, să fii, să devii – toate acestea erau niște minciuni! Atunci totul devenea pentru mine fără rost. Viața nu avea sens. Iată akedia! Nimic nu avea sens. Pentru mine însă a fost salutară. Și pentru foarte mulți oameni akedia poate să fie ocazia unei nașteri spirituale. Ea este o punte prin care ajungi la deznădejde, dar deznădejdea are în ea o putere care te poate arunca în rugăciune, care te poate arunca spre o ultimă încercare: „Poate o fi vreun sens! Dar dacă asta e adevărat? Dacă ce spune Dumnezeu e adevărat?".

— *Cumva în fiecare situație de genul acesta mai există o portiță.*

— Da, dar akedia este ca o trambulină. Pentru omul căutător, pentru intelectual, pentru omul onest cât de cât cu sine, suferința – ravagiile pe care le face această patimă în sufletul lui – îl împinge să zică:

„Eu trebuie să mai verific şi asta, trebuie să încerc şi asta". Iar asta ne poate arunca în credință. Akedia, nefiind legată de o virtute răsturnată, de o virtute care a căzut în patimă, ci fiind din toate puterile, când ajungi la convertire și L-ai întâlnit pe Dumnezeu se risipeşte imediat. Asta este partea bună a lucrării acestui demon foarte cumplit: atunci când pleacă, el lasă locul gol. Celelalte patimi, ceilalți demoni, au fel de fel de pui, fel de fel de ucenici și ajutătoare. Pleacă șeful, rămâne subalternul; pleacă subalternul, rămân șefii de departamente. Au mulți pui. Și-i bagă mereu pe unii mai mici, să-i confrunți. Te plimbă prin toate cazanele iadului de nu mai știi care e și cum e.

— *Intelectualul pe care îl aminteați are sentimentul acesta al nedeterminatului. Acel „quelque chose". Ar vrea să meargă mai departe, însă ceva îl ține. Nu vede nicio posibilitate și atunci intervine - ați spus un cuvânt foarte interesant, minunat - acea onestitate cu tine însuți. A fi onești cu noi înșine reprezintă deja un început de ieșire.*

— Și vine momentul ăla minunat, pe care eu mi-l amintesc foarte bine, în care trăiesc patima cu luciditate și onestitate. Pentru că nu înțelegeam „la ce bun?", patima asta îmi sugera tot felul de gânduri: să mă sinucid, să fac asta, să fac ailaltă, să scriu o carte... și tot felul de lucruri. Și orice încercare ducea la același urât, pentru că n-avea sens. „Bine, am scris o carte. Și?" „Am luat premiu. Și?" „Am fost aplaudată. Și?" La un moment dat, cu acest „și?" am intrat în deznădejdea că nu este nicio soluție. În clipa aceea am zis: „Nu știu ce se poate face, dar ce am făcut nu mai fac!".

— *E o punere în circular a logicii, chiar așa*

omenească cum este. Iar în circularitatea aceasta nu mai există niciun temei. Șirul acesta este permanent circular.

— Atunci eu m-am oprit. Fără Dumnezeu, fără nimic. Fără să știu că am împlinit jumătate din porunca: „Opriți-vă și cunoașteți că Eu sunt Dumnezeu". M-am oprit din alergarea după fapte care să mă scoată din starea de urât. **Patima nu este ucigătoare decât atunci când faci faptele.** Și ziceam așa: „Mi-e urât de nu mai pot. Și ce dacă? Fac asta, chiar dacă mi-e urât". A fost un exercițiu fantastic. Nu știam nimic despre Dumnezeu, nu știam despre Har, nu știam nimic. Și făceam ce-mi era mai urât. Ziceam așa: „Ți-e urât? Hai și fă!" „Ce trebuie să fac? Trebuie să mă scol? Mă scol." „Trebuie să mă spăl pe dinți? Mă spăl pe dinți." „Trebuie să zâmbesc unui om? Zâmbesc. Omule, iartă-mă, ți-am zâmbit strâmb, dar o fac pentru că trebuie; nu simt nicio dragoste...". Pândeam faptele, să nu le fac. Nu mai ascultam de mine, pentru că simțeam că eu sunt vrăjmașul meu. Așa că pot să spun din experiență cum să ieși din akedie. Când îți pui întrebări despre ce sens are viața, ce rost are, să zici așa: „Am auzit că există Dumnezeu și că El împlinește niște făgăduințe, îi împlinește omului dorul inimii. Ia să văd, care sunt condițiile pe cale le cere?" Și Dumnezeu zice: „Eu fac tot ce vrei tu, cu o condiție: să faci și tu tot ce vreau Eu". Eu personal, Siluana pe care o vezi, am zis așa: „Doamne, uită-Te la mine: eu un an de zile fac tot ce vrei Tu, cât pot – sunt cinstită cu mine! Să văd dacă faci Tu tot ce vreau eu." Și am făcut (mai puțin de un an, ca să probez), iar El mi-a depășit toate așteptările.

Deci să nu mai ținem cont de ce simțim, de ce

ne vine, de ce se întâmplă, și să dăm pe mâna lui Dumnezeu o porțiune mică din viața noastră, ca să-L punem la încercare, să vedem ce poate El să facă cu noi! Atunci vine o bucurie pe care la început nici nu știi s-o trăiești, nu știi ce să faci cu ea. Dar nici nu te mai înduri s-o pierzi! Pentru nicio „plăcerică". Să ținem cont că ea ne ucide. Eu pot să am otravă în paharul acesta și să n-o beau. Nu-i nevoie s-o duc, s-o îngrop, să scap de ea... Ci pur și simplu să n-o beau! „Vai, dar ce frumos miroase, ce-mi vine să trag o gură! Ei, uite, n-o înghit! Nu! Pentru că știu că mor, știu că-mi face rău!". Aceasta e partea bună a akediei, îți oferă șansa să fii onest. Când îți vine gândul: „Acum am să fumez și-mi trece", să zici „Măi, ai fumat atâtea pachete și nu ți-a trecut!". „Acum am să mă îmbăt și-mi trece" – „Măi, te-ai îmbătat de atâtea ori și nu ți-a trecut!" „Am să mă duc în Egipt" – „Ai fost în Egipt și nu ți-a trecut. Până unde, până când vrei să repeți aceasta? Oprește-te!"

— *Culmea e că acel „Și?" viclean poate deveni și onest. Asta arată până la urmă lipsa de fundament a demonului acestuia, a gândului acestuia.*

Neputința de a recunoaște duhul rău

— Mai greu e pentru călugăr. El nu mai are ce să facă. Să zicem că a intrat în mănăstire, a ajuns frate, a ajuns, a ajuns, a ajuns ieromonah, arhimandrit, a ajuns și stareț... No, și s-a terminat! Sigur, nu toată lumea poate să fie stareț, și atunci mai are un mobil, îi zice vrăjmașul: „Dacă te închini, dacă te rogi, cade ăsta și ajungi tu stareț!". Dar dacă ajunge și stareț, deodată nu-l mai așteaptă nimic. Nimeni nu se mai miră că „E stareț!", cei de sub el, când zic: „Blagosloviți!",

pot spune și fără dragoste și fără respect... Atunci vine vremea când îl apucă urâtul. Nu mai are nimic: „Ce fac eu acum?" Ei, **acum** vine momentul **să te trezești!** De-abia acum începi să devii călugăr.

— *Urâtul apare acolo unde lăcomia nu mai are obiect. Și dincolo de lăcomie este faptul acesta de a tot urca, de a tot merge mai departe.*

— Și nu mai ai unde. Akedia îți arată că nu mai ai unde. Te-a dus, te-a păcălit și nu mai ai unde să mergi. Că zice vrăjmașul: „Îți dau eu infinitul!". Și te trezești că ai așa de mulți bani și... ești așa de nefericit! Iată urâtul, iată akedia: „Ce să fac io cu banii? Am bani! Ei, și?"

— *Da, parcă la niciun alt gând al răutății căderea și vindecarea nu au fost așa de apropiate.*

— Da, puntea aceasta este foarte îngustă, e ca o muchie de cuțit și nu se poate trăi pe ea. Se poate muri, se poate cădea în patima beției, în patima avariției, în patima desfrâului, dar în patima aceasta nu se poate trăi. Ori pieri, ori ieși, atât de cumplit este acest demon! Poți înnebuni, iar nebunia aceasta este o lăsare, delăsare a omului: „Da, gata. Sunt depresiv, sunt bolnav, n-am ce face..." Și-și vinde libertatea, să zic așa, ca să scape de responsabilitatea de a spune „NU!" unui duh. E neputința de a recunoaște că aici e un duh rău, un diavol. „Cum adică să facă dracul ce vrea din mine?" Da, face! Dacă acceptăm că această patimă e lucrare diavolească, deja am aflat leacul.

— *Există și un posibil sfârșit. Atunci când căutăm un fundament, regăsindu-l, există sfârșitul tragic de a spune „Ei, și? Ei, și?" până când omul ajunge la sinucidere.*

— Da, acesta este cel mai mare pericol la această

boală. Numai că Dumnezeu, milostiv fiind, e atât de prezent în războiul nostru! Cu cât vrăjmaşul e mai puternic, cu atât și prezența lui Dumnezeu este mai puternică. Toate victimele acestei patimi au momente în care îşi dau seama ce se întâmplă. E numit „de amiază", e „demonul amiezii", adică cumva el nu are dreptul asupra omului decât o porțiune din zi, sau din an. Ce este specific e că înainte să te apuce și după ce te-a lăsat, vezi clar. Deci nu e ca nebunia psihică, care e cauzată de o neputință fiziologică sau biologică a creierului, unde nu mai ai șanse să alegi. Aici este cumplit, dar înainte să te apuce, tu ştii. După ce te-a apucat, îți dai seama. Așa că ne întâlnim din nou problema onestității: „Ce fac eu? Mi se întâmplă asta cam așa, mi se întâmplă pe la prânz, mi se întâmplă toamna, mi se întâmplă pe la patruzeci de ani. Nu cumva ăsta nu e lucru curat? Nu cumva pot să fac ceva?". Și mă duc la doctor, mă duc la Părintele, mă duc la Biserică, mă duc la Doctorul care mă vindecă, și aflu ce este boala mea. Și când știu că e un duh rău, fac tot ce pot! Fac pe viață şi pe moarte, pentru că aleg viața. Oricare dintre aceşti oameni întâlnesc pe cineva care le spune că „Dacă te sinucizi, acest chin va deveni veşnic. Dacă îl alegi, nu scapi de el, ci dimpotrivă. Devine veşnic." Afară de cei care sunt bolnavi cu adevărat psihic și sunt iresponsabili...

— *Deci akedia, care în existența noastră de aici este clar circumscrisă unui timp, acolo devine o permanență.*

— Exact.

— *Este acea „scrâșnire a dinților"....*

— Ce e specific akediei este o **stare de sufocare**. La propriu sau la figurat. „Mă sufoc, nu mai pot!" –

acesta e un simptom foarte limpede. Noi suntem făcuți să-L respirăm pe Dumnezeu. Dumnezeu a suflat Suflare de Viață în noi, în nările noastre, și de aceea nu ne sufocăm când suflă vrăjmașul suflarea lui de moarte. Dar nu ai cum să nu te sufoci dacă nu ești conștient că Suflarea asta care îți intră în nări ca aer este de fapt mișcarea de iubire a lui Dumnezeu care te ține în viață. E normal că te sufoci când respiri altă suflare... Așadar, orice stare de sufocare la rugăciune, la biserică, este un semn limpede că Vrăjmașul vrea să ne fure... Nu trebuie decât să-i zici „Zât!". Ca unei pisici. Adică nu trebuie să faci nu știu ce fapte mari, ci doar să zici: „Doamne, ăsta-i duh rău, scapă-mă!".

Îmi amintesc că duhul ăsta îmi făcea și mie rău; când mă duceam la început la biserică, leșinam. N-aveam aer și îmi venea să leșin, efectiv. Și, desigur, din decență și demnitate, pentru că eram ditamai intelectualul, ieșeam să leșin afară. Bineînțeles că afară nu mai leșinam, că era, chipurile, aer... La un moment dat am zis: „Ia stai, că ăsta-i drac. Uite ce am să-i fac: am să leșin aici și să mă scoată lumea afară, să se sature și doamna profesoară să mai leșine. Că dacă o leșina o dată și or stropi-o toți credincioșii cu apă în mijlocul bisericii, sau o vor scoate târâș afară, cred că o să-i treacă." Știam de acum că-i duh rău, dar pentru că nu știam ce să-i fac altceva, i-am zis: „Leșină!". Și n-am mai leșinat. Am mai amețit puțin, m-am lăsat în genunchi, am început să văd icoanele și de atunci duhul acela a plecat. De ce? Pentru că am acceptat: „Na, mor! Da, mă fac de râs! Da, leșin! Și care-i problema? O să mă reanimeze sau o să mă îngroape creștinește, dar eu afară nu mai plec, din biserică nu mai ies!".

— *Deci într-o astfel de situație demonul acesta lucrează folosind și demonul mândriei.*

— Sigur că da! Şi mai ales al **slavei deşarte**: „Vai, dar ce-o să zică lumea de mine? «Uite, a leşinat doamna Vlad!»... «Iaca, a leşinat. Care-i problema?»" Adică să avem curajul acesta de a nu ne pune pe noi în prim plan şi de a-L pune pe Dumnezeu: „Doamne, Tu nu vezi că mie mi-e rău? Tu nu vezi că eu leșin?" Adică să port mai multă grijă de El decât de mine. Că dacă mi-ar veni să leșin când mă uit la un film care-mi palce, sau când stau la coadă ca să cumpăr ceva de care mi-e poftă, sau într-un supermarket aglomerat, atunci mă duc afară, căci nu e aer. Dar dacă îmi vine la biserică, e clar pentru mintea omenească că aici se amestecă un duh rău. Atunci să zici: „Doamne, eu pe Tine Te aleg!" E cuvântul acesta minunat pe care să-l strigi în situațiile limită, când ți se pare legitim să te salvezi. Atunci să strigi: „Doamne, eu pe Tine te aleg, pe Tine te vreau!"

Noi nu pătimim degeaba, avem și noi o contribuție; patima este un păcat repetat. Iar akedia este rodul alegerii noastre în locul lui Dumnezeu. Mă pun pe mine în locul Lui. Pun dorințele mele, poftele mele, plăcerile mele, în locul Lui și vreau mereu, mereu, ceva nou.

O formă specială are akedia la cei tineri. Ei au tot timpul oroare de repetiție și zic: „Iar? Iar să mă scol? Iar să mă spăl pe dinți? Iar să mă duc la şcoală?". Sau zic: „*Doamne miluieşte* de 40 de ori? Da' ce, e surd? Dumnezeu nu aude dacă zici o dată?" Această oroare de repetiție e semnul clar al demonului akediei și el e cel care te împinge să cauți senzații tari, să bei, să te droghezi. Asta e specific tinereții.

Acestea ar fi simptomele și descrierea, cât de cât.

— *Deci akedia este acel gând al amiezii, cum mai este numit în tradiția Bisericii noastre. Este acel „urât" care se manifestă cu privire la întreaga existență, pe care Sfinții Părinți îl descriau ca senzația monahului că soarele nu se mai mișcă de pe boltă.*

— Și că îi lichefiază creierii.

— *Da. Și acest gând se manifestă prin impulsul pe care diavolul i-l dă monahului de a ieși din chilie și de a pleca, de a o lua hai-hui, de a nu mai sta la rugăciune.*

— Se manifestă în două feluri, de aceea mai e numit și duhul trândăviei. Fie spre somn, spre o stare de somnolență, fie spre mereu alte schimbări – plecarea, hoinăreala, pentru a vedea ceva nou.

— *Da, e un paradox. Deși este același gând, se manifestă prin tendințe absolut diferite.*

Demonul de la 40 de ani

— Și – observ eu în experiență cu sufletele care mai apar la noi la centru sau pe site, pentru întrebări și sfătuire – sunt mulți bărbați care la amiaza vieții, în jur de 40 de ani, o iau razna, pleacă de acasă, își părăsesc soțiile...

— *Deci nu e doar o amiază a zilei, e și o amiază a vieții, a vârstei.*

— Da, când s-au terminat cât de cât ambițiile tinereții, avem cât de cât o carieră, un rol, o casă, soție, copii, și vrem ceva nou. Atunci fie că se manifestă prin blazarea în beție, în jocuri de noroc, fie se pornește la o nouă dragoste. Și aceasta e tot akedia, în formele ei cele mai mondene, ca să zic așa.

— *În definitiv și în această dorință de o experiență nouă cred că este tot acea tendință a chipului către*

asemănare, care acum e întoarsă totalmente pe dos. Este noul păcătos, nu este noutatea absolută a lui Hristos.

— Aici poate că descoperim un remediu împotriva akediei: să realizăm că nu e nimic nou sub soare – cum spune Ecclesiastul – dar că, minunea minunilor, Dumnezeu este cu noi și El le face pe toate noi. Le face noi, mereu. În fiecare clipă, dacă privirea noastră este în Dumnezeu, lucrurile sunt noi. Acesta este remediul.

— *Dar ce i s-ar putea spune unui bărbat ajuns la floarea vârstei, cum se zice, care va pretexta că nu-și mai iubește soția și are chef de ceva nou?*

— Eu nu știu. Cred că nu este un cuvânt valabil pentru toți bărbații, dar dacă mă uit la tine și mă gândesc că ai putea să pățești una ca asta...

[râd amândoi]

— *Eu nu sunt încă în floarea vârstei!*

— Cred că ți-aș spune – iartă-mă și tu, și soția ta – așa: „Ce te-a apucat acum s-ar putea să fie un drac. Dacă, cumva, în ce ai simțit ieri, alaltăieri, de la o vreme încoace, e un sentiment de sufocare, de plictiseală, atunci să știi că seamănă cu dracul akediei. Și mi se pare trist ca un bărbat atât de deștept ca tine, și inteligent, și viu, și interesant, să se lase păcălit de un drac, fie el și un drac mare". Căci este unul mare, cu funcții importante în ierarhia lor. „Eu zic să nu te duci până când nu verifici dacă ești tu sau e demonul amiezii..."

Acesta este și primul remediu pe care ni-l indică Părinții: să conștientizăm că e lucrarea diavolului. Oricât ar fi de greu, să facem asta! Pentru că el are o viclenie care ne face să credem că noi suntem; și este

atât de greu să spun despre mine că-s un drac! „Cum adică, gândul meu e drac? Pofta mea e diavolească? Eu sunt om, nu sunt diavol!".

Dacă reuşim să nu ne identificăm cu poftele noastre, cu pornirile noastre, și să cerem discernământ ca să vedem dacă nevoia aceasta e a noastră, atunci vom simţi cu siguranţă adevărul. Sau să fim oneşti cu sufletul nostru şi să zicem aşa: „Dar dac-o fi aşa? Ce să fac? Trebuie să probez!". Când îmi spune cineva ceva, eu nu cred, eu verific. Cum pot eu să verific dacă gândul acesta este de la diavol? Supunându-mi mintea puţin lui Dumnezeu. Mă duc să mă spovedesc, citesc din Scriptură, îmi fac un program de rugăciune pe care îl respect şi dacă o fi să mor! Şi îmi dau un termen. Ia-ţi un termen de 40 de zile – e şi termen de carantină, nu? – termen în care să citeşti rugăciuni dimineaţa şi seara, să te spovedeşti, să posteşti, cât ai fi de plictisit şi cât n-ai avea chef.

— *Însă diavolul acesta al vârstei amiezii face foarte multe victime între persoanele care au o foarte mică deschidere către cele duhovniceşti. Au aceşti oameni o şansă? Oameni care sunt ortodocşi mai mult cu numele, oameni de 40 de ani care caută experienţe noi, dar care nu au o relaţie cu Biserica. O altă scăpare mai au în afară de a se întoarce la Dumnezeu? Pentru că ei vor căuta altceva.*

— Nu au altă scăpare, dar ei pot să nu se întoarcă acum. Pentru că mai este un pas după acesta, un pas mai dureros. Şi dacă nu se întorc acum, o să se întoarcă dincolo, la pasul al doilea.

— *Şi care e pasul acesta mai dureros?*

— Este boala. Dacă tu eşti ispitit să pleci cu o altă femeie, dacă eşti ispitit să schimbi slujba numai

așa, ca să vezi cum o fi dincolo, sau ca să ai cu 50 de lei mai mult, și simți că mori, simți că te sufoci dacă mai rămâi în slujba pe care o ai, sau cu femeia pe care o ai, gândul că ai putea să continui te aruncă în deznădejde. Această punte care te duce la deznădejde – căci aceasta este akedia, o punte prin care diavolul ne împinge la deznădejde – această punte poate fi transformată într-o punte către Dumnezeu. Să zici: „Ia stai! Ce forță mă împinge pe mine? Dacă nu este un lucru curat? Cum să mă depășesc, cum să mă biruiesc eu pe mine?"

Dar dacă acum nu se poate întoarce către Dumnezeu – și, cum spui, majoritatea celor care nu sunt în relație cu Biserica sau cu Dumnezeu nu o vor face – va cădea mai departe. Pentru că deznădejdea îl duce pe om într-o situație în care consecințele se întorc asupra lui. Adică fie se îmbolnăvește, fizic sau psihic, apar bolile și neputințele, fie „iubita" îl înșală cu altul, fie își dă seama că e iubit pentru bani sau pentru poziția lui socială. Toate aceste dezamăgiri aduc durere, aduc suferință. Și acestea sunt niște profesori, sunt niște ocazii de a te converti, de a te întoarce către Dumnezeu. Dacă în familia lor – pentru că noi suntem foarte uniți – este o soție care se roagă, copii care se roagă, lucrurile se pot îndrepta mai puțin dramatic, printr-o trezire pur și simplu, sau chiar printr-o nenorocire – printr-un accident, prin boala cuiva drag... Toate acestea sunt cumva provocate de comportamentul nostru și de contribuția celorlalți care se roagă pentru ca noi să nu pierim, ci să ne trezim și să ne întoarcem.

— Criza aceasta o întâlnim, sociologic vorbind, la o anumită categorie de oameni – eu mă refer aici la

ce am văzut în filme, la ce am citit în presă. E greu de închipuit un preot care la 40 de ani să simtă sau să dea curs gândului acestuia.

— Nu trebuie să ne închipuim, pentru că există în realitate. Eu îți dau adresa unuia... Am plâns de durere când am primit pe site mesajul unei doamne care întreba dacă să se mai spovedească la un asemenea preot, care și-a alungat preoteasa și copiii și trăiește cu profesoara de religie. **Orice om este vulnerabil** și trebuie să ne păzim. Doamne, păzește-ne pe toți! Este un demon extrem de viclean și trebuie să fim treji. Acesta este unul dintre remedii, să ne dăm seama că nu suntem suficient de treji.

— *Insist asupra acestui aspect al acestui demon, pentru că celălalt aspect – poate zice cineva – îi privește mai mult pe monahi. Demonul acesta al vârstei de 40 de ani se întâlnește numai la bărbați? Se poate confrunta și o femeie cu așa ceva?*

— Mai puțin. Akedia e mai ales pentru intelectuale. Femeia adevărată – să mă ierte intelectuala din mine și ascultătoarele intelectuale! –, dar femeia adevărată are o simplitate care o scapă de akedie. Dar sigur că are dracii ei specifici: invidia, slava deșartă, tristețea și alte patimi. Majoritatea femeilor pătimașe mor duhovnicește la tristețe, nu mai au când să ajungă la akedie. Însă femeia intelectuală trăiește foarte puternic forma aceasta a patimii, mai ales înainte de a ajunge la credință. Și e o ocazie extraordinară pentru ea să profite de starea aceasta de a fi pe muchia deznădejdii, pentru a se întoarce Acasă, pentru a veni la Dumnezeu. Spun asta și din experiență, dar nu numai, ci și uitându-mă la cei din jurul meu.

La femeie apare însă puțin mai devreme și se

încheie înainte de 40 de ani, nu depășește 40 de ani. Dacă o femeie până la 40 de ani nu a zis „DA!" lui Dumnezeu, greu se mai întoarce. Și dacă se întoarce, întoarcerea va fi de multe ori la modul pietist, iar ea își va revărsa asupra lui Dumnezeu tot patosul. Nu a avut bărbatul pe care să-și reverse patosul sau copii pe care să-și reverse tandrețea și face din Dumnezeu un fel de înlocuitor al celor pe care ar fi putut să-i iubească. Dar, cu mila lui Dumnezeu, sigur că există întoarcere. După aceea, după 50 de ani, din nou e posibilă o convertire autentică la femei. Dar între 40 și 50 de ani, când sunt tulburările acestea de premenopauză, când femeia e pusă la zid de viață și e întrebată: „Ce-ai făcut cu viața ta, ce-ai făcut cu copiii tăi, unde sunt ei? I-ai ucis, i-ai născut? Cum i-ai crescut? Ce-ai făcut cu viața ta?" sau i se spune: „Ai îmbătrânit, nu te mai place nimeni!", aici există riscul s-o ia cu totul anapoda, să se rujeze, să se fardeze, să se tundă, să-și scurteze fusta, să-și despice șlițul... și așa mai departe. Dar încet, încet, această furtună se potolește și ea descoperă că viața are farmecul ei la orice vârstă și că amănuntul vieții cotidiene poate fi artistic, poate fi frumos. Și se poate salva, se poate mântui. Cam acestea am văzut eu că ar putea fi diferențele.

În orice caz, femeile nu simt atât de mult nevoia de aventuri exterioare. Cel mult își repară „fațada", să zicem așa, refuză să îmbătrânească. Dacă femeia e înclinată spre păcatul desfrânării din deznădejde, aceasta e mult mai devreme, după 30 de ani, când fie nu a reușit să se căsătorească, fie nu a obținut de la căsătorie atenția și tandrețea pe care și le dorea ... Atunci i se pare că într-o legătură întâmplătoare

va căpăta acea atenție pe care în viața de zi cu zi n-o mai obține de la soț. Dar dacă e înțeleaptă la primele suferințe, pentru că asemenea viață aduce suferință, se trezește.

La cheremul chefului

— *Ce alte remedii mai există?*

— Părinții vorbesc despre conștientizarea că aceasta e de la diavol și despre o lucrare împotrivă, cu statornicie. Apoi stabilirea unei rânduieli de viață și de rugăciune, cât de mică. Să zic: „Nu-mi las vasele în chiuvetă niciodată!", „Nu trântesc ușa niciodată!", „Dimineața zic *Tatăl nostru* și seara zic... *Crezul*". Dar să respect cu strictețe rânduiala stabilită.

— *E o umplere a timpului.*

— E o întoarcere. Nu e o umplere, căci „Doamne, miluiește!" ar trebui să zicem toată ziua. E o întoarcere. Sunt momentele în care ne zvârcolim către Dumnezeu.

Apoi e lupta corp la corp cu „cheful". Această plictiseală, această akedie se traduce în limba de astăzi cu „N-am chef!", „N-am chef de nimic!", „N-am chef, nu-mi place!" – aceasta e akedia, e demonul acesta care își bate joc de noi.

— *Cuvântul acesta e așa de prezent astăzi, încât parcă mă cutremur.*

— Și eu mă cutremur, și plâng...

„N-am chef" – în clipa în care am descoperit că spun asta și că sunt la cheremul chefului, trebuie să știu că sunt la cheremul acestui demon, care e extrem de periculos. Atunci să-mi fac un program strict legat de el: de câte ori nu am chef să fac **ceva, fac acel ceva**.

— *Se mai întâmplă ceva atunci când spun că nu*

am chef: mă pun eu pe mine în mijlocul vieții mele. Asta se cheamă, în limbajul filosofic, autonomie morală. În limbajul străzii am zice „Fac ce vrea mușchii mei".

— [râde] Iartă-mă, nu știam că ești atât de priceput...

— *La limbajul ăsta? Da, trăiesc și eu în lumea asta și universitatea e o lume în miniatură. Poate părea ciudat, însă în ultimul timp universitățile sunt foarte populate cu...*

— Voiai să spui facultățile de teologie?

— *Nu, universitățile în general. Dar și facultățile de teologie. Înflorește mizeria asta, mucegaiul ăsta al gândului akediei, pentru că e la modă. E la modă să faci ce vrei, ce ai chef.*

— Da... Și vezi? Tocmai asta e șansa noastră de a ne da seama cât de bolnavi suntem. Iată, fac ce vreau și totuși n-am chef de nimic. Orice aș face, mă plictisesc... Când constat asta, dacă sunt cât de cât lucid, mă opresc. Trebuie să fiu tâmpit – Doamne, iartă-mă! – să merg mai departe când văd că nu mă ajută la nimic făcând ce fac!

Dacă vrei să scapi de această suferință, dacă ai habar de akedie și vrei să scapi de demonul acesta, eu știu un remediu extrem de simplu: **fă ce n-ai chef!** Asta e una din ușile bucuriei. De ce? Pentru că atunci când fac ce n-am chef, eu nu mai sunt sluga chefului meu, ci sunt sluga lui Hristos Care zice: „Asta să faci!". Și dacă sunt sluga Lui, El zice: „Bine, slugă bună și credincioasă!". Eu sunt credincioasă Lui, nu chefului meu! Asta e poarta, ușa bucuriei.

Și nu e mult, că nu trebuie să faci mult. Pur și simplu să-i dai peste nas chefului aceluia. Nu e nevoie de performanțe. Acela e alt drac, care te

îndeamnă: „Ia citește tu 20 de acatiste și de trei ori pe zi Biblia...".

Care e nevoia din spatele dorinței?

— *Mă gândesc că de multe ori noi facem pe dos. Facem în ciudă, dar nu facem în ciuda celui rău, ci în ciuda te miri cui. Suntem foarte capabili să fim împotrivă.*

— Da, avem puterea asta. Dar de ce o folosim invers și de ce în ciuda celui rău nu mai avem nicio vlagă? Iată o întrebare!

Într-una din zilele astea vorbeam cu niște copii. Au venit la mănăstire niște olimpici la Istorie – un grup mare, de 300 de tineri – și m-au rugat organizatorii drumeției să le spun un cuvânt. Mă uitam la ei, erau frumoși, deștepți. Copii olimpici. Chipul lor e frumos –pentru că cel care se străduiește mult ca să obțină un premiu la olimpiadă nu prea are timp să se uite la pornografie și să abuzeze de păcat, se dedică la ceva mai sănătos – și fețele lor, privirile lor erau curate. Și mi-au zis vreo câțiva: „Dați-ne un sfat, ca să ne bucurăm". Le-am zis: „Să vă opriți în fața oglinzii, să vă uitați la voi și să ziceți: *Doamne, ăsta e templul Duhului Sfânt! Trupul ăsta care sunt eu e templul Duhului Sfânt!*". Și dacă ai spus asta, nu se poate să nu știi ce să faci într-un templu. Când intri într-o biserică, te orientează biserica ce trebuie să faci. Când intri în tine ca în templu, când te conștientizezi pe tine ca fiind templul lui Dumnezeu, orice gând rău îl miroși imediat că e de la diavol și-l alungi.

La fel să facem și când luptăm cu akedia. Să mă întreb: „Cine nu are chef? Cine se plictisește? Cine ar vrea să nu mai fie? Cine din mine spune toate astea?

Dacă eu sunt templul Duhului Sfânt, sunt templu sau m-am făcut capiște de idoli?". E foarte important să dăm atenția curată și sfântă trupului nostru, căci altminteri picioarele o iau razna, capul o ia razna, toate o iau razna.

Să ținem cont și de introspecțiile acestea ale psihologilor, care până la un nivel sunt de ajutor. De exemplu, atunci când am nevoie de ceva nou, să mă opresc și să zic: „Care e nevoia mea reală? De ce vreau ceva nou?" Altfel... suntem ca aurolacul meu! Am întrebat odată un grup de aurolaci: „Ce ați cere voi de la Dumnezeu, ce nevoie aveți și ați vrea să v-o împlinească dacă ar veni acum?" Și fiecare a zis câte ceva. Unul a zis că vrea telefon mobil. Asta a fost acum vreo 7-8 ani. Și l-am întrebat: „Ai nevoie de el?" „Da!" „Ce să faci cu el?" „Să vorbesc cu prietenii mei." „Te rog să-mi faci o listă cu prietenii tăi care au telefon..." Nu avea niciunul. „Păi dacă nu ai niciun prieten care să aibă telefon, de ce-ți trebuie telefon?" S-a uitat la mine și a zis: „Ca să fiu în rând cu lumea". Ei, asta era adevărata nevoie – să fie în rând cu oamenii, să fie om. Dacă îmi descopăr adevărata nevoie, atunci îmi mobilizez puterile ca să mi-o împlinesc. Dacă am false nevoi, dintr-o dată sunt plictisit de atâtea miraje.

Alte remedii

Apoi **postul** este un remediu foarte bun, pentru că foamea te vindecă de plictiseală și descoperi prin ea că ți-e foame de Dumnezeu. Plus că starea de foame, mai ales când e post și ești în akedie, îți dă o iritare, o nervozitate. E cea mai bună ocazie să-ți dai seama că nu e nimeni de vină că ești nervos. Că altfel

zici: „Ei, m-ai enervat tu! Din cauza ta sunt nervos!". Dar atunci vezi că nu se întâmplă nimic și tu totuși te înfurii. Deci îți descoperi neputințele.

Apoi, senzația aceasta de sufocare, specifică akediei – și la propriu, și la figurat, omul se sufocă – este lipsa conștientizării că **actul respirației este un miracol.** E semnul vieții, actul vieții prin care suflă Dumnezeu Suflarea de Viață în nările noastre. Dar noi nu mai suntem atenți la respirație, nu respirăm corect ca să nu fim yoghini, să nu fim eretici, să nu fim... Avem frică de tot ce e erezie (Slavă Domnului!), dar murim sufocați de akedie sau fugim de Dumnezeu! Am întâlnit pe cineva care refuză să se mai ducă la o biserică pentru că a văzut acolo un „semn masonic", un ochi într-un triunghi! Suntem speriați de ce nu este de speriat!

— *De fapt, nu este un semn masonic, ci este un semn creștin preluat de masoni.*

— Da, rătăciții iau cu ei cele ale Casei...

Revin, avem nevoie să observăm cât de legată este respirația de stările noastre sufletești, de exemplu cum respirăm când suntem furioși. Asta face parte din viața noastră. Și așa cum stările sufletești ne influențează felul în care respirăm, la fel și felul în care respirăm poate modifica o stare sufletească.

Apoi, foarte mare atenție la relații, pentru că de cele bune depinde vindecarea. Dacă știu că am patima akediei, să caut să întâlnesc un om duhovnicesc, să mă duc la o întâlnire duhovnicească, să citesc o carte duhovnicească, să-mi **creez relații cu oameni care mă stârnesc, care îmi provoacă uimire, care mă fac mai viu.** Nu mă duc acolo unde bem, fumăm, ne amețim și ne plictisim, că facem mereu același

lucru. Păcatul ne plictisește. Știm fiecare gest, fiecare cuvânt, și ne aburim cu fum și cu alcool, ca să nu mai simțim... Dar când ne trezim simțim și mai tare și o luăm de la capăt...

Alt lucru pe care ar trebui să-l folosim ca remediu, atât cei care mergem la biserică, cât și cei care nu mergem la biserică, este **să luăm în serios păcatul.** Noi îi tot dăm cu: „Am păcătuit, am păcătuit, vai ce păcătos sunt..." Când aud pe cineva care se prezintă: „cutărică, păcătosul" sau „cutărică, păcătoasa", aproape mă înfurii – ceea ce este un păcat. „Du-te și te spovedește, nu te mai lăuda cu asta!". (Fac o paranteză: Părintele Teofil Părăian, când niște maici i-au spus „Părinte, noi suntem niște păcătoase", le-a răspuns „Să știți că eu sunt om de treabă!) A fi păcătos e o stare dureroasă, tragică; în intimitatea mea știu, plânge inima în mine că sunt cel mai mare păcătos! Dar să fac din asta o virtute, să mă laud că sunt păcătos și să nu mă rușinez, asta este moarte!

— *Da, așa este. În maniera asta de a vorbi e în definitiv slavă deșartă. Când spun „păcătosul de mine", e ca și cum aș spune că de fapt eu nu sunt păcătos.*

— Exact. Și oricum, atrag atenția asupra mea, mă pun în prim plan. Mă judec. Că sunt bun, că sunt rău... Mă cântăresc și te invit să mă cântărești și tu: „Ia uite-te la mine! Dacă nu mă admiri, măcar zi că-s rău, dar uită-te la mine. Dă-mi atenție, fă ceva!"

— *Da, e adevărat...*

— Așa. Apoi, un alt remediu este **să ne rugăm**. Să ne rugăm la Dumnezeu cu rugăciunea de toată ziua, de toată vremea, cu chef și fără chef, cum putem și cum nu putem. Sfintele slujbe, Sfânta Liturghie. Să ne silim. Să ne dăm silința. Ne dăm atâta silință în tot

felul de fleacuri, și de prostii, și de răutăți! Ne dăm silința să aflăm „Cine a zis de mine ceva?". Câte zile pierdem, câtă neliniște, câtă perspicacitate! Cineva s-a dus la vrăjitoare ca să afle nu știu ce... „Nu cred în vrăjitoare, dar am vrut să știu!" Iată ce a făcut, a intrat în iad „ca să știe". În loc să se roage. În loc să se silească. **Un sfert din silința pe care o faci pe calea răului dacă ai face-o pe calea binelui, câtă bucurie ai avea!** Și câtă bucurie ai aduce în jurul tău! Aici e nenorocirea: că ne chinuim și pe noi, și pe ceilalți.

Apoi mătăniile, închinăciunile, rugăciunile acestea ale trupului, **antrenarea trupului în rugăciune**. Și atenția la gestul mărunt. **Gestul mărunt** să fie gest liturgic, să fie un gest prin care Îl aducem pe Dumnezeu. Nu pot eu, când mă ispitește femeia lui Putifar, să fiu sfânt. Dar când nu-i nimeni, când sunt liniștit, nu pot să spun eu „Slavă Ție, Doamne!"? Nu pot să șterg praful de pe un obiect zicând „Doamne, miluiește!"? Nu pot să fac un gest mărunt fără să înjur?

Iată, toate acestea ne pot ajuta să luptăm împotriva demonului de amiază. Dacă recunoaștem că-i duh rău, Dumnezeu vine în ajutorul nostru, ne înarmează și ne învață ce să facem împotriva lui și ne dă putere. Totul e să nu credem că așa e viața, că „Asta-i viața, ce să faci!".

— *Da. Mulțumim, maică, pentru sfaturile date. Încheiem aici emisiunea noastră și vă dăm întâlnire săptămâna viitoare, la aceeași oră. Până atunci, toate cele bune și multă bucurie!*

Slava deşartă

Reporter: *Doamne-ajută, stimaţi ascultători! Vă invităm la o nouă discuţie despre încă un gând din multele gânduri rele cu care ne confruntăm în viaţa noastră de zi cu zi. Am ajuns la slava deşartă, un gând care deja pregăteşte tărâmul ultimului şi celui mai periculos şi mai distrugător din acele opt gânduri rele, respectiv mândria.*

Omul este chemat la slavă

Reporter: — *Aş vrea să începem, maică, prin a lămuri deosebirile dintre slava deşartă şi mândrie. Pentru că multor persoane li se pare că slava deşartă şi mândria sunt de fapt cam acelaşi lucru.*

Maica Siluana: — Au ele ceva în comun, dar sunt foarte diferite. Aş vrea înainte de asta să ne zici ce înseamnă cuvântul „chenodoxie", căci „doxa" asta din conţinutul lui ne arată foarte bine despre ce vorbim astăzi.

— *Chenodoxia se traduce în limba română chiar prin „slavă deşartă". „Cheno" vine de la „kenosis" care înseamnă „golire", iar „doxa" înseamnă slavă. Deci „slavă goală", slavă fără conţinut. Atunci când spui în greceşte* kenosis, *spui goliciune, ceva care este gol înăuntru, ca un pahar care nu are nimic în el. Deci este o slavă, dar care nu are conţinut în slavă. Cuvântul „kenosis" – chenoză – se foloseşte în credinţa noastră atunci când spunem că Hristos când a venit în lume S-a golit de slavă, adică S-a golit de lumina asta puternică a feţei Lui care dacă ar fi fost prezentă ar fi orbit şi ar fi nimicit lumea întreagă. Astfel am putut noi să vedem faţa lui Dumnezeu, pentru că El s-a sălăşluit între noi şi a luat trup şi fire omenească. Ei, dar noi aici avem o slavă care e goală.*

— Așa. Deci cuvântul grecesc ne arată că slava deșartă este golirea de slavă. Asta înseamnă că noi am avea cumva slavă, sau ni s-ar cuveni, sau ar fi posibilă – odată ce vorbim despre o deșertare a ei, care ar fi lucrarea mea proastă. Căci ni se zice despre „lipsa lucrării celei bune care e umplerea de slavă". Cuvântul mă învață că eu sunt într-o așteptare de slavă, eu sunt făcut să fiu plin de slavă. Dar de ce o aștept, de ce nu este în mine slava? Pentru că slava este a lui Dumnezeu. Slava este o energie divină, este o putere a lui Dumnezeu – este chiar Dumnezeu, Dumnezeu în energiile Sale – și care în strălucirea, frumusețea și bunătatea ei se revarsă, se arată și se dăruiește omului.

— *În limba evreiască slava lui Dumnezeu are un sens și mai concret. În grecește, când se zice „doxa tou Theou", doxa înseamnă mai mult opinie. Da, „doxa" caută să redea sensul ebraic, dar în evreiește în expresia „kabod Iahve" – slava Domnului – „kabod" este frumusețea de negrăit care lovește prin splendoarea ei.*

— Da, și care se arată și se dă, se dăruiește. Nu e o arătare care spune doar „Uită-te la Mine, contemplă-Mă!" și atât. Ci „Iată-Mă și ia-Mă!".

— *Este o splendoare care răpește sufletul nostru și care luminează. De aceea noi cântăm la vecernie „Lumină lină". Vecernia este o slujbă specifică a lui „kabod Iahve", în care experiem această splendoare în curăția ei, în puritatea ei. Fără îndoială omul trebuia să se împărtășească de această slavă.*

— Suntem siguri că este așa. Și vai celor care nu cred în sfinți, care nu cred în capacitatea omului de a deveni sfânt.

— *Da, ei s-au golit total de „kabod Iahve" și o și refuză.*

— Exact. Pentru că se spune clar: „Minunat este Dumnezeu întru sfinții Săi". Deci în sfinții Lui, Dumnezeu devine vizibil. Cu ce? Cu slava Lui. Iar pe unii sfinți, cum este Sfântul Serafim de Sarov, i-am văzut strălucind de slava lui Dumnezeu.

Slavă deșartă / mândrie

Bun. Ne întoarcem la întrebarea „Care ar fi diferența dintre slavă deșartă și mândrie?". **Slava deșartă e centrată pe o umflare a egoului și o preocupare ca cei din jur să te privească:** „M-ai văzut? Ai văzut? Vezi? Mă vezi?", preocuparea de a fi admirat, lăudat, onorat, ales, preferat de ceilalți. Atunci, sunt robul privirilor tale și alor mele, fac tot ce pot ca tu să mă privești admirativ și ca eu să fiu încântat de felul în care mă privești tu. Pe când **în mândrie nu mai am nevoie de tine.** Îmi ajunge că eu sunt mulțumit de mine, încântat de mine. Atunci sunt mândru de mine, îmi atribui toate calitățile – ce nu am, îmi imaginez că am – și nu mai am nevoie de aprobarea sau dezaprobarea cuiva.

— *Mândria e un soi de slavă deșartă exacerbată, nu?*

— Nu, într-un fel, nu. Este pur și simplu o relație doar cu Dumnezeu, nu mai e și cu semenii. **Mândria îl exclude pe aproapele, iar slava deșartă are nevoie de aproapele.** Eu fără aproapele meu nu pot fi bolnav de slavă deșartă. Căci trebuie neapărat să fiu confirmat, să fiu admirat, să fiu văzut, să fiu apreciat, să fiu iubit, să fiu acceptat... De cine? De tine, de voi, de lume, de cât mai mulți! Dar măcar de

doi sau trei. Deci am nevoie măcar de cineva. Şi nu suport singurătatea, mor, mă sufoc, mă usuc. Nu știu să stau singur, pentru că nu mă aplaudă nimeni. Am nevoie de aplauze.

Mândrul n-are nevoie de aplauze, mândrul e deasupra acestora. El se închide în turnul lui de fildeş şi e deasupra tuturor. Dar vai celor care nu sunt conştienţi de valoarea lui! Aceia trebuie să dispară. Deci și acolo este o relație cu aproapele, dar de negare. Aici, pentru slava deșartă suntem în stare să aducem servicii! Suntem în stare să împărţim: ia şi tu, dar dă-mi și mie! Putem face chiar jertfe mari, pot să-ți dau haina mea ca tu să spui: „Vai, ce bună ești!" Asta am vrut, asta caut: să-mi spui ce bună sunt, să mă lauzi că sunt bună.

În aceste două patimi noi devenim vrăjmașii lui Dumnezeu în două feluri: în slava deșartă devenim dumnezeu pentru ceilalți, vrem să luăm locul lui Dumnezeu în ochii oamenilor, iar în mândrie le punem pe ale noastre în locul lui Dumnezeu, umplem tot ce s-ar cuveni lui Dumnezeu cu ale noastre – cu vocea mea, cu privirea mea, înălțimea mea, studiile mele, funcția mea, credința mea, rugăciunile mele, virtuțile mele, toate ale mele. Chiar și cu păcatele mele – „Vai, eu, păcătoasa!". Dar când semnez cu „eu, păcătoasa" e slavă deșartă. Iar când eu în fața mea zic „sunt cea mai mare dintre păcătoşi" și mă mândresc că „ce smerită sunt!", atunci nu am nevoie de televiziune pentru asta. Astea ar fi diferențele. Slava deşartă are nevoie de televiziune, de presă, de aplauze, de scenă. Mândria nu are nevoie. Îşi ajunge sieși, aruncată într-o schizofrenie totală.

— *Este ciudat, pentru că gândul acesta pare a fi*

un gând al vremii de azi. Trăim într-o vreme în care toată lumea vrea să apară la televizor.

— Da, e slava deşartă. **E o lume în care tulburările psihice sunt la ordinea zilei. Slava deşartă duce până la urmă la *paranoia*, iar mândria duce la *schizofrenie*.** Când se ajunge la degradarea maximă, deci când se ajunge la delir, nici nu mai ai nevoie de aplauze – îţi faci tu o populaţie întreagă căreia îi ţii discursuri. Dar Dumnezeu e milostiv şi are tot felul de mijloace să ne scape.

Orice facem poate deveni motiv de slavă deşartă

Să ne întoarcem la slava deşartă, care este definită bine când Mântuitorul spune: „Vai vouă când toţi oamenii vă vor vorbi de bine". Ne arată că dacă tu nu mai auzi nicio critică, înseamnă că eşti bolnav de slavă deşartă, pentru că este imposibil să te vorbească toţi de bine. Dar dacă eşti bolnav de slavă deşartă, vei fi convins că toţi oamenii te vorbesc de bine.

— *Atunci când nu mai vrei să afli adevărul care se vorbeşte despre tine, ci vrei să afli numai lucruri frumoase.*

— Exact. Şi mai mult decât atât, ai bombonele pentru toţi cei care îţi ies în cale. Le dai câte o bombonică, le zâmbeşti, dai un autograf, le treci cu vederea neputinţele – că „oameni suntem!"... Toate acestea fac parte din bombonelele cu care vanitosul – că „în van" e „în gol", spre deosebire de orgoliosul, care e cel plin de mândrie – îşi cumpără slava. Nu se dă în lături de la nimic.

— *De ce slava deşartă este foarte des întâlnită la*

oamenii care se află pe o treaptă de conducere, într-o funcție oarecare? În general se zice că persoana care a ajuns șef vrea să audă numai lingușeli. Și de foarte multe ori se întâmplă așa, e o realitate.

— Ei... Ni se pare. Există subalterni bolnavi de slavă deșartă mai grav decât șefii. Doar că și-o manifestă altfel. De exemplu, dacă îl critică pe șef, dacă îi vede numai defectele, dacă îl spune la toată lumea cum este, dacă e tot timpul cu ochii pe el, acela din slavă deșartă o face. De ce? De ce îl judec eu pe aproapele? Ca să-mi demonstrez mie și ție, căruia îți spun, că el e mic, că el e meschin. Deci eu, care văd asta, sunt mare. Iar tu zici „Ce deșteaptă e, ce bine le vede! Și ce bine ne înțelegem!" Tac eu și începi **tu** să-mi spui. Și așa, amândoi ne măgulim unul pe altul, că „ce bine am văzut noi și ce i-am forfecat noi pe ăștia!".

— *Ne aprobăm reciproc.*

— Sigur. Și vorbim prin bucătărie, pe la coadă, pe unde putem. Slava deșartă e a tuturor. Doar că atunci când un om ajunge într-o funcție înaltă e stângaci până învață noile forme de manifestare ale slavei deșarte. De aceea când oamenii dobândesc funcții importante fac multe cursuri: de comunicare, de exprimare, de inteligență emoțională, în care învață să-și exprime elegant slava deșartă. Dar la început e stângaci, zice „Uitați-vă la mine, eu sunt director!", „Eu sunt stareța!", „Eu sunt grozav!".

— *Ceea ce e ciudat e că omul ajuns pe o treaptă socială mai înaltă se lasă lingușit. Să fie asta doar o boală sau doar o ispită? Sau suntem predispuși la așa ceva?*

— Eu am stat în preajma unor astfel de oameni mari, cu mult bun simț, și mi-am permis să-i întreb

asta. Unul din răspunsurile pe care le-am primit şi care mi-a rămas la inimă a fost: „Mi-e atât de ruşine să-l opresc, să-l fac de ruşine... Simt că nu-i pregătit, că nu știe altfel, că nu știe să se raporteze altfel. Și nu-i vorba de mine, e vorba de felul lui de a se raporta la autoritate și l-aş umili degeaba, n-ar pricepe..." Ştiu eu însă oare câți din cei care sunt mari se gândesc la aspectul acesta?

E o vorbă românească, „Minte-mă, dar minte-mă frumos!" Tehnica asta este slava deșartă. Adică „Pe mine nu mă interesează adevărul. Pe mine mă interesează să mă lauzi, să mă lingușești."

— *Și de ce se întâmplă oare așa?*

— Păi e o gâdilătură, o gâdilătură în suflet! E o plăcere. Sunt copii care, când îi gâdili, râd, apoi plâng, până ajung la un fel de isterie, de nu mai știu ce să facă. Mereu m-am întrebat: „Îi place sau nu-i place? Țipă, plânge, protestează sau mai cere?". Cam așa este cu lingușeala – „Parcă-mi place, parcă nu-mi place..." Există tot felul de gâdilături pe care și le face omul singur sau și le fac oamenii unii altora... Sunt penibile! Dar cât ar fi de penibile, ele aduc o plăcere și omul este sclavul plăcerii. Asta-i tot: ne place! Și în slava deșartă totul penibil! E atât de penibil, atât de vizibil; și totuși, plăcerea pe care ne-o face... nu răbdăm să rămânem fără ea! E umflătura asta a egoului, care este foarte gâdilicios, și ne face plăcere orice şi profităm de orice ne face plăcere. Nu contează că minte, că se minte, că înşală, că fură... Nu, asta nu are nicio importanță.

— *Mai există și alte forme de manifestare a chenodoxiei?*

— Oho... Părinții spun că e o patimă care îl

sfâşie pe pătimaş în mii de direcţii şi că se foloseşte de orice lucrare a noastră. Putem să facem orice. Şi orice am face poate să devină motiv de slavă deşartă. Orice. Felul în care mă îmbrac, în care merg, ce voce am, dacă tac, dacă lucrez, dacă veghez, dacă postesc, dacă am răbdare, totul, totul poate deveni motiv de slavă deşartă. De aceea este foarte periculoasă, că apare din orice. Să zicem că, uite, am dobândit atâtea, am depăşit curvie, lăcomie, am ieşit din tristeţe, am scăpat de dracul akediei şi: „Ei, uitaţi-vă la mine! Sunt grozav! M-aţi văzut?". Şi s-a terminat, am pierdut totul.

Totul e **sclavia** asta **faţă de privirea celuilalt**. Şi avem două priviri: una a ta, pentru care fac orice ca să fie admirativă, şi una a mea, care e neînduratoare. E ceva cumplit! Cel care e bolnav de slava deşartă la un grad mai ridicat de îmbolnăvire – căci toţi suntem, mai mult sau mai puţin – e neîndurător cu sine, nu îşi iartă nimic, se biciuie tot timpul. „Ar trebui să fiu aşa, şi aşa, şi aşa... ca să fiu plăcut, ca să fiu admirat, ca să fiu aplaudat. Nu pot să mă iert că am făcut o boacănă!". Nu suportă niciun fel de critică. Apoi, îşi asumă el toate darurile: „Ce frumos cânt!", „Ce memorie am!", „Ce înalt sunt!", „Ce subţire sunt!", „Ce ochi profunzi am!". Toate acestea, care sunt darurile lui Dumnezeu, devin meritul lui.

— *Mă gândesc că pe cât de penibilă, pe atât de banală este slava asta deşartă. Şi pe atât de întâlnită! Cred că nu este om care să nu fi zâmbit la gâdilitura asta a slavei deşarte. Nu toată lumea cade în akedie, sau în preacurvie, în schimb la fiecare secundă te afli în pericolul de a cădea în slavă deşartă.*

— Da. Aici nu există decât propriul tău simţ lăuntric şi un efort mare de a face faţă. Fiindcă te

poate prinde în orice condiții. Să zicem că tu nu eşti bun de nimic. Dar ai un copil – „Vai, ce copil grozav am! Ăsta-i copilul meu!". Orice te poate face să cazi în slavă deşartă.

Cel mai trist este că are şi forme duhovniceşti şi acestea sunt de a dreptul ucigătoare. De exemplu când ne facem crucea mare, mare. E frumos să ne facem crucea dreaptă, dar când o facem așa, ca să ne vadă toți cât de evlavioşi suntem... Sau când ne rugăm cu suspine în biserică, iar când ajungem în chilie sau în casă ne trece orice evlavie... Toate astea sunt slavă deșartă. Sau, cum ziceam mai devreme cu smerenia: „Vai, da' eu sunt o păcătoasă, și nu sunt bună de nimic, și..." Sau **slava deşartă asta comunitară, ca să zic așa: „noi, românii", „noi, craiovenii", „noi, ortodocșii", „noi, apărătorii dreptei credințe", „noi, anticomuniştii", „noi, anti UE", „noi, pro UE"... Asta ce este?**

— *Este iarăși o solidarizare a păcatului. De data asta nu a păcatului care se vrea legitimat, ci identificarea triumfală.*

— Da, îți însușești ceva bun care nu e al tău.

— *Este și aici o legitimare – sunt legitimat odată cu ceilalți. Dincolo eram legitimat de către ceilalți. Aici sunt legitimat împreună cu ceilalți. Din moment ce sunt român și „românii e deștepți", e clar că și io-s deștept.*

— Logic!... Noi ar trebui să fim conștienți de faptul că Dumnezeu ne-a făcut ca să ne îmbrace în slava Lui. Și că noi suntem vinovați doar că nu căutăm slava acolo unde este, la El.

— *Deci în definitiv e o nevoie de slavă a omului, care e o nevoie binecuvântată.*

— Da. „Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat". Şi Hristos este în Slavă. E gata, e înviat, e în Slavă. Mi-a scris o mămică cum a fost cu băiețelul ei de cinci ani la Înviere şi el a i-a zis: „Mamă, gata, a înviat Hristos!", ca unul care a văzut lucrul acesta... Deci noi la asta suntem chemați, să vedem pe Hristos în Slavă și El să fie slava noastră. Dar noi umblăm după umbra slavei.

Am fost răniți și vrem să compensăm

Ce e greșit la noi este că vrem să obţinem singuri ceea ce nu putem avea decât în dar. Ne atribuim ceea ce de fapt am primit: „ce frumos vorbesc eu", „ce frumos cânt eu"... Și în acelaşi timp mă străduiesc **„să fac eu"**, pentru că numai asta îmi aduce slavă deşartă.

— *Deci nu avem conștiința darului...*

— De aceea și zice Mântuitorul femeii samarinence: „Dacă ați ști darul lui Dumnezeu...". Noi nu știm darul lui Dumnezeu. Suntem bolnavi, suntem răniți, am fost umiliți, am fost batjocoriți cumva în devenirea noastră din copilărie până acum şi ne compensăm prin slava deşartă. Pentru că nu avem curajul să ne asumăm limitele, neputințele, și nu avem nici priceperea de a dobândi harul și a-l păstra. Nu ne prea învață nimeni. Și atunci compensăm şi noi cum putem, prin această slavă deșartă. Cu cât omul a fost mai rănit în copilăria lui, cu atât este mai dispus spre slava deşartă, spre această păcălire cu gâdilături. Adică niciun bărbat sau femeie care iubesc și sunt iubiți nu apelează la forme de gâdilire pentru a-și satisface nevoile sau pornirile sexuale. Așa și aici: niciun om care a cunoscut dragostea, demnitatea, nu se mai lasă

uşor păcălit, sau nu în forme atât de evidente.

Ce face duhul acesta cu noi? Toate nevoile şi dorinţele refulate ţâşnesc în scenarii, în imaginar. Trăim în imagini: „Voi face, voi drege...", „Dacă aș fi eu...", „Dacă aș face...". Asta e prima formă a slavei deşarte. Majoritatea adolescenţilor fug din cotidianul îngrozitor în care trăiesc prin scenarii în care ei sunt eroii principali și asta e pregătirea terenului pentru slava deșartă. Și, pentru că poruncile ni se par foarte grele, alegem să stăm într-un fotoliu și să visăm că suntem sfânt sau făt-frumos... E mult mai comod.

Apoi, în suferința asta pe care o are omul, că nu e recunoscut, că nu e văzut, toate puterile omului se întorc spre *a părea* – dacă nu *este*, măcar *să pară*. Și se apucă să construiască așa, în gol, tot felul de calităţi, când de fapt cu energia asta ar putea chiar **să facă ceva** valoros.

— *Este aici și o neîncredere în ontologia adevărului, în durata lumii. Pentru că dacă cel care e chinuit de slava deșartă ar conștientiza faptul că ceea ce produce slava deșartă sunt simple iluzii, nu ar mai uza de ea. De ce uzează? Pentru că el crede că totul zboară, totul dispare, rămâne numai impresia.*

— Așa e, dar e mai complicat puţin. Eu ştiu oameni care urăsc slava deșartă și nu renunță la ea. De ce? E ca în cazul masturbării. Sunt tineri care strigă „Vreau să renunț la masturbare!", care detestă asta și, totuşi, nu pot renunța. De ce? Pentru senzația aceea de uşurare și pentru plăcerea pe care i-o oferă. **Slava deșartă e un fel de masturbare sufletească – să mă iertaţi!** E foarte greu... Deși ţi-e silă de tine, deși știi că este totul fals...

— *Creezi o dependență, nu?*

— Da! Și o continui și o continui... De ce? Pentru că îți dă senzația că exiști. Privirea celuilalt, admirația lui îți dă sentimentul că exiști. Pentru că tu nu ai certitudinea că exiști, n-ai auzit de la Dumnezeu că „Tu ești fiul Meu iubit", că ești fiul Lui în Fiul. Și nu știi ce să faci deși nu poți să trăiești în asta... Aici e egoismul nostru, este izvorul.

Este dureros că de aici pornesc urile, invidia, violența, pentru că fiecare caută să obțină slava pentru sine. Eu vreau ca **tu** să mă admiri pe mine, iar tu faci tot ce poți ca **eu** să te admir pe tine. Așa intrăm în competiție. Invidia, care e atât de bicisnică și distrugătoare, tocmai aici își are izvorul, în slava deșartă. Sigur că există remedii, că altfel...

— *Dar remediile propun să le lăsăm pentru emisiunea viitoare. N-aș vrea să încheiem însă înainte de a reaminti trei cuvinte pe care le-ați spus, maică, respectiv ați amintit de* ***demnitate****, de* ***bunul simț*** *și de* ***penibil****. Sunt trei cuvinte care circumscriu aria aceasta a marginilor slavei deșarte.*

— Și care ne împing spre o antropologie care poate să ne vindece. Fără să avem un temei antropologic, nu putem să ne vindecăm.

— *Da. Ne vom axa pe acest bun simț și pe această demnitate în emisiunea viitoare. Invit însă pe radioascultătorii noștri să mediteze împreună cu noi, întreaga săptămână, la aceste trei lucruri, respectiv la demnitatea umană, la bunul simț care poate alunga acest duh al slavei deșarte și la penibilul care provoacă în cel mai bun caz râsul, mai bine zis râsul-plânsul acestei lumi umflate și lipsite de substanță. Până săptămâna viitoare, vă dorim toate cele bune...*

— Și bucurie, în ciuda tuturor motivelor de

deznădejde pe care le avem. Pentru că bucuria nu e de la noi.

— *Doamne-ajută!*

***

Primul pas: să răstorn logica din mine

— *Continuăm discuția noastră începută săptămâna trecută, despre slava deșartă. Am analizat, atâta cât ne-a stat în putință, fenomenologia slavei deșarte, adică felul în care ea apare, felul în care ea se manifestă, felul în care ea îl chinuie pe om. Ceea ce ne interesează însă acum este să vedem și cum ieșim din patima în care am căzut. Maică, v-aș ruga să ne spuneți cam care ar fi primul pas de ieșire din slava deșartă. Ce să facă omul atunci când a identificat că a prins rădăcini gândul acesta în sufletul său? Ce să facă să iasă din acest context?*

— Să facă inversul! **Pocăința** este soluția pe care ne-o aduce Dumnezeu, este puterea prin care noi putem să ne răsturnăm gândul, logica, modul nostru de a fi – care este un mod bolnav – ca să primim de la Dumnezeu puterea și informația de a începe, de a dezvolta și de a ne însuși desăvârșit **un alt fel de a fi.** Felul lui Dumnezeu de a fi.

Dacă mie îmi face plăcere să fiu lăudată, acesta este simptomul bolii mele, asta urmăresc eu. Alcoolicul urmărește plăcerea pe care i-o aduce băutura, starea aceea de beție. Mie, în slava mea deșartă, îmi face plăcere să mă lauzi. Și să mă lauzi nu așa, ca pe una din femeile grozave pe care le-ai întâlnit în cariera ta, ci ca pe dumnezeu. Atunci, remediul este ca eu să-L laud pe Dumnezeu, adică să răstorn toată această logică în mine. Și să zic: „Slavă Ție, Doamne! Laudă,

suflete al meu, pe Domnul! Binecuvântează, suflete al meu, pe Domnul!". Lauda, cântarea de laudă, lauda lui Dumnezeu ca jertfă. Jertfa laudei!

De când e lumea, omul ştie şi încearcă să iasă din suferinţă jertfind ceva lui Dumnezeu! Această jertfă înseamnă renunţarea la siguranţa pe care ţi-o dă „a avea", renunţarea la siguranţa pe care ţi-o pui în tine, în ce ai tu, în ce faci tu şi ce pari tu.

Acum noi, creştinii, aflăm din Sfânta Liturghie că nu mai avem nevoie să ucidem ca să aducem jertfe pentru că iată, Fiul lui Dumnezeu S-a făcut Om şi S-a jertfit şi Se jertfeşte şi astăzi, pentru noi. Acum singura jertfă pe care o mai putem aduce este „**jertfa laudei**". E un cuvânt asupra căruia ar trebui să ne oprim odată, ca să ne dăm seama câtă mângâiere, vindecare şi izvor de bucurie avem dacă numai ascultăm acest cuvânt, darămite dacă îl şi împlinim!

Cred, deci, că începutul vindecării de slava deşartă este participarea la Sfânta Liturghie, străduindu-mă să fiu conştient ce se întâmplă aici, să fiu atent la fiecare cuvânt, la fiecare gest, şi să particip cu toată fiinţa mea la această Laudă!

Lauda lui Dumnezeu este vindecătoare şi pentru că, în timp laud pe cineva, uit de mine. Or, această uitare de sine este începutul vindecării. Apoi descopăr câtă bucurie am, căci de fapt nu am avut niciodată bucurie cât timp am fost axată doar pe mine, pe cum mă vezi tu şi pe cum aş vrea eu să mă vezi. Am fost prizoniera acestui „Mă vezi?", acestei priviri a celuilalt. Lăudându-L pe Dumnezeu, eu Îl văd pe Dumnezeu. La început nu văd nimic. Dar deodată zic „Ah, Tu eşti!". Încep să văd, pentru că aduc slavă lui Dumnezeu în Liturghie, acolo unde El,

Cel Nevăzut, Se face văzut. Liturghia este o baie, este scăldătoarea neputinciosului, a paraliticului. E baia de lumină, e baia de har. Cu adevărat e baie de har! Aşa cum intri sub duş şi curge apa pe tine, aşa curge harul într-o biserică unde e Sfânta Liturghie. Curge peste noi şi intră în noi, cu condiţia să dăm drumul la acoperiş. Dar dacă eu sunt un balon umflat... harul curge peste mine. Dar şi asta este ceva, că bate pe acoperişul balonului meu...

Iubirea din Sfânta Liturghie

— Iar harul acesta este un har care ne leagă de Dumnezeu şi care ne leagă de ceilalţi. Este un har care ne scoate din obsesia egocentristă care stă la baza slavei deşarte. Ne face să ne deschidem spre Dumnezeu, ne face să ne deschidem către ceilalţi.

Rulează acum un film la cinema, un film nemţesc, după o carte care se numeşte Parfumul. O persoană, care este mare maestră în a prepara parfumuri, reuşeşte cu parfumul să facă tot felul de matrapazlâcuri, printre care şi să manipuleze mase întregi.

— Dar acesta este chiar scopul parfumului!

— Fără îndoială, însă pe mine m-a impresionat ce se întâmplă la finalul cărţii, când omul descoperă că, deşi poate manipula mase întregi, el este singur, el nu este iubit. Atunci, într-un gest de disperare, toarnă tot parfumul acela pe el, pentru ca să fie iubit de oameni. Numai că oamenii, manipulaţi şi de data aceasta, îl sfâşie. Cred că aici e marea problemă, cum ieşim din această nebunie? Pentru că e o nebunie a slavei deşarte, nu? O nebunie care ne aruncă în singurătate.

— Da. Or, în **Sfânta Liturghie** trăieşti o minune! Vezi că nimeni nu bagă de seamă ce frumoasă eşti,

ce deşteaptă eşti, ce studii ai, că tot felul de oameni suntem acolo la fel. Şi, trecând prin aceste umiliri că nu se dă nimeni la o parte, că nu-ţi face nimeni loc, deodată simţi că eşti iubit! Că eşti iubit împreună cu ceilalţi, şi că acele cuvinte care se rostesc sunt ferestre şi uşi ale sufletului tău prin care intră Iubirea şi prin care în sfârşit te simţi iubit! Începutul unei poveşti de iubire este să te simţi iubit. De aceea nimeni nu poate să aibă o poveste de iubire înainte de a trăi povestea sa de iubire cu Dumnezeu, înainte de a descoperi că Dumnezeu îl iubeşte. Îl iubeşte pe el, personal, în mod special.

Or, Liturghia este, cum ziceam, ca o baie de har. Poate te duci doar ca să vezi şi tu dacă cumva e ceva acolo. Şi e *ceva*, pentru că este Cineva Care Se manifestă prin acest *ceva* care este energia Lui, harul Lui. Iar harul, cum spuneam, este chiar prezenţa Lui. Pentru că harul nu se desparte de Dumnezeu, e lucrarea Lui. Nu poţi să spui „Mă aşez în poala mamei şi mâinile ei mă mângâie." Nu mâinile mamei mă mângâie, ci mama mă mângâie! Eu nu stau într-o poală, ci în poala mamei mele, adică stau cu mama mea. Aşa e şi cu Dumnezeu şi cu harul. Când dau atenţie harului, atunci simt că harul este Dumnezeu. Nu mă mai gândesc dacă mă aude sau nu mă aude, odată ce harul e prezenţa Lui şi eu am organe pentru asta şi sunt capabilă să simt asta. Cum se zice, „capax Dei"[27]. Omul are această capacitate cu o condiţie: să nu se mai facă pe sine dumnezeu. Pentru că degeaba se parfumează, nu-i iese!

Aşadar, aş începe cu Sfânta Liturghie ca remediu.

---

[27] Expresie latină faimoasă, provenită din opera Fericitului Augustin „De Trinitate", care se referă la „capacitatea omului de a-L primi pe Dumnezeu".

Pentru cine e credincios, desigur.

Apoi, să încercăm să întoarcem cuvântul de hulă și de judecare în **binecuvântare.** Este tot o *metanoia*, tot pocăință. Orice bolnav de slavă deșartă are niște simptome. Boala se manifestă atât în tehnici de a-i provoca pe ceilalți să ne laude, cât şi prin tehnici, metode și cuvinte prin care îi obligăm pe unii să-i coboare pe cei din fața noastră. Fie îi coborâm noi, fie îi obligăm pe ceilalți să-i vadă mai răi, mai proști... Avem multe activități de înjosire, de punere în inferioritate a adversarului nostru care este aproapele – și care ar putea să-mi fure lauda sau să nu mă laude. Dacă vreau să mă vindec, puterile pe care le folosesc în aceste activități de înjosire trebuie să le mut în cuvinte și acte inverse. La început facem aceasta doar printr-o bunăvoință, din credință. Cel care bea o doctorie amară nu simte în amărăciunea ei vindecarea, dar crede – pentru că i-a spus doctorul, pentru că a văzut pe cutare și cutare că s-au făcut sănătoși.

Așadar, în loc să bârfesc pe cineva, în loc să judec, să zic: „Doamne, binecuvântează-l!", „Doamne, fie binecuvântat!". Binecuvântarea ca lucrare omenească este o întâlnire cu Dumnezeu, pentru că binecuvântarea nu e niciodată doar omenească. Ea e de fapt o activitate divino-umană. Dumnezeu îl binecuvântează pe om, iar în clipa în care omul Îl binecuvântează pe Dumnezeu sau făpturile Lui, de fapt el a prins mingea de la Dumnezeu şi o aruncă înapoi. Joacă **volei cu Dumnezeu.** Aceasta mă aduce într-o relaţie liberă. Nimeni nu poate să spună: „Binecuvântat este Dumnezeu!" sau „Doamne, fii binecuvântat!" și să nu intre în el acea putere a lui

Dumnezeu, pentru că acea energie a mea pe care o folosesc când zic „Binecuvântat este Dumnezeu!" este mare jertfă din partea gurii mele, care ar putea să zică: „Ce fel de Dumnezeu e ăsta?".

— *Aceasta este principala cale de a ajunge să putem să ne rugăm. Căci am impresia că cel care e bolnav de slavă deşartă asta nu mai poate face, nu mai poate să se roage. Sau, dacă se roagă, o face spre slava deşartă.*

— Liturghia, care e lungă, scoate din tine toate minciunile. Dacă vrei să te dai mare, să cânţi frumos, până la urmă oboseşti, te enervezi, te plictiseşti, pentru că duhul care te ţine acolo nu este Duhul Sfânt. Numai Duhul Sfânt face ca, dintr-o trudă ca aceasta şi dintr-o mişcare ce privită din afară cu ochi de hulă poate să apară ca o nebunie – oameni serioşi îşi pun „coifuri" pe cap, se îmbracă în haine strălucitoare şi se învârt –, noi să ne sfinţim. Doar Duhul lui Dumnezeu face din noi nişte copii sfinţi. Această simplitate a Sfintei Liturghii, această credinţă curată a lui Dumnezeu în om şi a omului în Dumnezeu, care are loc în Sfânta Liturghie, face ca ea să fie o baie regenerativă pentru persoana umană.

Apoi, în Sfânta Liturghie învăţăm să ne rugăm. Pentru că numai în Liturghie treci prin toate formele de rugăciune. Numai în Sfânta Liturghie recunoşti că eşti păcătos, numai în Liturghie spui pe nume tuturor dimensiunilor făpturii tale umane. Altfel, singur, poţi să zici ca fariseul: „Ce bun sunt! Iată, eu postesc, eu nu am omorât pe nimeni, eu nu am făcut nimic rău...". Te poţi lăuda în faţa lui Dumnezeu. Dar în Sfânta Liturghie nu poţi să faci asta, pentru că textul e scris de Dumnezeu şi tu spui cuvintele acelea: „Sunt

nevrednic!". În loc să spui: „Doamne, iată, eu vin să mă împărtăşesc, eu sunt vrednic să mă împărtăşesc cu Tine!", Duhul Sfânt vine în gura ta și spune că „cel mai mare păcătos sunt eu". Iată de ce mă tămăduiește Sfânta Liturghie. Chiar dacă convingerea mea este că eu sunt cea mai sfântă din cartier, oferindu-mă să rostesc cuvintele Sfintei Liturghii eu m-am smerit, m-am lepădat de mine, slava mea deșartă a fost biruită măcar câteva fracțiuni de secundă și prind gustul sănătății și al vindecării.

Îngenuncherea în fața celuilalt și redobândirea demnității mele umane

Apoi e vorba de intrarea în sine, de venirea în sine. Noi când suntem în slava deșartă suntem în afară, trăim în aparențe. **E nevoie să stăm în genunchi, atât înlăuntrul nostru, cât și în fața unei icoane.** Îngenuncherea și rugăciunile trupului ajută extrem de mult. Să stai în genunchi – și în biserică, și acasă – e un fapt care te ajută să scapi de slava deșartă. De câte ori îți vine o idee să faci cumva ca să fii grozav, ca să fii aplaudat, așează-te în genunchi. Iar dacă nu te poți așeza fizic în genunchi, imaginează-ți că ești în genunchi. Sunt situații în care eu, de exemplu, merg mai departe cu acest gând. Când simt că nu pot să-mi opresc judecarea înlăuntrul meu – știu că e păcat, dar e evident ce rău face celălalt și ce bună sunt eu, încât nu pot să opresc gândul – atunci fac, în gând, un gest de metanie, îi sărut picioarele celui din fața mea, pentru că acela e chipul lui Hristos şi pentru că Hristos îl iubește. Acest gest imaginat de mine mă ajută să scap de dracul judecării de care nu pot să scap, pentru că îmi aduce argumente că el are

dreptate și că „ar fi o prostie din partea mea să nu spun lucrurilor pe nume".

Apoi postul. Postul în taină, nu postul pentru slava deșartă. Spovedania, mărturisirea gândurilor și vindecarea sufletului prin toate mijloacele posibile.

Acum, ajungem și la cele trei despre care ai făgăduit că vom vorbi: *demnitatea, bunul simț* și evitarea *penibilului*. Simplitatea pe care o înveți de la bunul simț, acest instinct de a evita penibilul fără să-ți calci demnitatea, de fapt este un meșteșug al păstrării harului și a milei lui Dumnezeu care lucrează cu noi. Ceea ce avea cândva bunul simț popular era buna simțire a harului lui Dumnezeu pe care omul simplu îl aducea duminica de la Sfânta Liturghie și-l chivernisea apoi, cu grijă, în viața de zi cu zi.

— *Mai exista în vechime și umorul, care purifica cumva, prin ironia pe care comunitatea o adresa celui care ajungea să cadă în penibil. Bineînțeles că asta poate părea cumva ca ținând de societatea mult prea seculară, societatea păgână, însă avem și noi în istoria Bisericii cazuri din acestea: nebunii pentru Hristos. Aceștia apelau la o logică foarte ciudată, care inițial crea o anumită repulsie. Dar ulterior societatea și oamenii își dădeau seama că ceea ce practica nebunul pentru Hristos era de fapt ceea ce făceam noi, în alt fel. Nebunul pentru Hristos nega de fapt logica noastră, logica lumii acesteia.*

— Și ironia lui era din iubire. E ca ironia lui Dumnezeu către Iov: „Unde erai tu când am făcut noi lumea? Căci noi doi am făcut-o și am pus-o la cale, nu?"[28]. Este ironia care lasă răul să se demaște și să cadă. Are și olteanul o vorbă faină de umor, legată de

---

[28] Iov, capitolul 38 și următoarele.

slava deşartă: „Prostul până nu-i fudul, parcă nici nu-i prost destul!". Atunci când te simţi important, dacă-ţi pui acest cuvânt în faţă, parcă te mai dezumfli, mai fâsâie ceva din slava deşartă.

— *Am un student care scrie o teză foarte interesantă de licenţă pe tema aceasta a umorului sacru. Şi el observa cum Mântuitorul are şi El un umor foarte fin. De pildă atunci când îi pune în dificultate pe farisei, cerându-le să aleagă între o situaţie sau alta, iar fariseii nu mai ştiu ce să zică. Şi Mântuitorul le răspunde: „Ei, atunci nici eu nu vă spun!". E o formă de a-l dezumfla pe celălalt, de a-l readuce la dimensiunile sale.*

— Da, într-un fel în care omul este împreună lucrător cu Dumnezeu. Adică Dumnezeu nu vine cu o forţă exterioară mie ca să mă dezumfle, ci se ajută de umflătura mea. Eu particip cu umflătura mea. Şi în artele marţiale există o luptă din aceasta în care cel care învăţă să se lupte neagresiv nu foloseşte niciun fel de agresivitate, nu are nicio pornire de atac, ci se foloseşte numai de pornirile adversarului către el. Asta pune în evidenţă propria mea agresivitate, propria mea umflătură. Şi Dumnezeu mă ajută să văd asta – nu o face „ca să-mi arate El mie!", pentru că nu-Şi pune mintea cu mine.

Redobândirea demnităţii mele umane mi se pare că este de fapt remediul de bază al slavei deşarte. Poate că nicăieri altundeva nu e mai multă nevoie ca omul – oricât de neştiutor ar fi, sau oricât de simplu – să fie iniţiat în antropologia ortodoxă, adică în învăţătura ortodoxă despre om, care este de fapt învăţătura lui Dumnezeu despre om. Ce spune Dumnezeu despre mine? Cine zice Dumnezeu că sunt eu? Dumnezeu întreabă: „Cine ziceţi voi că

sunt Eu?" și în același timp îmi spune și cine sunt eu: „Voi sunteți sarea pământului, voi sunteți lumina lumii, voi sunteți...". Dacă nu știu asta, nu pot să am demnitate. Nu am pe ce să îmi bazez nevoia mea de demnitate.

— *Da. De fapt întrebarea Mântuitorului este o întrebare care vrea să verifice înduhovnicirea auditoriului, dacă auditoriul s-a deschis cât de cât și dacă a văzut cine este El. Pentru că tot ce știm despre noi – nu mai vorbesc despre ce știm despre El – știm de la Dumnezeu.*

— Iar ceea ce **credem noi** că știm despre noi este ceea ce ne-au înjurat ceilalți: „Ești o proastă!", „Ești un nemernic!", „Ești un hoț!"...

— *Dar când ne întrebăm „Ce este omul?", nu vom ști să răspundem decât cu cuvinte de la Dumnezeu. Dacă ne vom întreba despre Dumnezeu, nu vom ști să răspundem decât cu cuvinte de la El. Sau, în varianta cealaltă, nu vom ști să răspundem decât, eventual, cu cuvinte de la ceilalți.*

— Sau cu cele pe care le-am creat eu ca să repar această imagine dezastruoasă. Au spus că-s proastă, eu spun că-s deșteaptă. Eu cred că omul își recapătă demnitatea în clipa în care află cine este și ce trebuie să facă el ca să fie cine e chemat să devină.

— *Cu aceste cuvinte ne luăm rămas bun, constatând din nou că timpul a fost prea scurt pentru a discuta toate cele pe care ni le-am fi dorit să le discutăm. Până săptămâna viitoare, toate cele bune.*

— Bucurie sfântă!

Mândria

— *Continuăm discuția despre cele opt gânduri ale răutății, pe care am început-o de ceva vreme. Iată că am ajuns la cel de-al optulea și ultimul gând al răutății, care este mândria. Am discutat deja despre relația dintre mândrie și slava deșartă și am căutat să facem diferența dintre ele. Această distincție nu a fost făcută în Apus, unde mândria și slava deșartă au fost considerate un singur gând, iar astfel cele opt gânduri au fost reduse la șapte. Aș propune să continuăm discuția din acest punct al relației dintre slava deșartă – care ne face să ne împăunăm în fața celorlalți – și mândria – care ne face să ne împăunăm în fața noastră înșine, ca și cum am fi Dumnezeu. Nu dumnezei, ci Dumnezeu. Pentru că Sfânta Scriptură ne spune: „Voi sunteți dumnezei" (în Psalmul 8 și apoi în Evanghelia după Ioan). Într-adevăr, Dumnezeu ne-a făcut după chipul și spre asemănarea cu El și suntem dumnezei și dumnezei în devenire. Dar mândrul se consideră pe sine Dumnezeu.*

— Mândrul consideră că a realizat deja ceea ce e chemat să realizeze *cu*, *în* și *prin* Dumnezeu. Dar **fără** Dumnezeu. La cel mândru, apare prepoziția „fără". În rânduiala sfântă a mântuirii avem așa: „cu", „în" și „prin" Dumnezeu.

Și, ce este mai ucigător e că este o minciună, pentru că noi nu putem face **nimic** fără Dumnezeu. Nimic! Nici rele nu putem face fără Dumnezeu. Mă întreba un deținut: „Dar unde era Dumnezeu când am băgat eu cuțitul în cel pe care l-am omorât?" și i-am zis „În tine. Cu puterea Lui ai înfipt cuțitul." Și a rămas foarte mirat. Noi când spunem: „Vai, Doamne, Te răstignesc cu păcatele mele!" ne închipuim că noi

facem păcate și Dumnezeu se uită ca la televizor cum facem noi păcatele și suspină ca la o telenovelă: „Uite ce face fiica Mea cea rătăcită!". Nu e așa. Dumnezeu e în mine, El mi-a dat mie o putere și mă susține. E Proniatorul meu și mă susține cu prezența Lui, cu harul Lui. Iar eu, cu această putere – pentru că dacă mi-ar lua-o mi-ar paraliza mâna sau aș muri în clipa în care aș vrea să fac ceva rău – Îl oblig pe El să te lovească pe tine, Îl oblig pe El să violeze... Atunci El este și cel violat, și violatorul. Nu El ca Persoană, ci eu cu puterea de la El. De aceea Îl răstignesc, de aceea Îl doare, pentru că S-a dăruit pe Sine când m-a creat și Se lasă la mâna mea, iar eu abuzez de El.

Prin mândrie, Îl neg pe Dumnezeu și îl ucid pe aproapele

Dacă în celelalte gânduri rele rămânea un gând și la Dumnezeu, aici se rupe total legătura. Tot pătimașul se mai gândește și la Dumnezeu, ba chiar se și roagă. Hoțul se roagă ca să nu-l prindă, desfrânatul se roagă: „Doamne, s-o cuceresc și pe asta și după aia mă las!", ucigașa de prunci: „Doamne, ajută-mă să-l ucid și pe ăsta și pe urmă am grijă și nu mai fac!"... Deci la toate păcatele găsim cât de cât un loc lăsat lui Dumnezeu, chiar dacă e cel mai denaturat și pătimaș. Dar este.

— *Deci există un recurs la Dumnezeu în toate cele șapte gânduri ale răutății, până la acesta. Și aici...*

— Aici se taie firul. Până aici eu puteam să-L neg pe Dumnezeu, dar la o adică apelam la ajutorul Lui, ca să mă slujească în patima mea. Sau să mă scape de consecințe. Mai ales să mă scape de consecințe! Eu să fur și El să facă cumva să nu fiu prinsă. Or aici, la mândrie, Dumnezeu este scos din viața mea,

este negat total, pentru că *eu* sunt Dumnezeu. Să nu credem că mândru e doar cel care are realizări mari și are cu ce să se mândrească: „Eu am făcut!", sau „Eu am luat premiu...!", sau „Eu am omorât atâția oameni!". La fel de mândru este și cel care spune: „Nu sunt bun de nimic!". Pentru că *din mândrie* spune că nu e bun de nimic, *din mândrie* ajunge la deznădejde și se sinucide. *Din mândrie* se spânzură, pentru că crede că *el* e judecătorul, că lucrurile stau așa cum le vede *el*. În clipa aceea el se consideră Dumnezeu, pentru că zice: „Pentru mine nu există Dumnezeu care ar putea să mă ierte, sau să-i fie milă de mine, sau să-mi oferă o șansă...". Să nu ne închipuim că mândrul e unul plin de sine și fericit, care zâmbește superior urcându-se la volanul mașinii sale super elegante. Nu!

— *Numai că și mândria aceasta nu e o trăire continuă. Se poate întâmpla ca cine este mândru într-un anumit moment, după clipele de mândrie să revină la luciditate.*

— Exact. Mândria e o patimă totală care cucerește total pe om, dar nu e definitivă și nu e permanentă. Este ca atunci când ai niște crize – cum e criza de epilepsie sau de orice altă boală. În clipa aceea nu se mai vede nimic, dar între crize avem posibilitatea să ne dăm seama că suntem bolnavi. Avem posibilitatea să facem ceva sau să ne dorim să ne vindecăm.

M-aș întoarce la diferența dintre mândrie și slavă deșartă. Dacă în slava deșartă am nevoie de cei din jurul meu ca să mă aplaude, în mândrie îl ucid și pe aproapele. Îl disprețuiesc și-l ucid – chiar și fizic, ca să nu-mi mai stea în cale și să fie el mai bun decât mine –, nu-i iert nimic. Aici cred că este principala

deosebire, ruperea de aproapele și instaurarea într-o singurătate sinistră, singurătate numită „întunericul și umbra morții". Înfiorătoare. Aceea este starea de iad.

— *Orice singurătate provine din mândrie?*

— Nu. Mai există și singurătatea din ignoranță, din neștiință, și singurătatea din lene. Nu știu că de fapt nu suntem singuri niciodată. Nu știu cine e Dumnezeu, nu știu ce înseamnă El pentru mine. Și nu știu că, fiind cu Dumnezeu, sunt împreună cu toți ceilalți. Iar lenea: mi-e lene să am o relație, mi-e lene să mă jertfesc ca s-o întrețin. E mult mai comod să dau drumul reacțiilor mele, resentimentelor mele, să spun ce am de spus. „Eu sunt sincer, tai în carne vie!" – și îmi ucid toți prietenii cu asta.

Toate patimile duc la singurătate, dar cea din mândrie este singurătatea sinistră, definitivă, cea de deznădejde, care duce la nebunie sigură dacă între crize nu te dumirești și nu mergi la Dumnezeu.

Metastaza generală a sufletului

Spuneam eu într-o glumă că deosebirea dintre mândrie și slava deșartă seamănă cu povestea aceea în care se spune că un om a simțit o înțepătură după ceafă. Și-a pus mâna la ceafă să vadă ce e acolo și a prins două gângănii mici și negre: „A, voi erați? Voi mă ciupeați!". Era un purice și un păduche. Puricele a sărit, după cum îi era firea, iar omul zice: „Aha! Deci tu erai vinovatul! Iar tu ești cuminte și blând, te pune tata la loc!" și pune păduchele la loc după ceafă. În sensul acesta putem și noi greși, punând slava deșartă la loc după ceafă, că nu e atât de periculoasă.

— *Da, din păcate de multe ori gândim în termeni*

de comparație și socotim că ce este mai puțin grav poate să rămână. Deci nu există o ierarhizare a răului. Răul din start ciuntește, anulează integritatea. Putem spune asta?

— Da, și în același timp există o ierarhie.

— *Există mai răul, însă nu există o ierarhie în sensul că mai răul anulează mai puțin răul.*

— E, ca să zicem așa, ca și cum am un cancer într-un organ, într-o anumită parte a trupului. Sigur că e o boală foarte gravă, dar am posibilități mari de vindecare – pot să operez local, să scot și să izolez. Pe măsură ce fac metastaze, e din ce în ce mai rău. Iar când metastaza este generală, este foarte rău. **Mândria este metastaza generală a sufletului.** Pare că nu mai e loc de întoarcere, însă este loc de întoarcere. Dumnezeu ne dă pilde. Sunt oameni care au metastaze – fiziologic vorbind, în boală – și se vindecă. Nu știm, e rânduiala lui Dumnezeu, taina Lui, de ce unora le e de folos să se vindece și altora nu.

Așa că atenție la purece și la păduche! Să fim atenți la slava deșartă, să nu ne lăsăm ispitiți de diavol că n-ar fi importantă. Ignorarea este o stratagemă a vrăjmașului, pentru că numirea bolilor, numirea patimilor, numirea diavolului și a lucrării noastre cu el în sufletul nostru este deja un pas spre vindecare. Așa zice Sfântul Ioan Casian, că numai dacă citești despre patimi, deja ai făcut un pas spre vindecare, pentru că atunci când o numești, o demaști. Dacă te întreabă cineva zici „Nu!", dar dacă citești zici: „Ba da! Că uite, mi se potrivește asta!".

— *Poate pentru că aici mesajul este fără adresare directă. Dacă ar fi cu adresare directă, tendința*

noastră ar fi aceea să ne apărăm. Însă aici e mai mult ca o oglindă.

— Exact! Te vezi în oglindă, nu mai e nevoie să-ţi spună cineva, pentru că te vezi.

De ce ne îmbolnăvim de mândrie?

Să ne întoarcem. De ce ne îmbolnăvim de mândrie? Pentru că aşa ne-a făcut Dumnezeu, să ne dorim fundamental, pe viaţă şi pe moarte, împlinirea de sine, realizarea de sine, care este aceea de a fi unic, de a fi cineva, de a nu mai fi nimeni ca mine. De fapt asta e lozinca.

— *Şi să ne dorim întotdeauna mai mult şi mai mult, pentru că nu ne vom umple niciodată suficient cu harul lui Dumnezeu. Şi atunci mai multul acesta vine tocmai...*

— Tocmai de acolo, din infinitatea darului, din faptul că darul nu se isprăveşte. Eu fiind capabilă de acest dar – *capax Dei*, cum spuneam – foamea mea este infinită, setea mea este infinită, dorul meu este infinit. Aşa m-a făcut Dumnezeu. Am fost creată de Dumnezeu ca să fiu unică, să nu fie nimeni ca mine. Pentru că taina persoanei aceasta e, nu e nimeni ca nimeni. Dar diavolul, vrăjmaşul urâtor de oameni, ne sugerează că această Cale pe care ne-a propus-o Dumnezeu ca să ajungem ca El nu e cea bună, că Dumnezeu vrea să ne ţină pe noi în întuneric etc... Şi ne propune el o altă cale, mincinoasă.

Cineva spunea că Dumnezeu, ca să nu ne rătăcim, ne-a trasat o cale pentru a ajunge la desăvârşirea după care tânjim – dorinţa de a fi cineva, de a nu mai fi nimeni ca mine. Pe o parte şi pe alta avem nişte borne, nişte indicatoare. Pe o margine avem

neputințele noastre omenești, neputințele firești, și pe cealaltă margine avem poruncile lui Dumnezeu. Acestea sunt limitele, aceștia sunt indicatorii noștri, și între ei nu este un loc, nu este un drum pietruit sau o autostradă, ci între aceste limite este chiar Calea, chiar Dumnezeu. Dacă eu îmi ignor neputințele, dacă nu țin cont de ele, ies din Dumnezeu, pentru că eu pot numai în Dumnezeu și fără Dumnezeu nu pot nimic. Mergând pe cale, când m-am apropiat de marginea drumului, gata să cad în șanț, și simt că „Vai, dar nu pot să fac asta!", înseamnă că sunt la margine și sunt în pericol. Atunci e limpede: dacă nu poți, zi: „Doamne, iată, mă ofer, lucrează, fă Tu! Că de aceea ești Dumnezeu, ca *Tu* să lucrezi în mine. Pentru că eu fără Tine nu pot să fac nimic, după cum mi-ai spus." Dar eu, întâlnindu-mă cu neputința, mă răzvrătesc și zic: „Cum adică m-ai făcut ca Tine, dacă eu sunt invidioasă și mincinoasă? De ce nu m-ai făcut și pe mine ca pe acela care s-a făcut sfânt? Pe mine m-ai făcut mai rea, n-am avut noroc, am avut părinți răi, m-am născut în timpul comunismului..." – și strig, și strig, ca tâlharul din stânga. Și de câte ori mă lovesc de o bornă, de o neputință, nu trebuie decât să mă întorc și să zic: „Doamne, ajută-mă!". E atât de simplu! Și cum mă ajută Dumnezeu? Mă întorc către El și atunci, de pe marginea cealaltă, apare celălalt indicator: „Iartă!"; „Iubește!"; „Roagă-te!"; „Bucură-te!" și celelalte porunci ale lui Dumnezeu. Și când aud cuvântul: „Iubește!", în mine intră puterea de a iubi.

Activitatea principală: să mă scuz și să acuz

— *Cred că e nevoie de un bun simț pentru a rămâne între bornele acestea. Se poate vorbi despre*

un bun simț al credinței? De un bun simț al celui care se lasă călăuzit de Dumnezeu?

— Da, se poate vorbi și noi am mai vorbit odată despre bunul simț. Dar după aceea mi-a venit gândul că există și un bun simț al necredinciosului, un bun simț al ateului, al necredinciosului sau al răzvrătitului, pentru că sunt oameni care Îl neagă pe Dumnezeu și au o viață plină de bun simț.

Bunul simț trebuie raportat la simț. Deci trebuie să vedem ce e „bun" și ce e „simț". Dacă „bun" este numai Dumnezeu și „simț" este capacitatea noastră de a simți o realitate, atunci bunul simț de care avem nevoie aici este buna simțire a lui Dumnezeu, a lucrării Lui și a prezenței Lui în mine. Aceasta a fost originea bunului simț.

Dar prin cădere și prin înrăirea noastră, prin căderea în păcat, bunul simț a ajuns să însemne să simți conform indicatorilor comunitari, sociali. Și se ajunge ca o mamă să ceară fiului sau fiicei „să fie în rând cu lumea", să aibă bunul simț să fie în rând cu lumea. Însă copilul spune: „Dar e o lume mincinoasă, e o lume care fură, e o lume care înjură, nu vreau să fiu în rând cu lumea!". Acesta nu mai este bun simț! Un tânăr, în armată, era la masă. Și-a făcut rugăciunea și nu știa ce să facă: să-și facă semnul crucii sau să nu și-l facă? Îi era rușine să se închine. Cineva i-a spus: „Când ți-e rușine să faci un lucru ieșit din comun înseamnă că ai bun simț". Dar acesta nu este bun simț!

— *Dimpotrivă!*

— Trebuie, deci, să avem discernământ. Toate cuvintele sunt bolnave și mândria aceasta poate să ne ducă să nu înțelegem nimic cum se cuvine, să le

interpretăm pe toate după cum ne place nouă şi să gândim în aşa fel încât să ne scuzăm pe noi și să-i acuzăm pe ceilalţi. Aceasta e activitatea de bază a omului pătimaș și mândru: cum să mă scuz și să mă pun într-o lumină favorabilă și cum să-l acuz pe celălalt, ca să fie sub mine.

O altă diferență între slava deșartă și mândrie pe care trebuie s-o spunem este aceea că în slava deșartă Îl ucidem pe Dumnezeu, Îl negăm, îi luăm locul, dar avem foarte mare grijă de aproapele! Uneori facem chiar fapte care pot trece ca fapte bune, ca fapte de iubire. Aici e unul dintre vrăjmașii lucrătorilor sociali și ai filantropilor. Eu pot să fac fapta bună ca să fiu apreciată, ca să fiu iubită, ca să fiu acceptată, să zică lumea: „Ce bună e!". Mă ajută şi „fanii", cei cărora le-am făcut bine, „aplaudatorii". Aici sunt în mare pericol.

Zic Sfinții Părinți că e mai important să te rogi decât să aduci pe cineva la credință. De ce? Pentru că pot să pier pentru că îmi hrănesc slava deșartă cum că „Vezi? Ăla a venit la credință pentru că *eu* i-am spus! *Eu* am..."

— *Da, putem să cădem într-un soi de activism ideologic...*

— Exact! Și e mare pericol. Aceasta e slava deșartă. În mândrie nu mai am nevoie nici de fani, nici de oameni nevoiași care să primească binele meu și să mă admire, n-am nevoie de nimeni. Atunci când sunt bolnavă de slavă deșartă și tu îmi spui că sunt cam proastă, pe mine mă doare. Atunci când sunt mândră și-mi spui că sunt proastă, o să zic: „Sărmanul! Iartă-l, Doamne, că nu știe ce spune! La mintea lui..., ce să înțeleagă?". Aceasta este mândria: nu exiști, nimic

din ce spui nu ajunge la mine. Aproape că nu mai am nevoie nici să mă lauzi, pentru că atunci când sunt foarte mândră laudele tale sunt atât de puține, şi nu ştii să mă lauzi bine, și „M-ai lăudat cinci minute şi te-ai dus să fumezi! N-ai stat tot timpul în extaz!"... Doamne, iartă-mă!

Leacul acuzațiilor și smerenia de a te ruga după carte

Dar Dumnezeu lucrează, Sfânta Biserică lucrează. Rugăciunile acestea pe care le facem noi mereu la Sfânta Liturghie pentru cei căzuți ne ajută și pe noi când cădem! Apoi mai vine cineva și ne spune, mai aruncă cu câte o piatră... De aceea un remediu este **să te apleci asupra oricărei acuzații**, asupra oricărei învinuiri, asupra oricărei jigniri – chiar dacă nu simți că e bună –, ca asupra unui leac bun. Și să zici: „Doamne, dar dacă este adevărat? Pentru că nu știu eu care e adevărul, și de atâtea ori m-am înșelat, și mi s-a părut, încât nu am nicio dovadă. Și atunci atârn de mila Ta și Te rog, ajută-mă ca la fiecare contrarietate să accept că s-ar putea să fie adevărat." Sau poate nu voi accepta, că nu pot, am și dovezi că nu e așa. Dar locul acesta pe care i-L fac lui Dumnezeu, aceasta mă va ajuta.

— *Da, altfel spus să luăm în serios toate semnalele venite către noi de la ceilalți. Aici e marea ispită, să categorisim de la bun început, să respingem sau să fim așa de jigniți pentru că a zis ceva despre noi. Mândria poate reacționa foarte dur, violent.*

— Sau poate să nu reacționeze violent, ci să zică: „Vai, Doamne, iartă-l, că nu ştie ce face!" Și aici este tot mândrie. E atât de periculos, încât ne

mai salvează cumva doar rugăciunile gata făcute, rugăciunile sfinților. Faptul că eu zic: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătoasa!" îmi asigură pâinica mea prin care atârn de mila lui Dumnezeu. Când citesc rugăciunile dinainte de Spovedanie sau dinainte de Sfânta Împărtăşanie, rugăciunile din cărțile noastre de rugăciuni, acolo Duhul Sfânt a avut grijă să vorbească despre toate nevoile mele pe care eu nu le mai cunosc pentru că eu cred că „A, dar eu nu invidiez, eu n-am de-astea!" De ce cred că n-am? Pentru că sunt atât de mândru încât nu le văd. Atunci, acceptându-le pe acelea ca fiind ale sufletul meu, lucrează Dumnezeu, pentru că fac acest minim de bunăvoință, de acceptare.

— *Este un mare act de bunăvoință acesta de a vorbi după ceva, de a rosti după carte. Altfel, dacă rostesc după mine este o poartă către mândria aceasta ucigătoare. Cred că ar merita să mai rămânem puțin la această rostire după carte. În Biserica noastră vin persoane care întreabă de ce la alte denominațiuni creștine se acceptă rugăciunea spontană, iar la noi, care suntem „așa de demodați", nu se acceptă lucrul acesta. Oare nu dispare caracterul personal al rugăciunii, din moment ce eu în rugăciune Îi spun lui Dumnezeu cuvintele altcuiva?*

— Eu am cunoscut cazuri și întâlnesc cazuri unde e un dispreț sau o neputință sau o revoltă a sufletului care spune: „Dar eu îmi simt nevoile şi Îl rog pe Dumnezeu să-mi împlinească nevoile **mele**! Și mă rog să mă facă bună, să-mi dea iubire, să-mi dea ascultare, să-mi dea smerenie..." Foarte bine faci! Dar toate astea le găsești în cartea de rugăciuni, toate astea le găsești în rugăciunile rostite de Dumnezeu.

Pentru că Duhul Sfânt e Cel care Se roagă în noi. Și eu ce garanție am că în mine e Duhul Sfânt și nu e duhul mândriei, când zic „Doamne, fă-mă bună!"? Dacă Dumnezeu crede că mă voi mântui și mă voi vindeca de mândrie fiind rea și oferindu-mi posibilitatea de a fi mânioasă și de a face greșeli mari, văzând Milostivul că numai așa mă umilesc, de ce să-i stric eu planul și bunătatea Lui? Pe când rugându-mă din cartea de rugăciuni, eu voi avea această capacitate de a accepta păcatele și neputințele pe care nu pot sau nu vreau să mi le recunosc.

— *Păstrând în sufletele noastre acest cuvânt, că de fapt Duhul se roagă în noi, să-L lăsăm pe Duhul Sfânt să Se roage citind din cartea de rugăciuni, învățând astfel pas cu pas smerenia care ne ajută să ieșim din marasmul acesta al mândriei. Iubiți ascultători, vă dăm întâlnire la o nouă ediție, săptămâna viitoare.*

***

Neputința de a-ți cunoaște păcatele, dar și darurile

— *Continuăm discuția noastră despre mândrie, ultimul gând al răutății, cel de-al optulea, și o continuăm de acolo de unde o lăsasem, din punctul unde căutam să o determinăm cât mai clar, să vedem caracteristicile, să vedem prin ce se deosebește de alte gânduri ale răutății, în speță de gândul slavei deșarte. Prin ce s-ar mai caracteriza, maică, mândria? Ce aspecte ar mai fi, pe care nu le-am discutat în emisiunea de data trecută?*

— Am pus puțin accentul pe neputința mândrului de a-și cunoaște păcatele și neputințele. El și le neagă pentru că se consideră Dumnezeu. Dar

în același timp această boală se poate manifesta și prin necunoașterea darurilor pe care le-a primit de la Dumnezeu. Cel mândru, împotrivindu-se și lui Dumnezeu, și aproapelui - pentru că el Îl ucide și pe Dumnezeu, și pe aproapele, nu mai are nevoie de nimeni - intră, cum spuneam, într-o singurătate din aceasta înfricoșătoare și la un moment dat poate să nu-i mai iasă nimic. Atunci cade în deznădejde și ajunge la gândul că el nu e bun de nimic. Această neputință de a ne cunoaște darurile de la Dumnezeu e tot o manifestare a mândriei.

— *Până acolo poate să ajungă la gândul conspirației universale, că toată lumea are ceva cu el. Și el este un martir al bunelor intenții, al bunurilor gânduri.*

— Și culmea e că el chiar pornește să facă fapte bune, dar nu îi iese nimic. De ce? Tocmai pentru că e o demonstrație către sine. Și aici s-a pus în locul lui Dumnezeu, căci crede că *el* e Dumnezeu care hotărăște ce e bun și ce nu e bun. El *știe* că nu e bun de nimic, el *știe* că nu mai are nicio șansă, el *știe* că nimeni nu-l iubește, el *știe* că toată lumea e împotriva lui, el *știe precis.* Deci eu sunt Dumnezeu care știu tot: „Eu *știu* că vorbeați de mine adineauri și ați tăcut când am intrat pe ușă!"; „Eu *știu* că masonii vor să mă ucidă!"; „Eu *știu* că toată Securitatea e pe urmele mele!"... Acesta e punctul culminant al bolii.

Dar înainte de a ajunge la punctul acesta, avem putința omului de a-și cunoaște **libertatea bună** și **libertatea rea**. Ajungem la mândrie din cauza libertății rele. Libertatea omului e o ascultare. Omul nu cunoaște libertatea fără să asculte de cineva. Libertatea rea e atunci când eu ascult de voia mea, de ce-mi vine mie, ce cred eu, ce gândesc eu că e

bine. Aceasta este libertatea rea și aceasta e a omului mândru. Adesea o și confundăm cu ascultarea față de voia lui Dumnezeu, pe care ori n-o cunosc, ori o neg, ori o confund cu voia mea: „Așa zice Dumnezeu!", „Mie mi-a spus Dumnezeu!".

Iar **aproapele este negat**. Nu mai am nevoie să mă aplaude, să vorbească de bine, dar el devine obiect. Nu dispare, e acolo – soacra, colega, șeful, părintele... – dar devine obiectul meu, care dacă se împotrivește devine obiectul mâniei mele, al disprețului meu, al ignoranței. Apoi, mândrul se închide în sine ca într-un turn, e foarte ascuns. Se închide până la a nu transpira, până la a nu se duce la veceu. Se închide în sine pentru că de fapt îi este frică. Dincolo de toate, îi este frică să nu fie răsturnat de pe scaunul acela de aur.

— *De fapt mândrul știe că el nu este Dumnezeu, dar nu vrea să se vădească asta, nu vrea să fie demascat.*

— Și se minte că ceilalți nu știu. El crede că ceilalți nu știu și s-ar putea să-i mai păcălească o vreme. Dar de fapt e acolo atâta durere!

Alte caracteristici sunt **neîncrederea, refuzul de a se dărui, violența, convingerea că orice fapt este scuzabil**, ba chiar lăudabil. „Am reușit, am copiat, am luat 10! Nu m-a prins!". Și-l vezi cât de bucuros e că nu l-a prins! Și are bursă, și a intrat la doctorat! Asta i se pare lăudabil, pentru că i se pervertesc noțiunile de bine și de rău. Bine pentru el înseamnă să faci ce vrei, să ajungi unde vrei.

Mândria se învață la școală?

— *Aș vrea să vă întreb aici, nu cumva mândria începe prin a fi învățată în primii ani de școală, prin*

oferirea unor pseudo-modele, chiar la orele de limbă și literatură română? Mă gândesc la modelele acestea absolutizate, gen Eminescu, Creangă – „marele nostru...". Încă de când e fraged bietul copil, felul lui de a fi e deturnat de la relația cu Dumnezeu la faptul de a fi un surogat al lui Dumnezeu. Omul începe să-și dorească să fie surogat. Eu am făcut școala primară în perioada comunistă și atunci ni se vorbea foarte puțin sau deloc despre Dumnezeu. Mai era câte un profesor care spărgea tabuurile și ne mai vorbea puțin de Dumnezeu, mai mult pe la colțurile școlii. Dar în principiu ni se dădeau astfel de modele. Niște modele de reușită până la urmă și niște modele de plenitudine a creației, numai că relația cu plenitudinea aceasta n-am știut multă vreme s-o înțeleg. Era o relație cu o plenitudine care se impunea pe sine și care se voia impusă și-n persoana mea. Vroiam să fim și noi așa cum am fost învățați: „cel mai bun fiu al poporului", sau, știu eu, „cel mai iubit fiu al literaturii române". Cred că non-relația aceasta din mândrie poate chiar se învață cumva. Ne-am obișnuit deja încă de mici copii.

— Da. Numai că aici am o rezervă și o împotrivire. Nu faptul că oferim modele este ceea ce ne dăunează, ci felul în care o facem.

— *Exact! Asta și voiam să spun.*

— De exemplu unii părinți pot trece în extrema cealaltă, să jignească copiii, să-i umilească, ca să fie smeriți. Nu! Aceştia vor fi umiliți, și distruși, şi se vor îmbolnăvi de mândria celui care crede că nu e bun de nimic. Copilul trebuie **lăudat pentru orice faptă bună**. Așa cum este **mustrat pentru o faptă rea** și i se explică de ce este rea, cu aceeaşi grijă, ba

cu mai mare grijă, trebuie lăudat pentru orice faptă bună. De ce? Pentru că, în devenirea lui, înainte de a deveni ființă duhovnicească, el devine om și în devenirea lui umană are nevoie, la început, doar de modele umane. Să-și creeze vasul în care Dumnezeu să-și pună darul. Iar el – după 7 ani, după 15 ani, la maturitate – să poată să-și lucreze liber acest dar.

Îi dai modelul, îi spui cât de genial este Eminescu, dar să nu ascundem din biografia lui neputințele lui omenești. Așa vede că până și Eminescu are nevoie de Dumnezeu! Și că noi toți suntem **și minunați, și abjecți**, iar lucrarea lui Dumnezeu este să ne vindece de ce e abject în noi și să ne ajute să înflorim și mai mult ceea ce este minunat. Să nu uităm: atunci sunt smerit, când îmi cunosc darurile.

— *Asta se întâmplă într-o școală unde Dumnezeu este prezent, sau într-o școală creștină.*

— Știu și eu?

— *Din păcate, pe vremea noastră nu exista așa ceva.*

— Așa e, dar asta n-ar fi fost nimic dacă L-ai fi găsit pe Dumnezeu acasă sau la biserică. Dar faptul că copilul mergea doar la școală, și nu mergea la biserică, sau familia lui nu era o mică biserică, aici a fost tragedia! Că altminteri..., și sfinții s-au format la școli păgâne! Și ce sfinți au ieșit! De ce? Pentru că Dumnezeu era acolo unde nu-L biruiește nimeni, în Biserică. Acolo unde nu-L biruiește niciun regim, cât ar fi el de totalitar. Mă duc în catacombă, dar Dumnezeu este acolo, cu mine. Aici trebuie să fie grija noastră, ca eu **să mă duc acolo unde este Dumnezeu**! Nu să-L bag pe Dumnezeu acolo de unde poate fi scos! Dumnezeu poate fi scos din școli,

poate fi scos din societate. De ce? Pentru că lumea aceasta l-a scos pe Dumnezeu din ea și L-a răstignit la margine, L-a refuzat. Atunci eu ies din lumea aceasta și mă duc cu Dumnezeu, pe care lumea Îl refuză. Dacă tot mai mulți oameni se deschid și-L primesc pe Dumnezeu, atunci sărbătoarea e mare și ne simțim bine aici, la noi. Dar lumea aceasta căzută tot nu-L primește, chiar dacă ea va număra și numai zece inși. Aceia nu-L vor primi și eu sunt în afara acestei lumi.

Deci asta să facem. Că e foarte ușor să judecăm și să spunem „A, pentru că ne-au băgat modelele astea, de-aia sunt eu mândru! Așa m-au învățat la școală."

— *Nu, nu e vorba de a judeca, cât e vorba de a urmări traseul acesta al felului în care mândria se propagă la scară socială.*

— Da, așa e. „Noi suntem români", „Noi..."

— *Da, iată, mândria naționalistă, care și aceasta e tot un gând al răutății. Pentru că mândria care nu e neapărat un gând al răutății, ci e acea bucurie, mulțumire a lucrului bine făcut, vine în urma lucrului pe care îl săvârșești. Or ce merit am eu atunci când sunt român? Mai niciunul.*

— Nu, eu sunt beneficiarul unui dar. Dar nu în sensul că ar fi un dar mai valoros. Ci e un dar să fiu eu, e un dar să fiu român, pentru că în darul acesta sunt puse niște potențe și tot în darul acesta sunt niște neputințe.

— *Da, numai că felul în care este articulat acesta în viața noastră, ca mândria de a fi ceva, ajunge iarăși la duhul acesta al răutății care e cultivat social, care e cultivat în sistemul educațional, în politic. Și nu numai cultivat, ci devine osatura acestui sistem. Vreau să ajungem la relația poporului lui Dumnezeu cu statul –*

„poporul acesta". „Poporul lui Dumnezeu" este poporul tuturor celor care sunt călăuziți de Dumnezeu, care Îl poartă pe Hristos în ei, care călătoresc spre Împărăția lui Dumnezeu. Iar „poporul acesta" este poporul lumii acesteia, poporul bunului simț, cum spuneați într-o emisiune anterioară, unde bunul simț este stabilit de societate. Și atunci ne dăm seama că acest pseudo bun simț devine nu numai norma, ci și ontologia vieții noastre sociale. În ce raport? Pun întrebarea pentru că din păcate, o bună perioadă de timp și în discursul oficial al unor cercuri ierarhice, naționalismul luat ca umflare de sine a fost nu numai propagat, dar a devenit la un moment dat ideologie oficială.

— Mie mi-e greu să vorbesc despre asta. Îmi vine așa, un gând: că asta seamănă cu mândria de a fi Ion. Cum să fii mândru că ești Ion? A fi român înseamnă că acesta e numele poporului tău. Vei fi chemat la judecată, unde fiecare popor va aduce darurile sale, și sigur că darurile noastre vor fi românești. Sper! Sper să nu devină cum se văd astăzi, chinezești. Și atunci aceasta e tot frica, tot lenea de a-ți lucra darurile! E tot mândria de a nu-ți cunoaște darurile și de a-ți nega neputințele.

— *Și frica unei deschideri, a deschiderii către Dumnezeu.*

— Şi dacă mi-e frică când sunt singură şi am cât de cât control asupra a ceea ce aş putea să fac cu patimile mele, cât de frică trebuie să-mi fie când mă consider eu reprezentantul naţiunii? Dacă eu nu pot să nu fac nimic rău pe întuneric, căci cum se stinge lumina cum fac răul acela, sigur că mi-e frică că nu am ce să fac cu poporul, orice lege aş da. Şi mi-e frică și de popor, mi-e frică şi de UE, mi-e frică

și de UNESCO, mi-e frică și de Drepturile Omului... Numai de Dumnezeu nu mi-e frică. De ce? Pentru că sunt mândru și cred că de fapt eu sunt Dumnezeu. Cu aceștia să mă descurc, cu UE și cu NATO, căci restul nu există, nu mai am alți vrăjmași! Și așa omul nu vede că el nu poate să se oprească din băut și cade sub masă, asta nu mai contează. Cam asta este...

Bătălia și victoria se dau în inima mea, între putințele și neputințele mele. Dacă eu mă schimb, se schimbă lumea.

Remedii: recunoașterea bolii și citirea simptomelor

— *Aș vrea să ajungem, maică, și la remediile mândriei. Este o temă care ne interesează pe toți în mod direct pentru că, așa cum spuneați în emisiunea trecută, nu e om care să nu fi fost chinuit de dracul acesta.*

— Primul remediu este să cred că sunt bolnavă, chiar dacă nu mă supără simptomele, chiar dacă nu mă deranjează, pentru că am satisfacții și nu-mi dau seama. Dacă nu-mi dau seama că sunt mândră înseamnă că sunt cumplit de bolnavă. Deci primul lucru, să spun: „Doamne, sunt mândră, sunt bolnavă de această boală!".

Apoi să citesc simptomele. Cum arată un om mândru? Și să mă uit în oglindă, să văd dacă nu cumva arăt și eu așa. De exemplu, mândrul confundă noțiunea de bine și de rău. Și **nu iartă nicio ofensă**. Păi ia să mă supun la proba asta. Dacă tu mă ofensezi și eu voi ține minte ofensa aceea o zi, două, trei, patru, atunci știu că e grav tare! Dacă o țin minte cinci minute e doar grav... Omul mândru nu iartă nicio ofensă,

fie că e reală, fie că i s-a părut. Judecă pe oricine și orice! Nu e nimeni care să fie lăudat în mintea celui mândru. Nu spune: „Ce frumos s-a îmbrăcat!", „Ce frumos vorbește!", ci găsește întotdeauna câte ceva: „Ce frumos cântă, dar ce strâmb calcă!".

Apoi, **își închipuie că știe** ce gândesc ceilalți – acesta este un alt semn. „Lasă că știu ce vrei să spui! Știu eu ce gândești!". Acesta este un simptom care trebuie să mă îngrijoreze imediat.

Apoi, **e pretențios**. Pozează că le știe pe toate. Pare sigur pe sine, e infatuat. **Nu ascultă** niciodată. Are întotdeauna dreptate, nu se pune pe sine niciodată la îndoială. **Nu acceptă niciun reprob**. Nu acceptă să fie contrazis. Dacă e contrazis, devine acru, sau ironic, sau violent, sau se închide într-o tăcere disprețuitoare pregătind în taină răzbunarea: „Las' că i-o zic eu! Îmi vine mie rândul!". Și nu poate trăi într-o comunitate frățească sau colegială, pentru că vrea să conducă, **vrea să controleze** totul, vrea să i se supună toți.

Cum să conduci fără să fii mândru?

— *Aș avea o întrebare, iertați-mă! Cum e posibil să conduci, să ai hrisma conducerii, fără să conduci pornind de la mândrie? Vrem, nu vrem, trebuie să avem niște oameni care să conducă. De unde să vină puterea de a conduce bine?*

— Eu cred că dacă îți faci rugăciunea de dimineață și de seară, dacă te rogi în fața icoanei uitându-te în ochii Mântuitorului și te spovedești cu regularitate, ai toate șansele să pui început bun. Poate nu te vei vindeca de mândrie, dar ai șanse să conduci bine. Dacă eu îmi fac rugăciunea de călătorie

și știu că drumul e periculos, voi putea să am grijă de o hârtoapă. Iar când zic „Eu conduc foarte bine!" și fac buf într-o groapă, aceasta mă smerește. Atenția la gropile de pe drum mă ajută să conduc bine. Mă ajută ca data viitoare să nu mai cad în aceeași groapă. Sau dacă trebuie să trec prin acea groapă, pentru că face parte din traseu, atenția mă învață să încetinesc viteza, să pun piciorul pe ambreiaj și ce se mai face...

Deci e o artă de a conduce în sensul de a-L auzi pe Dumnezeu și pe aproapele. Pe cel care e rânduit să-l conduci trebuie să-l asculți, trebuie să-l auzi, să știi ce vrea și ce spune, să-i cunoști nevoile și să-l iubești – sau să ceri de la Dumnezeu putere să-l iubești. În al doilea rând, să-L întrebi tot timpul pe Dumnezeu, să pui tot timpul ceea ce faci în fața lui Dumnezeu. A întreba pe Dumnezeu: „Doamne, ce să fac?" e așa de simplu! Numai că Dumnezeu nu spune: „Fă așa și fă așa!", cum ar dori omul care întreabă. Ci după „Doamne, cum să fac?" și „Tu vezi inima mea...", să am grijă repede să fac curat în inima mea, ca să nu prind vreo dorință de a o lua pe ocolite – deci să fiu cât de cât curat, atâta cât am eu acces să apreciez curățenia. Și după aceea, ce voi face va fi binecuvântat de Dumnezeu, fie că e bine, fie că e rău. Va fi binecuvântat dacă e bine, pentru că e spre slava lui Dumnezeu și binele aproapelui. E binecuvântat și dacă e rău, pentru că va fi spre smerirea mea și pentru că mi se deschid ochii că n-am putut să pricep gândul subțire al lui Dumnezeu cum să fac. Dar l-am priceput în momentul în care strigă realitatea la mine: „Nu ți-a ieșit! Ia-o de la capăt". „Iertați, binecuvântați, mai fac o dată."

Dar ca să conduci politic, nu știu... Dacă Dumnezeu

m-ar fi lăsat să cad în capcana asta, cred că aş fi fost o extremistă... Pentru că am o mare ispită de a-i face pe oameni fericiţi cu forţa, de a impune binele! Iar acest „Eu ştiu ce-i bine!" e mândrie. Mă uit cu admiraţie la tatăl din pilda fiului risipitor și, de câte ori mi se pare că fac ceva bine, o pun pe aceasta în față și mă uit la tatăl care i-a dat averea fiului s-o risipească. Păi eu i-aș spune: „Nu-ți dai seama cât am muncit eu pentru averea asta?!? Nu-ți dau nimic! Du-te și fă ce vrei fără ea!" Noi suntem foarte bolnavi. Așa că de unde să am eu gând despre cum putem conduce? Putem conduce dacă ne lăsăm conduși de Dumnezeu și dacă avem un duhovnic pe care să-l întrebăm, chiar dacă n-are nicio dimensiune politică, chiar dacă nu se pricepe... Dacă omul politic s-ar spovedi și s-ar duce la duhovnic, toate ar ieși după voia lui Dumnezeu. Până și conjunctura s-ar schimba, acolo în clasa politică! Dar frica ne îmboldeşte – că ne pierdem locul, că nu suntem aleşi, că nu intrăm în Parlament... Greu!

Alte remedii

Remedii! În primul rând rugăciunile din cărțile de rugăciuni și **rugăciunea „Doamne Iisuse** Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul!". Nu cum zicea cineva: „Eu zic: *Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă!* Nu pot să spun *pe mine, păcătoasa* pentru că îmi induc starea de păcat, mă auto-sugestionez." Aceasta e o rugăciune care ne ajută foarte mult, împreună cu încrederea că Duhul Sfânt, când a dat rugăciunea asta, care cuprinde toată Scriptura şi toată teologia noastră, a pus acolo puterea ca simpla rostire a acestor cuvinte să mă ajute să intru cât de cât în pocăință și să mă smeresc.

Apoi, **acceptarea tuturor neplăcerilor** ca remedii. Nu ne vine, nu le putem accepta. Dar când mi se întâmplă ceva neplăcut, să zic: „Doamne, Tu mi-ai dat acum un tratament, un medicament. E amar, e dureros, dar ajută-mă să-l înghit!". Să-l consider ca venind din Sfântul Potir. Căci Viața mea e în Sfântul Potir. Dacă încerc să-mi doresc să accept orice eveniment din viața mea, oricât m-ar durea, să-l consider că e venit din Sfântul Potir, deci că este remediu, asta mă poate ajuta.

Apoi, citirea Sfintei Evanghelii, a Sfintei Scripturi. **Citirea Sfintei Scripturi în întregime și la rând**, nu pe sărite, chiar dacă nu înțelegi, asta e un remediu. Pentru că altfel noi căutăm plăcere, căutăm să interpretăm, căutăm să studiem, să avem satisfacția că „Uite, eu înțeleg, ce deștept sunt!", că „Mi s-a revelat!".

Apoi, desigur, **participarea la Sfânta Liturghie**. Cred că ar fi cumplit de greu să fii președinte, să fii mitropolit, dacă nu ai avea Sfânta Liturghie! Acolo rostim în Duhul Sfânt cuvinte ca „Să stăm cu frică!", „Eu, nevrednicul!". Când spui aceste cuvinte rostite de Duhul Sfânt primești ajutor, te smerești, ne mântuim de mândrie!

Spovedania. Nu a mândriei, că n-o simțim – „Nu, eu nu-s mândră, părinte, eu sunt smerită." Dar să spunem faptele: „Am supărat pe cutare, am judecat pe cutare..." Și aceasta este de ajuns pentru micimea mea duhovnicească.

Apoi, **spovedania publică**. Nu în sensul eretic al cuvântului, de a ne aduna toți și a ne striga păcatele! Dar când suntem prinși, când vine vorba, să nu zicem: „Vai, eu nu!". Și nici „vai, eu, Siluana

păcătoasa" – asta e falsă smerenie, pentru că de fapt tu te lauzi. Ci în sensul că atunci când cineva zice. „Vai, dar ce mânioasă ești! Nu mă așteptam ca mata...", să recunoști: „Da, am această neputință, am această patimă, rugați-vă pentru mine". Nu-i ușor, că tare aș vrea eu să nu mă vadă nimeni atunci când sunt mânioasă.

Apoi **spovedania permanentă**. Spovedania permanentă e această arătare lăuntrică lui Dumnezeu: „Doamne, uite ce gândesc acum! Uite ce simt acum! Doamne, vezi-mă!". Această arătare permanentă, înlăuntru. Și usturimea rușinii te întărește.

Apoi, sigur, **Sfânta Împărtășanie** și **Sfintele Taine**, care sunt dătătoare de Viață în general, și citirea Părinților duhovnicești – cuvântul lor ne smerește și ne zidește.

Și, aș adăuga la remedii și **acceptarea bucuriei, a mulțumirii și a recunoștinței pentru toate faptele noastre bune**. Pentru că vine mândria și spune: „Vai, dar nu trebuie să mă bucur pentru că mi-a ieșit cursul acesta atât de frumos sau pentru că am vorbit așa de frumos la conferință! Că asta e mândrie!". Eu cred că nu e mândrie. Eu cred că e smerenie să zic: „Sunt bucuroasă că v-a plăcut, vă mulțumesc că v-a plăcut! Doamne, Îți mulțumesc mult că ai fost cu noi aici și a ieșit așa bine!". Sigur că se ridică mândria și slava deșartă că „Ce plăcere îmi face că mă aplaudați!". Dar recunoștința și slava pe care o dau lui Dumnezeu – pentru că eu știu, măcar teoretic, că fără El nu puteam să fac nimic – este un leac împotriva mândriei. Și mulțumirea pentru orice gest pe l-am făcut, pentru orice realizare: „Doamne, Îți mulțumesc! Fără Tine nu puteam să fac nimic!".

— *Mulțumim maicii Siluana pentru toate cuvintele pe care ni le-a spus astăzi și să ne dea Dumnezeu duhul acela al bucuriei, să ne bucurăm de toate, de toate lucrurile pe care le facem în rugăciune și smerenie, să ne bucurăm de tot ceea ce ne-a dat Dumnezeu, fără să ne smerim în mod fals, adică fără a face, cum spunea maica, pseudo-spovedanie. Ci să fim grabnici în a ne cunoaște greșelile.*

— Și să ai curajul să te lași văzut. Dacă în slava deșartă îți dorești să fii văzut, acum trebuie să ai curajul să fii văzut, să fii surprins, să fii prins, să fii demascat. Pentru că, atunci când te demască cineva, te vezi fără mască și ai o revelație: „O, ia uite ce era acolo!".

— *Revelația de a descoperi cine ești de fapt.*

— Cine pari, pentru că cine suntem vom ști abia atunci când vom deveni, cu mila lui Dumnezeu.

— *Amin! Toate cele bune, iubiți ascultători, bucurie!*

— Bucurie sfântă și curaj!

Despre urcușul duhovnicesc

Primul pas e o cădere

Reporter: — *În timp ce omul se confruntă cu aceste ispite, cu acești* logismoi, *cu aceste gânduri ale răutății, respingându-le unul câte unul el realizează și un progres, un urcuș. Am sesizat, discutând despre cele opt gânduri ale răutății, că cel dintâi era cel mai materialnic, lăcomia pântecelui, iar cel din urmă era, cumva, cel mai puternic, și mai viclean, și mai subtil: gândul mândriei. Asta nu înseamnă că ele vin și ispitesc pe om succesiv. De multe ori ele vin aglomerate.*

Maica Siluana: — Sigur. Mândria e și prima, și ultima. Și e sarea și piperul fiecărui gând rău. Pentru că omul fiind o ființă spirituală, iar mândria fiind – ca să zicem așa – cea mai spirituală patimă, el o are mereu.

— *Da. Dar iată că luptând cu aceste gânduri ale răutății, eliberându-ne de patimi, realizăm, așa cum spuneam, și o înaintare, pe care Părinții Bisericii au numit-o urcuș duhovnicesc. Sau creștere duhovnicească. Iar această creștere duhovnicească are ea însăși etapele ei bine marcate și bine descrise în tradiția noastră ortodoxă de către Sfinții Părinți. V-aș ruga, maică, să încercăm pentru început să prezentăm așa, în principiu, principalele etape ale acestui urcuș către Hristos.*

— Primul pas este o cădere: căderea din iluzia înălțării pe care ne-o aduce mândria, pe care ne-o aduc patimile, din iluzia rezolvării problemelor noastre și a trăirii din plin a vieții. Asta fac pentru noi răutățile: ne dau iluzia unei vieți trăite palpitant, din plin și cu realizări. Ca urmare, urcușul se face printr-o cădere, cădere din această iluzie, printr-o răsturnare a minții, prin *metanoia*, adică prin pocăință.

Primul pas este pocăința și întoarcerea minții la Dumnezeu.

Aici cred că vine gândul: „Da' unde este Dumnezeu?" Că avem diferite idei: Dumnezeu este pretutindeni, Dumnezeu este în inima mea, Dumnezeu sunt eu, Dumnezeu... Ei, atunci ne întoarcem la Dumnezeu acolo unde spune *El* că este și nu-L mai căutam noi prin sisteme filosofice sau hărți metafizice, ci Îl întrebăm: „Unde ești, unde locuiești?" Și-L urmăm. „Veniți după Mine!" , zice Mântuitorul și cei doi ucenici Îl urmează, nu? Așa ne cheamă și pe noi, să ne ducem să vedem unde *locuiește* El. Și mergem acolo unde locuiește, mergem la Biserică. La început ne lăsăm duși, învățați, cam așa cum învață un copil să meargă, să mănânce, să vorbească. Ne lăsăm învățați de rânduiala prezenței și lucrării lui Dumnezeu în Biserica Lui și în primul rând în Sfânta Liturghie, deci și în biserica locaș de cult și în Cultul nostru ca ritual de întâlnire cu Dumnezeu.

Prima poruncă: creșteți

Aflăm acolo un lucru foarte important, de la care aș vrea să pornim, și anume că **Dumnezeu este ascuns în porunci.** Și m-aș opri la una spusă de la început omului: „Creșteți și vă înmulțiți și stăpâniți pământul!". Sesizăm că noi suntem ispitiți să trecem direct la înmulțire și la stăpânirea pământului, sărind chiar și peste înmulțire. Să stăpânim, aceasta este preocuparea noastră. Aici avem iarăși nevoie de o răsturnare a minții și să începem să creștem – asta e prima etapă.

Apoi, să ne punem iarăși întrebări simple. Eu vorbesc acum despre o etapă de dinaintea treptelor

urcuşului duhovnicesc stabilite de învăţătura şi de experienţa Sfinţilor Părinţi, vorbesc despre abecedar – suntem la grupa mare, să zicem, la grădiniță. Întrebările următoare ar fi: „Și ce fac eu cu impulsul ăsta pe care-l am să cuceresc, să stăpânesc? Și ce înseamnă să cresc? Până când să cresc? Iată, am mușchi, sunt mare, sunt bărbat, am făcut două facultăți, masterate vreo trei, ce să mai fac să cresc? Și dacă nu pământul, atunci ce să cuceresc?"

Aflăm de la Dumnezeu că noi suntem chemați să cucerim Împărăția din noi, Împărăția Cerurilor, care se ia cu sila[29]. Adică eu trebuie să mă pregătesc, să învăț să-mi folosesc puterile, forța mea, și să învăț să folosesc puterea lui Dumnezeu, pe care mi-o dă special pentru a-mi înomeni și îndumnezei forțele mele, puterile mele, ca să cuceresc această Împărăție a Cerurilor.

Dacă mă uit în sus, n-am nicio șansă să cuceresc Împărăția asta. Nici dacă mă uit în afară și nu-L ascult pe Domnul, care zice că Împărăția Cerurilor este în noi. Atunci mă duc în mine. Și ce găsesc acolo? Frică, poftă, dorințe, dor, o nevoie de mai mult, de mai bine, de fericire, impulsuri... Găsesc în mine niște puteri, nişte forțe, care forfotesc în toate direcțiile. Acela e chiar sufletul meu, sunt energiile lui... Pe unele le percep, pe unele nu le percep, dar sunt conștientă de lucrarea lor. Aşa descopăr, încet, încet, că într-un fel lucrează aceste energii *cu* Dumnezeu şi într-un alt fel lucrează *fără* Dumnezeu. Dar acesta este pasul următor, când începem creşterea duhovnicească.

Aşadar, mai întâi să conştientizăm aceste

[29] „Împărăţia cerurilor se ia prin străduinţă şi cei ce se silesc pun mâna pe ea" – Matei 11, 12.

nevoi ale noastre firești, dar și întrebările de bază: „Cine sunt? Unde mă duc? Ce să cuceresc? De ce să cuceresc? De ce să cuceresc Împărăția?". Tocmai pentru a-mi împlini această foame de mai mult și, de fapt, de a asculta porunca de a stăpâni pământul. Dar pământul nu este globul pământesc, că oricum nu mi-ar ajunge, ci pământul, la Sfinții Părinți și în Sfânta Scriptură, sunt eu – țărâna din mine, trupul meu, inima mea, acesta este pământul în care își pune Dumnezeu sămânța. Pe acesta trebuie să-l cuceresc eu și să-l fac Rai, să-l fac grădină cultivată.

Nu ne naștem fără dureri

— *Mi se pare foarte interesant faptul că spuneți că trebuie să ne oprim și să începem un nou mod de viață, un mod de viață care renunță la rutina zilnică și începe prin niște întrebări fundamentale. Parcă e în filosofie. Că și în filosofie se începe cu niște întrebări fundamentale.*

— Exact. Și omul filosofează în momentul în care renunță *să se mai lase făcut*, când se termină cumva *facerea*. Sunt făcut de mama, de tata, sunt făcut de școala care m-a învățat, sunt făcut de condițiile vieții mele... Și, deodată, zic: „Da' eu cine sunt? Ce treabă am eu? Ce fac eu? Cu ce pot să fac?". Atunci începe adevărata mea devenire. Până atunci sunt cumva făcut și crescut de ceilalți și ăsta e un lucru firesc. Mai mult, cu cât sunt mai bine crescut, cu atât șansele mele de creștere duhovnicească sunt mai bune, mai mari, mi-e mai ușor, nu?

— *Creșterea duhovnicească este atunci un soi de filosofie, nu? Un soi de...*

— Dacă filosofia este iubire de înțelepciune, da.

Vreau să devin înțelept și descopăr că nu sunt înțelept, că fac numai prostii, în ciuda bunelor mele intenții, și a studiilor mele, și a înțelegerii, a intuițiilor. Intuiesc atât de bine ce e bine și ce e rău, înțeleg atât de bine, dar fac așa de prost! Nu știu cum fac, dar până la urmă iese invers! Așa descopăr că înțelepciunea nu e la mine... Atunci voi afla izvorul înțelepciunii, care este Dumnezeu, și mă branșez pur și simplu la El.

— *Deci o filosofie care să se deschidă către Izvorul acesta al filosofiei celei adevărate.*

— Exact! O filosofie în care deschiderea nu este cea a rațiunii, ca în filosofia speculativă, ci a minții, a inimii, a adâncului minții mele, care-i inima. De aceea, mulți oameni devin înțelepți când li s-a frânt inima – de durere, de uimire, de bucurie. Când se crapă această inimă împietrită, deodată devenim mai înțelepți, nu? Se deschide ochiul inimii.

— *E nevoie de o traumă inițială, de o zguduire inițială, să-i zicem așa.*

— De durerile nașterii. Noi nu ne naștem fără dureri. În lumea aceasta căzută ca urmare a păcatului, orice naștere este însoțită de durere și nu este un blestem, ci o binecuvântare. Această pedeapsă inițială este, de fapt, o pedagogie divină, o binecuvântare, pentru că durerea este reperul care-mi arată că sunt pe cale, că mă nasc. Spre deosebire de plăcere, care este semnul că mă risipesc, că mor, că mă ucid, că mă sinucid. Rolul durerii este să mă scoată din mlaștina ucigătoare a plăcerilor pătimașe. Când mă doare și primesc durerea fără ciudă, fără revoltă, mă nasc. Mă nasc la o nouă realitate, intru într-un alt nivel al devenirii mele lăuntrice. Prin nașterea permanentă, altoită pe Nașterea de Sus, ieșim din starea de victime

ale unei deveniri exterioare, după chipul acestei lumi. Lumea ne cheamă să fim în rând cu ea, dacă se poate în primele rânduri, să fim **ca lumea**. Or chemarea noastră, în momentul în care ne preocupă urcuşul duhovnicesc, creșterea duhovnicească, începe cu: „să devenim **ca Dumnezeu**!". Asta e porunca Lui. Ca urmare, să vorbim cu El: „Ce fac, Doamne? Pe unde o iau și cum fac?"

Dacă vreau, primesc putere

Așadar, ajung acolo, înlăuntrul meu, simt forfota asta de energii și descopăr că eu nu am înțelepciunea să le folosesc într-un fel în care să cresc. Eu am trăit drama aceasta - dramă e puțin spus, pot să spun așa acum, când suferința a devenit amintire, dar e o tragedie! Tragedia de a-ți folosi darurile - darul inteligenței, darul de a asimila cultura ușor, darul însetării după frumos - în sens invers! În sensul în care *muream în loc să mă nasc* și în loc să cresc duhovnicește.

Aici apare acest prim pas duhovnicesc propriu-zis: simt, am devenit conștient că, iată, sunt chemat să particip la nașterea mea duhovnicească, la nașterea mea din Duh. Aflu că m-am născut din Duh și din apă, aflu că am primit Duhul Sfânt prin Taina Mirungerii, descopăr cu recunoștință și uimire că am fost clocit și ocrotit chiar dacă eu nu m-am dus la Biserică, că Duhul Sfânt m-a acoperit și m-a încălzit pe acolo pe unde am fost și că fiecare experiență de fapt a fost ca o trezire, ca un semnal, ca o chemare, însoțite și de câte o mângâiere. Fie că m-am întâlnit cu Frumosul, fie că m-am întâlnit cu deznădejdea, toate acestea au fost ca niște strigăte și chemări și apeluri ale lui

Dumnezeu, Care mă ocrotea în timpul acesta în tot şi în toate, invitându-mă să aleg să fiu liberă, să vreau să cresc, să mă nasc, să particip la naşterea mea din Duh.

Atunci, în clipa în care încep să vreau să cresc duhovniceşte, cred că trăiesc, aş îndrăzni să spun, o înnoire a Botezului. De fapt asta e pocăința. Pocăința nu este o constatare de genul: „Vai, ce dobitoc am fost, câte păcate am făcut și cum am risipit!" Sigur, este și asta o dimensiune a pocăinței, dar nu e doar atât. Pocăința este acel dor lăuntric al tău de a participa la propria ta naştere, de a intra în relație cu Cel Care te naște și te crește, Care este Dumnezeu, Care este Duhul Sfânt. Atunci descoperim Taina – şi din experiență, dar mai ales din cuvintele Părinților – că **eu nu cresc dacă nu particip**. Că Dumnezeu stă în mine, pitit în inima mea, în poruncile Lui şi în darurile pe care mi le-a făcut, şi aşteaptă. Zice: „Vrei? Dacă vrei, ..." – şi-mi spune ce să fac dacă vreau. Atunci pot să mă hotărăsc să vreau.

Există un cuvânt, care pe mine m-a zguduit şi cu care aş începe, poate, un program de creștere duhovnicească – dacă mi-ar cere cineva asta. E la începutul Evangheliei Sfântului Ioan, care ne spune: „iar cei care L-au primit, au primit putere să se facă fii ai lui Dumnezeu"[30]...

Acum, fac pasul următor, întrebându-mă: „De unde iau puterea aceasta? Şi ce fac eu cu ea?". Pentru că acum, Dumnezeu nu mă *face* cum a făcut lumea, nu mă transformă fără participarea mea. Deci să mă întreb cu toată ființa mea: „Ce şi cum să fac eu ca să mă fac, cu puterea pe care mi-o dă El, fiu al lui Dumnezeu?". Apoi aflăm şi ce şi cum, primind informaţia şi puterea pe care El Însuşi ni

[30] cf. Ioan 1, 12.

le dă. Ascultând și făcând ce ne cere, descoperim că informația, poruncile Lui, conțin în ele chiar puterea de care avem nevoie. Prin porunci nu doar știm, ci și putem să devenim fii în Fiul.

— *Și chiar și informația pe care o dă, e putere.*

— Exact. Chiar ea este o putere. Asta să știm: dacă ai aflat că Dumnezeu este bun, ai primit puterea să „profiți" de bunătatea Lui, să te bucuri de bunătatea Lui, în clipa aceea. Nu trebuie să faci ceva după ce ai aflat asta, ci faptul că ai aflat îți dă această putere. Doar că trebuie ca această aflare să devină permanentă, să devină legătură, să nu ieși din priză și să lucrezi cu această putere. Așa, acum, aflăm despre lucrarea Duhului Sfânt.

De-abia acum cred că putem vorbi despre o creștere duhovnicească și despre un urcuș duhovnicesc. Adică urcuș spre a deveni fiu în Fiul, cu lucrarea Duhului Sfânt, în Duhul Sfânt, cu Duhul Sfânt. Nu? Acesta este urcușul duhovnicesc: Descoperirea Duhului Sfânt ca Locuitor al meu lăuntric, Care mă ajută să-mi lucrez energiile astea amestecate, contaminate fie de cele dobitocești, fie de cele diavolești... Mi le curăță și mă ajută să lucrez cu ele după poruncile dumnezeiești.

Descoperirea Duhului și a duhului

Iată, deci, primul pas în urcuș: Descoperirea Duhului Sfânt, a duhului meu și a lucrării lor. Avem aici două realități - după gândul Părinților, că asta nu e de la mine, îți dai seama, e prea profund să fie din capul meu! Și două sunt piedicile în creșterea duhovnicească: **necunoașterea Duhului Sfânt** și a lucrării Lui, felul cum lucrează cu noi și în noi, și

necunoaşterea duhului nostru. Sufletul nostru are o putere numită duh. El nu se rezumă la puterile pe care le cunoaştem noi: cele ale raţiunii, afectivităţii, ale impulsivităţii, ale psihismului nostru. Acestea sunt minunate, dar nu acolo intră Duhul Sfânt! Nu acolo Se sălăşluieşte El. Sufletul meu are o „Sfântă a Sfintelor" care este duhul meu şi templul Sfântului Duh. Acolo vine El! Dacă negăm sau nu cunoaştem una din aceste realităţi trăim o mare tragedie, pentru că o să credem că omul e doar om sufletesc...

De exemplu, felul în care vede Biserica Romano-Catolică relaţia cu Duhul Sfânt ne arată care sunt repercusiunile asupra creşterii duhovniceşti. Adaosul Filioque spune că „Duhul Sfânt purcede **şi** de la Tatăl, **şi** de la Fiul". Ei, ce e acolo? Doar un „şi" în plus!

— *Aparent...*

— Dar, de fapt iubirea, relaţia aceea de iubire din sânul Sfintei Treimi, care este chiar puterea care ne creşte pe noi, ne hrăneşte pe noi şi ne alimentează, se strică! Adică e văzută stricat, că ea nu se strică! Şi Duhul Sfânt devine un fel de relaţie între Tatăl şi Fiul, nu?

— *Exact. Se depersonalizează.*

— Se depersonalizează. El nu mai este Persoană, ci este o relaţie, o funcţie. Şi, de aici, într-un fel, a fost eliminat din Sfânta Liturghie, nu? El nu mai este chemat în epicleză, nu?

— *Da, epicleza a dispărut din Liturghia catolică şi, pe lângă asta, şi harul Duhului Sfânt este gratia creată, este o creatură. Altfel spus, consecinţa este că dacă vom avea harul lui Dumnezeu în sufletul nostru, nu vom avea o legătură cu Dumnezeu, ci cu ceva creat de Dumnezeu.*

— Mai mult – ca să vezi până unde merge, e uimitor! – Mântuitorul dă pâinea și zice: „Acesta este Trupul Meu", dă vinul și zice: „Acesta este Sângele Meu". Or credinciosul catolic nu mai primește Sângele. Și, cum spun Părinții, Sângele este purtătorul Duhului Sfânt, Care e Duhul lui Hristos, nu? În Sângele lui Hristos eu primesc Duhul Sfânt care lucrează în Hristos și Hristos Se întrupează în mine. Dar dacă-mi dai numai Trupul lui Hristos, e ca și când eu aș fi o excrescență ca mădular, nu aș fi și persoană, n-aș fi...

— *N-aș fi mădular organic al trupului, ci, cum spuneați, o excrescență, ceva adăugat, care există tocmai prin faptul că nu e naturală. Sângele acela nu o alimentează așa cum alimentează un mădular natural.*

— Ei, pe de altă parte, dacă eu nu sunt conștientă că am duh, pe care trebuie să-l alimentez, și că acolo vine Duhul Sfânt în mine, pot să mă rog să vină Duhul Sfânt în sentimentele mele, în impulsurile mele, și apoi să zic: „Nu înțeleg de ce, deși m-am rugat și am făcut mătănii, tot am căzut în păcatul curviei!" Păi Duhul Sfânt nu intră în impulsul tău, ci în duhul nostru, care se luminează, care se hrănește, care ne hrănește după aceea sufletul întreg și ne vindecă și impulsurile, ni le luminează și le înduhovnicește, le îndumnezeiește. Numai în felul acesta pot eu să lucrez cu impulsurile mele! Nu vine Dumnezeu să-mi paralizeze impulsul, pentru că nu este un chirurg care să zică: „Pe ăsta îl tăiem că e rău, pe ăsta nu-l tăiem că e bun!".

— *Mă tem că va trebui să tăiem emisiunea noastră acum, pentru că s-a apropiat de final. Rămânem cu acest gând al tăierii și de aici vom porni, promitem, în*

emisiunea noastră viitoare. Până atunci vă urez atât eu, cât și maica Siluana, toate cele bune, bucurie sfântă.

— Bucurie sfântă!

***

Alungarea Duhului Sfânt mă poate duce în activism

Reporter: *Doamne-ajută, stimați ascultători! Continuăm discuția de acolo de unde am lăsat-o, respectiv de la tăiere, de la faptul că o anumită spiritualitate, care a depersonalizat Duhul Sfânt, care a transformat pe Duhul Sfânt într-o relație între Tatăl și între Fiul, prin adaosul „Filioque", adică prin adaosul care prevede că Duhul purcede nu numai de la Tatăl, ci și de la Fiul, are consecințe nebănuite.*

— *Maică, spuneați săptămâna trecută că în felul acesta dispare, de pildă, cuvântul de invocare – Epicleza – din mesa catolică. De asemenea, Împărtășania credincioșilor este redusă la împărtășanie sub o singură formă, numai cu pâinea, numai cu Trupul...*

Maica Siluana: — Şi pâinea e și nedospită. Spunea un părinte că e lipsită de creşterea Duhului Sfânt, care ați văzut că dospeşte toată frământătura.

— *Imaginea e fericită, e potrivită, pentru că...*

— Ăsta e fermentul. Duhul Sfânt e fermentul care face să crească această pâine pe care o duc eu, această materie.

— *Şi cum mai poate să crească ceva atâta timp cât harul este grație creată și, fiind creată, este limitată? Fiind limitată, nu poate pune în relație nemijlocită cu Dumnezeu. Cum mai poate creşte ceva atâta timp cât Duhul Sfânt nu este prezent ca un ferment lăuntric?*

— Și asta mă taie de la lăuntricitatea mea, eu nu mai sunt înlăuntrul meu. Iar dacă eu nu mai sunt conştient de lucrarea Duhului, nu primesc lucrarea Duhului înăuntrul meu și nu mă alimentez cu Duhul – iar relația cu Duhul e relație permanentă, atât prin Biserică, prin Tainele Bisericii, cât și prin rugăciunea personală, care e tot o chemare a Duhului – atunci eu îmi voi manifesta activitatea mea de credincios ca o religiozitate, ca un activism. De aici, activismul acesta social sau cum se mai numește, asistența socială, de caritate, care este ceva exterior, în fapte. Sigur, sunt foarte bune, și noi avem de învățat mult în privința aceasta, dar...

— *Și, pe lângă acest activism social, mai există activismul ritual – activismul prin care trebuie împlinite niște gesturi, toate de o manieră strict exterioară. Dacă am călcat pe pragul bisericii – „E păcat de moarte!".*

— Exact, da! Și câte și mai câte... Cultul, ritualul, maniera aceasta văzută de a primi Duhul și a te bucura de lucrarea Lui s-a transformat în scop în sine.

— *De fapt nu mai este vorba de primirea Duhului, ci este vorba de o îndreptățire prin actul ritual în sine. Duhul aproape că lipsește cu desăvârșire...*

— El este cumva ca un martor – „M-ai văzut?"; „Ai văzut ce faptă bună am făcut, nu? Nu-i așa că-ți place? Să-I spui Tatălui ceresc!". Deși lucrurile astea sunt delicate, pentru că atunci când omul face o faptă bună în numele lui Hristos, Duhul Sfânt lucrează, chiar dacă doctrina Îl împiedică și-L înțepenește.

— *Și, cu toate acestea, lipsește dospitura aceea, lipsește creșterea, dezvoltarea asta organică.*

— Da. Zice Scriptura că credința se vede prin fapte. Dar nu fapta în sine este o dovadă a lucrării Duhului, ci Duhul să Se vadă prin fapta mea. Chiar și dacă stau sau contemplu. Pustnicul din pădure este un lucrător al Duhului.

— *Fără Duhul, fapta rămâne singură. Rămâne un soi de făptuire din care eu „mă îndreptez". De aici, de fapt, vine și învățătura despre indulgențe, care a produs amărâta aceea de Reformă și nenorocirea veacului al XVI-lea cu toată tragedia ei.*

— Și a mai fost și „sfânta Inchiziție", cum îi zice. Inchiziția – Doamne, iartă-ne, să nu fie gând de judecată, ci de conștientizare! – pe cine a vânat? Pe cei care erau vii, care creșteau duhovnicește. Pe Duhul Sfânt L-au vânat de fapt! Să nu cumva să Se manifeste, să nu cumva să lucreze, ci totul să fie disciplinat – ascultare de Papa, ascultare de autoritatea lui, de Biserica transformată în autoritate în sine, și nu ascultare de Dumnezeu, adică „Primește-Mă și crești! Crește și fii liber!"

— *Există un text care pe mine – eram adolescent când l-am citit – m-a marcat foarte mult. E vorba de mitul Marelui Inchizitor din „Frații Karamazov" de Dostoievski. Și pentru radioascultătorii care nu cunosc mitul acesta, o să-l și povestesc foarte pe scurt În acest roman, Dostoievski își imaginează că, undeva în Sevilla, în Evul Mediu, Își face apariția Hristos. Hristos vine, vindecă ologi, vindecă orbi, scoate diavolii din demonizați, din cei posedați. Face minuni mari, așa cum a și făcut în viața istorică, în activitatea Lui istorică. Ei bine, toată lumea se minunează, toată lumea se închină Mântuitorului venit din nou pe Pământ, în Sevilla. Ajunge știrea și la urechile Inchiziției. Și atunci Inchiziția zice: „Cum? Cine a venit?*

Cum Hristos? Care Hristos? Hristos ăla din Scriptura? Ei, nu se poate!" „Ba da, chiar Hristos! Vindecă orbii, scoate dracii din îndrăciți." Și Marele Inchizitor zice: „Ia aduceți-L la mine să-L vedem!" Și Îl aduc. Hristos intră și Marele Inchizitor își începe rechizitoriul: „Ce cauți aici? Au Tu nu vezi că n-avem nevoie de Tine? Tu mai mult ne încurci. Acum, că ne-am stabilit și noi – avem și noi rânduielile noastre bisericești, totul e pus la punct – Te-ai pomenit să vii să ne încurci?" Hristos tace. „Mai mult decât asta, Tu ne încurci și prin faptul că ai dat libertate omului. Ai dat Duhul Sfânt, care îl face liber pe om. Omul n-are nevoie să fie liber! Omul nu știe cum să facă să-și vândă libertatea, pe oricât de puțin, dar să nu fie liber, să nu fie responsabil! Că, dacă e responsabil, e și tras la răspundere. Așa că știi ce, Hristoase? Lasă-ne în pace, că, dacă nu, luăm măsuri. Pleacă din lumea noastră, că n-avem nevoie de Tine!" Hristos tace, tace și, la sfârșit, după ce Marele Inchizitor și-a făcut rechizitoriul și și-a rostit discursul teologic, Hristos Se apropie de el, îl sărută pe amândoi obrajii, Se întoarce și pleacă. Acest mit e rodul unei imaginații, dar cred că el ne spune foarte multe despre o manieră de a fi creștin prin exilarea Duhului Sfânt din viața noastră.

Pericole, capcane și iluzii

— Da!

Acum n-aș vrea să rămânem cumva în iluzie, gândindu-ne că în Biserica Ortodoxă n-ar exista pericole. Aici, unde – slavă Ție, Doamne! – Duhul Sfânt este prezent, este cinstit, este rugat, este chemat și e pus la treabă, iar Sfinții ne dovedesc că El lucrează, dospește frământătura omenească și face

niște minuni de oameni, care se plămădesc împreună cu El, aici apare, de exemplu, pericolul ca lucrarea lăuntrică să fie o iluzie... Există această înclinație către contemplație, către Maria, zicând: „Vai, nu ca Marta, care lucrează!" – și ne uităm cu dispreț către creștinul catolic, care aleargă de colo colo și face fapte de caritate.

Noi zicem: „Eu mă rog, eu sunt lăuntric." Dar ești sigur că nu-i o fugă de responsabilitatea ta de creștin trimis să sfințești lumea, locul? Fie prin faptul că pui o ceapă, fie prin faptul că faci o ciorbă, fie prin faptul că mături în biserică, sau că speli un om bolnav, sau că dai o bucată de pâine... după rânduiala pe care o primești de la mai marii tăi. Aici este pericolul nostru: să fugim de responsabilitatea de a sfinți locul în care suntem chemați, în numele unei lucrări sfințitoare lăuntrice care poate fi doar o iluzie. Și care poate deveni, într-un fel, un ritualism sec, gol, în care ne numărăm mătăniile, ne numărăm zilele de post, înghițiturile de pâine, câtă apă am băut, să nu cumva să fi trecut peste două pahare, cum scrie la Sfântul Marcu Ascetul, sau...

— *De altfel, Biserica a luat poziție față de acest pericol, care s-a chemat, în Biserica veche, masalianism. Masalienii, niște practicanți ai vieții contemplative - „à la Maria" – și opuși ai Martei, refuzau totalmente orice formă de lucrare, orice formă de muncă, orice formă de rânduială...*

— Asta-i tot o alungare a Duhului Sfânt.

— *Deși făceau asta, zice-se, în numele Duhului Sfânt.*

— De ce vine Duhul Sfânt în lume? Ca să mă îndumnezeiască, să mă înduhovnicească pe mine,

și eu să înduhovnicesc lumea. Altfel, degeaba înduhovnicesc o idee...

— *Și eu îl pot obliga pe Duhul Sfânt să rămână doar în Sfânta Liturghie, Îl îngrădesc în staulul bisericii, iar de la poarta bisericii începe această vale a plângerii, nesfințită, neînduhovnicită. Există acest contrast teribil.*

— Și chiar în biserică Îl putem închide - să mă iertați! - într-un Potir. Îl închidem, Îl ținem cu grijă, să nu cumva să-L mănânce cineva. Să nu cumva să...

— *Sunt aceste artificii ale pseudo-spiritualității. Mai dau un exemplu, dacă îmi este îngăduit: împărtășirea cât mai rar. Sunt foarte mulți care zic: „Vai, să nu mă împărtășesc, cum zice Sfântul Apostol Pavel, cu nevrednicie; să nu mănânc judecată și osândă." Și practică cu vârf și îndesat asceza, lucru foarte bun de altminteri, și cred că se curățesc doar prin Taina Sfintei Pocăințe. Or lucrul acesta este o greșeală teologică! Cum să faci asta? Pentru că prin Taina Pocăinței noi primim iertarea pentru a ne împărtăși și abia Sfânta Împărtășanie ne curăță definitiv.*

— Da. Și de păcatele neștiute. Prin Pocăință ne pocăim de cele pe care le știm. Dar Liturghia, în primul rând, strigă pentru iertarea de păcatele noastre neştiute...

— *Mai zicem: „Vai, dar eu nu sunt vrednic să mă împărtășesc." Dar oare când vei fi vrednic să te împărtășești? Pentru că te spovedești și, după ce te-ai spovedit, chiar și numai un ceas să fie până ce te duci la împărtășanie, și ai și păcătuit. Și iarăși ar trebui să te spovedești? Unde ajungem, așa? Aceasta e o formă de a gândi sofistic, nu e o formă de a gândi și de a simți teologic, adică în Duhul Sfânt. De aceea, împărtășirea*

deasă cred eu că este o necesitate în contextul acesta al creşterii duhovniceşti. Fără împărtăşirea cu Sfintele Taine, creşterea duhovnicească ajunge să fie simplu discurs. Vorbim despre etape, vorbim, dar dacă nu mergem la Potir, degeaba.

— Şi eu i-aş îndemna pe cei care apelează la Sfântul Apostol Pavel referitor la împărtăşirea aceasta cu nevrednicie să citească până la capăt capitolul din epistolă.

— *În general, întotdeauna Sfânta Scriptură trebuie citită în context. Aici e o mare problemă. A o citi pe bucăţi, a citi selectiv, a folosi fragmentul din Sfânta Scriptură pentru a da replica cuiva e o mare ispită.*

— Da. Pentru că zice Sfântul Apostol că mulţi s-au îmbolnăvit şi au şi murit. De ce? Pentru că Dumnezeu nu vrea să ne osândească împreună cu cei necredincioşi, cu lumea, deci cu cei care nu cred. Ce ne ajută pe noi este credinţa şi mărturisirea de credinţă şi respectarea dreptei credinţe. În rest, cine nu este păcătos? Sigur că ne luptăm împotriva păcatului, ne spovedim, ne curăţim prin Taina Spovedaniei de păcatele cunoscute, dar...

Iată, am găsit textul: *„Astfel, oricine va mânca pâinea aceasta sau va bea paharul Domnului cu nevrednicie, va fi vinovat faţă de Trupul şi de Sângele Domnului."* Şi noi toţi suntem vinovaţi!

„Să se cerceteze însă omul pe sine şi aşa să mănânce din pâine şi să bea din pahar." Conştient de nevrednicie. Că nu se poate să nu găsesc prin cercetarea de sine cât sunt de nevrednic!

„Căci cel ce mănâncă şi bea cu nevrednicie, osândă îşi mănâncă şi bea, nesocotind Trupul Domnului."

Deci, dacă beau și mănânc cu nevrednicie, dar nu **nesocotesc** Trupul Domnului, nu mai sunt în păcat, nu? Eu cred că nu prin nevrednicie nesocotesc Trupul Domnului (nu mă refer la nesimțire și lipsa pregătirii necesare), ci îl nesocotesc dacă nu-s conștientă că eu sunt nevrednică și că numai Trupul Lui mă mântuiește.

„De aceea mulți dintre voi sunt neputincioși și bolnavi și mulți au murit. Căci de ne-am fi judecat noi înșine, nu am fi judecați."

— *Aici e problema,* ***a te duce la altar cu conștiința că ești cineva și că meriți să te împărtășești.***

— Da. Dar fiind judecați de Domnul, suntem pedepsiți. M-am împărtășit cu nevrednicie și inconștientă de nevrednicia mea, m-am îmbolnăvit și mor. De ce suntem pedepsiți? Ca să nu fim osândiți împreună cu lumea. Chiar și moartea pentru că m-am împărtășit cu nevrednicie este salvarea mea, ca să nu fiu osândită împreună cu lumea.

Nu există creștere duhovnicească decât în Hristos Cel Înviat cu Trupul și Sângele Lui

— *De aceea tot Sfânta Împărtășanie este calea către creșterea duhovnicească și e calea creșterii duhovnicești. Nimeni nu va crește duhovnicește fără să se împărtășească.*

— Exact. De ce? Pentru că Duhul Sfânt, fără carnea omenească, fără trupul omenesc, nu-Și face lucrarea. Și în trupul meu nu se poate altoi decât prin Trupul lui Hristos.

— *Da. Problema este maniera în care eu mă împărtășesc, în sensul de a mă împărtăși conștient că eu sunt nevrednic. Dacă voi zice: „Iată, am dat dajdie,*

am dat milostenie, iată-mă, Doamne, cât de vrednic sunt eu!", asta va fi atitudine fariseică și atunci voi fi judecat de Dumnezeu, pentru că nu am fost judecat de mine însumi.

— Acestea două să le conștientizăm: una, că eu sunt nevrednică; și a doua, că mă mântuiesc în Hristos, în lucrarea Duhului Sfânt în Hristos, prin Sfânta Împărtășanie. Nu intră altfel în mine, în viața mea de clipă de clipă.

— *Nu există o tehnică fără Hristos. Nu există o strategie din aceasta, o formulă magică pe care, rostind-o, vom crește duhovnicește.*

— Da, cresc duhovnicește numai în măsura în care Hristos crește în mine. Hristos Cel Înviat cu Trupul și Sângele Lui, adică cu Trupul Lui îndumnezeit și cu Sângele Lui care este prezența Duhului Sfânt în El. Nu există altă creștere. N-avem cum. Restul e teorie. Uneori frumoasă, fascinantă, dar...

Reporter: *Iubiți ascultători, iată-ne la sfârșitul unui periplu, la sfârșitul introducerii noastre în ceea ce am putea numi creșterea duhovnicească. Am văzut că fără mutarea aceea a gândului nostru, fără acea metanoia, fără oprirea din rutină și recursul la niște întrebări, la întrebările fundamentale, și, mai ales, fără mersul la biserică și împărtășirea cu Sfintele Taine, nu vom putea nici măcar începe acest urcuș duhovnicesc.*

***

Continuăm discuția – de fapt maratonul nostru duhovnicesc – cu Maica Siluana discutând despre etapele creșterii duhovnicești. Numai că până să vorbim despre etape trebuia să vorbim despre premisele acestei creșteri. Și ajunsesem data trecută la punctul în care identificasem scopul viețuirii creștine

ca fiind căpătarea Duhului Sfânt, care nu poate fi primită într-o manieră abstractă, ci trebuie să se concretizeze în ceea ce numeam împărtășirea deasă, mergerea deasă la Sfântul Potir.

Reporter: — *Fără a ne împărtăși cu Hristos există, maică, vreo posibilitate de a ne mântui?*

Maica Siluana: — Știe Domnul! Eu sper să existe o modalitate de mântuire fără asta. Dacă noi ne rugăm pentru mântuirea întregii omeniri și dacă Mântuitorul spune că a venit pentru mântuirea tuturor, mă gândesc că a scos din Iad niște drepți ai Vechiului Testament care s-au mântuit... Mă gândesc la Sfântul Grigorie Dialogul care prin rugăciune l-a scos din iad pe un împărat păgân care făcuse un pod și care murise de ceva vreme... Probabil că logica mântuirii e mai cuprinzătoare, e mai nuanțată decât ceea ce ni s-a dezvăluit nouă. Deocamdată ce știm despre mântuire e ce ne-a învățat Mântuitorul și presupune să facem ceea ce face Mântuitorul împreună cu noi și cu Duhul Său cel Sfânt în Sfânta Biserică. Pentru mine, în Sfânta Biserică, nu există altă cale. „Fără Mine nu puteți face nimic." Iar a fi fără El în Sfânta noastră Biserică înseamnă a nu participa la Sfintele Taine. Dar ce face Mântuitorul cu alții nu știm și nu este al nostru să dăm verdicte acum. Așa că nu există altă cale pentru mine.

— *De fapt nici nu propusesem să dăm verdicte, ci propusesem să căutăm cumva niște borne, niște jaloane, cum spuneam și data trecută, pentru ca această cale către Hristos să fie mai ușor de urmat și mai ușor de recunoscut de către noi toți. Sfânta Euharistie, mergerea la Potir și împărtășirea cu*

Sfintele Taine este cel puțin un astfel de jalon, dacă nu cumva....

— Este chiar Calea, cumva. Dacă ar fi să ne împărtășim doar așa, când suntem bolnavi și părintele vine cu Sfânta Împărtășanie acasă, sau când stăm la coadă la Spovedanie Vinerea sau Sâmbăta Paștilor, atunci poate că Împărtășania ar putea să fie numită un act mântuitor: iei, mănânci, înghiți, te-ai mântuit. Slavă Domnului, El lucrează. De ce lucrează Sfânta Împărtășanie în asemenea situații? Pentru că omul acela nu e singur. Este în Biserică și în Biserică este Sfânta Liturghie. De aceea are efect și e de ajutor această Sfântă Împărtășanie.

Pregătirea, curățirea, învrednicirea

Altminteri, Împărtășania este împărtășirea de **modul de a fi al lui Dumnezeu și de modul de a fi cu Dumnezeu, care se învață, se trăiește și creștem în el de-a lungul Sfintei Liturghii.** Sfânta Liturghie este o istorie, este veșnicia trăită, mișcată. Ne mișcăm în ea, o mirosim, o gustăm, o privim, o pupăm. E o devenire, o cale care e făcută cu Dumnezeu și sigur că e și ușoară, chiar dacă acum ne e greu să stăm în picioare sau mai știu eu ce greutăți avem în timpul Sfintei Liturghii. Iar Liturghia aceasta se continuă. Este pregătită înainte, printr-o viață care ne pregătește pentru Sfânta Liturghie prin asceza noastră, prin rugăciunea noastră. Și se continuă după aceea într-o altfel de liturghie – liturghie după Liturghie, sau cum vrem să o numim – în care Îl duc în lumea aceasta fraților noștri, surorilor noastre, pe Dumnezeu întrupat în mine. Iată eu am devenit Potir, am devenit hristofor și Îl duc pe Hristos acolo unde-mi

rânduiește Dumnezeu să lucrez sau să trăiesc. Așa că aceasta este o cale, nu este un mijloc.

— *De fapt în Sfânta Liturghie avem toate etapele creșterii duhovnicești. Avem Liturghia catehumenilor ca apropiere și pregătire, avem Împărtășirea prin cuvânt, avem curățirea, pentru că nu ne putem împărtăși fără să ne pregătim cât de cât, avem apoi unirea cu Hristos și avem la final contemplația, când cântăm „Am văzut lumina cea adevărată..." după ce ne-am împărtășit. Și, de fapt, aici trimite: la lumina aceasta pe care o vedem numai ca rezultat al împărtășirii cu Hristos. Această lumină, cea adevărată, tocmai de aceea e cântată după Sfânta Împărtășanie. Dacă ar fi o chestiune de viziune seacă în maniera contemplației filosofice păgâne, la ce să vorbim despre lumina cea adevărată după Împărtășanie?*

— Și mai mult decât atât. În rugăciunea pe care o spun părinții în Sfântul Altar după ce se împărtășesc, iar la Liturghia de la Paști o zicem și noi, spunem: „Și dă-ne nouă să ne împărtășim cu Tine mai cu adevărat în ziua cea neînserată a Împărăției Tale". Deci, în același timp, e fără sfârșit. Fiecare Sfântă Împărtășanie este și o pregătire, deși e o plinire, o întâlnire cu Lumina cea adevărată pe care o vedem. Iar dacă nu o vedem cu ochii sufletului sau cu ochii trupești, cum o văd unii Părinți, credem, o vedem cu ochii credinței.

— *Am vorbit despre pregătire, despre apropiere, despre curățire, cum se mai numește în literatura de specialitate momentul acesta. Am discutat în același timp și despre împărtășania deasă. Cum trebuie să fie, maică, această pregătire, această curățire, în așa fel încât să nu impietăm asupra împărtășirii dese? Pentru*

că mulți dintre Părinții Bisericii ne atenționează să nu transformăm Împărtășania într-o chestiune de merit. Pentru că nu este o chestiune de merit. Când voi fi vrednic și voi avea merite să mă împărtășesc cu Hristos?

— Eu aș face o deosebire între **vrednicie** și **merit**. În capul meu sună foarte diferit. Mă uit la sfintele slujbe, când se spune „Vrednic este!". Se spune și la hirotonie, și când îți dă o cârjă de stareță... Și te cutremuri! Dacă îți cântărești meritele, tu știi că ești nevrednic, oricât ai fi de rătăcit! Dar pe mine mă trimite cuvântul acesta la **hărnicie**. Hărnicia e lucrarea cu harul. Har – hărnicie. Harul e lucrarea lui Dumnezeu, hărnicia e lucrarea mea cu harul. Și te învrednicești, te faci vrednic de Sfânta Împărtășanie, atunci când încerci să fii vrednic, să fii harnic în lucrarea cu harul. Și care acum, în clipa în care te pregătești pentru Sfânta Împărtășanie, nu e decât milă. Eu cred că Dumnezeu e atât de milostiv încât mă va vindeca pe mine de cele pe care le conștientizez și mai ales de cele pe care nu le conștientizez, de cele neștiute ale mele. Eu mă învrednicesc, pentru că El mă învrednicește. De fapt, vrednicia mea este o **în-vrednicire**. „Învrednicește-ne, Doamne, în ziua aceasta..." Învrednicește-ne Tu Doamne! Deci e o conlucrare între Dumnezeu și om. Și cel mai puțin credincios și activ om, cel mai mic ascet din Sfânta noastră Biserică, care nu postește el cine știe ce, dar mănâncă mai pe seară, mănâncă mai puțin – aceasta e puțin față de ce au făcut Sfinții noștri Părinți în asceza lor – acest om mărturisește că el lucrează, că el îi face loc lui Dumnezeu și că lucrează împreună cu Dumnezeu Care îl pregătește

ca să nu se hrănească doar cu pâine.

— *Mă gândeam că de fapt și etimologic „harnic" trimite tot la „har". Omul harnic nu e omul care lucrează el, e omul care se bucură de har. Aici este de fapt miza întregii probleme: să ne bucurăm de har.*

— În acest sens, pregătirea este absolut necesară. Să știu ce mă împiedică pe mine să mă bucur de harul pe care Dumnezeu îl plouă peste mine. Să cercetez în sufletul meu: dacă sunt prea încrezută în mine, dacă-s mândră, dacă-s plină de slava deșartă... Dar mai ales dacă sunt supărată pe cineva și nu am în inima mea o mișcare de iertare. Chiar dacă nu apuc să iert total, să mă duc să-l sărut cu cea mai mare sinceritate și să zic: „Iartă-mă, frate!", eu totuși pot să fac această mișcare spre sărutul păcii, spre sărutul împăcării din inima mea. Apoi, nu mă pot bucura de har mai ales dacă nu scot din inimă acea sursă de resentimente, care sunt nodurile cele mai cumplite împotriva lucrării harului.

Deci aceasta ar fi o pregătire: să știu ce din sufletul meu se împotrivește lucrării harului și să îndepărtez aceste gunoaie. Când eram copii, aveam lampă, nu aveam bec. Una dintre activitățile cele mai responsabile care ne erau date – știai că te-ai făcut mare în clipa în care îți dădea voie să faci asta – era să ștergi sticla de la lampă. Cu cât o ștergeai mai bine, cu atât era mai luminată camera. Nu era meritul meu și nici al sticlei. Nu eu luminam, cu faptul că am curățat fumul acela. Și am curățat cu scopul de fi lumină, nu ca să zic: „Ia uitați-vă la mine!". Există aici un pericol cumplit: să te cureți și să zici „Ia uite ce curat sunt!". **Asta e mai greu decât dacă ai fi murdar.** De aceea Părinții spuneau că,

într-un fel, mai ușor intră desfrânatele și păcătoșii în Împărăție. De ce? Pentru că acela, când se gândește la Dumnezeu sau când se întoarce la Dumnezeu, are acea strângere de inimă, acea inimă străpunsă care face posibilă lucrarea harului în noi, care deznoadă nodurile de împotrivire.

În timp ce dacă mă curăț de patimi – chiar folosind harul lui Dumnezeu – și mă vindec de mânie, de trufie, ajung să fac fapte bune, dar fac toate acestea doar ca să fiu curată, și zic: „Uite ce smerită sunt – eu, Siluana păcătoasa", aici intră șapte demoni, spune Mântuitorul. Dacă ți-ai curățit casa sufletului și o lași goală, atunci intră șapte demoni, și mai răi.

Deci acest act al curățirii trebuie să fie însoțit mereu de un început al pocăinței. Pentru că pocăința de până acum m-a ajutat să lucrez poruncile și să fac asceza care mă curăță. Dar **adevărata pocăință** vine în clipa în care eu mă văd păcătoasă fără să fi făcut neapărat păcatele de care m-a scăpat Dumnezeu cu mila Lui de când mă spovedesc, mă împărtășesc și lupt împotriva păcatului: iată, am reușit să nu mă mai înfurii; iată, am reușit să nu mai fac nu știu ce; și, iată, am făcut și mult bine – așa de mult bine încât nu mi-a rămas niciun minut din ziua asta! Și, totuși, când mă uit la Dumnezeu, când mă așez în fața Lui, mă copleșește o stare de nimicnicie. De ce? Pentru că dorul meu e mult mai mare decât dorința de a mă umple de faptele mele. Și cred că de aici începe de fapt ceea ce numește Sfântul Siluan „pocăință"... Eu nu înțeleg asta, pentru că e o taină mare, nu-i de mine, dar așa zice Sfântul. Deci curăția să fie concomitentă cu umplerea locului curat cu Dumnezeu și să nu fie cumva ca act separat.

— *Înțelegem așadar că pregătirea, curățirea, sau faptul de a deveni vrednic, are de a face cu această hărnicie de a lăsa loc harului, de a da la o parte tot balastul care se opune venirii harului. Ce se întâmplă însă atunci când harul reușește să vină în inima noastră, la început poate picătură cu picătură și apoi în cantități din ce în ce mai mari?*

— De obicei harul are o pedagogie așa, mai specială... Vine buluc, vine mult. La primele noastre semne, în primul locușor gol pe care i-L facem intră Dumnezeu și luminează toate. Are Vasile Voiculescu o poezie în care intră Domnul și polata[31] se ridică deodată, se face infinită; coliba aceea mică se face mare cât o biserică, cât un palat.[32] Deci Dumnezeu vine, și face lumină, și ne împărtășește de bunătatea Lui, de bucuria de a fi cu El, dând El deoparte toate cele rele ale mele. Așa îmi arată că de fapt El mă iubeşte și e milostiv, că relele mele nu se socotesc la El, ci contează ca eu să-L primesc și să-I fac loc. Și apoi pleacă.

Când vine harul, atunci eu sunt în bucurie, în extaz, toate sunt bune și mi-e ușor să iubesc, mi-e ușor să văd dragostea lui Dumnezeu în lume, Îi văd prezența peste tot. Dar Dumnezeu nu rămâne așa, cum n-a rămas nici cu apostolii pe Muntele Tabor,

[31] Cameră mică de locuit în casele ţărăneşti (Dicționar de arhaisme şi regionalisme)

[32] E vorba de poezia „În coliba-ntunecată". Iată un fragment: „În coliba-ntunecată/ Din carne şi os lucrată, / A intrat Hristos deodată./ Nu făclie ce se stinge,/ Nu icoana ce se frânge./ Ci, El însuşi trup şi sânge./ Preschimbat pentru făptură/ Într-o scumpă picătură,/ Dulcea Cuminecătură./ Coliba cum L-a primit/ S-a făcut cer strălucit/ Pe bolta de mărgărit.

unde le era bine, ci pleacă, Se retrage. Pentru că nu mă vrea ca pe o ființă copleșită. Nu vrea să mă copleșească și să mă desființeze în libertatea mea, ci-mi redă demnitatea mea de făptură creată, dar liberă, și Se retrage.

Acum apare cel de-al doilea element al pregătirii: **dorul**. Așadar, mai întâi mă curăț, scot afară gunoiul, iar apoi: întrețin flacăra dorului. Mi-e dor de Dumnezeu, mi-e dor de bucuria Lui, mi-e dor de El. Şi această flacără mă va conduce. Asta mă face să mă rog, mă face să postesc, asta mă face să te iert când îmi faci rău, asta mă face să cer de la Dumnezeu să facă imposibilul când eu nu pot să fac nimic... Mă împinge dorul, pentru că a rămas urma prezenței harului când acesta a venit gratuit și m-a gratificat pe mine cu bunătatea Lui.

— *Harul este gratuit și când vine umple inima. Vine buluc, cum spuneți. Prima roadă a prezenței harului este dorul, dorul de Dumnezeu. Care este următoarea roadă? Pentru că până aici putem urmări fiecare pas. Îmi doresc ca fiecare dintre ascultătorii noştri să fi simțit dorul acesta. Cred că până la urmă orice om simte sau a simțit mai mult sau mai puțin dorul de Dumnezeu...*

— ... când a gustat şi a văzut că bun este Domnul. Într-o primă gustare a harului, se instalează acest dor. Eu nu ştiu care sunt etapele. Trebuie să mă înveți, pentru că eu n-am făcut Morală așa de sistematic. Etapa următoare este credința. De fapt de abia acum cred în Dumnezeu, când mi-e dor de El. Altfel nu pot să cred. E o convingere, e o nevoie, e o credință care lucrează ca har pregătitor pentru întâlnirea cu Dumnezeu, când pot să zic: „Cred, Doamne! Ești

Domnul și Dumnezeul meu!". Această credință nu mai permite îndoiala. Îndoiala apare, sigur, ca eveniment circumstanțial – poți chiar să fii sfâșiat de îndoială – dar nu mai dai niciun ban pe ea! Pentru că avem această uluitoare realitate a omului, care poate să trăiască frică, îndoială, tristețe, dar în același timp să fie în credință, puternic și bucuros.

— *Cred că de multe ori noi confundăm credința cu convingerea. Dar poți să crezi și să ai îndoieli. Tocmai de aceea în Evanghelia după Marcu se zice „Cred, Doamne! Ajută necredinței mele".*

— Drama asta se întâmplă în psihism. Dar când ai gustat harul – când ești conștient de asta, pentru că de multe ori poți să-l guști fără să-ți dai seama ce a fost și zici „mi s-a părut", „am uitat", pentru că diavolul îți aduce argumente că nu a fost chiar așa – atunci l-ai gustat nu în psihismul tău, ci în duhul tău, în *nous*-ul tău, adică în adâncul acela făcut special pentru primirea Duhului. Acesta se luminează și, încet, încet, îți luminează și mintea, și rațiunea, și pe celelalte. Dar în perioada aceasta eu alerg imediat acolo unde **știu, cunosc din încercare**. Și nu mă mai bazez pe ce simt, pe ce văd, pe ce mi se întâmplă, ci pe ceea ce am gustat și ceea ce s-a transformat în mine în credință, în încredere, în așezare în Dumnezeu.

— *Să-L rugăm pe bunul Dumnezeu să ne dea această hărnicie de a da toate cele potrivnice harului la o parte din inima noastră, să lăsăm harul să lucreze acolo, să ne umplem de dorul de Dumnezeu și să începem să radiem, să ardem de această credință care ne va purta mai departe.*

— Amin! Bucurie sfântă!

CUPRINS

Asociația Ortopraxia
(Editura Agaton)
Tel/fax: 0268/211290; 0740/798366
e-mail: comenzi@agaton.ro

www.agaton.ro

„Bucuria înseamnă a simți că ești viu și că are rost să fii viu. (...) Și pentru că uneori simțim bucuria, alteori n-o simțim, uneori e debordantă, alteori ar putea fi numită absentă, cred că e nevoie de un meșteșug pentru descoperirea ei, pentru îmblânzirea ei. Și mai e nevoie de trezirea ei, atunci când pare îngropată sub necazurile zilei, sub tristețile psihismului nostru. De aceea spun: meșteșug. Bucuria e un dar, însă comportarea cu ea, trăirea ei, presupune și un meșteșug."